

**Strategia rozwiązywania problemów
społecznych w gminie Zbójna
na lata 2023-2031**

Gmina Zbójna

**Strategia rozwiązywania problemów
społecznych w gminie Zbójna
na lata 2023-2031**

Zbójna 2023

Opracowanie:

Zygmunt Klimczuk

PCM-KLIMCZUK ZYGMUNT

dr Arkadiusz Biały

Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej – Oddział w Lublinie

Koordinacja:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbójnie

ul. Łomżyńska 64

18-416 Zbójna

© Gmina Zbójna 2023

Przedruk materiałów w całości lub w części jest możliwy wyłącznie za zgodą autorów.
Cytowanie oraz wykorzystanie danych jest dozwolone z podaniem źródła

Spis treści

Wykaz skrótów	5
Wprowadzenie.....	6
I. Spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie międzynarodowym, krajowym i lokalnym	9
1. Międzynarodowe dokumenty programowe.....	9
2. Krajowe dokumenty planistyczne.....	12
3. Lokalne dokumenty planistyczne	17
II. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy	26
1. Położenie geograficzne	26
2. Uwarunkowania demograficzne.....	26
3. Bezrobocie	43
4. Aktywność obywatelska w gminie Zbójna	51
5. Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych	58
6. Edukacja i wychowanie	72
7. Kultura, sport i rekreacja	74
8. Ochrona zdrowia.....	78
9. Gospodarka mieszkaniowa	80
III. Wyniki badań z mieszkańcami i liderami społeczności lokalnej	82
1. Rodzaj reprezentowanej instytucji	83
2. Ocena warunków życia w gminie	84
3. Możliwość zatrudnienia w gminie w ocenie respondentów	85
4. Problemy społeczne występujące na terenie gminy	86
5. Przeciwdziałanie problemom społecznym w gminie.....	89
6. Zaangażowanie władz lokalnych i mieszkańców w rozwój społeczny gminy.....	95
IV. Analiza SWOT	97
1. Mocne strony.....	97
2. Słabe strony	99
3. Szanse	102

4. Zagrożenia.....	104
V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej	107
1. Wizja i misja	107
2. Cele strategiczne i operacyjne	110
3. Wskaźniki realizacji działań.....	118
VI. Wdrażanie, monitoring, ewaluacja i ramy finansowe Strategii	123
1. Realizacja Strategii	123
2. Monitoring i ewaluacja Strategii.....	123
3. Ramy finansowe	124
Bibliografia	125
Spis map, tabel i wykresów	129
Mapy	129
Tabele	130
Wykresy	131
Załączniki.....	136

Wykaz skrótów

- BDL GUS — Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
- CIS — centrum integracji społecznej
- EKSMOoN — Elektroniczny Krajowy System Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności
- GKRPA — Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- GOK — Gminny Ośrodek Kultury
- (G)OPS — (gminny) ośrodek pomocy społecznej
- KIS — klub integracji społecznej
- KPPUiWS — *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030*
- KPRES — *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej*
- NSP 2002 — Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2002 roku
- NSP 2011 — Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2011 roku
- NSP 2021 — Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2021 roku
- OSP — Ochotnicza straż pożarna
- OWES — ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
- OZPS — ocena zasobów pomocy społecznej
- PES — podmioty ekonomii społecznej
- PKW — Państwowa Komisja Wyborcza
- PS — przedsiębiorstwo społeczne
- SOR — *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*
- SWOT — akronim od angielskich słów: S (*Strengths*) – mocne strony, W (*Weaknesses*) – słabe strony, O (*Opportunities*) – szanse, T (*Threats*) – zagrożenia
- WPRES — *Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej*
- WTZ — warsztat terapii zajęciowej
- ZAZ — zakład aktywności zawodowej

Wprowadzenie

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz.U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.) gminy, podobnie jak powiaty, mają obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych (art. 16b). Strategia ta powinna zawierać przede wszystkim (art. 16b, ust. 2):

1) diagnozę sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej¹ do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. *o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych* (Dz.U. poz. 1818);

2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;

3) określenie:

- a) celów strategicznych projektowanych zmian,
- b) kierunków niezbędnych działań,
- c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
- d) wskaźników realizacji działań.

Strategia powinna określać usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. *o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych*, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.), zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Zbójna na lata 2023-2030 stanowi podstawę do realizacji działań, które mają przyczynić się do poprawy warunków

¹ Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. *o ekonomii społecznej* (Dz.U. poz. 1812, z późn. zm.) przez podmioty ekonomii społecznej należy rozumieć:

- a) spółdzielnię socjalną,
- b) warsztat terapii zajęciowej i zakład aktywności zawodowej,
- c) centrum integracji społecznej i klub integracji społecznej,
- d) spółdzielnię pracy, w tym spółdzielnię inwalidów i spółdzielnię niewidomych, oraz spółdzielnię produkcji rolnej,
- e) organizację pozarządową, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.), z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych,
- f) podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 lub 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.

życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni wyłączeniem z lokalnej społeczności, aby w konsekwencji doprowadzić do integracji społecznej. Przedmiotowe opracowanie jest kontynuacją działań realizowanych w oparciu o *Gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych gminy Zbójna na lata 2014-2022*.

Niniejsza *Strategia* jest średniookresowym dokumentem planistycznym, stanowiącym uzupełnienie *Strategii Rozwoju Gminy Zbójna na lata 2021-2027*.

Przedmiotowy dokument zawiera charakterystykę gminy, analizę istniejących problemów społecznych, analizę SWOT wraz z prognozą zmian problemów społecznych. Identyfikacja najważniejszych kwestii społecznych została skonstruowana na podstawie analiz i materiałów sprawozdawczych, będących w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbójnie, badań przeprowadzonych na terenie gminy (dwa spotkania partycypacyjne z liderami społeczności lokalnej oraz badanie ankietowe), materiałów statystycznych i urzędowych przedłożonych przez Urząd Gminy Zbójna, a także dane pozyskane m.in. z Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży, czy Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (w zakresie liczby osób niepełnosprawnych z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności). Z przeprowadzonej diagnozy wyodrębniono obszary problemowe, nad którymi winna skupić się lokalna polityka społeczna. Przyjęta wizja, misja oraz cele strategiczne i operacyjne w sposób praktyczny wytyczają kierunki działań. Głównymi obszarami planowania strategicznego rozwiniętymi w części planistycznej są kwestie związane przede wszystkim z rodziną, demografią rozpatrywaną w perspektywie starzenia się społeczności lokalnej i związaną z tym również niepełnosprawnością oraz integracją społeczną i zawodową mieszkańców Gminy, a także przeciwdziałania przemocy i problemów związanych z (nad)używaniem substancji psychoaktywnych.

W niniejszej *Strategii* problemy społeczne będziemy rozumieć jako występujące obecnie lub mogące się pojawić w przyszłości niepożądane zjawiska, które dotyczą lokalną społeczność, przyczyniając się do wyłączenia ze wspólnoty jej członków. Analizując możliwości rozwiązywania kwestii społecznych w samorządzie lokalnym należy wziąć pod uwagę zasoby społeczności lokalnej, w tym w szczególności kompetencyjne poszczególnych podmiotów lokalnej polityki społecznej oraz możliwości finansowe samorządu lokalnego i lokalnych instytucji. Są to elementy, które – wraz ze zidentyfikowanymi w trakcie prac diagnostycznych katalogiem kwestii społecznych – są istotne w procesie planowania strategicznego.

Niniejsza *Strategia* zakłada realizację działań zgodnie z podstawowymi zasadami społecznymi: personalizmu, dobra wspólnego, pomocniczości i solidarności. Wszelkie przedsięwzięcia podejmowane w ramach tejże *Strategii* będą prowadzone w oparciu o oddolną aktywność obywatelską mieszkańców i partnerskie współdziałanie aktywnych podmiotów działających w gminie Zbójna. Realizacja określonych zadań powinna odbywać się przy udziale szerokiego forum społecznego, dzięki czemu nie jedna instytucja a cała społeczność będzie się czuła odpowiedzialna za osiągnięcie celów *Strategii*. Pomoc organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując z organizacjami społecznymi, kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi,

podmiotami ekonomii społecznej, w tym fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

I. Spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie międzynarodowym, krajowym i lokalnym

Strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy Zbójna na lata 2023-2030 stanowi plan wykonawczy dla polityk formułowanych na poziomie międzynarodowym, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Nie sposób porównać ww. *Strategii* z wszystkimi dokumentami planistycznymi odnoszącymi się do polityki społecznej jakie powstały na poziomie międzynarodowym, krajowym i lokalnym. W tej części opracowania przywołane zostaną tylko wybrane dokumenty istotne z punktu widzenia kształtowania lokalnej polityki społecznej.

1. Międzynarodowe dokumenty programowe

A. Agenda 2030

Dokument *Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju*² przyjęty w 2015 roku przez 193 państwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), to program działań definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Jego ramy wykraczają daleko poza Milenijne Cele Rozwoju przyjęte w 2000 r. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych.

Agenda 2030 obejmuje 17 celów zrównoważonego rozwoju (SDGs) oraz powiązanych z nimi 169 zadań, które oddają trzy wymiary zrównoważonego rozwoju – gospodarczy, społeczny i środowiskowy. *Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Zbójna na lata 2023-2030* jest zbieżna z takimi celami zrównoważonego rozwoju, jak m.in.:

- Cel 1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie;
- Cel 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo;
- Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt;
- Cel 4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie;
- Cel 5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt;

² *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

- Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi;
- Cel 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami;
- Cel 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu.

B. Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych

*Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych*³ jest przełomowym dokumentem w polityce wspierania osób niepełnosprawnych. To pierwszy międzynarodowy akt prawny kompleksowo odnoszący się do sytuacji osób niepełnosprawnych. Polska podpisała ją w marcu 2007 roku, a ratyfikowała 6 września 2012 roku, po przeprowadzeniu konsultacji międzyresortowych i z partnerami społecznymi⁴.

Najistotniejsze zapisy zawarte są w preambule, w której przywołano podstawowe prawa i wolności człowieka oraz wezwano jej sygnatariuszy do zagwarantowania niepełnosprawnym możliwości pełnego korzystania z tych praw, bez stosowania jakiegokolwiek formy dyskryminacji⁵. Przyjęcie Konwencji spowodowało przejście:

- od koncepcji integracji do inkluzji,
- od dobrobytu i opieki do ich umocnienia w korzystaniu z praw i możliwości przysługujących im jako osobom,
- od traktowania osób niepełnosprawnych w sposób przedmiotowy do uznania ich podmiotowości,
- od obchodzenia się z osobami niepełnosprawnymi jak z pacjentami na rzecz traktowania ich jak obywateli,
- od patrzenia na osoby z dysfunkcjami, jako sprawiające problemy, do uznania ich za osoby posiadające prawa (podmioty prawne)⁶.

³ *Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych*, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012 poz. 1169).

⁴ Zob. D. Podgórska-Jachnik, *Praca socjalna z osobami z niepełnosprawnością i ich rodzinami*, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2014, s. 63-64; *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)*, <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>; *Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Status of ratification*, <http://indicators.ohchr.org/>.

⁵ Por. G. Uścińska, *Prawa osób niepełnosprawnych w regulacjach międzynarodowych*, w: *Rehabilitacja zawodowa – stan aktualny i proponowane zmiany*, red. G. Uścińska, A. Wilmowska-Pietruszyńska, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2014, s. 40.

⁶ Por. U. Fischer, *Przeciwdziałanie wykluczeniu osób niepełnosprawnych i wzmacnianie gospodarki socjalnej. Doświadczenia niemieckie*, w: *Ekonomia społeczna w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Polski i niemiecki model ekonomii społecznej w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, red. A. Juros, A. Biały, Fundacja Rozwoju

C. Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030

Celem strategii pn. *Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030*⁷ jest poprawa życia osób z niepełnosprawnościami w nadchodzącej dekadzie w Unii Europejskiej i poza nią. Strategia będzie stanowiła wsparcie zarówno dla państw członkowskich, jak i instytucji UE w dążeniu do wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

W Strategii określono najważniejsze inicjatywy skupiające się wokół priorytetów, takich jak:

- Dostępność jako czynnik sprzyjający prawom, autonomii i równości.
- Prawa obywateli Unii: osoby z niepełnosprawnościami powinny korzystać ze wszystkich praw na równi z innymi osobami.
- Swoboda przemieszczania się i przebywania w innym państwie członkowskim w celu podjęcia pracy, studiów lub z innych powodów (Komisja Europejska zaproponuje europejską kartę osoby z niepełnosprawnością).
- Wspieranie udziału osób niepełnosprawnych w procesie demokratycznym, aby osoby z niepełnosprawnościami uczestniczyły w wyborach, a także w procesach politycznych i decyzyjnych na równych zasadach z innymi osobami.
- Godna jakość życia i niezależne życie. Niezbędne są wysokiej jakości usługi społeczne i w zakresie zatrudnienia, dostępne mieszkania sprzyjające włączeniu społecznemu, udział w uczeniu się przez całe życie, odpowiednia ochrona socjalna i wzmocniona gospodarka społeczna.
- Rozwijanie niezależnego życia i wzmacnianie usług na poziomie społeczności lokalnych.
- Rozwijanie nowych umiejętności na potrzeby nowych miejsc pracy, które powinny obejmować również szczególne potrzeby osób z niepełnosprawnościami.
- Ułatwianie dostępu do trwałych miejsc pracy wysokiej jakości.
- Konsolidacja systemów zabezpieczenia społecznego.
- Równy dostęp i niedyskryminacja – ochrona osób z niepełnosprawnościami przed wszelkimi formami dyskryminacji i przemocy.

Lubelszczyzny, Lublin 2014, s. 13; A. Juros, A. Biały, *Polityka Unii Europejskiej na rzecz poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w obszarze zatrudnienia*, „Roczniki Teologiczne”, Vol 64, No 1 (2017), z. 1 „Praca Socjalna”, s. 5-24.

⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030*, COM/2021/101 final, Bruksela, dnia 3 marca 2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>.

- Poprawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ochrony prawnej, wolności i bezpieczeństwa.
- Równy dostęp do ochrony socjalnej, opieki zdrowotnej, edukacji oraz towarów i usług, w tym mieszkań.
- Edukacja włączająca i dostępna.
- Trwały i równy dostęp do opieki zdrowotnej.
- Poprawa dostępu do sztuki i kultury, rekreacji, wypoczynku, sportu i turystyki.
- Zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony.
- Promowanie praw osób z niepełnosprawnościami na świecie.

2. Krajowe dokumenty planistyczne

A. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Polska perspektywa działań na rzecz zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju gospodarczego została sformułowana w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*⁸ (SOR), którą Rada Ministrów przyjęła 14 lutego 2017 r. Dokument ten jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. *Strategii Rozwoju Kraju 2020* i stanowi instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi kraju. SOR określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie do 2030 roku.

Głównym celem SOR jest „tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

W Strategii określono także cele szczegółowe:

- I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna);
- II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie);
- III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE)

⁸ Załącznik do uchwały nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* (M.P. poz. 260).

oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.

Zbieżność *Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Zbójna na lata 2023-2030* z SOR zauważalna jest szczególnie na poziomie celu szczegółowego II, obszar: Spójność społeczna.

B. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

Celem głównym *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030* jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Cel ten jest spójny z celem szczegółowym II SOR: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, głównie w obszarze „Spójność społeczna”. Cel nawiązuje także do zagadnień wymienionych w ramach obszaru horyzontalnego SOR „Kapitał ludzki i społeczny”.

W Strategii określono również 4 cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych;
- Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej;
- Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy;
- Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

C. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Głównym celem *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030*⁹ jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Cel ten będzie realizowany przez następujące cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne,
- Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich,
- Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

Obszar „Kapitał ludzki i społeczny” jest jednym z obszarów wpływających na osiągnięcie celów SOR.

⁹ *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030*, załącznik do uchwały Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030” (M.P. poz. 1060).

Warto wspomnieć również o dwóch kluczowych programach o charakterze operacyjno-wdrożeniowym w obszarze pomocy społecznej, opracowanych w celu realizacji SOR, *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego*, *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego*, *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego* oraz innych strategii rozwoju:

- *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej* (KPRES)¹⁰;
- *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030* (KPPUiWS)¹¹.

D. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej

KPRES jest dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowionym w celu realizacji SOR, a także innych strategii rozwoju (w szczególności *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego*, czy *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego*). Dokument wyznacza kluczowe kierunki działań mających służyć kształtowaniu jak najlepszych warunków dla rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Zgodnie z założeniami KPRES ekonomia społeczna stanie się istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego (cel strategiczny). Do 2030 roku podmioty ekonomii społecznej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług społecznych (cel główny).

W Programie przyjęto realizację czterech celów szczegółowych:

- 1) Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych.
- 2) Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 3) Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na rynku.
- 4) Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej.

Do każdego z celów szczegółowych przyporządkowano konkretny rezultat:

¹⁰ *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej*, załącznik do uchwały nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej” (M.P. z 2014 r. poz. 811, z późn. zm.).

¹¹ *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030*, załącznik do uchwały nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą „Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030” (M.P. poz. 843).

- REZULTAT 1: Wzrost udziału środków z budżetów JST przeznaczanych na zlecenie świadczenia usług społecznych podmiotom ekonomii społecznej – w 2030 r. samorządy lokalne przeznaczać będą co najmniej 2% budżetu na zlecenie świadczenia usług społecznych podmiotom ekonomii społecznej.
- REZULTAT 2: Zwiększenie zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na wysokiej jakości miejscach pracy w przedsiębiorstwach społecznych – do 2030 r. powstanie 35 tys. nowych, wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- REZULTAT 3: Zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego – do 2030 r. liczba podmiotów ekonomii społecznej prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego zwiększy się co najmniej o 9 tys.
- REZULTAT 4: Zwiększenie członkostwa osób młodych poniżej 18 roku życia w podmiotach ekonomii społecznej – do 2030 r. odsetek osób poniżej 18 roku życia w ogólnej liczbie członków stowarzyszeń, podobnych organizacji społecznych, fundacji i społecznych podmiotów wyznaniowych wzrośnie o 5 punktów procentowych.

REZULTATEM CELU GŁÓWNEGO jest zwiększenie zasięgu oddziaływania ekonomii społecznej – do 2030 r. wzrośnie do 40% liczba osób podejmujących pracę po zakończeniu uczestnictwa w jednostkach reintegracyjnych. Do 2030 r. odsetek osób poniżej 18 roku życia w ogólnej liczbie członków stowarzyszeń, podobnych organizacji społecznych, fundacji i społecznych podmiotów wyznaniowych wzrośnie o 5 punktów procentowych oraz powstanie 35 tys. nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych.

E. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030

Program został utworzony w celu realizacji polityki publicznej w obszarach związanych z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu zawartych w średniookresowej strategii rozwoju kraju – SOR oraz *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030* (w zakresie włączenia społecznego), jak również nawiązujący do problematyki ubóstwa i wykluczenia zawartej w innych dokumentach strategicznych.

Głównym celem Programu jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

W KPPUiWS wskazano trzy cele szczegółowe:

- zmniejszenie zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem wśród dzieci i młodzieży,
- zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym,

- zwiększenie integracji społecznej grup najbardziej zagrożonych wykluczeniem, w tym osób bezdomnych i migrantów.

Program ma również na celu urzeczywistnienie idei deinstytucjonalizacji w obszarze usług społecznych, poprzez wskazanie konkretnych działań i kierunków rozwoju.

Priorytety i działania KPPUiWS koncentrują się na takich obszarach, jak:

- przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży,
- przeciwdziałanie bezdomności,
- rozwijanie usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- wspieraniu osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz działania podmiotów ekonomii społecznej,
- wspieraniu integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz ich integracji na rynku pracy.

F. Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030

*Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030*¹² zakłada kompleksowe, horyzontalne, ponadsektorowe podejście polityki publicznej do wsparcia osób z niepełnosprawnościami, uwzględniające ich potrzeby w zakresie niezależnego życia i włączenia społecznego.

W Strategii wskazano 8 obszarów priorytetowych Strategii: Niezależne życie, Dostępność, Edukacja, Praca, Warunki życia i ochrona socjalna, Zdrowie, Budowanie świadomości, Koordynacja.

Celem głównym *Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami* jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*.

Realizacja działań zaprojektowanych w ramach poszczególnych obszarów priorytetowych Strategii pozwoli na ustanowienie ram całościowej polityki krajowej na rzecz osób niepełnosprawnych, zgodnej z postanowieniami *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*.

¹² *Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030*, załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu *Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030* (M.P. poz. 218).

G. Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)

*Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)*¹³, znana również jako strategia deinstytucjonalizacji usług społecznych w Polsce, zakłada „przygotowanie systemu realizacji usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w szczególności z uwagi na starszy wiek, niepełnosprawność, problemy z zakresu zdrowia psychicznego, bezdomność, w taki sposób, aby mogły bezpiecznie i niezależnie funkcjonować w swoim miejscu zamieszkania tak długo, jak tego chcą, a dzieciom i młodzieży pozbawionej opieki rodzicielskiej zapewnienie opieki w warunkach rodzinnych lub zbliżonych do rodzinnych” (wizja Strategii).

W dokumencie wyznaczono 5 celów strategicznych:

- Cel strategiczny 1: Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci;
- Cel strategiczny 2. Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu;
- Cel strategiczny 3. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności;
- Cel strategiczny 4. Stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- Cel strategiczny 5. Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.

Strategia zakłada m.in., że do końca 2025 r. w każdej gminie powstanie miejsce koordynacji usług społecznych. Dokument koreluje z KPPUiWS, *Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami*, a także KPRES.

3. Lokalne dokumenty planistyczne

A. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

Misją *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*¹⁴ jest „Ambitne Podlaskie”, które m.in. w wymiarze:

¹³ *Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)*, załącznik do uchwały nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą *Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)* (M.P. poz. 767).

¹⁴ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 r.*, załącznik do uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r. w sprawie przyjęcia „*Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*”.

- społecznym „dąży do pozycji jednego z najatrakcyjniejszych pod względem jakości życia mieszkańców regionów w Polsce i w Europie na bazie unikalnych walorów środowiska, bogatego dziedzictwa kulturowego i wysokiej jakości usług publicznych oraz wysokiego poziomu kompetencji mieszkańców”;
- terytorialnym „dąży do możliwie najlepszego wykorzystania potencjałów rozwojowych i niwelowania słabości różnych części województwa, głównie poprzez rozwój oddolnych inicjatyw lokalnych i formułowane przez nie cele odzwierciedlające specyfikę danego terytorium”.

W Strategii wyznaczono 3 cele strategiczne:

- Cel strategiczny 1: Dynamiczna gospodarka;
- Cel strategiczny 2: Zasobni mieszkańcy;
- Cel strategiczny 3: Partnerski region.

Wyróżnienie celu strategicznego 2. Zasobni mieszkańcy ma skupić uwagę polityki rozwoju regionu na budowaniu i rozwijaniu silnego kapitału ludzkiego traktowanego jako najważniejszy zasób regionu. Cel ten będzie realizowany przez następujące cele operacyjne:

1. Kompetentni mieszkańcy;
2. Aktywni mieszkańcy;
3. Przestrzeń wysokiej jakości

W celu operacyjnym nr 2. Aktywni mieszkańcy założono realizację takich kierunków interwencji, jak:

- 1) Wspieranie mieszkańców, w tym imigrantów w zdobywaniu i rozwijaniu kompetencji na wszystkich etapach życia;
- 2) Działania w kierunku wzrostu aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców, w tym osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy;
- 3) Rozwój oferty kulturalnej, edukacyjnej, sportowej, rekreacyjnej oraz innych form realizacji aktywności społecznych;
- 4) Rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa;
- 5) Wspieranie działań promujących przyswajanie i wdrażanie idei zdrowego stylu życia;
- 6) Wspieranie rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi;
- 7) Rozwijanie działań z zakresu aktywnej integracji i przedsiębiorczości społecznej.

Z kolei w celu strategicznym 3. Partnerski region zdiagnozowano m.in., że region wypada niekorzystnie pod względem liczby organizacji pozarządowych, które odzwierciedlają poziom „pomostowego” kapitału społecznego (w 2016 roku region był na 14 pozycji w kraju).

W związku z tym założono realizację celu operacyjnego 3.2. Kapitał społeczny, w którym przyjęto następujące kierunki interwencji:

- 1) Wspieranie rozwoju i kompetencji organizacji społecznych;
- 2) Wzmacnianie tożsamości lokalnej, regionalnej i narodowej;
- 3) Kształtowanie postaw społecznych i obywatelskich;
- 4) Wspieranie dialogu społecznego;
- 5) Promocja projektów współpracy wewnątrzregionalnej;
- 6) Wspieranie działań rewitalizacyjnych na rzecz budowy kapitału społecznego.

Natomiast w celu operacyjnym 3.4. Gościnny region jednym z głównych kierunków interwencji jest „rozwój inicjatyw lokalnych wspierających włączenie społeczne imigrantów”.

B. Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030

Misją *Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030*¹⁵ jest „stworzenie mieszkańcom województwa podlaskiego możliwości integracji, wypełniania ról społecznych, równego dostępu do wszelkich praw, zasobów, dóbr i usług podnoszących jakość życia”.

Pożądanym obrazem polityki społecznej województwa podlaskiego (wizja) jest „silna rodzina – rozwinięty kapitał społeczny – aktywni mieszkańcy”.

W dokumencie wyodrębniono siedem celów strategicznych:

- 1) Włączenie społeczne oraz przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób i rodzin (obszar strategiczny: Pomoc społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu).
- 2) Wzmocnienie funkcjonowania rodzin i systemu pieczy zastępczej (obszar strategiczny: Rodzina i dziecko).
- 3) Poprawa warunków życia osób z niepełnosprawnościami w sferze społecznej i zawodowej (obszar strategiczny: Osoby z niepełnosprawnościami).
- 4) Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (obszar strategiczny: Profilaktyka uzależnień i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie).
- 5) Wzmocnienie jakości życia osób starszych (obszar strategiczny: Polityka senioralna).
- 6) Rozwój usług społecznych i deinstytucjonalizacja systemu pomocy społecznej (obszar strategiczny: Usługi społeczne i deinstytucjonalizacja).

¹⁵ *Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030*, załącznik do uchwały Nr XXXII/435/2021 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 28 czerwca 2021 roku w sprawie przyjęcia „Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030”.

- 7) Rozwój ekonomii społecznej i solidarnej (obszar strategiczny: Ekonomia społeczna i solidarna).

C. Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej

*Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej*¹⁶ (WPRES) jest dokumentem służący realizacji celów dotyczących rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej w województwie podlaskim. Celem głównym Programu jest „ekonomia społeczna i solidarna jako istotne ogniwo rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego”. Cel ten realizowany będzie w trzech priorytetach:

- I. Ekonomia społeczna i solidarna powszechnie i pozytywnie postrzegana przez mieszkańców województwa podlaskiego.
- II. Trwałe i silne przedsiębiorstwa społeczne i podmioty ekonomii społecznej w województwie podlaskim.
- III. Spójny i efektywny system wsparcia ekonomii społecznej i solidarnej.

Każdemu z priorytetów przyporządkowano cele szczegółowe i działania zaplanowane do realizacji w perspektywie do 2027 roku.

W *Wieloletnim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej* wskazano potencjalne kierunki rozwoju ekonomii społecznej w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego. W przypadku powiatu łomżyńskiego wskazano na:

- rolnictwo społeczne,
- turystykę i animację społeczną,
- usługi opiekuńcze dla rodzin i osób niesamodzielnych.

D. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim na lata 2016-2022

Misją *Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim na lata 2016-2022*¹⁷ jest „zapobieganie zjawisku marginalizacji i wykluczenia społecznego,

¹⁶ *Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej*, załącznik do Uchwały Nr XXVIII/366/2021 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia „Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej”.

¹⁷ *Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim na lata 2016-2022*, załącznik do uchwały Nr XXI/113/2016 Rady Powiatu Łomżyńskiego z dnia 21 grudnia 2016 roku w sprawie przyjęcia *Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim na lata 2016-2022*.

umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia poprzez stworzenie skoordynowanego i efektywnego systemu wsparcia, który zapewnia godne warunki życia i rozwoju mieszkańcom Powiatu Łomżyńskiego”.

W Dokumencie określono 6 celów strategicznych:

- I. Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób niepełnosprawnych.
- II. Poprawa jakości życia osób starszych.
- III. Zorganizowanie efektywnego systemu pieczy zastępczej.
- IV. Skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej.
- V. Stworzenie warunków do aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- VI. Partnerstwo służb społecznych.

E. Strategia Rozwoju Gminy Zbójna na lata 2021-2027

W *Strategii Rozwoju Gminy Zbójna na lata 2021-2027*¹⁸, w wizji rozwoju gminy określono m.in., że w perspektywie do roku 2027 gmina Zbójna będzie znaczącym, nowoczesnym i przyjaznym dla środowiska ośrodkiem rolniczo-gospodarczo-turystycznym, tworzącym wysokiej jakości przestrzeń do życia i działania wychodzący naprzeciw dążeniom lokalnej społeczności. Dalej sprecyzowano, że „będzie to obszar ze sprawną i efektywną wielosektorową gospodarką, spójny społecznie i terytorialnie bazujący na kapitale intelektualnym oraz potencjale turystycznym”.

Misją rozwoju Gminy Zbójna jest „zasobna i bezpieczna gmina, rozwijająca się w sposób dynamiczny w oparciu o lokalne zasoby wykorzystywane w celu zapewnienia wielofunkcyjnego rozwoju obszaru, zapewniająca wysoki standard życia mieszkańców oraz warunki dla rozwoju przedsiębiorczości”.

W dokumencie sformułowano cztery cele strategiczne mające istotne znaczenie dla osiągnięcia stanu rzeczy określonego w wizji i misji rozwoju Gminy:

- Cel strategiczny I. Nowoczesna infrastruktura techniczna (Obszar strategiczny: Infrastruktura)
- Cel strategiczny II. Poprawa kreatywności i konkurencyjności mieszkańców (Obszar strategiczny: Kapitał ludzki);
- Cel strategiczny III. Innowacyjna i efektywna gospodarka (Obszar strategiczny: Gospodarka);

¹⁸ *Strategia Rozwoju Gminy Zbójna na lata 2021-2027*, Zbójna 2021.

- Cel strategiczny IV. Zapewnienie środowiska naturalnego wysokiej jakości, ochrona wartości przyrodniczych i historycznych (Obszar strategiczny: Środowisko).

Z punktu widzenia „Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Zbójna na lata 2023-2030” szczególne znaczenie mają cele operacyjne i kierunki działań przewidzianych do realizacji w ramach obszaru strategicznego: Kapitał ludzki, Cel strategiczny II. Poprawa kreatywności i konkurencyjności mieszkańców:

Cel operacyjny	Kierunki działania
II.1 Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu	<ul style="list-style-type: none"> – tworzenie, udoskonalanie i realizacja programów pomocy rodzinie i pomocy społecznej przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, – współpraca przy wdrażaniu programów przeciwdziałania bezrobociu, – wprowadzenie działań mających na celu ograniczenie patologii społecznych poprzez profilaktykę, np. grupy wsparcia, profesjonalne doradztwo prawne, zawodowe, pomoc psychologiczną, poradnictwo, mediacje i inne, – wsparcie opieki nad dziećmi (poprawa dostępu do usług przedszkolnych i opieki nad małym dzieckiem) oraz nad osobami starszymi (formy instytucjonalne, rodzinne, pomoc sąsiedzka i inne), – wspieranie działań związanych z aktywizacją zawodową osób w wieku 25-34 lat oraz działań mających na celu zwiększenie adaptacji do nowych zawodów i mobilności mieszkańców, – podnoszenie kwalifikacji mieszkańców, w szczególności w zakresie obsługi ruchu turystycznego, handlu i rzemiosła oraz zawodów nierolniczych, kształtowanie postaw rynkowych i innowacyjnych, – zwiększenie absorpcji środków z Unii Europejskiej na programy służące podnoszeniu kwalifikacji osób pozostających bez pracy.
II.2. Podniesienie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych społeczności	<ul style="list-style-type: none"> – stymulowanie powstania współpracy placówek oświatowych oraz wymiany doświadczeń w zakresie efektywnego przygotowania młodzieży do życia zawodowego, – organizacja zajęć pozalekcyjnych, szkoleniowych w obiektach placówek oświatowych i kulturalnych,

	<ul style="list-style-type: none"> – wspieranie i promocja innowacyjnych form kształcenia (np. e-edukacja).
II.3. Zwiększenie dostępu do usług medycznych wysokiej jakości	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa dostępu do poradni specjalistycznych, – poprawa jakości i dostępu do usług pielęgniarских i stomatologicznych w szkołach, – poprawa jakości usług podstawowej opieki medycznej.
II.4. Podniesienie jakości usług oraz poprawa dostępności opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej	<ul style="list-style-type: none"> – utworzenie systemu opieki nad małym dzieckiem (żłobków, punktów żłobkowych), wspieranie powstania rodzinnych dziennych punktów opieki nad dzieckiem na terenie gminy, – rozwój różnych form wychowania przedszkolnego, – dostosowanie ilości placówek przedszkolnych oraz godzin ich funkcjonowania do potrzeb mieszkańców oraz poprawa dostępności tych miejsc, – racjonalizacja struktury placówek oświatowych w zależności od zmian struktury demograficznej, – podniesienie jakości oferty edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie jej do zmieniających się potrzeb lokalnej społeczności (uzupełnienie o zajęcia korekcyjne, językowe, prozdrowotne, proekologiczne, sportowe i inne), – stymulowanie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na projekty skierowane do dzieci w wieku przedszkolnym.
I.5 Rozwój i poszerzenie funkcji obiektów dydaktycznych, kulturalnych, oraz sportowo-rekreacyjnych, stworzenie profesjonalnej oferty	<ul style="list-style-type: none"> – modernizacja i rozbudowa infrastruktury bazy oświatowej oraz wyposażenie w sprzęt komputerowy, audiowizualny i pomoce dydaktyczne, – utrzymanie wysokiego poziomu usług edukacyjnych oraz stworzenie oferty edukacji pozaszkolnej (zajęcia pozalekcyjne, sportowe, kursy, zajęcia taneczne, aktorskie i inne) na bazie gminnych placówek oświatowych i kulturalnych skierowane do dzieci, dorosłych, osób starszych, niepełnosprawnych, – wspieranie młodzieży najzdolniejszej (system nagród i stypendiów), o wsparcie młodzieży mniej uzdolnionej (dodatkowe zajęcia wyrównawcze),

	<ul style="list-style-type: none"> – budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (boisk szkolnych, placów zabaw, zagospodarowanie terenu wokół wymagających tego szkół), – wyznaczenie terenu pod utworzenie infrastruktury dla różnych form aktywności ruchowej, – wspieranie form aktywności ruchowej dla dzieci i młodzieży, – modernizacja funkcjonujących świetlic wiejskich, – wzmocnienie współpracy i przedsięwzięć społecznych lokalnie działających podmiotów sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego, – poszukiwanie nowych, atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych, osób starszych i niepełnosprawnych, – likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo, – poszerzenie istniejącej oferty dla mieszkańców gminy (organizacja wystaw, koncertów, promocja czytelnictwa i uzupełnienie punktów bibliotecznych) z uwzględnieniem włączenia w przedsięwzięcia kulturalne osób niepełnosprawnych oraz starszych, – promocja sportu i aktywnego wypoczynku, wspieranie działalności klubów sportowych, zwiększenie ilości animatorów sportowych, trenerów, – zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i sportowych, – zagospodarowanie terenów rekreacyjnych.
II.6 Budowanie i upowszechnianie społeczeństwa informacyjnego	<ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu na terenie gminy, – współdziałanie w zakresie umożliwienia rozwoju e-administracji, e-edukacji, e-zdrowia, e-bezpieczeństwa.
II.7 Rozwijanie tożsamości i integracji społeczności	<ul style="list-style-type: none"> – współpraca w zakresie ochrony zabytków oraz miejsc pamięci, – integracja mieszkańców wokół działalności organizacji trzeciego sektora,

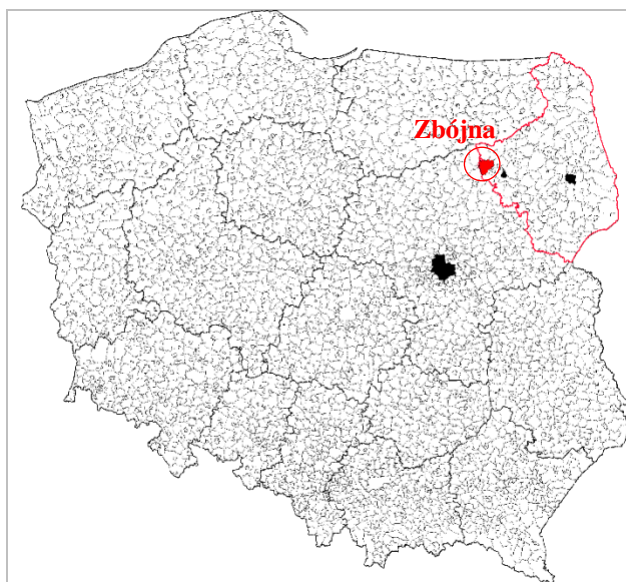
	<ul style="list-style-type: none">– wspieranie inicjatyw oddolnych organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych,– wdrożenie systemu działań aktywizujących osoby starsze oraz kultywowanie tradycji i tożsamości lokalnej społeczności,– promocja postaw prospołecznych i obywatelskich,– wdrożenie działań przeciwko dyskryminacji społeczeństwa, w tym kobiet, osób niepełnosprawnych, likwidowanie barier społecznych,– wdrożenie działań mających na celu integrację mieszkańców gminy z nowo osiedlonymi,– poprawa estetyki przestrzeni, tworzenie „serc miejscowości”, wiat, placów zabaw, skwerów i innych jako miejsc spędzania wolnego czasu dzieci, młodzieży i dorosłych,– rewitalizacja obszarów zdegradowanych, podniesienie poziomu kapitału społecznego na tym terenie.
--	---

II. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy

1. Położenie geograficzne

Gmina Zbójna położona jest w powiecie łomżyńskim, w zachodniej części województwa podlaskiego, pomiędzy rzekami: Narwią, Pisą i Szkwą, w pobliżu trasy komunikacyjnej 61, prowadzącej z Warszawy do Łomży, przy drodze wojewódzkiej nr 645 Myszyniec-Dęby-Nowogród-Łomża, w odległości 25 km od Łomży, 110 km od Białegostoku i 150 km od Warszawy (zob. mapę II.1 i II.2).

Mapa II.1. Położenie gminy Zbójna w Polsce

Mapa II.2. Odległości od gminy Zbójna do Łomży, Białegostoku i Warszawy

Zbójna sąsiaduje z gminami Nowogród i Miastkowo, wchodzącymi w skład powiatu łomżyńskiego oraz gminami Kolno, Mały Płock i Turośl wchodzącymi w skład powiatu kolneńskiego. Od zachodu Zbójna graniczy z gminami województwa mazowieckiego: Lelis, Kadzidło i Łyse (powiat ostrołęcki).

W skład gminy wchodzi 26 miejscowości oraz 19 sołectw. Wykaz sołectw należących do Gminy Zbójna: Zbójna, Dębniki, Gawrychy, Gątarze, Laski, Osowiec, Pianki, Ruda Osowiecka, Stanisławowo, Tabory Rzym, Bienduska, Wyk, Kuzie, Popiołki, Dobry Las, Poredy, Siwiki, Piasutno Żelazne, Jurki.

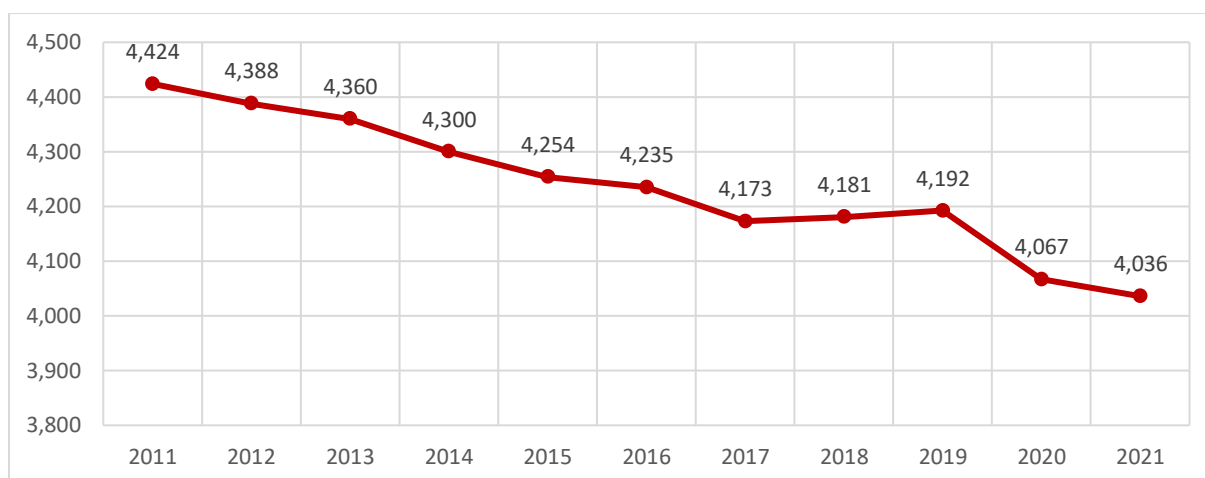
2. Uwarunkowania demograficzne

Liczba ludności

Gminę Zbójna zamieszkuje 4 036 osób, w tym 1 983 kobiet i 2 053 mężczyzn (dane BDL GUS za 2021 r.). Liczba ludności w gminie zmniejszyła się w stosunku do 2011 roku o 388 osób, średnio – o 38 osób rocznie. Największy spadek obserwowany jest szczególnie wśród

mężczyzn (ich liczba zmniejszyła się o 209 osób), niż kobiet (spadek o 179 osób) (zob. wykres II.1 i tabelę II.1).

Wykres II.1. Liczba ludności w gminie Zbójna w latach 2011-2021

Źródło: opracowanie na podstawie BDL GUS 2021

Tabela II.1. Liczba ludności w gminie Zbójna w latach 2011-2021

Rok	Ogółem	Roczny przyrost	Średni przyrost	Mężczyźni	Roczny przyrost	Średni przyrost	Kobiety	Roczny przyrost	Średni przyrost
2011	4 424	x	-39	2 262	x	-21	2 162	x	-18
2012	4 388	-36		2 232	-30		2 156	-6	
2013	4 360	-28		2 214	-18		2 146	-10	
2014	4 300	-60		2 176	-38		2 124	-22	
2015	4 254	-46		2 164	-12		2 090	-34	
2016	4 235	-19		2 178	14		2 057	-33	
2017	4 173	-62		2 138	-40		2 035	-22	
2018	4 181	8		2 135	-3		2 046	11	
2019	4 192	11		2 124	-11		2 068	22	
2020	4 067	-125		2 066	-58		2 001	-67	
2021	4 036	-31		2 053	-13		1 983	-18	

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Analiza liczby ludności w poszczególnych miejscowościach, na podstawie danych NSP 2021 wykazała, że blisko co trzeci mieszkańców gminy mieszka w miejscowości Zbójna (1 199), w miejscowości Kuzie mieszka 14,1% ludności gminy (572), a co dziesiąty w miejscowości Dobry Las (380). Najmniejsza liczba mieszkańców jest w takich miejscowościach, jak: Jurki (38), Ruda Osowiecka (36), Bienduska (31), Gontarze (30) i Taborze-Rzym (29) (zob. tabelę II.2).

Tabela II.2. Ludność w poszczególnych miejscowościach statystycznych gminy Zbójna w 2021 z podziałem na płeć (NSP 2021)

Nazwa	Liczba mieszkańców	% wszystkich mieszkańców Gminy	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn
Bienduszka	31	0,8%	17	14
Dębniki	234	5,8%	110	124
Dobry Las	380	9,4%	188	192
Gawrychy	146	3,6%	73	73
Gontarze	30	0,7%	11	19
Jurki	38	0,9%	19	19
Kuzie	572	14,1%	301	271
Laski	257	6,3%	135	122
Osowiec	84	2,1%	42	42
Pianki	89	2,2%	47	42
Piasutno Żelazne	118	2,9%	63	55
Popiołki	173	4,3%	83	90
Poredy	123	3,0%	60	63
Ruda Osowiecka	36	0,9%	18	18
Siwiki	135	3,3%	65	70
Stanisławowo	103	2,5%	54	49
Tabory-Rzym	29	0,7%	14	15
Wyk	281	6,9%	150	131
Zbójna	1 199	29,5%	612	587
GMINA OGÓŁEM	4 058	100,0%	2 062	1 996

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021 (NSP 2021)

Dane GUS wskazują, że w gminie Zbójna kobiet jest mniej niż mężczyzn – na 100 mężczyzn przypada 97 kobiet, nieco większy wskaźnik kobiet występuje w powiecie łomżyńskim (98). W skali regionu wskaźnik feminizacji jest jeszcze wyższy i wynosi 105 kobiet na 100 mężczyzn, a na poziomie kraju – 107 (zob. tabelę II.3).

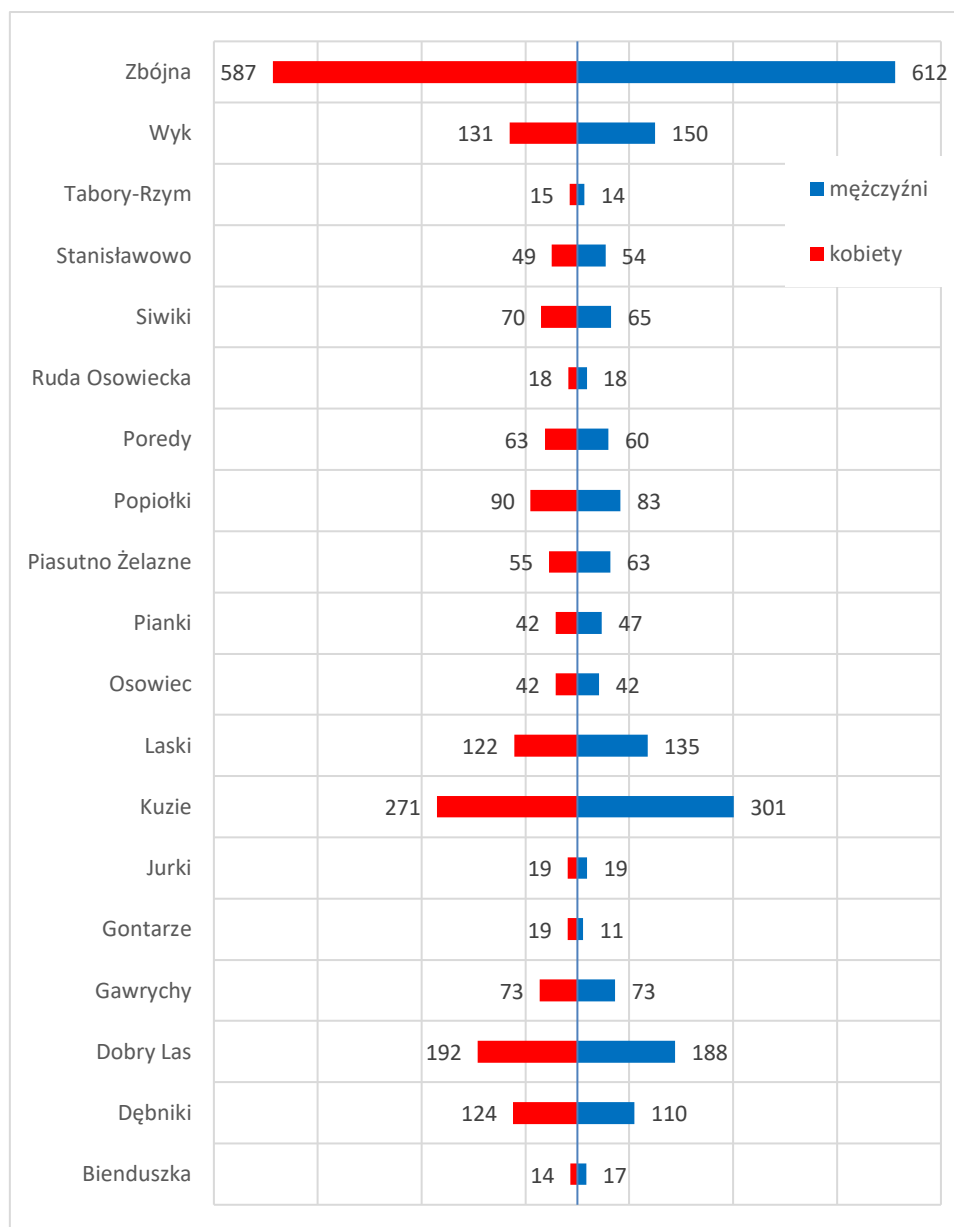
Tabela II.3. Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn w 2021 roku

Obszar terytorialny	Liczba kobiet na 100 mężczyzn
Polska	107
Województwo podlaskie	105
Powiat łomżyński	98
Gmina Zbójna	97

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

W gminie Zbójna mężczyźni stanowią 51,0% mieszkańców, a kobiety – 49,0% i aż w 12 (na 19) miejscowościach więcej jest mężczyzn niż kobiet (zob. wykres II.2).

Wykres II.2. Ludność w poszczególnych miejscowościach statystycznych gminy Zbójna w 2021 z podziałem na płeć (NSP 2021)

Źródło: opracowanie na podstawie BDL GUS 2021 (NSP 2021)

Analiza liczby ludności w gminie Zbójna i w poszczególnych miejscowościach na podstawie danych NSP 2002, NSP 2011 i NSP 2021 wykazała, że w przeciągu blisko 20 lat liczba mieszkańców spadła o 7,8% i to niemal we wszystkich miejscowościach Gminy. Największy spadek liczby mieszkańców odnotowano w Stanisławowie (-33,5%), Bienduszcze (-27,9%), Osowcu (-27,6%), Dobrym Lesie (-22,0%), czy Gawrychach (-21,9%). Wzrost liczby mieszkańców zanotowano przede wszystkim w miejscowości Jurki (z 27 → 35 → 38 – wzrost

o 40,7%), czy Siwiki (z 125 → 130 → 135 – wzrost o 8,0%). Stabilna liczba mieszkańców utrzymuje się w Rudzie Osowieckiej, czy w miejscowości Piasutno Żelazne (zob. tabelę II.4).

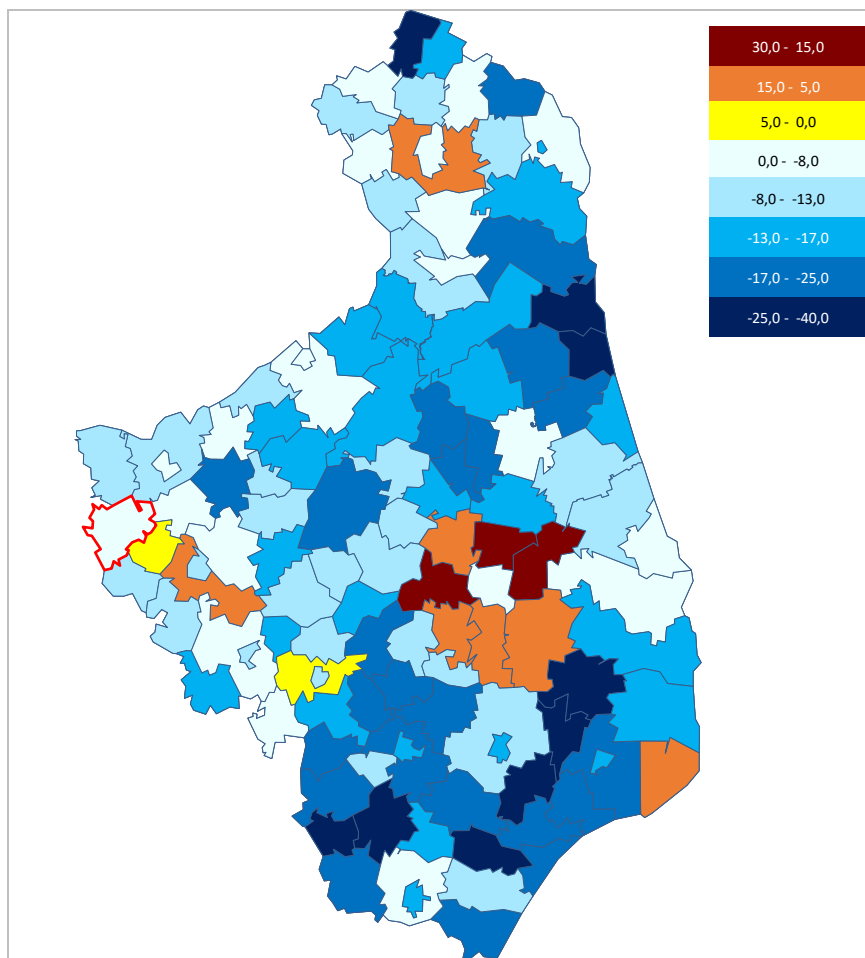
Tabela II.4. Ludność w poszczególnych miejscowościach statystycznych gminy Zbójna w 2002 r. (NSP 2002), 2011 r. (NSP 2011) i 2021 r. (NSP 2021)

Miejscowość	Liczba mieszkańców			Indeks łańcuchowy		+/- NSP 2021 w stosunku do NSP 2002
	NSP 2002	NSP 2011	NSP 2021	NSP 2011/ NSP 2002	NSP 2021/ NSP 2011	
Bienduska	43	39	31	0,91	0,79	-27,9%
Dębniaki	248	253	234	1,02	0,92	-5,6%
Dobry Las	487	458	380	0,94	0,83	-22,0%
Gawrychy	187	174	146	0,93	0,84	-21,9%
Gontarze	36	27	30	0,75	1,11	-16,7%
Jurki	27	35	38	1,30	1,09	40,7%
Kuzie	655	659	572	1,01	0,87	-12,7%
Laski	254	273	257	1,07	0,94	1,2%
Osowiec	116	108	84	0,93	0,78	-27,6%
Pianki	94	95	89	1,01	0,94	-5,3%
Piasutno Żelazne	113	119	118	1,05	0,99	4,4%
Popiołki	191	176	173	0,92	0,98	-9,4%
Poredy	124	136	123	1,10	0,90	-0,8%
Ruda Osowiecka	37	36	36	0,97	1,00	-2,7%
Siwiki	125	130	135	1,04	1,04	8,0%
Stanisławowo	155	135	103	0,87	0,76	-33,5%
Tabory-Rzym	33	32	29	0,97	0,91	-12,1%
Wyk	315	312	281	0,99	0,90	-10,8%
Zbójna	1 160	1 227	1 199	1,06	0,98	3,4%
GMINA OGÓŁEM	4 400	4 424	4 058	1,01	0,92	-7,8%

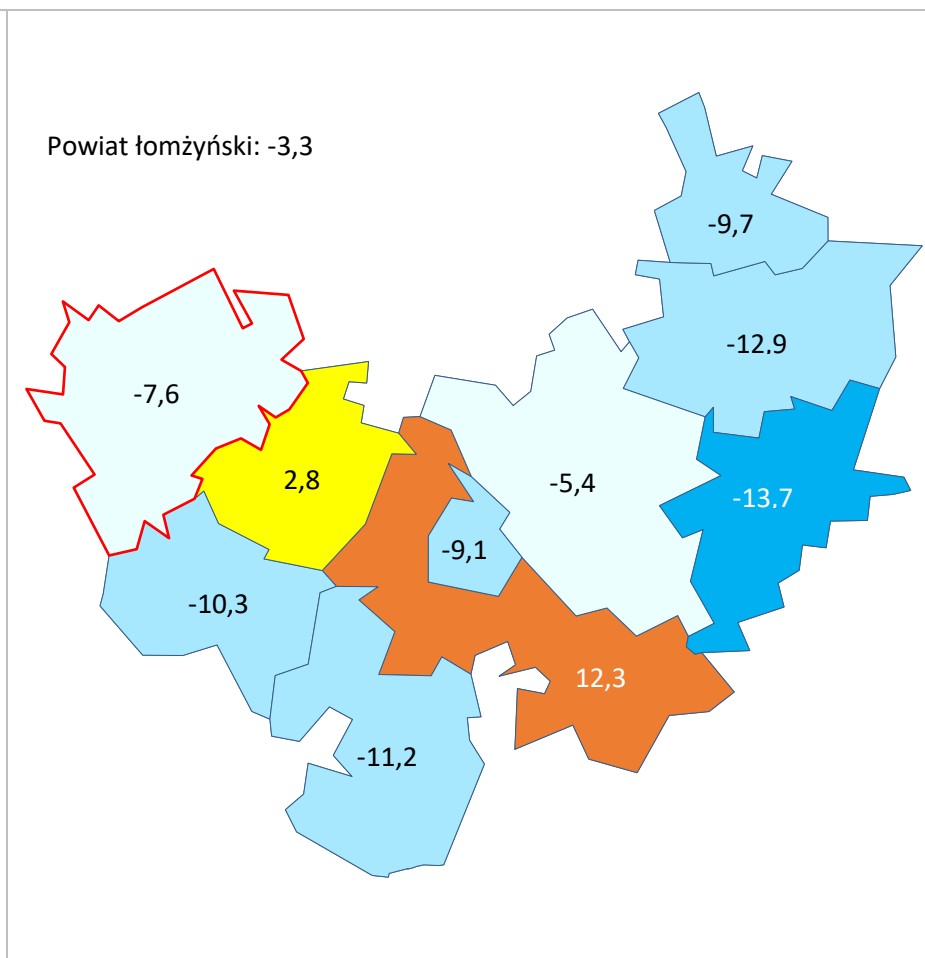
Źródło: opracowanie na podstawie BDL GUS 2021 (NSP 2002, NSP 2011, NSP 2021)

Obniżającą się liczbę mieszkańców w gminie Zbójna potwierdza również wskaźnik „zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców”, rozumiany jako różnica w liczbie populacji między dwoma kolejnymi latami. W 2021 r. w województwie podlaskim wskaźnik ten kształtował się na poziomie -6,8, w powiecie łomżyńskim był niższy – na poziomie -3,3, w gminie Zbójna wynosił -7,6 (zob. mapy II.3-4).

Mapa II.3. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w gminach województwa podlaskiego w 2021 r.

Mapa II.4. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w Łomży i gminach powiatu łomżyńskiego w 2021 r.

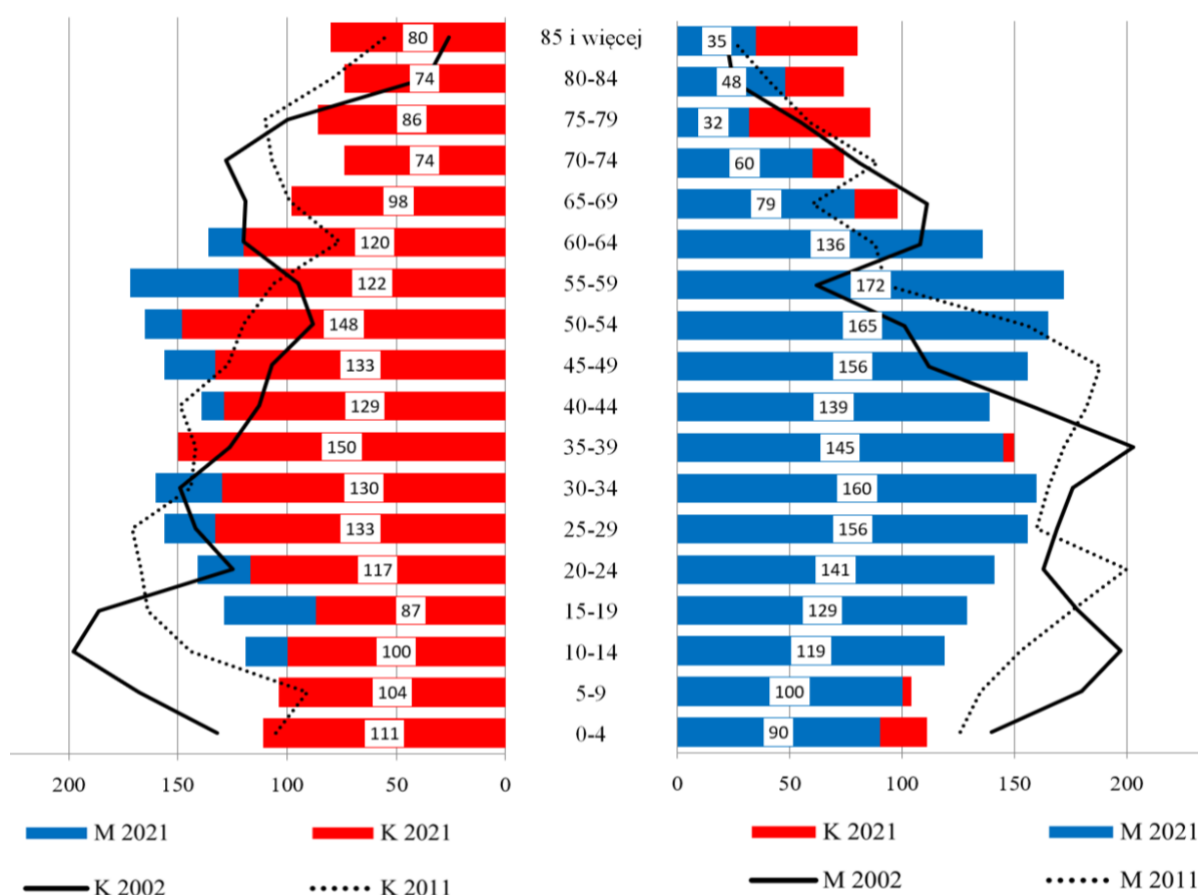
Źródło: opracowanie na podstawie BDL GUS 2021

Istotną zmienną różnicującą mężczyzn i kobiety jest wiek. Zgodnie z danymi NSP 2021 mężczyźni przeważają w wieku 14-64 lata, z wyjątkiem przedziału wiekowego 35-39, gdzie kobiet jest więcej (150) niż mężczyzn (145). Kobiety przeważają również w kategoriach wiekowych: do 10 lat i wieku 65 lat i więcej (zob. wykres II.5).

Analiza piramidy wieku pozwala dostrzec ponadto, że najwięcej osób jest w wieku 45-59 lat, są to osoby w wieku produkcyjnym niemobilnym, tj. osoby, które zwykle nie są już chętne do zmiany miejsca pracy, doksztalcania lub przekwalifikowania się w celu zmiany stanowiska/pracy.

Należy również zauważyć, że dominujący wyż demograficzny, obejmujący osoby w wieku 45-64 lata, będzie w najbliższych latach wchodził w wiek emerytalny. Piramida wieku, w której jeszcze przy NSP 2002 największą grupę stanowiły osoby w wieku 5-20 lat, po blisko 20 latach odwróciła się – aktualnie mamy do czynienia z niżem demograficznym.

Wykres II.3. Struktura ludności według płci i grup wiekowych w gminie Zbójna w 2002 r. (NSP 2002), 2011 r. (NSP 2011) i 2021 r. (NSP 2021)

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021 (NSP 2002, NSP 2011 i NSP 2021)

Przyrost naturalny

Przedstawiona analiza zmiany liczby populacji w gminie Zbójna wynika z migracji ludności oraz z ruchu naturalnego. Jednym z istotnych czynników decydujących o liczbie ludności jest przyrost naturalny, stanowiący różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów. Dane Głównego Urzędu Statystycznego pokazują, że od kilkunastu lat w województwie podlaskim utrzymuje się ujemny przyrost naturalny. Podobna sytuacja występuje w powiecie łomżyńskim, w którym od ponad 10 lat liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń. W gminie Zbójna ujemny przyrost naturalny utrzymuje się od 2010 roku. W 2021 r. wskaźnik kształtował się na poziomie -5,92. Wasilków pod Białymstokiem jest jedyną gminą w województwie podlaskim, w której w 2021 r. odnotowano dodatni przyrost naturalny (3,18) (zob. tabele II.5-6, wykresy II.4-5, mapy II.5-6).

Tabela II.5. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2011-2021

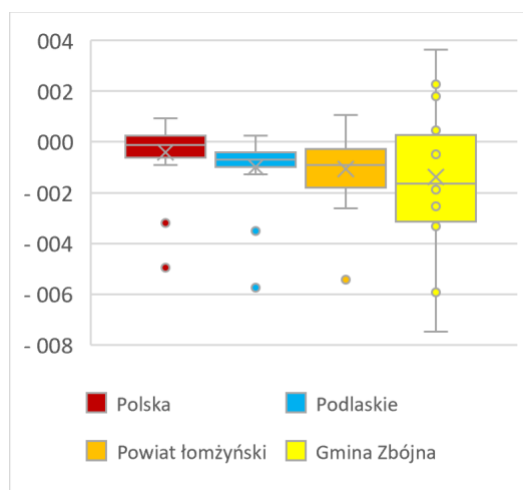
Jednostka terytorialna	Rok										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	0,34	0,04	-0,46	-0,03	-0,67	-0,15	-0,02	-0,68	-0,91	-3,20	-4,95
Podlaskie	-0,41	-0,58	-1,28	-0,69	-1,24	-0,76	-0,40	-1,00	-0,98	-3,50	-5,74
Powiat łomżyński	-1,42	-0,73	-0,27	-0,56	-1,09	-1,46	-1,19	-1,96	-2,00	-2,63	-5,43
Gmina Zbójna	-1,59	-3,17	-0,23	-2,53	-7,47	-1,89	-3,32	-3,13	-0,48	-1,71	-5,92

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Tabela II.6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2002-2021 – statystyki opisowe

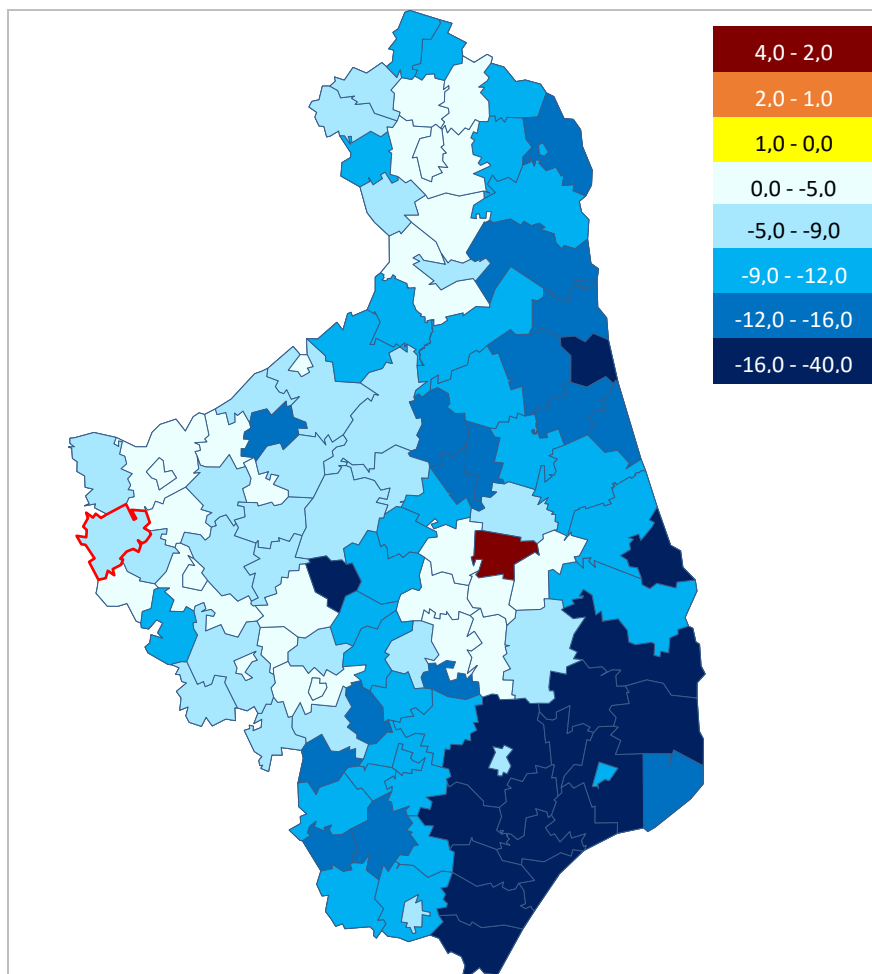
Statystyki	Polska	Podlaskie	Powiat łomżyński	Gmina Zbójna
Max	0,92	0,25	1,05	3,64
Kwartyl 3	0,16	-0,41	-0,27	-0,06
Mediana	-0,13	-0,70	-0,91	-1,65
Kwartyl 1	-0,51	-0,99	-1,71	-3,14
Min	-4,95	-5,74	-5,43	-7,47
Średnia	-0,42	-0,99	-1,06	-1,38
Odchylenie standardowe	1,38	1,36	1,43	2,71

Wykres II.4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2002-2021 – statystyki opisowe

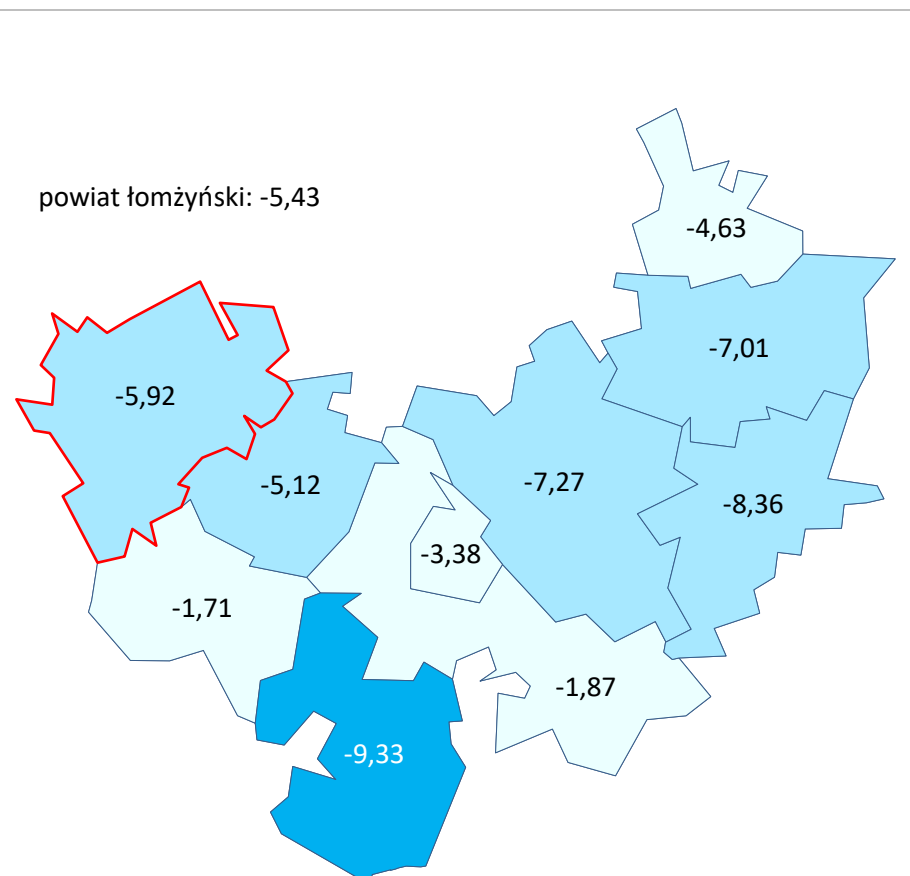

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Mapa II.5. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminach województwa podlaskiego w 2021 r.

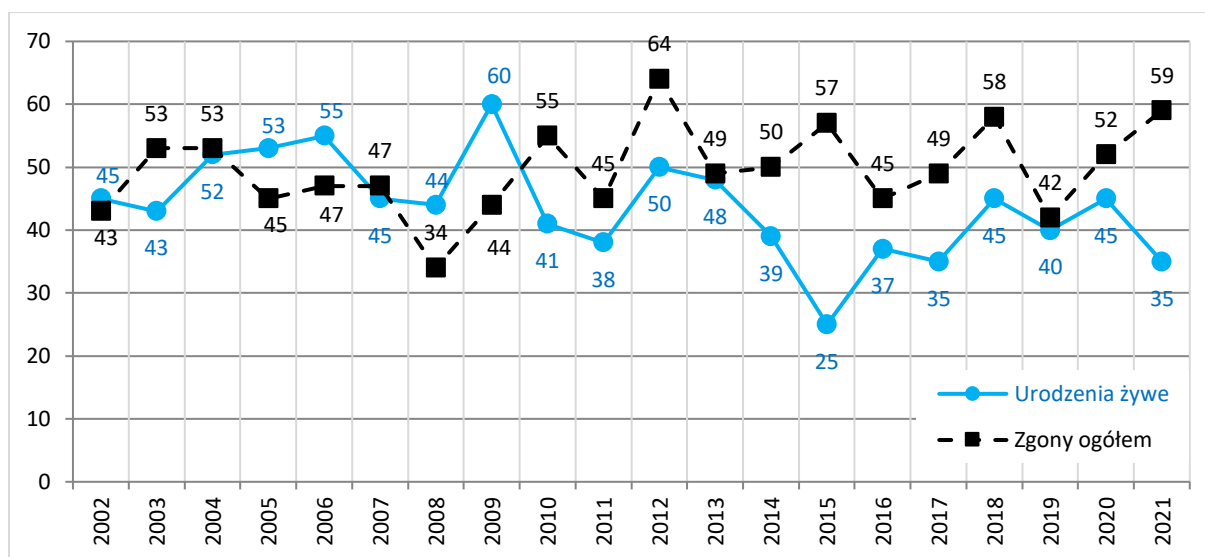

Mapa II.6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Łomży i gminach powiatu łomżyńskiego w 2021 r.

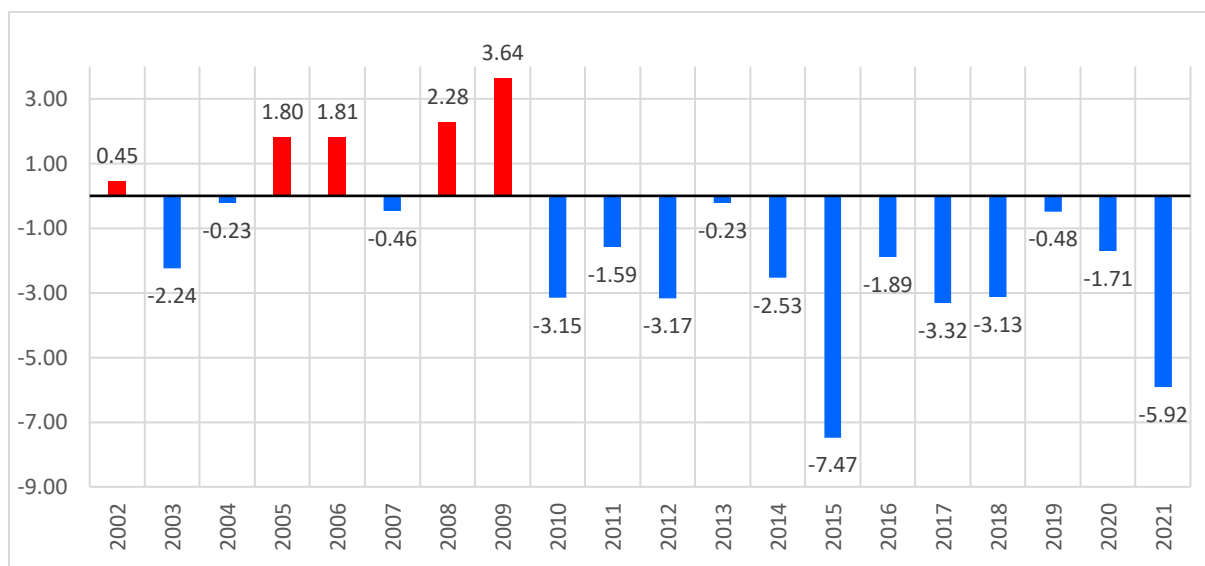
Źródło: opracowanie na podstawie BDL GUS 2021

Wykres II.5. Liczba urodzeń i zgonów w gminie Zbójna w latach 2002-2021

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

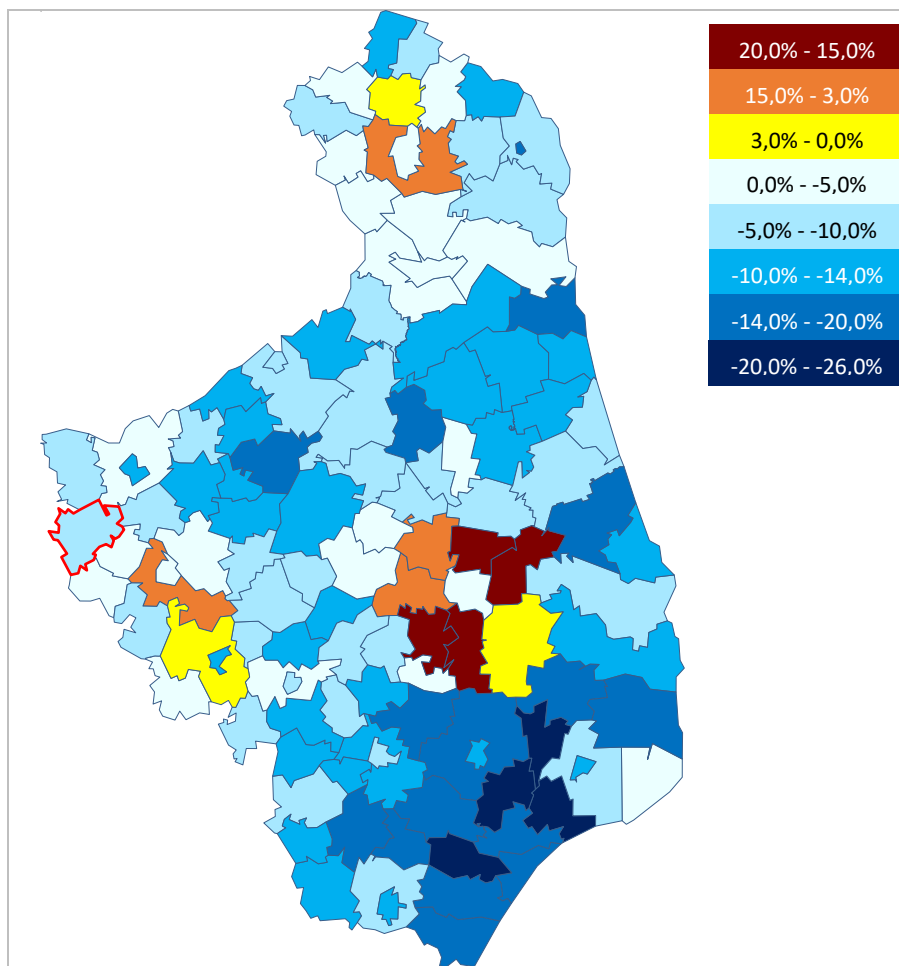
Wykres II.6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie Zbójna w latach 2002-2021

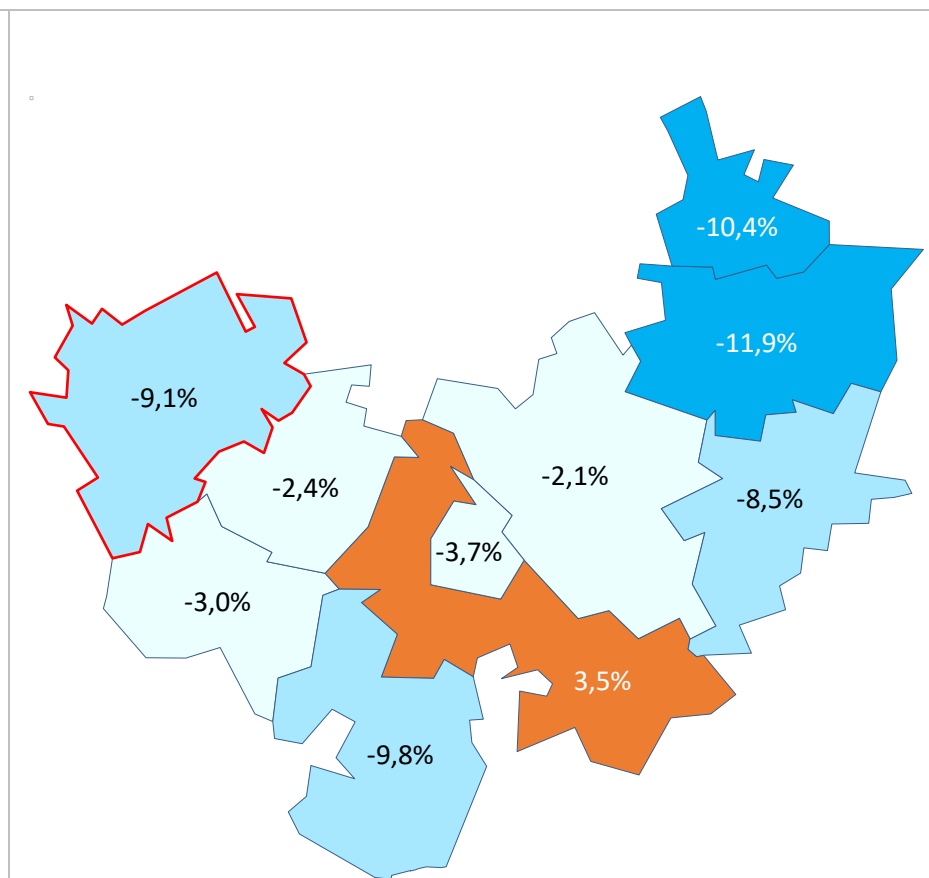
Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Prognozy dla województwa podlaskiego (i nie tylko), szczególnie dla obszarów wiejskich, nie są zbyt optymistyczne. Według prognoz GUS liczba ludności będzie systematycznie spadać o 2 857 do nawet 4 773 osób rocznie. W 2030 roku liczba mieszkańców w województwie podlaskim może zmniejszyć się o ok. 52 509 osób w stosunku do 2016 roku. Wzrost liczby mieszkańców prognozowany jest jedynie w 11 gminach województwa podlaskiego (9,3% wszystkich gmin w regionie) – są to gminy wokół kluczowych miast w regionie. Spadek liczby mieszkańców prognozowany jest w 107 gminach w regionie (90,7%), w tym w 56 gminach ubytek ludności wyniesie do 10%, a w 51 – 10% i więcej (zob. mapy II.7-8).

Mapa II.7. Prognozowany wzrost/spadek liczby ludności w gminach województwa podlaskiego do 2030 r. w stosunku do 2016 r.

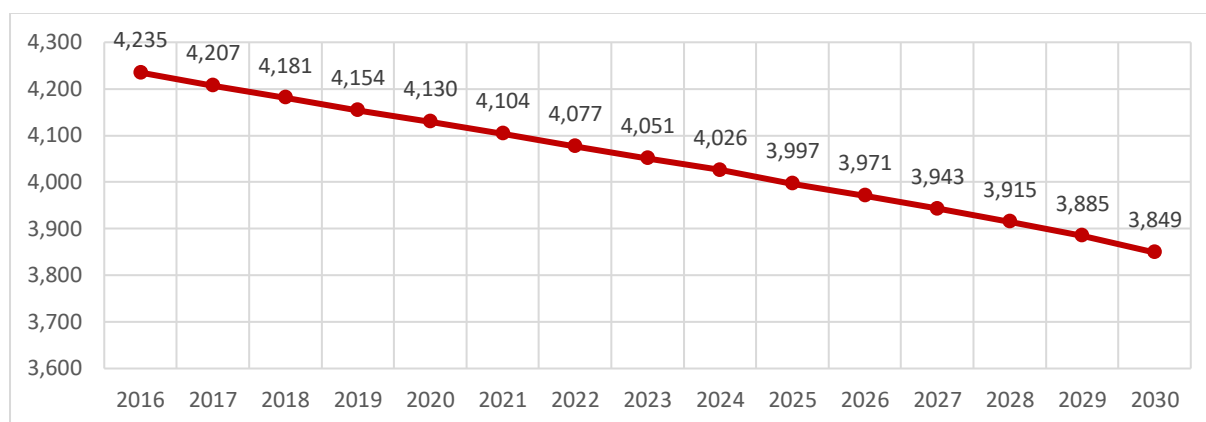
Mapa II.8. Prognozowany wzrost/spadek liczby ludności w Łomży i gminach powiatu łomżyńskiego do 2030 r. w stosunku do 2016 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS: *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>

W przypadku Gminy Zbójna liczba ludności zmniejszy się o ok. 386 osób, tj. o 9,1% w porównaniu do 2016 roku (zob. wykres II.7).

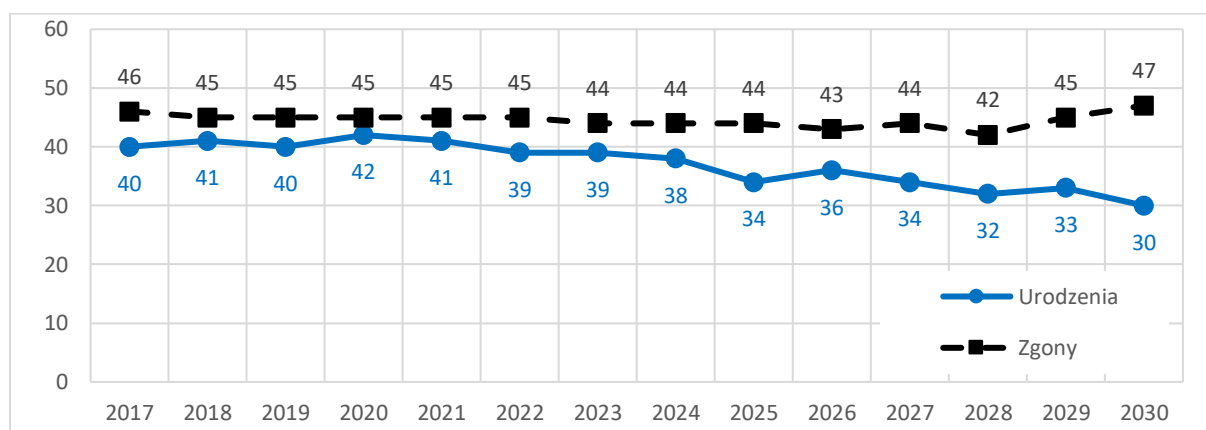
Wykres II.7. Prognoza liczby ludności w gminie Zbójna w latach 2016-2030

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS: *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>

Zmniejszająca się liczba ludności będzie efektem utrzymującego się ujemnego salda migracji oraz spadającej liczby urodzeń, szczególnie po 2026 roku, kiedy rozpiętość pomiędzy liczbą zgonów a liczbą urodzeń (ujemny przyrost naturalny) będzie się powiększała (zob. wykres II.8).

Wykres II.8. Prognozowana liczba urodzeń i zgonów w gminie Zbójna w latach 2017-2030

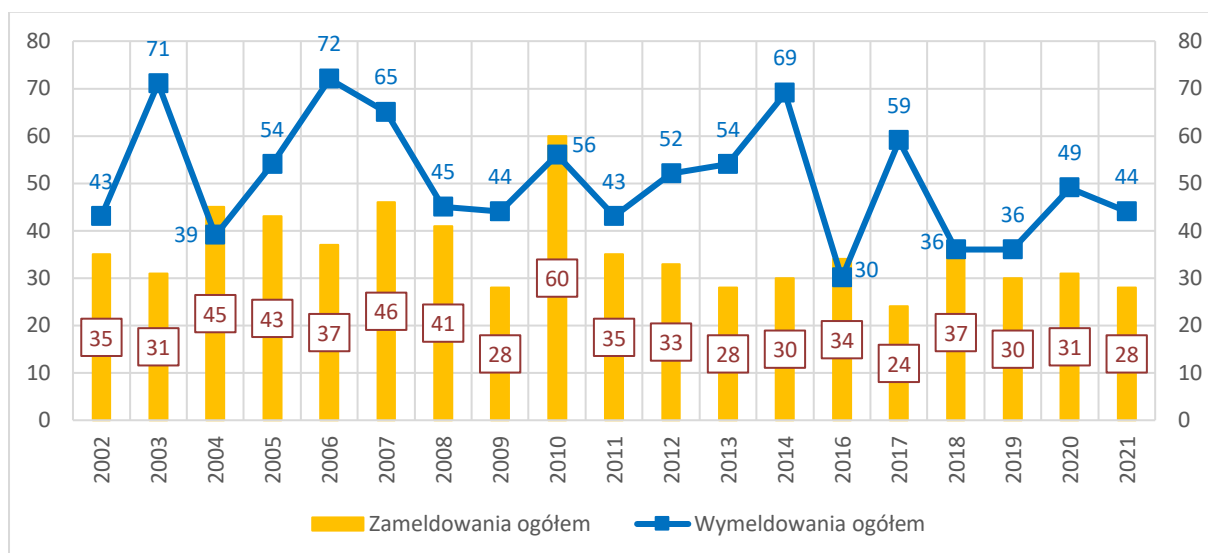
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS: *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*

Saldo migracji

W 2021 r. saldo migracji na 1000 ludności w gminach województwa podlaskiego było zróżnicowane. Dodatkowo saldo migracji występuje głównie w gminach położonych w pobliżu dużych ośrodków miejskich (m.in. Białystok, Łomża, Bielsk Podlaski, Suwałki – efekt suburbanizacji). Najwyższy wskaźnik odnotowano w gminach powiatu białostockiego: Wasilków (25,8), Choroszcz (24,3), Supraśl (22,7), a najniższy w gminie Wiżajny (-18,2) w powiecie suwalskim, czy w gminie Lipsk (-16,9) w powiecie augustowskim. W gminie

Zbójna saldo migracji od blisko 20 lat, poza latami: 2004 (4), 2010 (4), 2016 (4) i 2018 (1), utrzymuje się na ujemnym poziomie co oznacza, że więcej osób wymeldowuje się (odpływ) niż melduje (napływ) na terenie gminy. W 2021 r. saldo migracji na 1000 ludności wyniosło - 3,9 (zob. wykres II.9 i II.10 i mapy II.9-10).

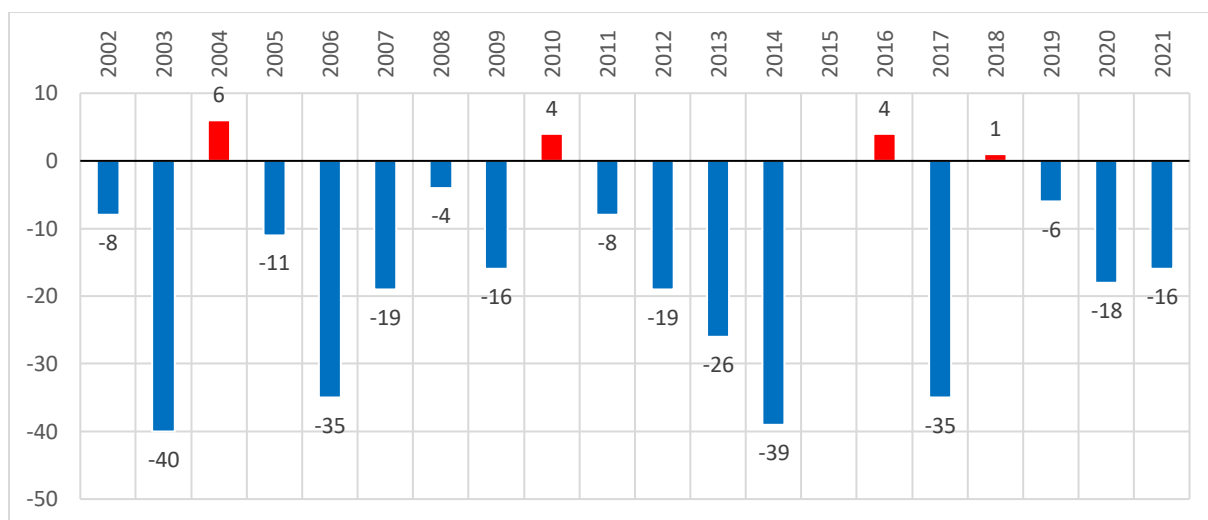
Wykres II.9. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Zbójna w latach 2002-2021

* Brak danych za 2015 rok

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2013

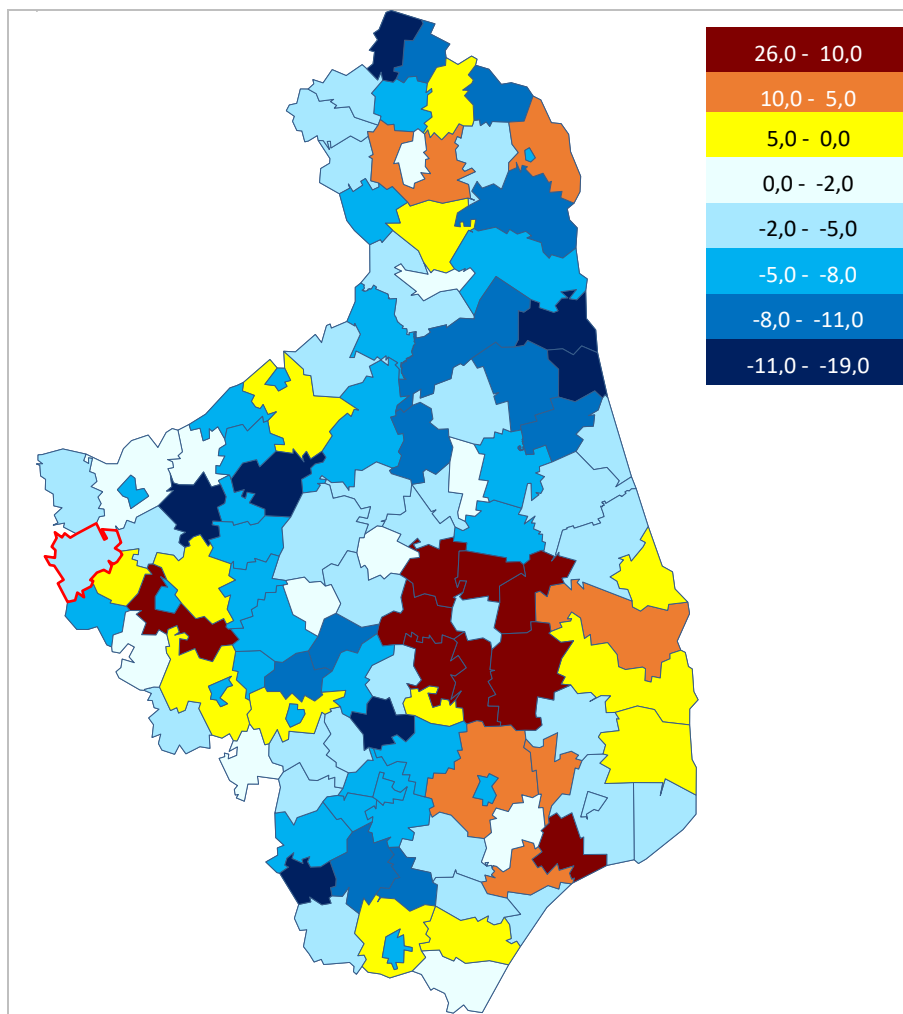
Wykres II.10. Saldo migracji w gminie Zbójna w latach 2002-2021

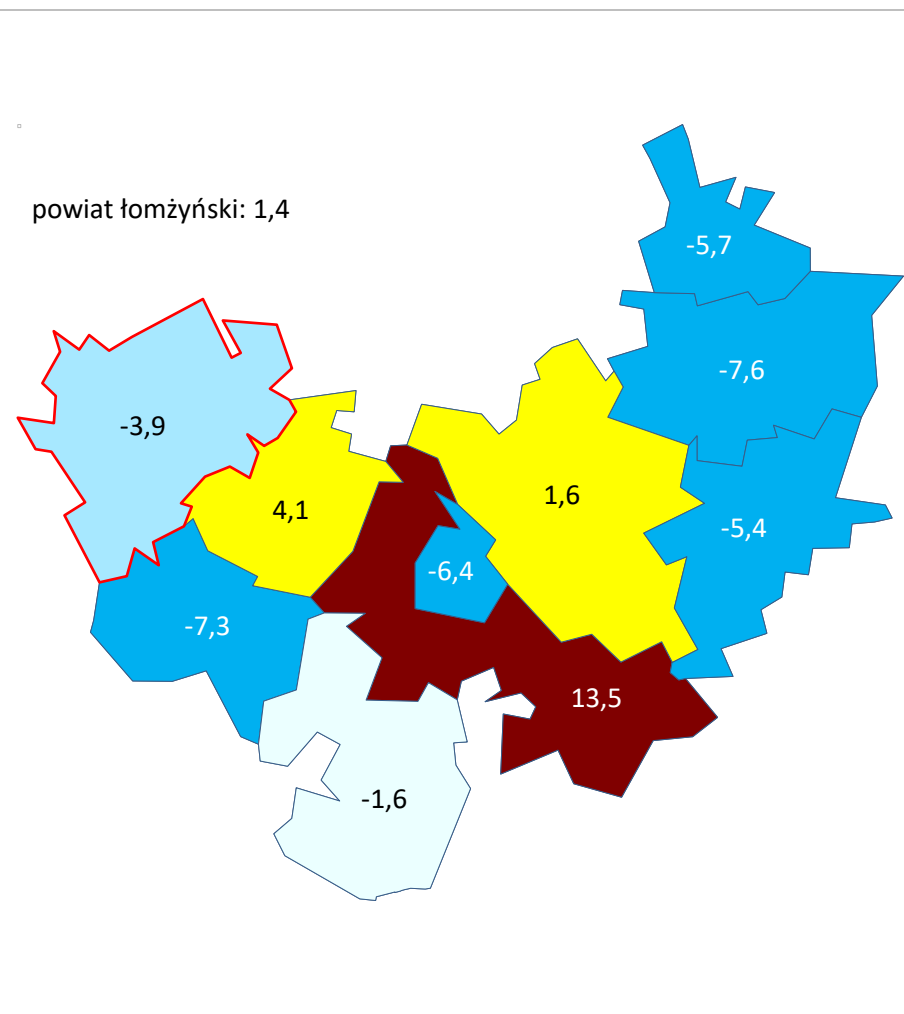
* Brak danych za 2015 rok

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Mapa II.9. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w gminach województwa podlaskiego w 2021 r.

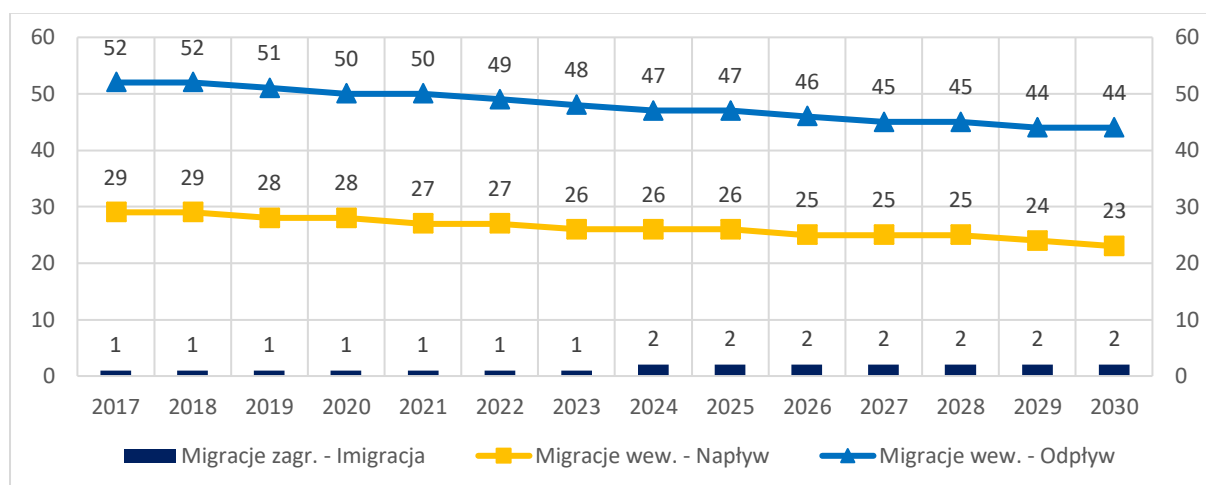
Mapa II.10. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w Łomży i gminach powiatu łomżyńskiego w 2021 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

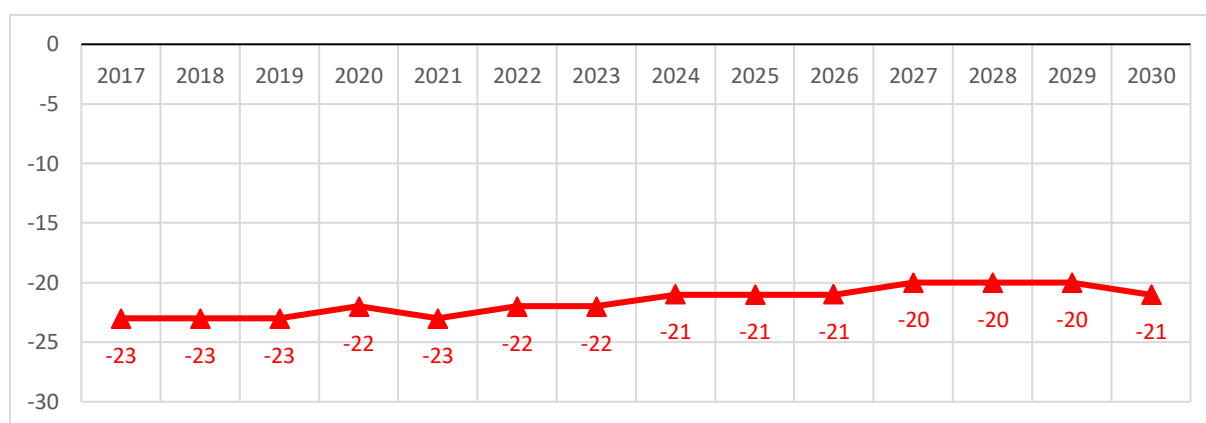
Według prognoz GUS saldo migracji w gminie Zbójna do 2030 roku będzie się utrzymywało na ujemnym poziomie (od -20 do -22 osób rocznie), co w efekcie będzie skutkowało obniżeniem się ludności, szczególnie osób młodych i wykształconych, którzy będą przenosili się do dużych ośrodków miejskich w poszukiwaniu dobrze płatnej pracy (zob. wykresy II.11-12).

Wykres II.11. Prognoza migracji wewnętrznych (napływ i odpływ) na pobyt stały i migracji zagranicznych (imigracja) w gminie Zbójna w latach 2017-2030

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS: *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030* (opracowanie eksperymentalne)

Wykres II.12. Prognozy salda migracji wewnętrznych na pobyt stały w gminie Zbójna w latach 2017-2030

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS: *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030* (opracowanie eksperymentalne)

Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym

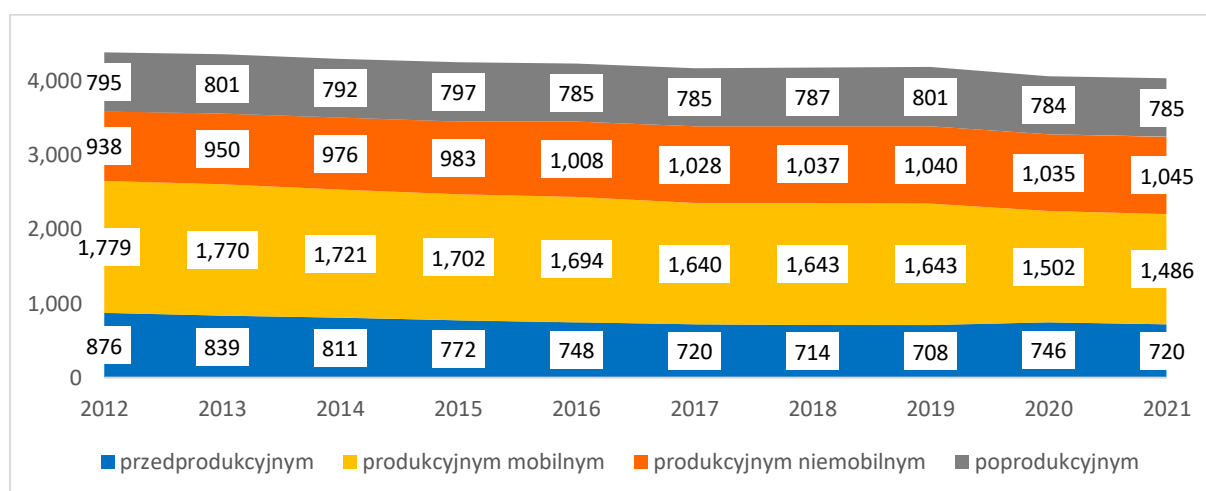
Analizując ludność gminy Zbójna pod kątem ekonomicznych grup wieku można zauważyć stały spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (osoby w wieku 17 lat i mniej) i osób w wieku produkcyjnym (ludność w wieku od 18 lat do osiągnięcia wieku

emerytalnego), w obliczu prognozowanego wzrostu liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (osoby w wieku emerytalnym) i zmniejszania się ludności w wieku produkcyjnym (starzenie się społeczeństwa) (zob. wykresy II.13-14).

Przewiduje się, że udział osób w wieku:

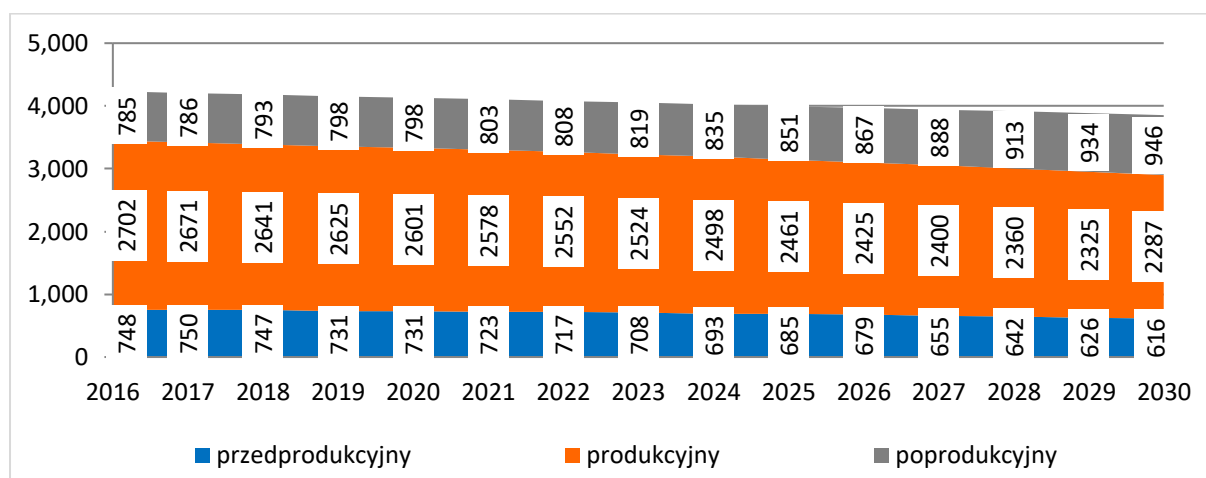
- przedprodukcyjnym – spadnie z 17,7% w 2016 roku do 16,0% w 2030 roku (spadek o 1,7%);
- produkcyjnym – spadnie z 63,8% w 2016 roku do 59,4% w 2030 roku (spadek o 4,4%);
- poprodukcyjnym - wzrośnie z 18,5% w 2016 roku do 24,6% w 2030 roku, co oznacza jego wzrost o 6%.

Wykres II.13. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Zbójna w latach 2012-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS 2021

Wykres II.14. Prognozowany udział ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Zbójna w latach 2016-2030

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS: *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*

Prognozy GUS potwierdzają, że w Polsce będzie się nasilał proces starzenia się społeczeństwa. Na początku lat 50-tych XX wieku przeciętne trwanie życia wynosiło 47 lat, w 2011 roku – 65 lat, natomiast w 2050 roku życie ludzkie będzie trwało średnio 75 lat¹⁹.

Skutkiem postępującego kryzysu demograficznego będzie z jednej strony wspomniany już proces starzenia się społeczeństwa, a z drugiej – wyludniania się społeczności przede wszystkim wiejskich, jak i z małych miasteczek. Młodzi ludzie będą migrowali do większych miast w poszukiwaniu lepszego wykształcenia, lepszej pracy i perspektyw życiowych. Na miejscu zostaną osoby starsze. Z kolei brak dzieci w wieku szkolnym będzie skutkował zamykaniem wiejskich szkół i tym samym może przyczynić się do pogłębienia degradacji społecznej i kulturalnej polskiej wsi²⁰.

Postępujący proces starzenia się społeczeństwa polskiego będzie wymagał podjęcia działań nie tylko na poziomie rządowym, lecz także lokalnym. Do najważniejszych zalicza się m.in. politykę rynku pracy ukierunkowaną na powstawanie nowych miejsc pracy, ułatwianie startu zawodowego, redukcję bezrobocia i zatrzymanie młodych na lokalnym rynku pracy, jak również podjęcie działań wydłużających aktywność zawodową osób w wieku przedemerytalnym, poprawę ich warunków pracy oraz monitorowanie ich stanu zdrowia, z akcentem na profilaktykę zdrowotną. Ponadto istotnym wyzwaniem będzie również polityka „włączenia” osób starszych do społeczeństwa mająca „na celu wszechstronną kompensację malejących z wiekiem możliwości samodzielnego zaspokojenia potrzeb oraz integrację z lokalną społecznością”²¹. Piotr Błędowski wymienia katalog przykładowych zadań na rzecz osób starszych, które mogą być realizowane przez samorząd lokalny na poziomie gminy, czy powiatu (zob. tabelę II.7).

Tabela II.7. Przykładowe zadania polityki wobec ludzi starszych, realizowane przez samorząd terytorialny

Zadania lokalnej polityki społecznej wobec starych ludzi	Właściwy samorząd
Organizacja działań integracyjnych, imprez kulturalnych, rekreacyjnych	gmina
Wspieranie organizacji pozarządowych, grup samopomocy, wolontariatu ludzi starszych i dla seniorów	gmina
Stworzenie warunków do powstania sieci instytucji oferujących usługi w zakresie organizacji dnia codziennego osobom starszym (pielęgnacja, pomoc w usługach domowych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, dowożenie gorących posiłków, zabiegi rehabilitacyjne w domu, pomoc w dokonywaniu zakupów, transport dla niepełnosprawnych, pomoc techniczna w gospodarstwie domowym, pranie)	gmina
Udzielanie świadczeń pomocy społecznej w formie pieniężnej	gmina

¹⁹ Por. A. Dragan, *Starzenie się społeczeństwa polskiego i jego skutki*, Opracowania Tematyczne, OT-601, Biuro Analiz i Dokumentacji, Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych, Kancelaria Senatu, Warszawa 2011, s. 3.

²⁰ Por. tamże, s. 5.

²¹ G. Ciura, J. Szymańczak, *Starzenie się społeczeństwa polskiego*, „INFOS Zagadnienia społeczno-gospodarcze”, Biuro Analiz Sejmowych, nr 12(126), 28 czerwca 2012, s. 3.

II. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy

Zapewnienie świadczeń rehabilitacyjnych	gmina
Podtrzymywanie kontaktów społecznych dzięki dostosowanym do możliwości formom spędzania czasu wolnego, odpowiedniej ofercie kulturalnej, odwiedzinom u osób, które nie mogą opuszczać mieszkania, zapewnieniu im możliwości kontaktów telefonicznych itp.	gmina
Zapewnienie szybkiej reakcji na wiadomość o sytuacji wymagającej interwencji (doświadczeni pracownicy socjalni, możliwość transportu, możliwość wyboru najbardziej skutecznej formy pomocy)	gmina
Prowadzenie domów dziennego pobytu, klubów seniora itp.	gmina
Krótkookresowa pomoc rodzinom pielęgnującym starsze osoby	gmina
Poradnictwo prawne, psychologiczne, rodzinne	gmina z pomocą powiatu
Dostosowanie mieszkań ludzi starych do ich potrzeb i poziomu sprawności	gmina z pomocą powiatu
Zapewnienie opieki geriatrycznej w systemie zakładowym (oddział w szpitalu) lub w opiece ambulatoryjnej (przychodnia specjalistyczna)	powiat
Prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej	powiat
Wypożyczanie sprzętów do pielęgnacji (łóżka ortopedyczne, wózki inwalidzkie itp.)	powiat
Szkolenia pracowników, zwłaszcza w zakresie usług pielęgnacyjnych i utrzymywania kontaktów ze starszymi osobami	powiat
Współpraca z organizacjami pozarządowymi, koordynacja działań	powiat, gmina

Źródło: na podstawie – P. Błędowski, *Polityka wobec osób starych – cele i zasady*, w: *Starzenie się społeczeństwa polskiego*, red. G. Ciura i W. Zgliczyński, Studia BAS, nr 2(30) 2012, s. 214

Przedstawiony w powyższej tabeli katalog zadań lokalnej polityki wobec osób starszych nie jest zamknięty. Władze gminy lub powiatu mogą podjąć także inne działania stosownie do potrzeb zgłaszanych przez społeczności lokalne, a zwłaszcza przez samych seniorów. Przy czym należy podkreślić, że samorząd lokalny jest zobligowany do stworzenia warunków do realizacji powyższych i innych zadań na rzecz osób starszych, ale nie do ich samodzielnej realizacji. Lista zadań oraz ich zakres realizacji powinien wynikać z rozpoznanych i uznanych za wymagające zaspokojenia oczekiwań seniorów i ich rodzin. Ich zaspokojenie może być możliwe po części dzięki aktywności samych osób w podeszłym wieku i środowiska lokalnego, grup samopomocowych, czy organizacji społecznych. Samorząd natomiast może stworzyć warunki do realizacji tych potrzeb²².

3. Bezrobocie

W 2015 r. stopa bezrobocia w Polsce wynosiła 9,7%. Najwyższe bezrobocie było w województwie warmińsko mazurskim (16,2%), kujawsko-pomorskim i podkarpackim (po 13,2%) oraz w zachodniopomorskim (13,1%), a najniższe w województwie wielkopolskim

²² Por. P. Błędowski, *Polityka wobec osób starych – cele i zasady*, w: *Starzenie się społeczeństwa polskiego*, red. G. Ciura i W. Zgliczyński, Studia BAS, nr 2(30) 2012, s. 213.

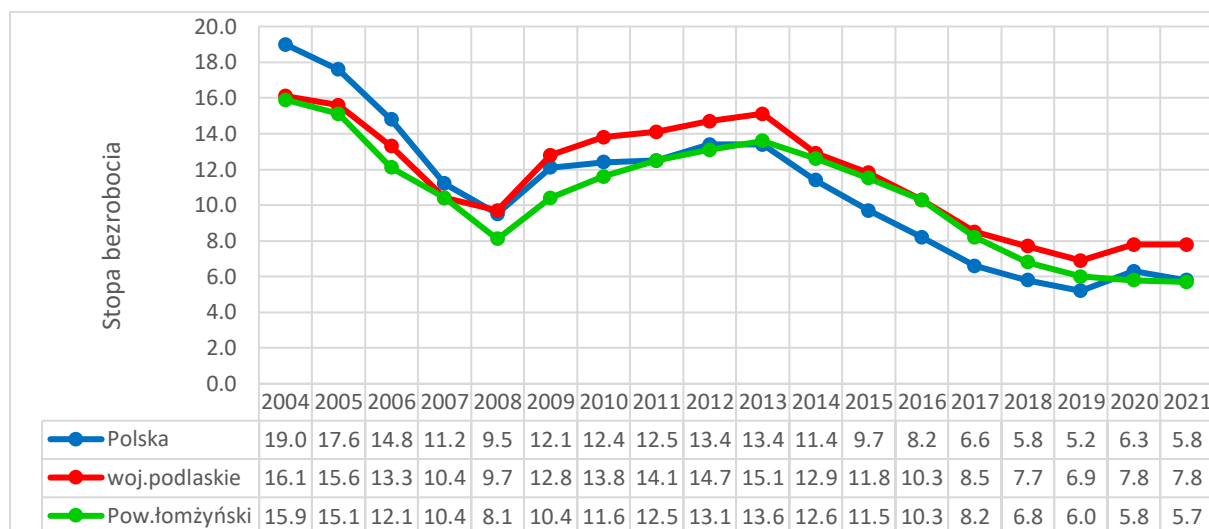
(6,1%). Województwo podlaskie ze wskaźnikiem na poziomie 11,8% zajmowało 12 pozycję w kraju. W powiecie łomżyńskim stopa bezrobocia wynosiła wówczas 11,5% plasując go na 187 pozycji na 380 powiatów (ranking stopy bezrobocia – od najniższej do najwyższej).

W 2021 r. stopa bezrobocia w kraju obniżyła się do 5,8%, jedynie w 8 powiatach odnotowano wzrost w stosunku do roku 2015. W większości są to powiaty województwa lubelskiego (janowski, krasnostawski, chełmski, hrubieszowski), w grupie tej znalazł się również powiat kolneński położony w województwie podlaskim. Najwyższy wskaźnik bezrobocia odnotowano w województwie podkarpackim (9,9%), a najniższy – w województwie wielkopolskim (3,2%). Województwo podlaskie ze stopą bezrobocia w wysokości 7,8% utrzymało się na 12 pozycji. W powiecie łomżyńskim wskaźnik bezrobocia spadł do 5,7% przesuując powiat w rankingu powiatów o najniższym poziomie bezrobocia na 138 pozycję (zob. mapy II.11-14).

W latach 2004-2007 wojewódzki wskaźnik bezrobocia w województwie podlaskim był niższy od wskaźnika krajowego (11,5%). Różnica ta zmniejszała się od 2,9% w 2004 r. do 0,8% w 2007 r., a od 2008 r. różnica ta zwiększa się na niekorzyść województwa podlaskiego od 0,2% do nawet 2,1%

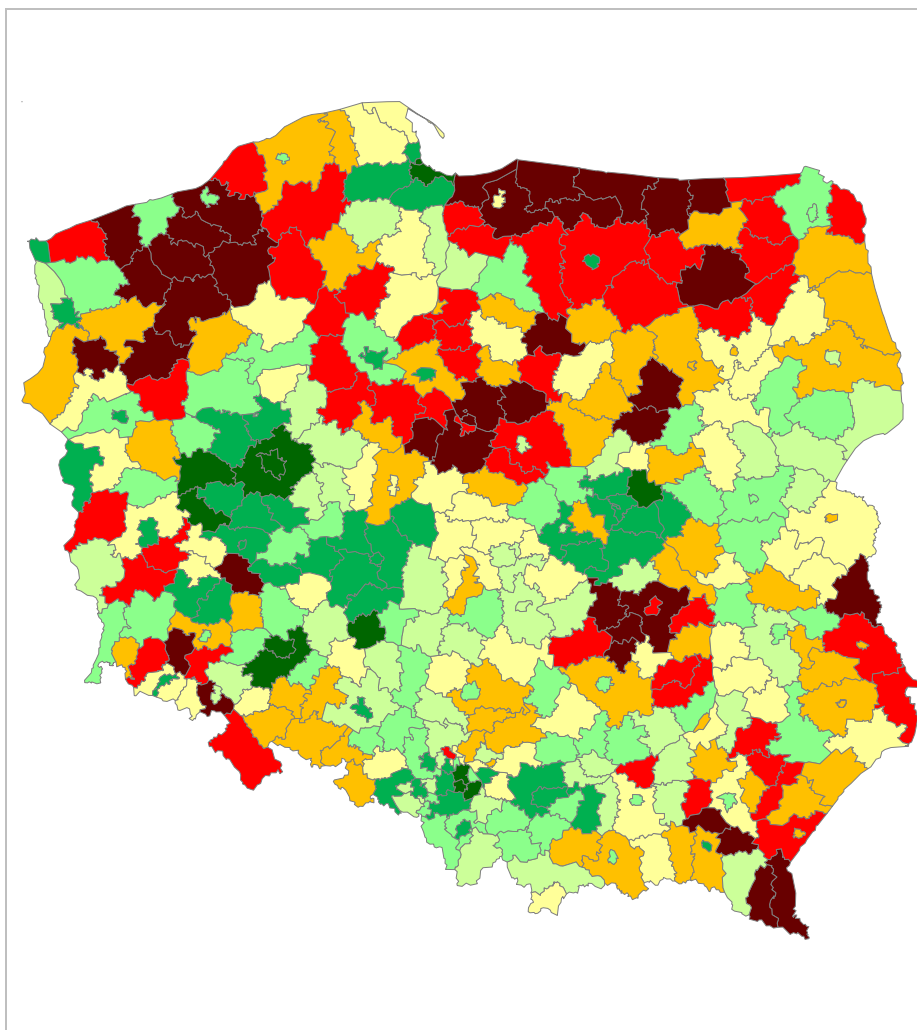
W powiecie łomżyńskim występuje jedna z najniższych stóp bezrobocia w regionie. Na koniec grudnia 2021 roku wynosiła ona 5,7%. Analizując okres od 2004 do 2021 roku można zauważyć, że stopa bezrobocia w powiecie łomżyńskim była wyższa od tej w skali kraju jedynie w latach 2013-2019 (zob. wykres II.15).

Wykres II.15. Stopa bezrobocia w Polsce, w województwie podlaskim i powiecie łomżyńskim w latach 2004-2021 (w %)

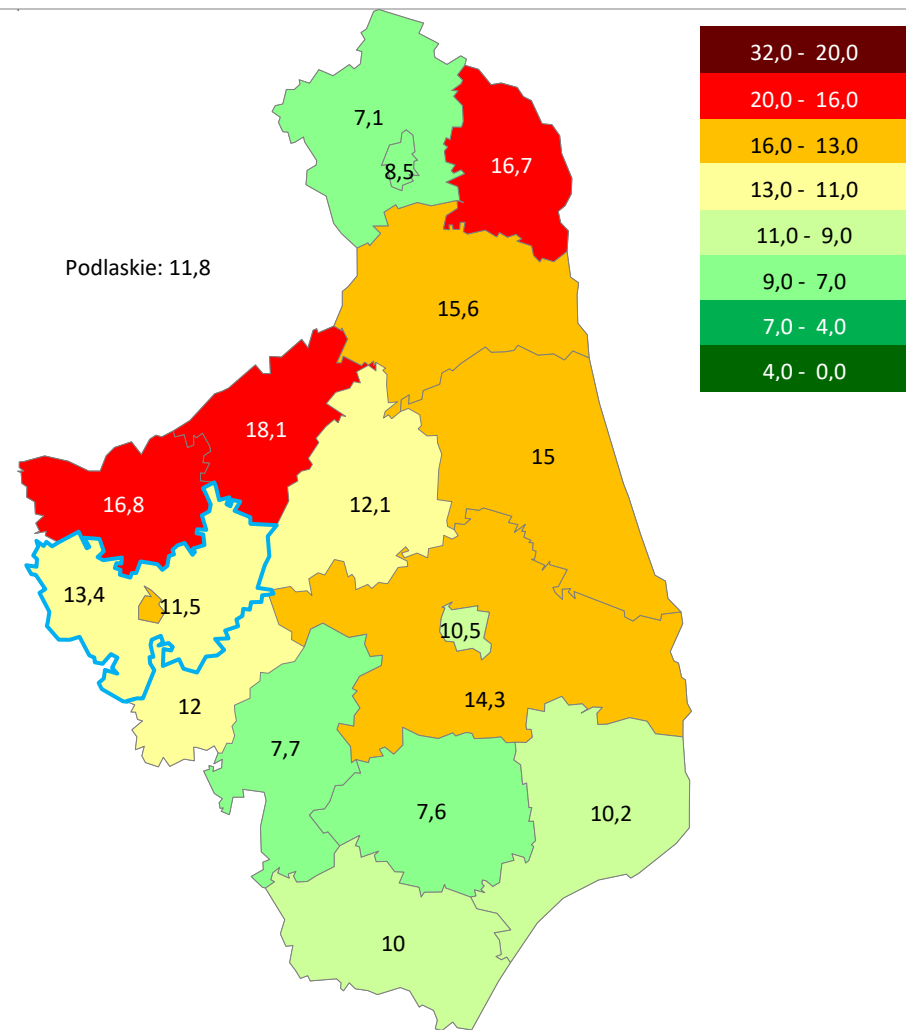

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Mapa II.11. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach w Polsce w 2015 r. (w %)

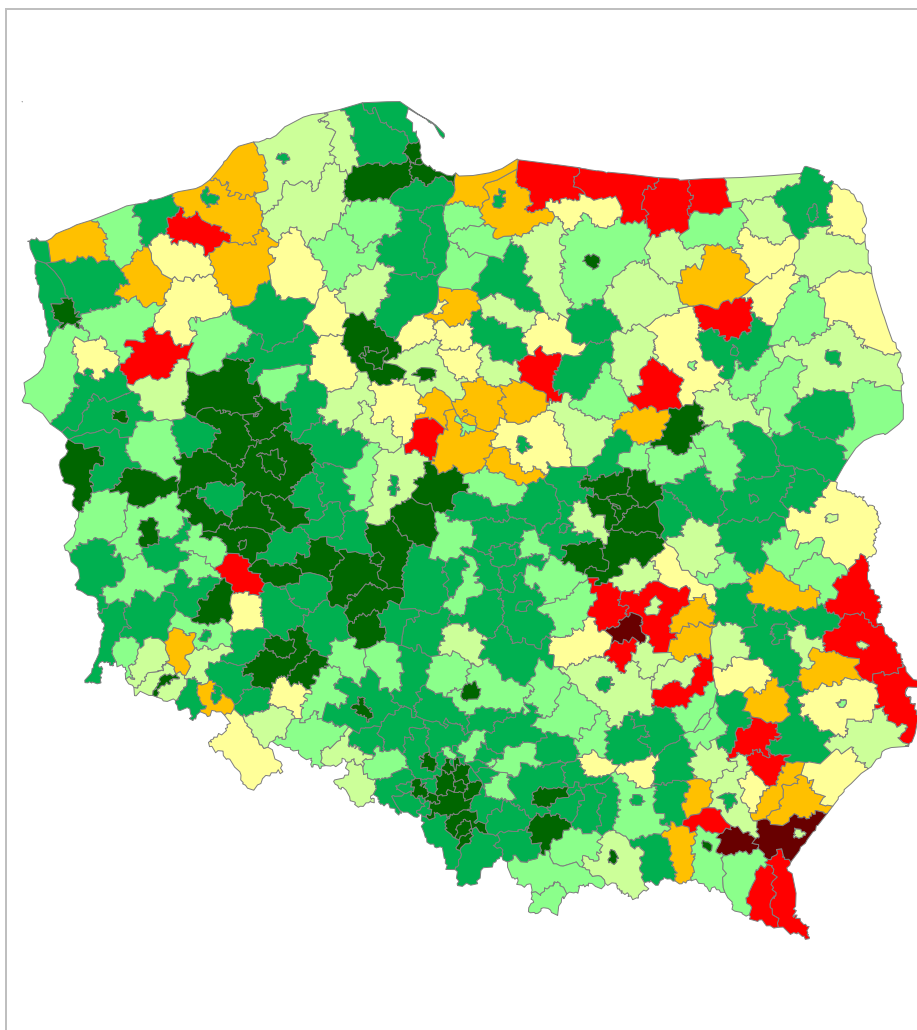

Mapa II.12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2015 r. (w %)

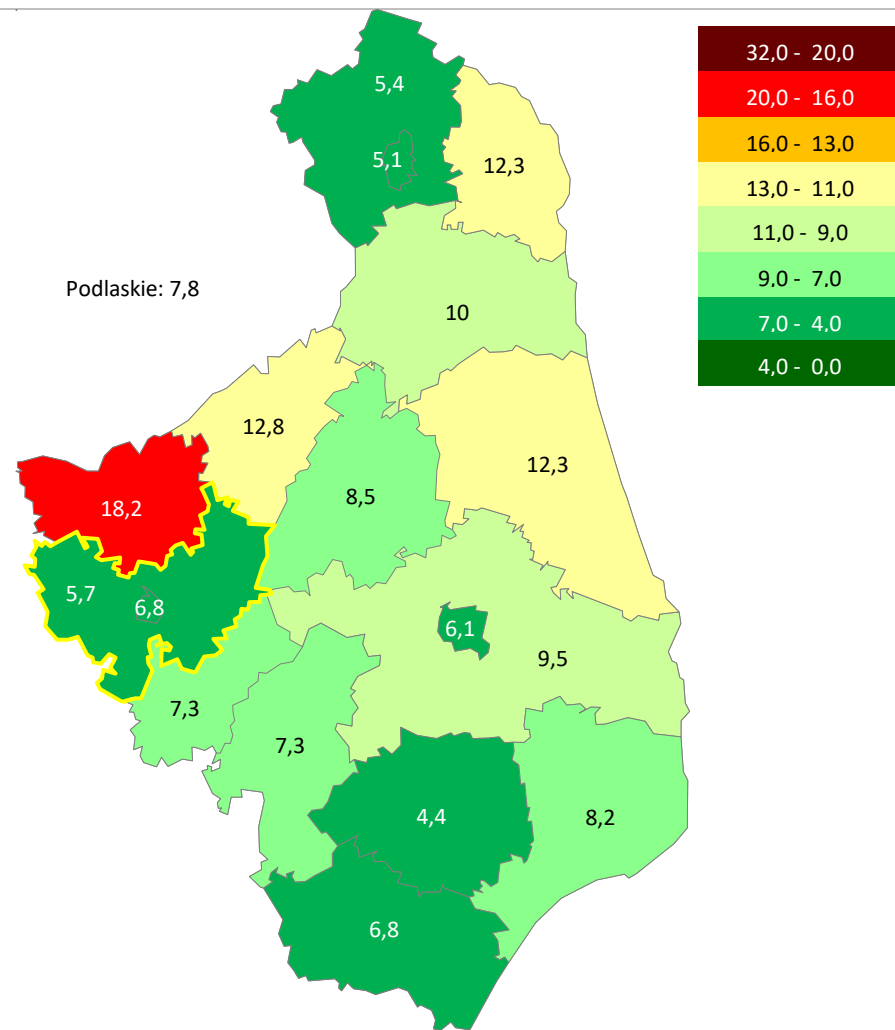

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Mapa II.13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach w Polsce w 2021 r. (w %)

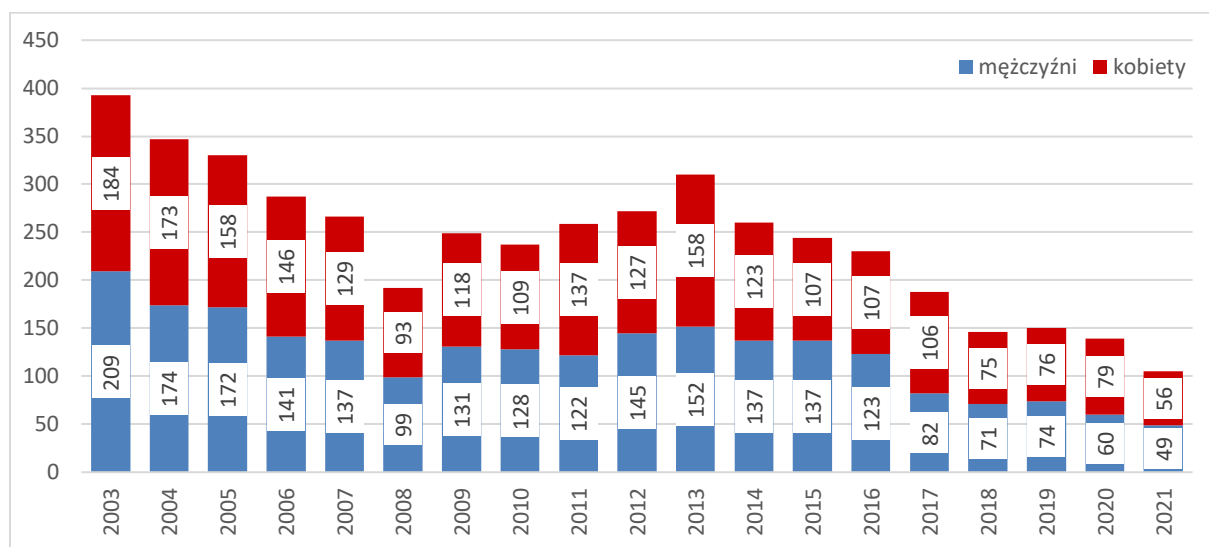
Mapa II.14. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Analizując liczbę bezrobotnych w Zbójnie w latach 2001-2021 można wyodrębnić trzy okresy charakterystyczne dla tego zjawiska. Pierwszy, obejmujący lata 2001-2008, charakteryzuje się wysokim, ale spadającym bezrobociem. Drugi okres obejmuje lata 2008-2013 i charakteryzuje się wzrastającym poziomem bezrobocia wśród mieszkańców gminy Zbójna. Po 2013 roku mamy do czynienia ze spadkiem liczby osób bezrobotnych. W 2021 roku w gminie Zbójna było 105 osób bezrobotnych, w tym 49 mężczyzn i 56 kobiet – to blisko 3-krotnie mniej niż w 2013 roku i blisko 3,7-krotnie mniej niż w 2003 roku (zob. wykres II.16).

Wykres II.16. Liczba bezrobotnych w gminie Zbójna w latach 2003-2021 – podział na płeć

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły w 2021 roku 82,9% osób bezrobotnych (zob. tabelę II.8). Są to głównie długotrwale bezrobotni, charakteryzujący się niskim poziomem wykształcenia, brakiem kwalifikacji, bądź doświadczenia zawodowego, osoby do 30 lub powyżej 50 roku życia.

Tabela II.8. Liczba osób bezrobotnych w gminie Zbójna, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2014-2021

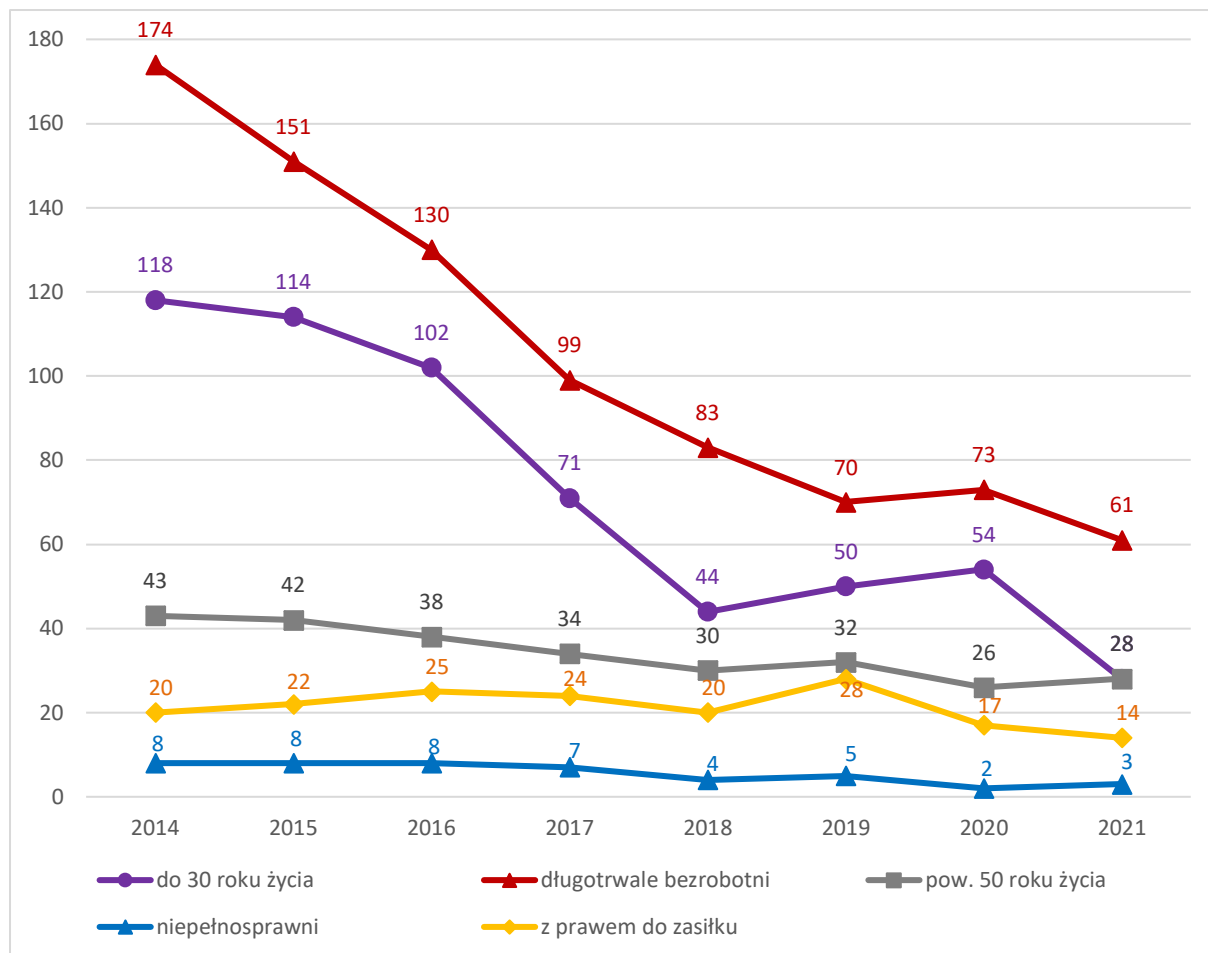
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób bezrobotnych ogółem	260	244	230	188	146	150	139	105
w tym będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	232	224	201	164	127	125	123	87
udział w liczbie bezrobotnych ogółem	89,2%	91,8%	87,4%	87,2%	87,0%	83,3%	88,5%	82,9%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych uzyskanych z PUP w Łomży 2022

Osoby znajdujące się długi czas poza rynkiem pracy stanowią 58,1% zarejestrowanych osób bezrobotnych (n=61). Osoby do 30 roku życia (n=28) stanowiły 26,7% bezrobotnych, kolejne

26,7% bezrobotnych to osoby powyżej 50 roku życia (n=28). Osoby niepełnosprawne stanowiły 2,9% osób zarejestrowanych w urzędzie pracy jako bezrobotni.

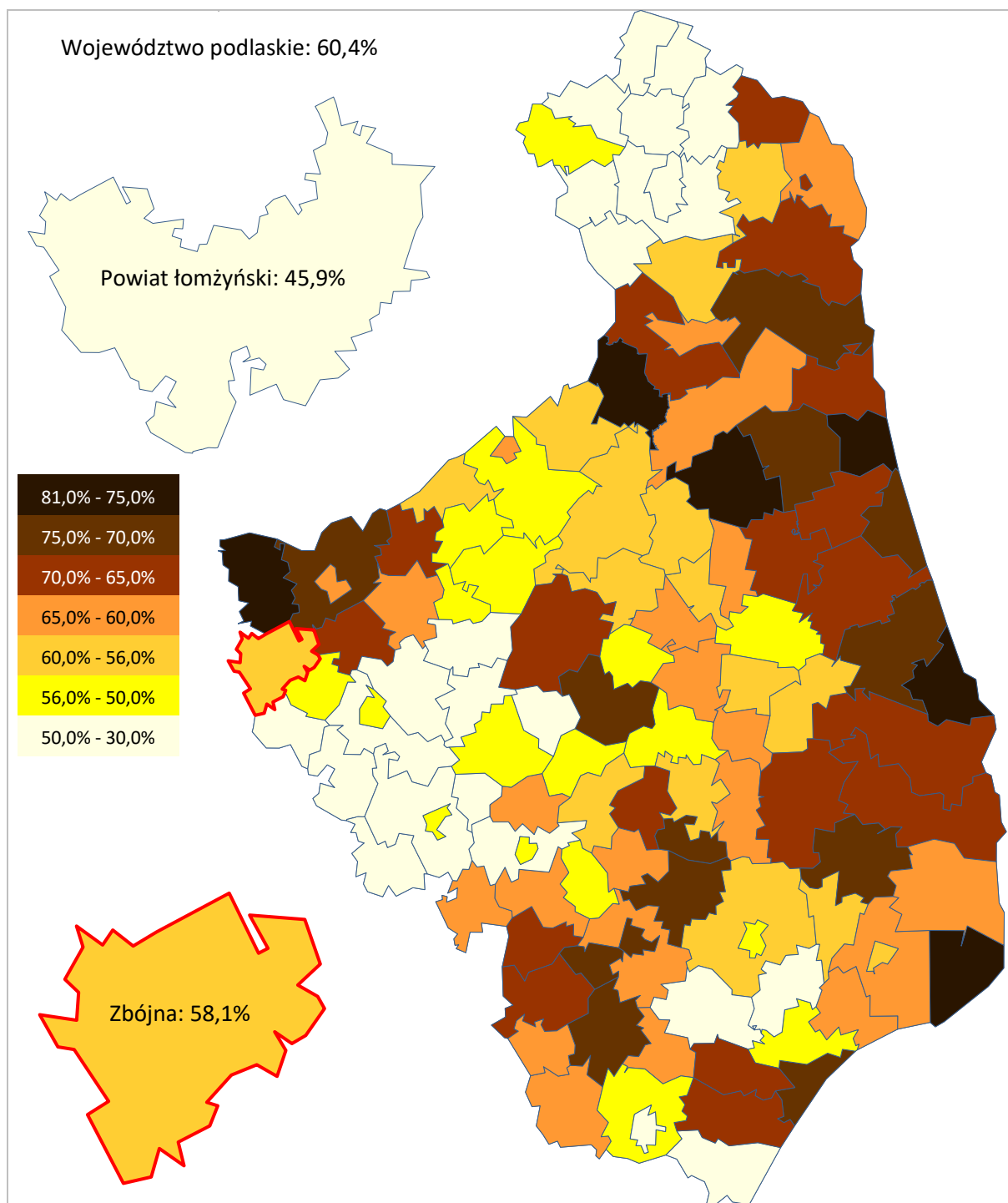
Wykres II.17. Wybrane grupy osób bezrobotnych w gminie Zbójna będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2014-2021

Źródło: Opracowanie na podstawie danych uzyskanych z PUP w Łomży 2022

W powiecie łomżyńskim (45,9%) występuje relatywnie niski udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w porównaniu do innych powiatów województwa podlaskiego. Największy odsetek długotrwale bezrobotnych występuje w powiecie sokólskim (71,2%), kolneńskim (67,1%), augustowskim (65,1%), sejneńskim (64,7%), białostockim (62,1%), hajnowskim (61,9%), a nawet w Białymstoku (61,7%), a najniższy w powiecie suwalskim (43,0%). W gminie Zbójna osoby długotrwale bezrobotne stanowią 58,1% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Łomży (zob. mapę II.15).

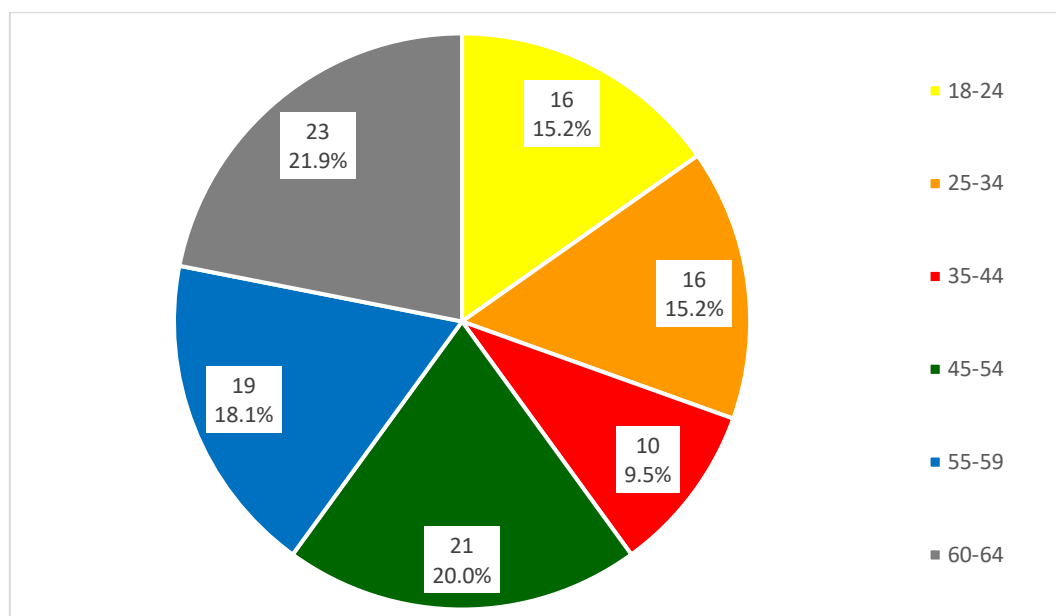
Mapa II.15. Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminach województwa podlaskiego, według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Poziom bezrobocie w grupie osób bezrobotnych w wieku produkcyjnym mobilnym (kategorie wiekowe 18-24, 25-34 i 35-44 lata) jest niższy niż w kategoriach wiekowych 45-54 lata (20,0%), 55-59 lat (18,1%) oraz 60-64 lata (21,9%) (zob. wykres II.18).

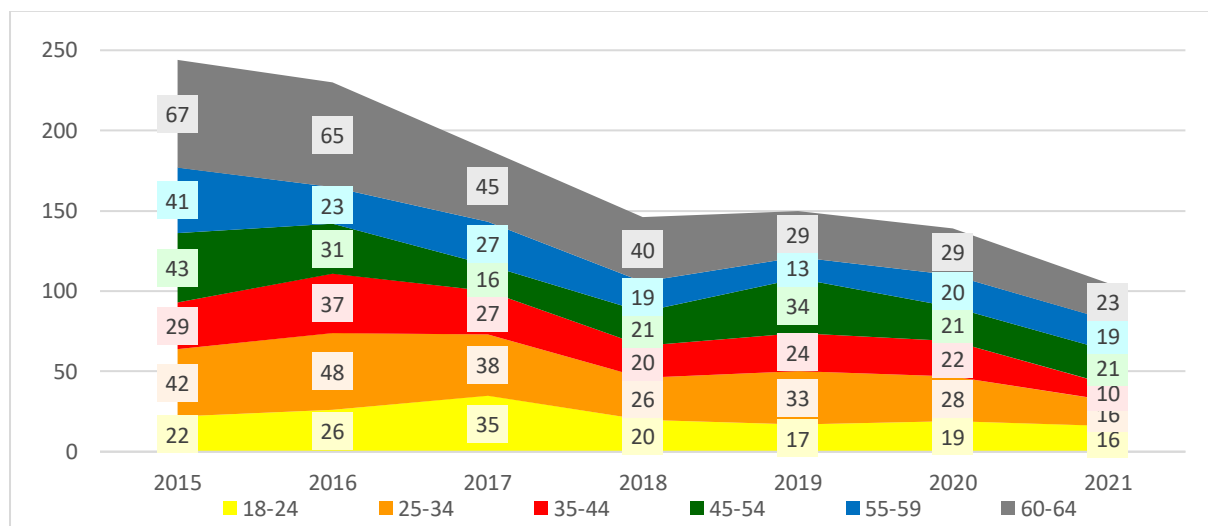
Wykres II.18. Liczba bezrobotnych w gminie Zbójna według grup wiekowych w 2021 r. (n=105)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych uzyskanych z PUP w Łomży 2022

W latach 2015-2021 spadek liczby osób bezrobotnych odnotowano we wszystkich kategoriach wiekowych, a szczególnie w grupie osób w wieku 60-64 lata (o 65,7%), 35-44 lata (o 65,5%) i 25-34 lata (o 61,9%) (zob. wykres II.19).

Wykres II.19. Liczba bezrobotnych w gminie Zbójna według grup wiekowych w latach 2015-2021

Źródło: Opracowanie na podstawie danych uzyskanych z PUP w Łomży 2022

Możliwość podejmowania pracy zarobkowej ma znaczący wpływ na jakość i standard życia gospodarstw domowych. Zatrudnienie ma ponadto istotny wpływ na procesy demograficzne i migracyjne w gminie. Brak pracy powoduje bowiem migracje mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym, najczęściej młodych i wykształconych ludzi do dużych ośrodków miejskich,

którzy wyjeżdżają z rodzinnej miejscowości w poszukiwaniu lepszej pracy. Migracje młodych ludzi są natomiast przyczyną spadku liczby urodzeń na danym terenie i szybkiego starzenia się społeczeństwa.

4. Aktywność obywatelska w gminie Zbójna

Istotnym czynnikiem wskazującym na jakość kapitału społecznego analizowanego terytorium jest aktywność obywatelska mieszkańców gminy Zbójna przejawiająca się w uczestnictwie w organizacjach społecznych, grupach nieformalnych i innych inicjatywach obywatelskich organizowanych m.in. przez parafie, czy lokalne jednostki gminne (np. biblioteki, szkoły, OPS, GOK). Ważny jest także rozwój przedsiębiorstw społecznych, czy podmiotów reintegracji społecznej i zawodowej – podmiotów, które mogą realizować usługi społeczne istotne dla mieszkańców Gminy. Kluczowym czynnikiem jest też aktywność mieszkańców przejawiająca się m.in. w uczestnictwie w wyborach, szczególnie tych lokalnych i w – nieco mniejszym stopniu – wyborach krajowych, czy do Parlamentu Europejskiego.

Organizacje społeczne w gminie

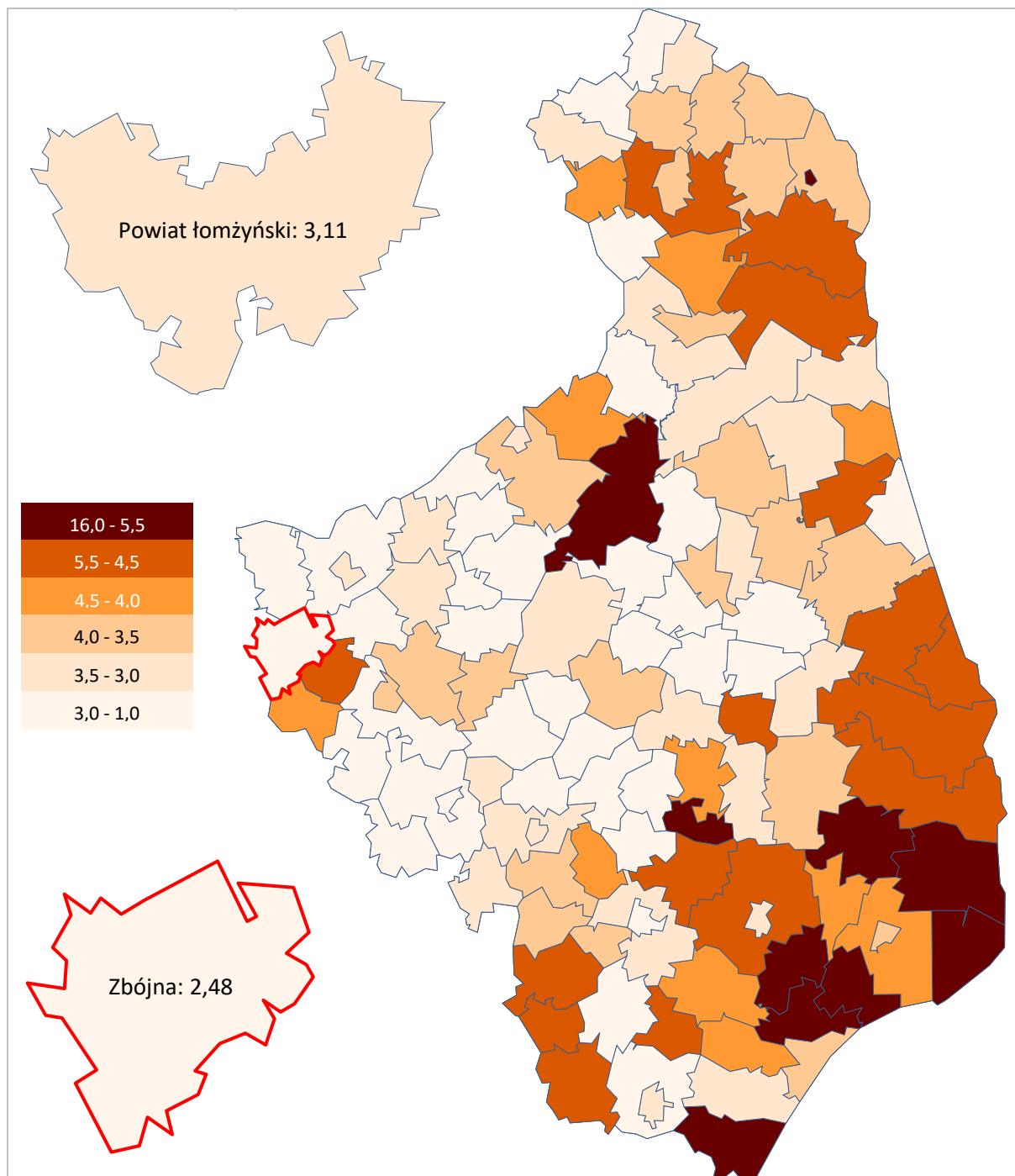
Analiza porównawcza gminy Zbójna z innymi gminami województwa podlaskiego wykazała, że pod względem liczby zarejestrowanych organizacji społecznych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców gmina zajmuje 102 pozycję na 118 jednostek terytorialnych. Na 1 000 mieszkańców przypada tu ok. 2,48 organizacji. Najwyższy wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców odnotowano przede wszystkim w gminach położonych w powiecie hajnowskim: w gminie Białowieża (15,34), na dalszej pozycji znajduje się gmina Dubicze Cerkiewne (7,27), gmina Kleszczele (7,22). Najniższe wartości występują w takich gminach jak Kobylin-Borzymy (1,01), Kulesze Kościelne (1,69), Raczek (1,75), Mały Płock (1,8), gmina miejska Zambrów (1,94), gmina wiejska Łomża (1,94) (zob. mapę II.16).

Zgodnie ze „Spisem organizacji” dostępnym na portalu organizacji pozarządowych (ngo.pl) na terenie gminy Zbójna zarejestrowane były następujące organizacje społeczne:

- Fundacja „Homo Vetus”,
- Stowarzyszenie „Leśna Osada” w Dębnikach,
- Stowarzyszenie Żądza Czynów,
- Stowarzyszenie „Miód Na Serce”,
- Stowarzyszenie „Żyj z Kulturą”,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Zbójnej „Kurpiki ze Zbójnej”,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kuziach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Osowcu,

- Ochotnicza Straż Pożarna w Zbójnej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dobrym Lesie.

Mapa II.16. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców (wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.) – województwo podlaskie

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Na terenie Gminy funkcjonuje również 6 kół gospodyń wiejskich²³:

- Koło Gospodyń Wiejskich w Wyku,
- Koło Gospodyń Wiejskich Osowianki z Osowca,
- Koło Gospodyń Wiejskich Kurpianki z Lask,
- Koło Gospodyń Wiejskich Dobry Las,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Zbójnej,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Kuziach.

Gmina Zbójna współpracuje z organizacjami społecznymi na wielu płaszczyznach związanych z rozwojem regionu oraz wspieraniem działań na rzecz różnych grup społecznych. Pozytywne nastawienie, chęć współpracy samorządu oraz pomoc finansowa i pozafinansowa udzielana organizacjom pozarządowym pozytywnie wpływają na kontakty i wzajemne relacje z trzecim sektorem.

Gmina Zbójna co roku uchwała *Program współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. W Programie tym na realizację zadań publicznych przeznaczana jest kwota w wysokości 50 tys. zł. Gmina Zbójna wspiera sektor pozarządowy także w formach pozafinansowych, m.in. promuje lokalne organizacje pozarządowe i podejmowane przez nie działania na stronie internetowej Urzędu Gminy Zbójna. Ważną częścią współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi jest także wsparcie organizacyjne przy prowadzonych przedsięwzięciach, poprzez udostępnianie gminnych obiektów oraz niezbędnego sprzętu.

Sektor ekonomii społecznej w województwie podlaskim

Zgodnie z *Wieloletnim Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej* ekonomia społeczna na terenie województwa podlaskiego rozwija się nierównomiernie. Niektóre podregiony rozwijają się szybciej, inne wolniej lub wcale. W niektórych powiatach zasoby podmiotów ekonomii społecznej ograniczają się do kilku podmiotów/jednostek. Najwięcej podmiotów zlokalizowanych jest na terenie miast grodzkich – Białystok i Łomża oraz w powiecie białostockim, czy w mieście Suwałki, najmniej natomiast w powiatach: kolneńskim, monieckim, sejneńskim i zambrowskim²⁴ (zob. tabelę II.9).

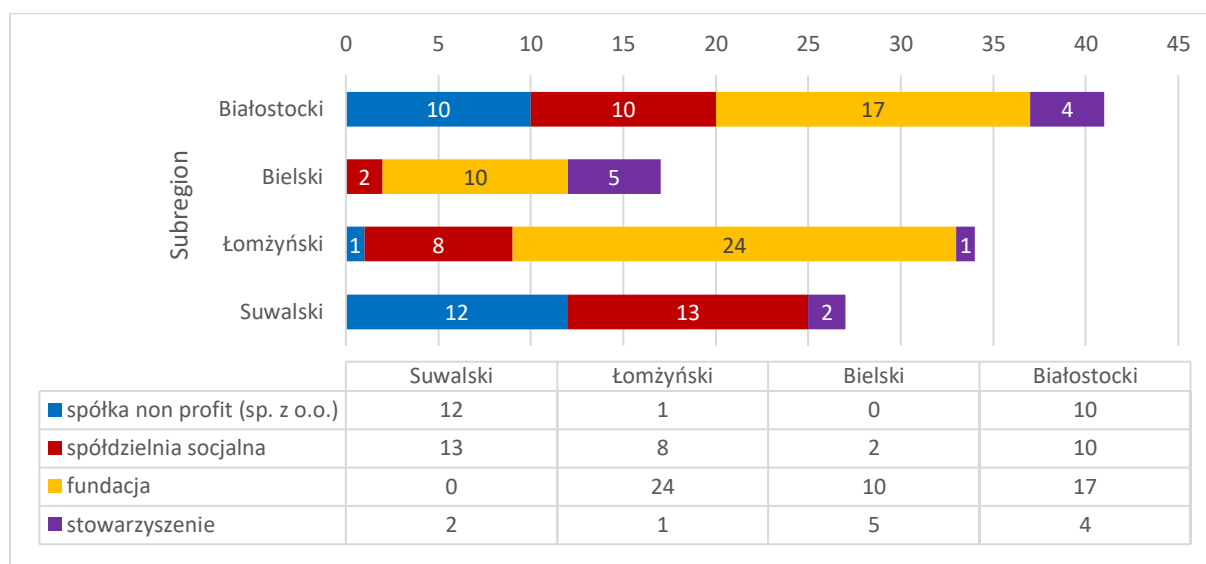
²³ *Koła Gospodyń Wiejskich w województwie podlaskim w 2021 r.*, <http://www.rops-bialystok.pl/andrzej3/?p=7920>

²⁴ *Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej*, s. 13.

Zgodnie z ogólnopolską Bazą Przedsiębiorstw Społecznych²⁵, wg stanu na grudzień 2022 r., w województwie podlaskim funkcjonowało 119 przedsiębiorstw społecznych (PS), w tym w subregionie (zob. wykres II.20):

- Białostockim: 41 PS (17 fundacji, 4 stowarzyszeń, 10 spółdzielni socjalnych i 10 spółek non-profit);
- Bielskim: 17 PS (10 fundacji, 5 stowarzyszeń i 2 spółdzielnie socjalne);
- Łomżyńskim: 34 PS (24 fundacji, 1 stowarzyszenie, 8 spółdzielni socjalnych i 1 spółka non-profit);
- Suwalskim: 27 PS (2 stowarzyszenia, 13 spółdzielni socjalnych i 12 spółek non-profit).

Wykres II.20. Liczba przedsiębiorstw społecznych w województwie podlaskim z podziałem na subregiony i formę prawną (n=119)

Źródło: Opracowanie na podstawie <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/>, grudzień 2022

Na terenie gminy Zbójna (Subregion Łomżyński) nie ma PS, które znajdują się w ww. Bazie Przedsiębiorstw Społecznych.

Bardzo ważną rolę w systemie ekonomii społecznej pełnią również jednostki reintegracji społeczno-zawodowej, takie jak: centra integracji społecznej (CIS), kluby integracji społecznej (KIS), warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) oraz zakłady aktywności zawodowej (ZAZ). Podmioty te tworzą możliwości długoterminowego treningu kompetencji społecznych i zawodowych dla osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, przygotowując je do wejścia na rynek pracy.

System jednostek reintegracyjnych w województwie podlaskim jest jednak słabo rozwinięty. W 2022 r. w regionie funkcjonowało 17 CIS, 6 KIS, 25 WTZ i 6 ZAZ. W gminie Zbójna nie

²⁵ Baza Przedsiębiorstw Społecznych, Departament Ekonomii Społecznej, <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/>.

występują takie jednostki. Uczestnicy mieszkający w gminie Zbójna mogą uczęszczać do jednostek znajdujących się w innych gminach powiatu łomżyńskiego (2 CIS i 1 WTZ) lub w mieście Łomża (2 CIS, 1 WTZ i 1 ZAZ) (zob. tabelę II.9).

Tabela II.9. Zasoby instytucjonalne z obszaru ekonomii społecznej w województwie podlaskim w 2022 r.

Powiat	Jednostki reintegracyjne				Przedsiębiorstwa społeczne, w tym:				RAZEM
	CIS	KIS	WTZ	ZAZ	spółka non profit	spółdzielnia socjalna	fundacja	stowarzyszenie	
Augustowski	1		1		2	2		2	8
Białostocki	1	1	3		2	4	3		14
m. Białystok	3	1	4	2	8	6	14	4	42
Bielski	1		1			2	6		10
Grajewski	1	1	1				5		8
Hajnowski	1	2	1				3		7
Koleński	1		1				1		3
m. Łomża	2		1	1	1	6	15	1	27
Łomżyński	2		1			1	2		6
Moniecki			1			2			3
Sejneński			1			1			2
Siemiatycki	1		2				1	5	9
Sokółski		1	2	1	1	2			7
Suwałski			1	1	1	4			7
m. Suwałki			1		8	2			11
Wysokomazowiecki	2		2	1			1		6
Zambrowski	1		1			1			3
Razem	17	6	25	6	23	33	51	12	173

Źródło: Opracowanie na podstawie <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/>, grudzień 2022; Podlaska Ekonomia Społeczna, zakładka: „Zasoby instytucjonalne podmiotów ekonomii społecznej w woj. podlaskim”, <http://www.rops-bialystok.pl/andrzej3/>

Rolnictwo społeczne, turystyka i animacja społeczna, usługi opiekuńcze dla rodzin i osób niesamodzielnych to potencjalne kierunki rozwoju ekonomii społecznej wskazane w *Wieloletnim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej*, które mogą rozwijać się na terenie powiatu łomżyńskiego²⁶, w tym również w gminie Zbójna.

Rozwój ekonomii społecznej w województwie podlaskim wspierany jest przez 4 ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES) w 4 subregionach: Białostockim (powiaty: białostocki,

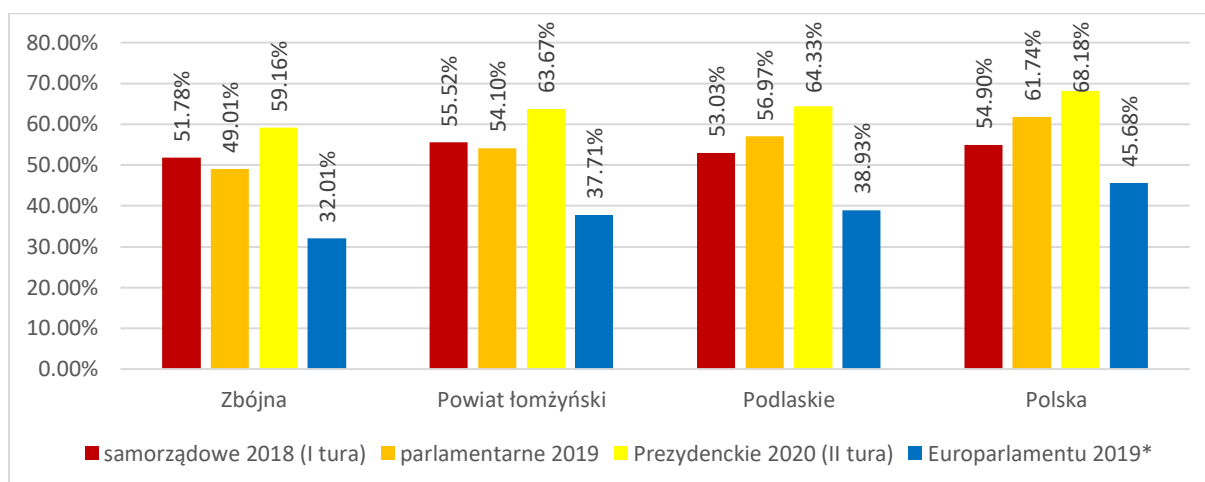
²⁶ Zob. *Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej*, s. 25.

Udział mieszkańców gminy Zbójna w wyborach lokalnych, krajowych i europejskich

56

(PKW)²⁷ wykazała, że frekwencja w gminie Zbójna w wyborach lokalnych (wybory samorządowe w 2018 r. (I tura)), krajowych (wybory prezydenckie w 2020 r. (II tura) i parlamentarne w 2019 r.) oraz europejskich (wybory do Parlamentu Europejskiego w 2019 r.) jest niższa niż na poziomie powiatu, regionu, czy kraju. Największa frekwencja została odnotowana w wyborach prezydenckich, w których udział wzięło ponad 59% mieszkańców gminy Zbójna uprawnionych do głosowania, a blisko co drugi (49,01%) uczestniczył w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Należy jednak podkreślić, że frekwencja w wyborach prezydenckich w gminie Zbójna (52,02%) była niższa niż wartość uzyskana na poziomie powiatu łomżyńskiego (63,67%), regionu (64,33%), czy kraju (68,18%). Najmniejszym zainteresowaniem cieszyły się wybory do Parlamentu Europejskiego, w których zagłosował jedynie co trzeci mieszkaniec gminy Zbójna (32,01%), podczas gdy frekwencja na poziomie kraju wyniosła 45,68% (zob. wykres II.21 i mapy Z.1-4 w załączniku).

Wykres II.21. Różnice w frekwencji w wyborach lokalnych (2018), krajowych (2019-2020) i europejskich (2019)

* Okręg nr 3 obejmujący województwa: podlaskie i warmińsko-mazurskie

Źródło: Opracowanie na podstawie danych PKW: <http://pkw.gov.pl/>

Gmina ma uchwalony *Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Zbójna na lata 2019-2024*²⁸. Celem *Programu* jest realizowanie polityki integracji społecznej poprzez aktywizowanie lokalnej społeczności gminy Zbójna ze szczególnym uwzględnieniem środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. Cel ten będzie realizowany przez następujące cele szczegółowe:

- Rozwój osobistych umiejętności, zdolności i poziomu wiedzy umożliwiający wszechstronny rozwój człowieka niezależnie od wieku, płci, stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej, ekonomicznej i zawodowej.

²⁷ <http://pkw.gov.pl/>

²⁸ Załącznik do uchwały nr II/17/18 Rady Gminy Zbójna z dnia 17 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia *Programu Aktywności Lokalnej dla Gminy Zbójna na lata 2019-2024*.

- Integracja społeczna mieszkańców gminy, rozwój aktywnych form spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież i dorosłych szczególnie pochodzących z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Promocja instytucji i organizacji społecznych działających w obszarach kultury, edukacji, sportu i rekreacji.
- Promocja zdrowego stylu życia oraz zapobieganie uzależnieniom wśród mieszkańców Gminy.

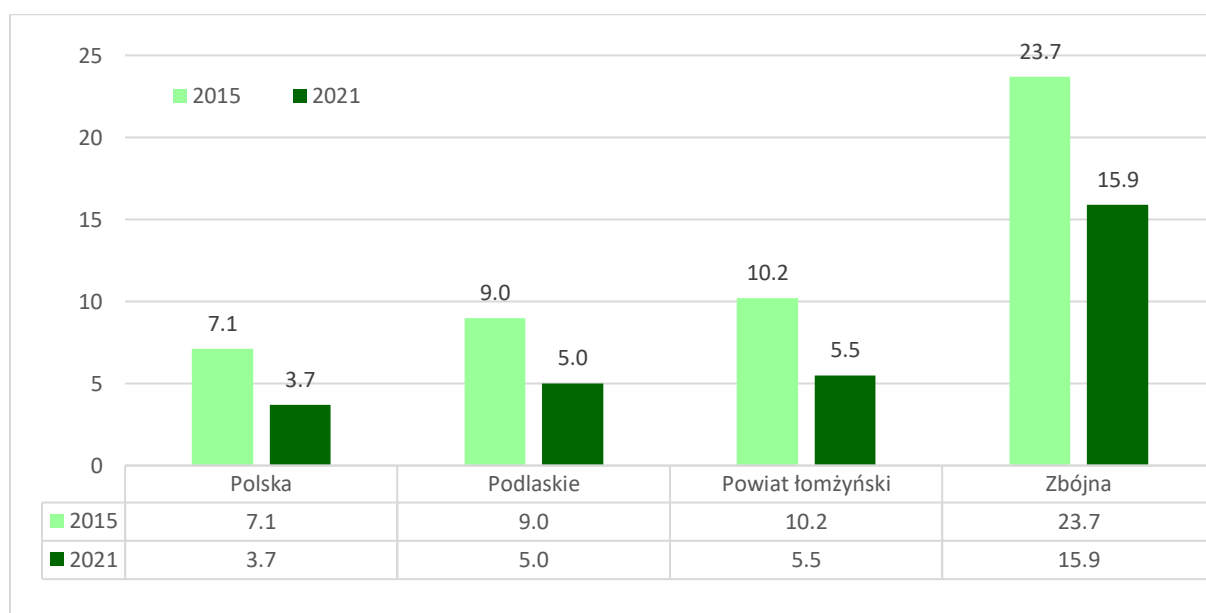
5. Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych

W 2015 roku ze środowiskowej pomocy społecznej, rozumianej jako pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej, korzystało 7,1% mieszkańców Polski. W 2021 r. udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców Polski spadł do 3,7%.

W województwie podlaskim wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej był wyższy od ogólnopolskiego i wynosił 5,0% plasując region na 13 pozycji. Najniższy wskaźnik występował w województwie śląskim (2,6%) i dolnośląskim (2,7%).

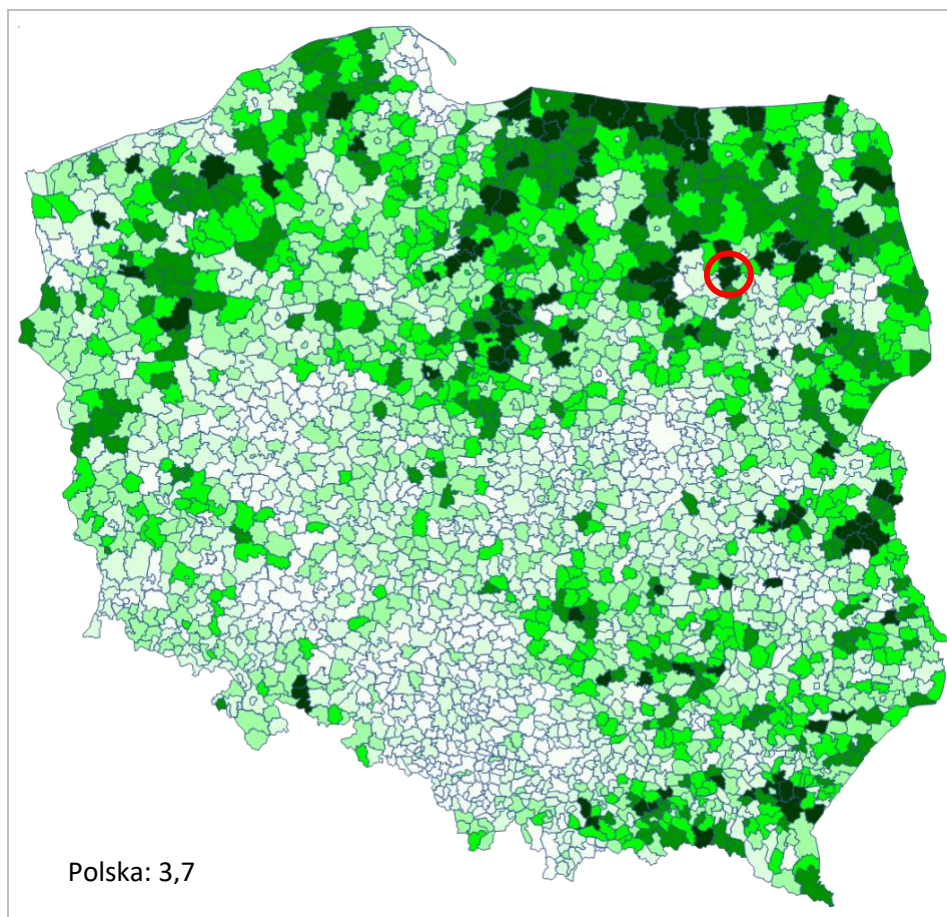
W gminie Zbójna w 2015 r. niemal co czwarty mieszkaniec korzystał z pomocy społecznej (23,7%), do 2021 r. wskaźnik ten obniżył się do 15,9% – to blisko 3-krotnie więcej niż w przypadku średniej dla powiatu łomżyńskiego (5,5%), czy regionu (5,0%) i ponad 4-krotnie więcej niż średnia dla Polski (zob. wykres II.22).

Wykres II.22. Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem Polski, województwa podlaskiego, powiatu łomżyńskiego i gminy Zbójna w 2015 i 2021 r. (w %)

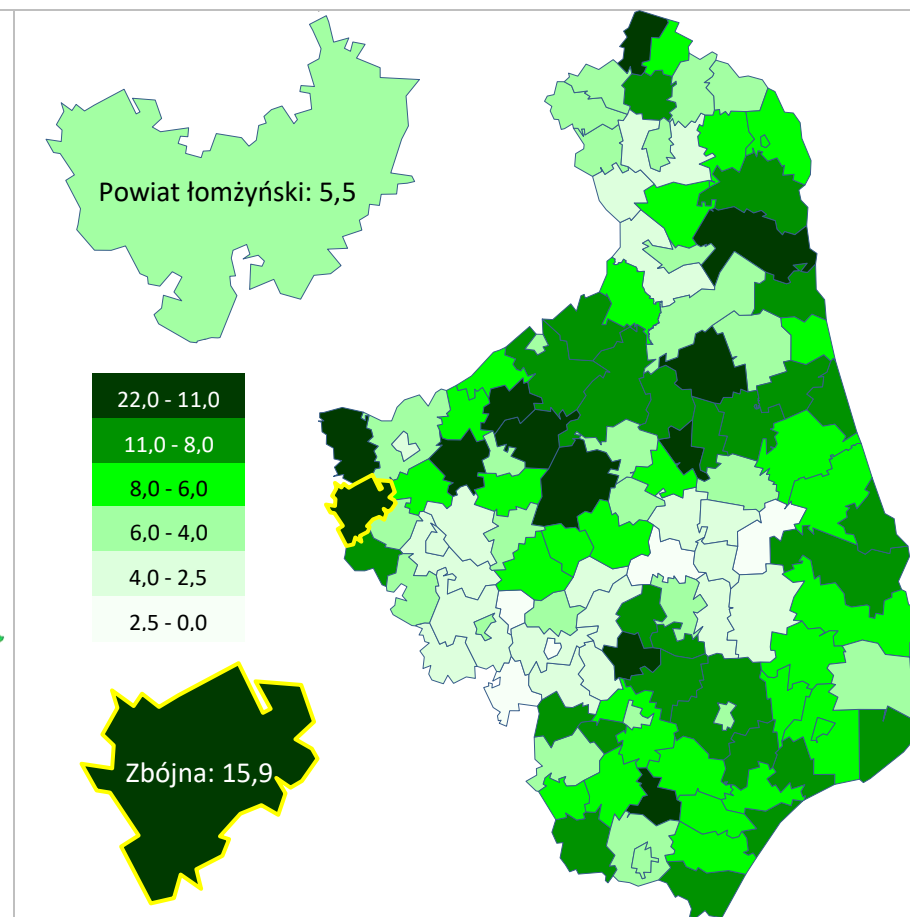

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Mapa II.18. Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem Polski w 2021 r. (w %)

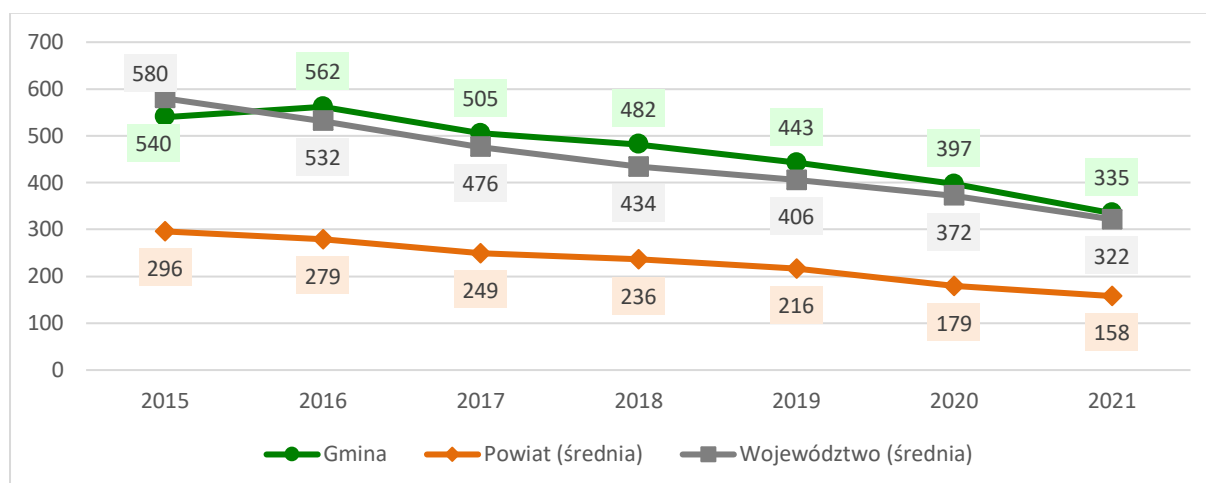
Mapa II.19. Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem gmin województwa podlaskiego w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbójnie liczba osób korzystających w 2021 r. ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji (n=335) była dwukrotnie wyższa niż średnia dla powiatu łomżyńskiego (n=158) i nieznacznie wyższa niż średnia wojewódzka (n=322). W gminie Zbójna, ale też i w całym regionie obserwuje się spadek liczby korzystających ze świadczeń (zob. wykres II.23).

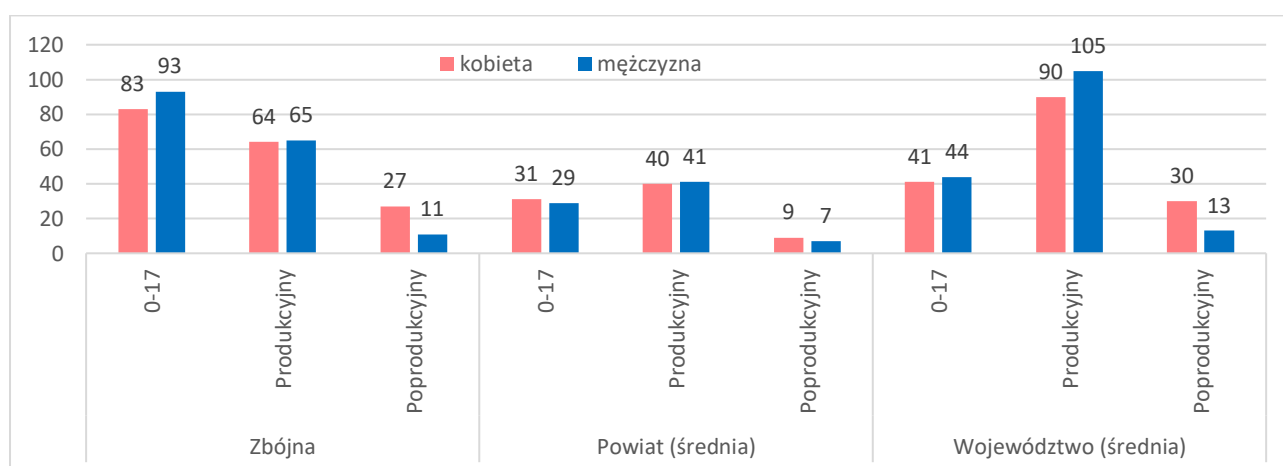
Wykres II.23. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2021

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r., GOPS Zbójna 2021

W gminie Zbójna ze wsparcia korzystały głównie osoby w wieku przedprodukcyjnym, które stanowiły 51,3% korzystających z pomocy społecznej (176 osób, w tym 83 kobiety i 93 mężczyzn). Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 37,6% korzystających (129 osób, w tym 64 kobiety i 65 mężczyzn). Natomiast osoby w wieku emerytalnym stanowiły tylko 11,1% korzystających z pomocy społecznej (38 osób, w tym 27 kobiet i 11 mężczyzn).

Wykres II.24. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Zbójna, w powiecie łomżyńskim (średnia) i woj. podlaskim (średnia) w 2021 r., podział na grupy wiekowe i płeć

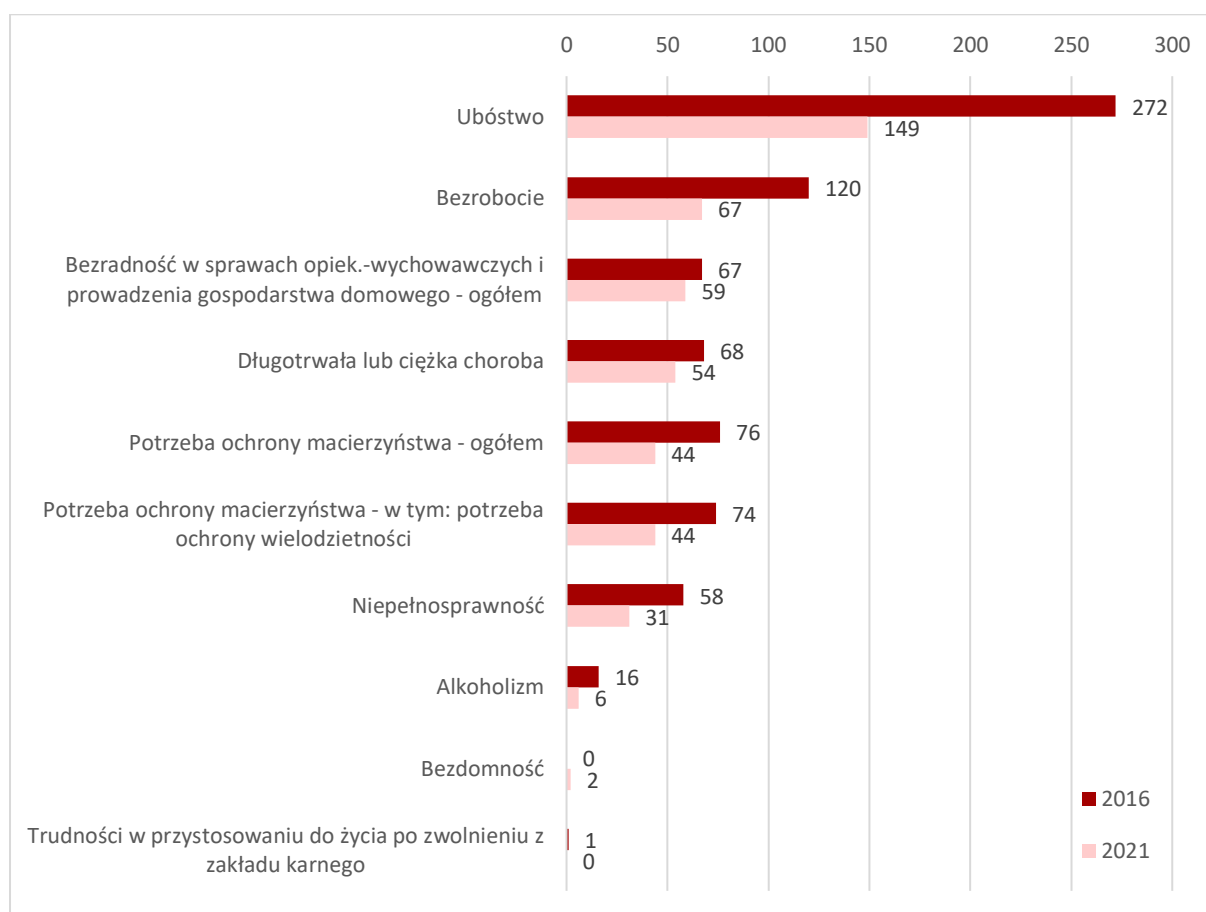

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r., GOPS Zbójna 2021

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Zbójna jest wyższa niż średnia dla powiatu łomżyńskiego. W skali regionu korzystającymi z pomocy społecznej są przede wszystkim osoby w wieku produkcyjnym (zob. wykres II.24).

Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin w gminie Zbójna, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną w 2021 roku były kolejno: ubóstwo (149 rodzin – o 45,2% mniej niż w 2016 r.), bezrobocie (67 rodzin – o 44,2% mniej niż w 2016 r.), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (59 rodzin – o 11,9% mniej niż w 2016 r.), długotrwała lub ciężka choroba (54 rodziny – o 20,6% mniej niż w 2016 r.), potrzeba ochrony macierzyństwa (44 rodziny – o 42,1% mniej niż w 2016 r.), niepełnosprawność (31 rodzin – o 46,6% mniej niż w 2016 r.). Pojedyncze rodziny uzyskały pomoc z uwagi na alkoholizm członka rodziny, czy bezdomność (zob. wykres. II.25).

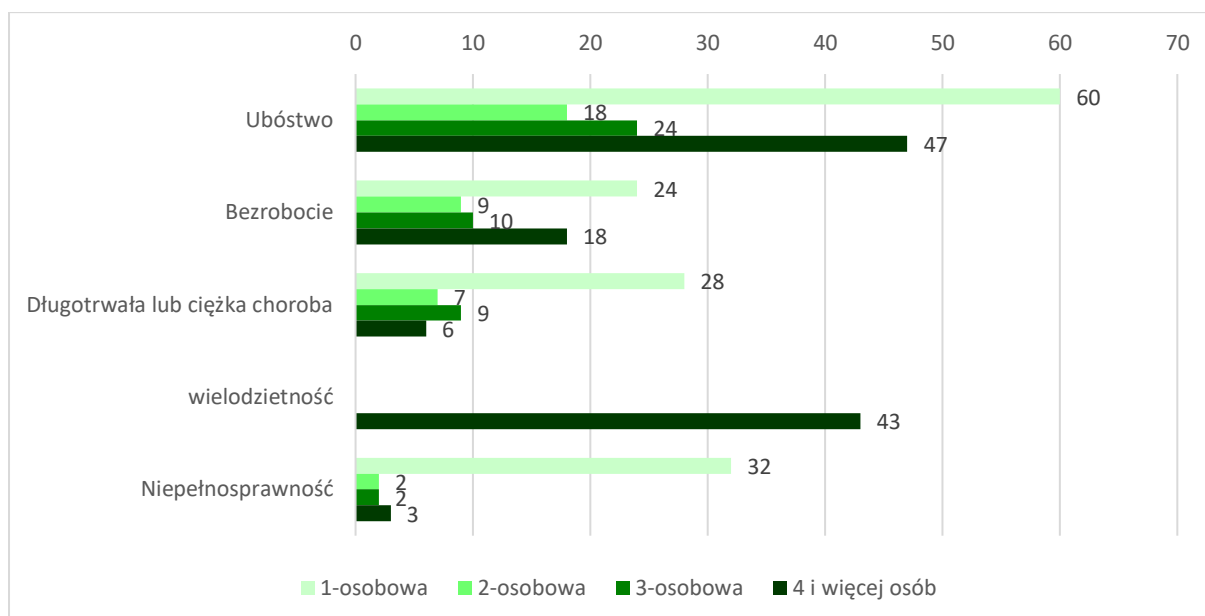
Wykres II.25. Liczba rodzin i powody udzielenia pomocy w gminie Zbójna w 2016 i 2021 r.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2016 i 2021 r., GOPS Zbójna 2016, 2021

Z pomocy społecznej korzystają głównie gospodarstwa jednoosobowe oraz wieloosobowe z liczbą 4 i więcej osób. Z powodu ubóstwa korzystało 60 gospodarstw jednoosobowych oraz 47 gospodarstw wieloosobowych. Korzystającymi z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz niepełnosprawności są głównie gospodarstwa jednoosobowe (odpowiednio 28 i 32 osoby) (zob. wykres II.26).

Wykres II.26. Główne powody przyznawania pomocy dla rodzin jednoosobowych i wieloosobowych w gminie Zbójna w 2021 r.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r., GOPS Zbójna 2021

Z usług opiekuńczych w gminie Zbójna korzysta 11-13 osób rocznie (zob. tabelę II.10). W 2021 r. usługi opiekuńcze przyznano dla 11 osób w ilości 1 346 godzin.

Tabela II.10. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i ze specjalistycznych usług opiekuńczych w gminie Zbójna w latach 2016-2021

Rok	Liczba osób korzystających	
	z usług opiekuńczych	ze specjalistycznych usług opiekuńczych
2016	13	0
2017	12	0
2018	11	0
2019	13	0
2020	11	0
2021	11	0

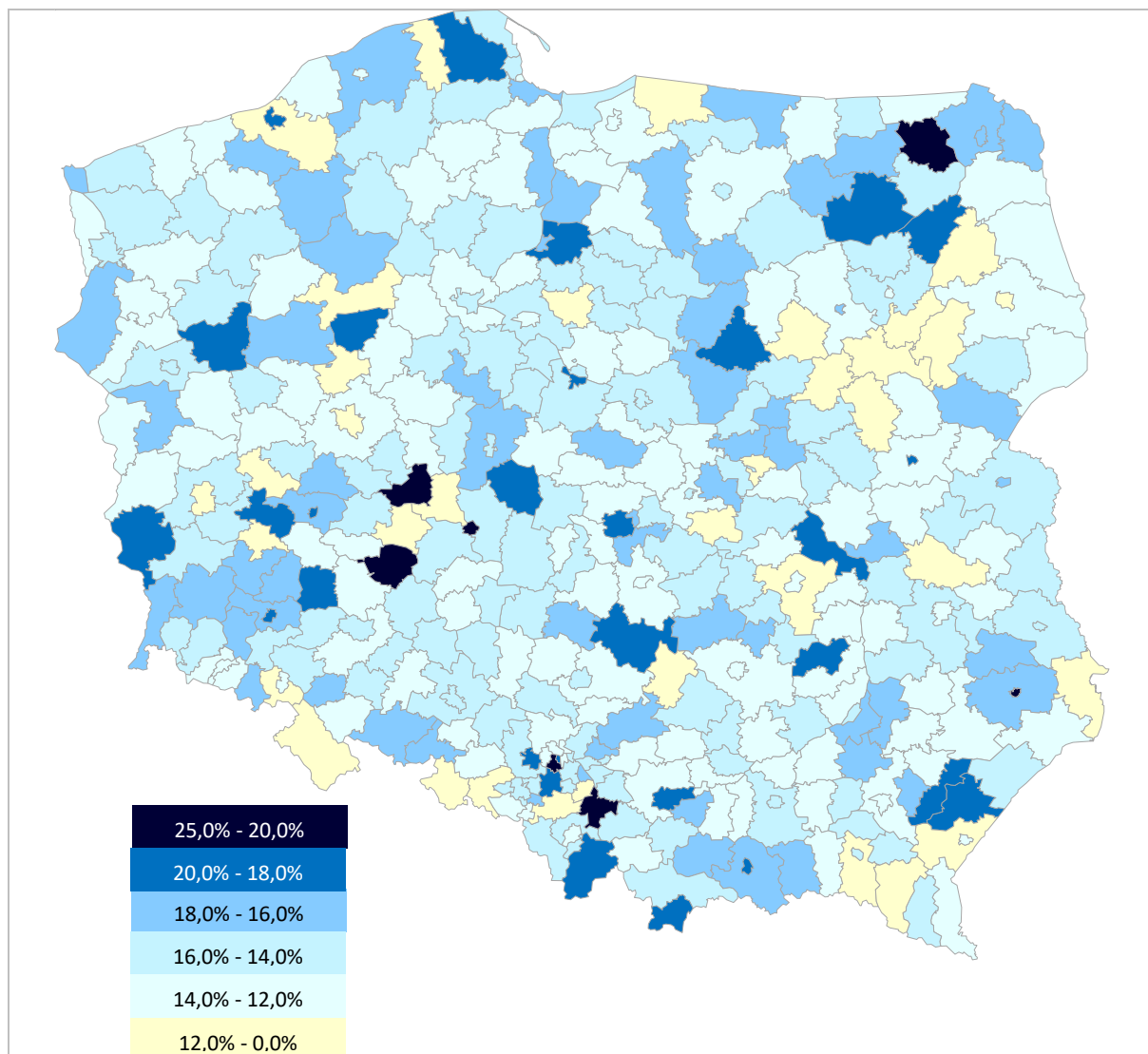
Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r., GOPS Zbójna 2021

Pomoc i wsparcie z pomocy społecznej w 2021 roku w postaci świadczeń pieniężnych uzyskało 335 osób, zaś w postaci świadczeń niepieniężnych 191.

Wsparcie osób niepełnosprawnych

Według wstępnych danych NSP 2021 w powiecie łomżyńskim było 5,9 tys. osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie), które stanowiły 14,3% ludności powiatu (zob. mapę II.20).

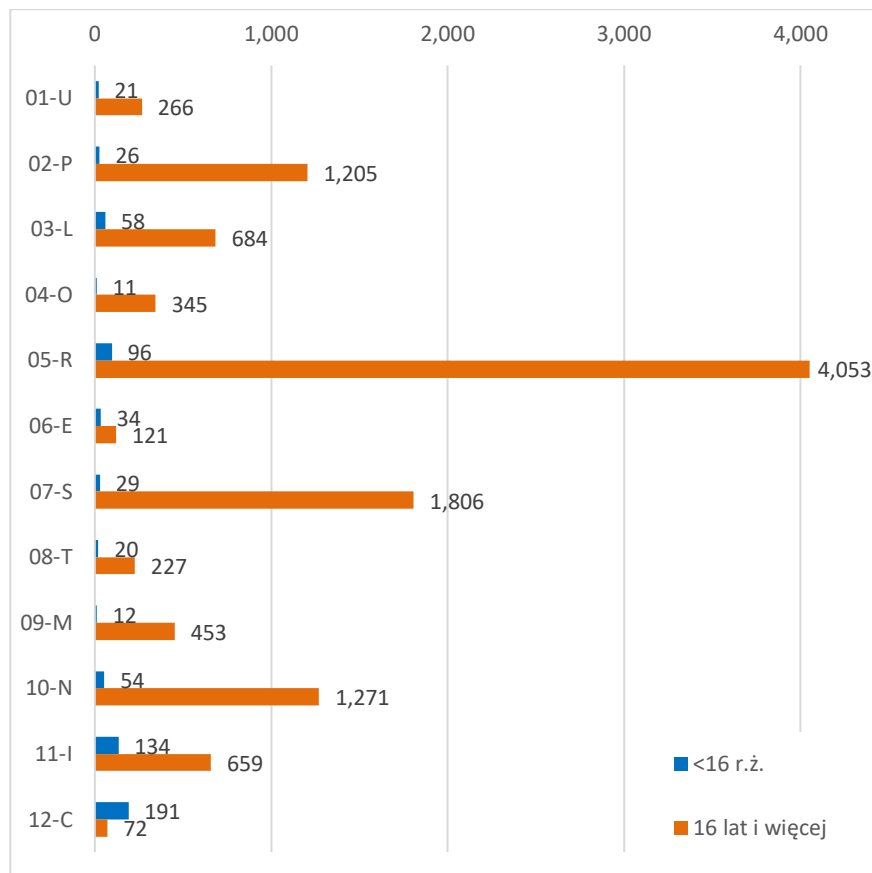
Mapa II.20. Udział osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) w liczbie ludności poszczególnych powiatów ogółem wg NSP 2021

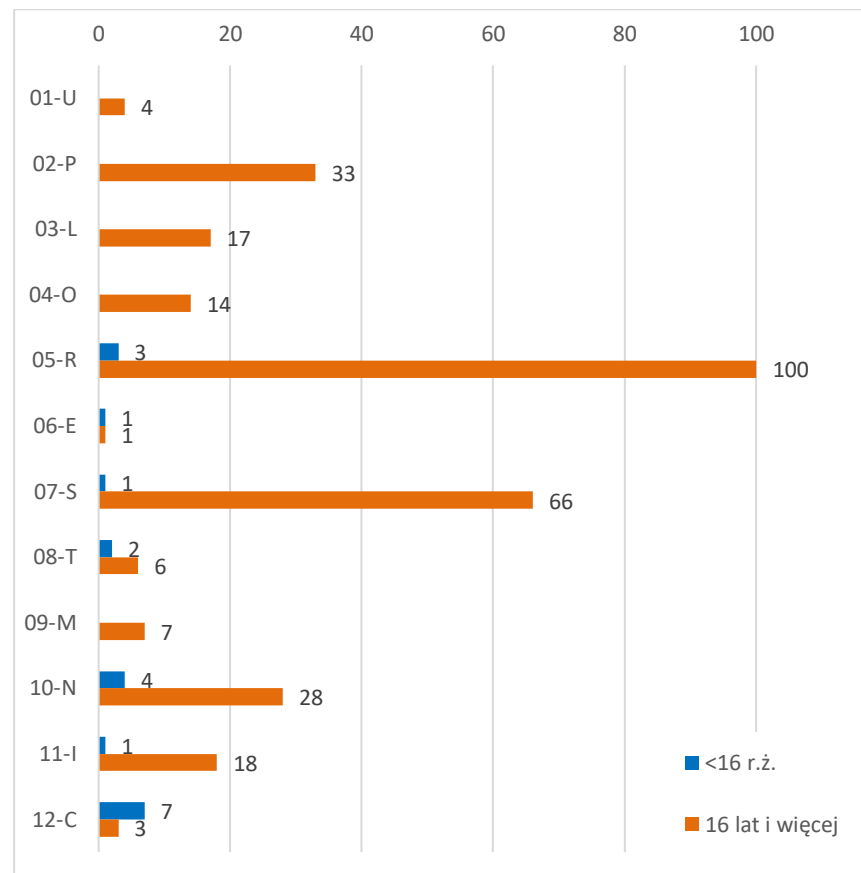
Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS (NSP 2021)

Według danych Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN), zgodnie ze stanem na dzień 3 stycznia 2023 r., w powiecie łomżyńskim było 4 149 osób z aktualnym orzeczeniem o (stopniu) niepełnosprawności z symbolem przyczyny niepełnosprawności 05-R (upośledzenie narządu ruchu), w tym 96 to dzieci poniżej 16. roku życia. W gminie Zbójna mieszkały 103 osoby z tym symbolem, w tym 3 dzieci poniżej 16. roku życia. Drugim najczęściej występującym rodzajem niepełnosprawności były choroby układu oddechowego i krążenia – 07-S (powiat łomżyński – 1 835 osób; gmina Zbójna – 67). Trzecim – choroby neurologiczne (10-N). W powiecie łomżyńskim było 1 325 osób posiadających aktualne orzeczenie o niepełnosprawności z symbolem 10-N, w tym 54 dzieci poniżej 16 roku życia (w gminie Zbójna było 32 osób, w tym 4 osoby poniżej 16 roku życia) (zob. wykresy 27-28).

Wykres II.27. Liczba osób w powiecie łomżyńskim z aktualnym orzeczeniem o (stopniu) niepełnosprawności wg stanu na dzień 3 stycznia 2023 r. (dane EKSMOoN)

Wykres II.28. Liczba osób w gminie Zbójna z aktualnym orzeczeniem o (stopniu) niepełnosprawności wg stanu na dzień 3 stycznia 2023 r. (dane EKSMOoN)

Uwaga: wartości nie sumują się, w orzeczeniu o niepełnosprawności albo stopniu niepełnosprawności osoba niepełnosprawna może uzyskać maksymalnie trzy symbole przyczyny niepełnosprawności

Źródło: opracowanie na podstawie danych EKSMOoN 2021

W 2021 roku w gminie Zbójna udzielono 1 365 świadczeń opiekuńczych (zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne oraz specjalny zasiłek opiekuńczy). W stosunku do 2018 roku liczba świadczeń opiekuńczych ogółem zmniejszyła się o 12,4%.

W 2021 roku najwięcej przyznano zasiłków pielęgnacyjnych osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności (n=476), a najmniej zasiłków pielęgnacyjnych osobom, które ukończyły 75 lat (n=5). W 2021 r. przyznano również 260 świadczeń pielęgnacyjnych i 228 specjalnych zasiłków opiekuńczych (zob. tabelę II.11).

Tabela II.11. Liczba świadczeń opiekuńczych (zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne, specjalne zasiłki opiekuńcze) w gminie Zbójna w latach 2017-2021

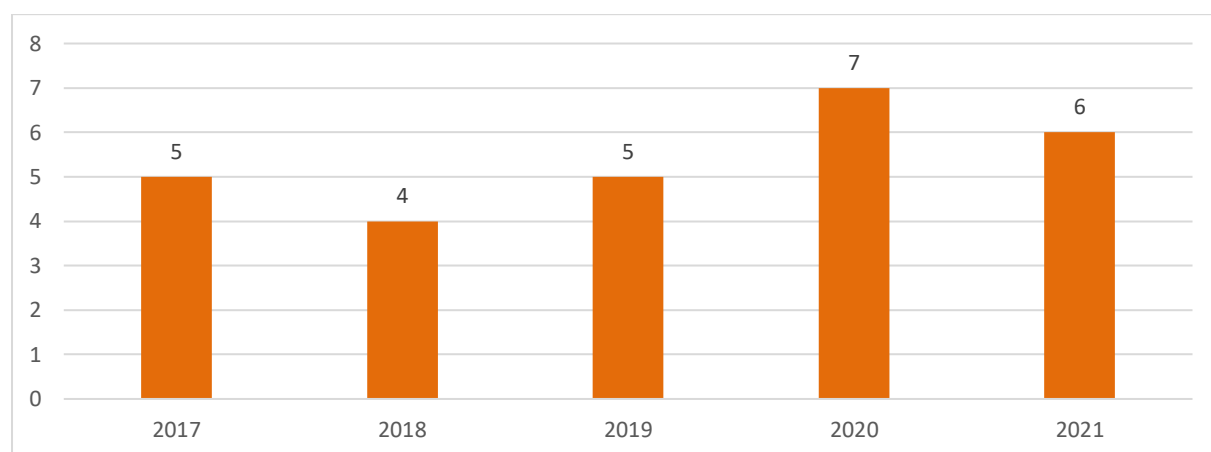
Świadczenia opiekuńcze	2017	2018	2019	2020	2021
Świadczenia opiekuńcze ogółem (zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy)	1 533	1 558	1 524	1 389	1 365
Zasiłek pielęgnacyjny – ogółem	1 034	1 036	1 011	915	877
- dla niepełnosprawnego dziecka	209	228	189	170	176
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	590	566	550	472	476
- osobie, która ukończyła 75 lat	24	15	12	10	5
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	211	227	260	263	220
Świadczenie pielęgnacyjne	227	216	203	218	260
Specjalny zasiłek opiekuńczy	272	306	310	256	228

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r., GOPS Zbójna 2021

Wsparcie rodziny

W gminie funkcjonował 1 asystent rodziny. W latach 2017-2021 asystent rodziny udzielił wsparcia od 4 do 7 rodzinom, w 2021 r. było to 6 rodzin (zob. wykres II.29).

Wykres II.29. Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny w gminie Zbójna w latach 2017-2021

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 r., GOPS Zbójna 2021

W 2021 r.²⁹

- 1) Przyznawano i wypłacano świadczenia wychowawcze z programu Rodzina 500+ dla 444 rodzin w łącznej kwocie: 4 104 746,83 zł.
- 2) Przyznawano i wypłacano świadczenia rodzinne dla 330 rodzin, w tym:
 - a) zasiłki rodzinne w łącznej kwocie: 645 752,65 zł;
 - b) dodatki do zasiłków rodzinnych w łącznej kwocie: 302 357,92 zł z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, urodzenia dziecka, samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, samotnego wychowania dziecka, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcia roku szkolnego oraz rocznego przygotowania przedszkolnego, podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej;
 - c) zasiłki pielęgnacyjne w łącznej kwocie: 189 291,68 zł,
 - d) świadczenia pielęgnacyjne w łącznej kwocie: 510 807,00 zł,
 - e) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka: 37 000,00 zł,
 - f) świadczenia rodzicielskie w łącznej kwocie: 120 536,29 zł.
 - g) specjalny zasiłek opiekuńczy dla 22 osób w łącznej kwocie: 141 360,00 zł.
- 3) Przyznawano i wypłacano 275 świadczeń osobom uprawnionym do alimentów.
- 4) Wypłacono wynikające z ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. *o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów* (Dz.U. z 2020 r. poz. 1297) dla 6 osób.
- 5) Wydano kartę dużej rodziny dla 13 rodzin i 7 kart dla nowych członków rodziny.

Gmina realizuje *Gminny Program Wspierania Rodziny*³⁰, którego celem jest utworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin i dzieci, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, mających na celu przywrócenie im zdolności do wypełniania tych ról, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Cel ten realizowany jest przez następujące cele szczegółowe:

²⁹ *Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2021, Zbójna 2022.* Dokument dostępny w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Zbójna.

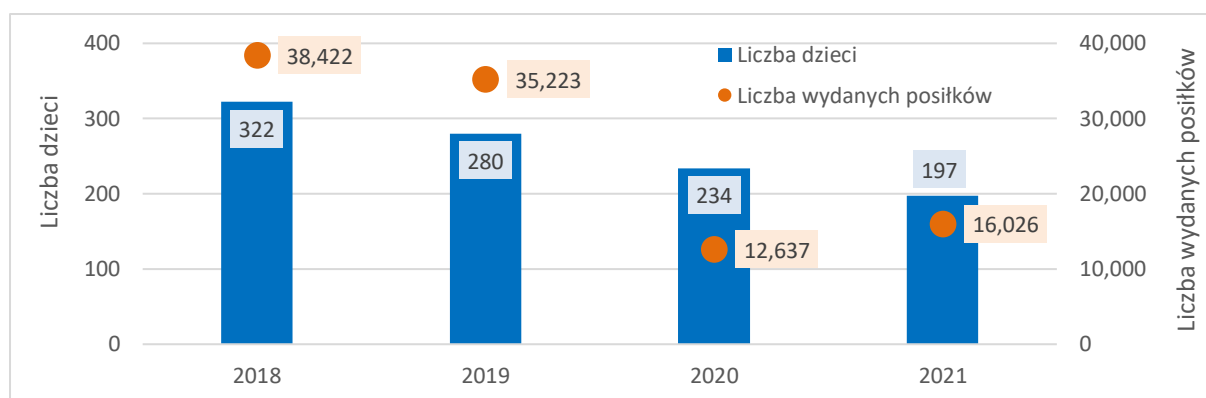
³⁰ Program na lata

- a) 2016-2018: Załącznik do uchwały nr X/6/16 Rady Gminy Zbójna z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie przyjęcia *Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2016 – 2018*;
- b) 2019-2021: Załącznik do uchwały nr IV/32/19 Rady Gminy Zbójna z dnia 29 marca 2019 r. w sprawie przyjęcia *Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021*;
- c) 2022-2024: Załącznik do uchwały nr XXV/172/22 Rady Gminy Zbójna z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia *Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2022 – 2024*.

- a) Diagnozowanie i analiza środowiska rodzinnego.
- b) Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny.
- c) Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodzin, zapewnienie specjalistycznego poradnictwa i wsparcia.
- d) Zapobieganie powstaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywania już istniejących.
- e) Dążenie do odbudowy i wzmocnienia rodzin.

Gmina realizuje również *Wieloletni gminny program osłony w zakresie dożywiania „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023*³¹, który jest kontynuacją analogicznego programu realizowanego w latach 2014-2020³². Jest to program osłony w rozumieniu art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej dotyczącym realizacji zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym w zakresie pomocy społecznej, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 3 i pkt 14 ustawy o pomocy społecznej. Celem programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w szczególnie uzasadnionej trudnej sytuacji. W 2018 r. wsparciem w zakresie dożywiania objęto 322 dzieci i wydano ogółem 38 422 posiłków. W 2019 roku programem objęto 280 osób i wydano ogółem 35 223 posiłków, w 2020 r. – 234 i wydano ogółem 12 637 posiłków, a w 2021 r. 197 osób (16 026 posiłków)³³ (zob. wykres II.30).

Wykres II.30. Liczba dzieci objętych wsparciem w zakresie dożywiania w gminie Zbójna w latach 2018-2021

Źródło: Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2018, 2019, 2020 i 2021

³¹ Załącznik do uchwały nr III/23/19 Rady Gminy Zbójna z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego gminnego programu osłony w zakresie dożywiania „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023.

³² Załącznik do uchwały nr XXVIII/9/14 Rady Gminy Zbójna z dnia 25 lutego 2014 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu osłony w zakresie dożywiania „Pomoc gminy w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020.

³³ Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2018, Zbójna 2019, Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2019, Zbójna 2020, Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2020, Zbójna 2021, Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2021, Zbójna 2022.

Na terenie Gminy Zbójna funkcjonują 2 rodzinne domy pomocy, w których jest 16 miejsc. W 2021 r. ze wsparcia tych placówek korzystało 11 osób.

Przemoc w rodzinie

Z danych Urzędu Gminy i GOPS w Zbójnie wynika, że liczba „Niebieskich Kart” sporządzonych sprawcom przemocy rodzinie spada. Jeszcze w 2018 roku było ich 20. W 2020 roku przeprowadzono 101 interwencji domowych w związku z przemocą w rodzinie oraz założono 11 „Niebieskich Kart”, kontynuacja – 4 „Niebieskich Kart”. W 2021 r. sporządzono ich już tylko 8, kontynuacja – 0 (zob. tabelę II.12).

Tabela II.12. Liczba „Niebieskich Kart” w gminie Zbójna w latach 2018-2021

Rok	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart	Kontynuacja
2018	20	6
2019	11	6
2020	11	4
2021	8	0

Źródło: Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2018, 2019, 2020 i 2021; Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Zbójna na lata 2021-2026

Nie sposób jednak jednoznacznie określić wielkość zjawiska przemocy na terenie gminy Zbójna w związku z występowaniem przemocy ukrytej, czyli toczącej się w rodzinie czy w szkole, ale nieujętej w statystykach z powodu braku wiedzy na temat jej występowania.

Ofiarami przemocy są zwykle kobiety i dzieci, sprawcami przemocy byli mężczyźni, w większości przypadków uzależnieni od alkoholu. Choć zjawisko przemocy istnieje i stale wzrasta, to ofiary przemocy nie są chętne do uruchamiania procedury „Niebieskiej Karty”³⁴/ zgłaszania zjawiska przemocy odpowiednim organom.

W związku z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249) w roku 2011 został powołany Zarządzeniem Wójta Nr 47/11 z dnia 17 maja 2011 r. Zespół Interdyscyplinarny, w roku 2019 zarządzeniem Nr 77/19 został powołany nowy zespół, w skład którego wchodzi 12 osób. Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań przedstawicieli różnych podmiotów działających na terenie Gminy, a także specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

³⁴ Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Zbójna na lata 2021-2026, załącznik do uchwały nr XVII/122/21 Rady Gminy Zbójna z dnia 22 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Zbójna na lata 2021-2026.

Gmina uchwaliła również *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Zbójna na lata 2021-2026*³⁵. Celem Programu jest:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Zbójna,
- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Cele ogólne będą realizowane przez:

- budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,
- diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy Zbójna,
- podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przemocy w rodzinie,
- udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie.

Przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii

Szczegółowe kierunki działań w zakresie profilaktyki, przemocy i łagodzenia skutków uzależnień zawierane są w *Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*. Program ten przygotowywany jest przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i uchwalany corocznie przez Radę Gminy w Zbójnej. Program zakłada realizację wynikających z zawartej w nim diagnozy celów strategicznych, które obejmują działania mające na celu:

- przeciwdziałanie przemocy rodzinie,
- zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych,
- zmniejszenie skali problemów alkoholowych aktualnie występujących na terenie Gminy,
- zwiększenie zasobów umożliwiających realizację ww. celów,
- rozbudzenie wśród dzieci i młodzieży zainteresowań różnymi formami aktywności, zwłaszcza sportowej, jako alternatywy dla zachowań ryzykownych dla zdrowia.

Dane GOPS w Zbójnie wskazują, że liczba rodzin z problemem alkoholowym objętym bezpośrednią pomocą GOPS spadła w ostatnich latach z 16 w 2016-2017 roku do 6 w 2021 roku (zob. tabelę II.13).

³⁵ Tamże.

Tabela II.13. Liczba rodzin z problemem alkoholowym objętym bezpośrednią pomocą GOPS w gminie Zbójna w latach 2018-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
liczba rodzin z problemem alkoholowym objętym bezpośrednią pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	16	16	13	8	6	6
liczba udzielonych konsultacji przez psychologa, specjalistę psychoterapii uzależnień w „Punkcie Konsultacyjnym” na rzecz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zbójnej	9	28	15	12	bd	23

Źródło: opracowanie na podstawie danych ujętych w Gminnych Programach Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii uchwalonych w latach 2017-2022

W 2021 roku w Poradni Terapii Uzależnień zarejestrowano – 17 osób uzależnionych od alkoholu. W Całodobowym Oddziale Terapii Uzależnień (stacjonarnym) zarejestrowano 2 osoby. W Poradni dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych zarejestrowano 2 osoby. Do Dziennego Oddziału Terapii Uzależnień została przyjęta 1 osoba. Ilość pacjentów zarejestrowanych z terenu Gminy Zbójna wyniosła 18 osób.

W „Punkcie Konsultacyjnym” na rzecz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zbójnej udzielono ogółem 23 konsultacji, które dotyczyły najczęściej takich tematów, jak:

- własny problem z uzależnieniem od alkoholu i problem z pijącym członkiem rodziny,
- przemoc w rodzinie: jak uchronić się przed przemocą będąc ofiarą przemocy? Jak zmienić swoje zachowanie przemocowe będąc osobą stosującą przemoc?,
- problemy wychowawcze spowodowane piciem alkoholu,
- trudności w relacjach z bliskimi,
- problemy małżeńskie spowodowane uzależnieniem małżonka i przemocą.

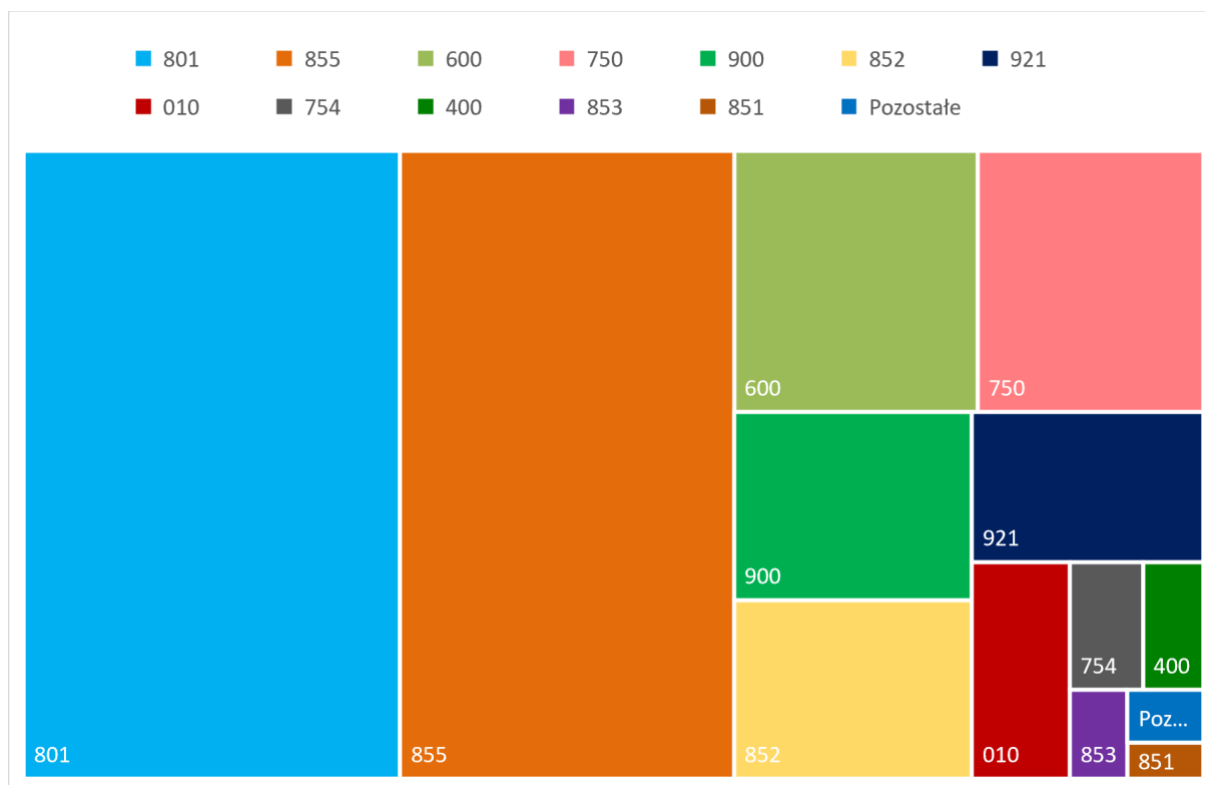
Alkoholizm jest jednym z problemów wskazywanych przez mieszkańców gminy Zbójna. Badania ankietowe przeprowadzone wśród liderów społeczności lokalnej oraz mieszkańców gminy wykazały, że alkoholizm i/lub narkomania, to problem społeczny o wysokim poziomie natężenia w gminie Zbójna – drugi w kolejności po bezrobociu i braku pracy. Co trzeci badany (34%) wskazywał na bardzo wysoki lub znaczny poziom natężenia problemu, a blisko co drugi (47%) – na przeciętny poziom natężenia. Na niski poziom natężenia wskazywało 18% ankietowanych, a tylko jedna osoba zaznaczyła, że problem alkoholizmu i/lub narkomanii nie występuje na terenie Gminy (zob. rozdział III. Wyniki badań z mieszkańcami i liderami społeczności lokalnej).

Wydatki z budżetu gminy

W 2021 r. łączne wydatki z budżetu gminy wyniosły 23 262 095,62 zł, co daje 5,6 tys. zł w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W porównaniu do roku 2020 odnotowano wzrost wydatków o 15,9%. Największe wydatki zostały przeznaczone na dział 801 – Oświata

i wychowanie (7 429 933,82 zł, co stanowi 31,9% budżetu gminy) oraz dział 855 – Rodzina (6 580 413,21 zł – 28,3%). Poniższy wykres przedstawia strukturę wydatków budżetu gminy Zbójna według działów klasyfikacji budżetowej. Obszar każdego prostokąta jest proporcjonalny do procentowego udziału odpowiadającego mu działu do całości budżetu (zob. wykres II.31).

Wykres II.31. Wydatki ogółem w gminie Zbójna w 2021 r. wg działów Klasyfikacji Budżetowej

Dział 010 – Rolnictwo i łowiectwo

Dział 020 – Leśnictwo

Dział 400 – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę

Dział 600 – Transport i łączność

Dział 630 – Turystyka

Dział 700 – Gospodarka mieszkaniowa

Dział 750 – Administracja publiczna

Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa

Dział 754 – Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa

Dział 757 – Obsługa długu publicznego

Dział 801 – Oświata i wychowanie

Dział 851 – Ochrona zdrowia

Dział 852 – Pomoc społeczna

Dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej

Dział 855 – Rodzina

Dział 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska

Dział 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego

Dział 926 – Kultura fizyczna

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Wydatki w dziale 852 – Pomoc społeczna wyniosły 1 334 417,60 zł, na pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (dział 853) wydatkowano 161 870,00 zł.

6. Edukacja i wychowanie

Baza oświatowa gminy Myślenice obejmuje 3 szkoły podstawowe:

- 1) Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Zbójnej, której obwód szkolny obejmuje 10 miejscowości: Zbójna, Pianki, Tabory, Osowiec, Ruda Osowiecka, Gontarze, Stanisławowo, Bienduska, Laski, Dębniaki;
- 2) Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Kuziach, której obwód szkolny obejmuje: 4 miejscowości: Kuzie, Popiołki, Gawrychy, Wyk;
- 3) Szkoła Podstawowa w Dobrym Lesie, jej obwód szkolny obejmuje 5 miejscowości: Dobry Las, Jurki, Poredy, Siwiki i Piasutno Żelazne.

Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej posiada 3 budynki, dwa budynki przy ul. Łomżyńskiej 35 i trzeci przy ul. Łomżyńskiej 9, gdzie mieszczą się oddziały przedszkolne. W szkole znajduje się 24 sal lekcyjnych (w tym pracownia informatyczna), sala gimnastyczna, 3 szatnie, stołówka szkolna, sala – miejsce zabaw dla dzieci.

Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka – szkoła posiada 8 sal lekcyjnych (w tym pracownię komputerową), salę gimnastyczną, bibliotekę, świetlicę, salę zabaw dla dzieci, stołówkę szkolną, gabinet logopedyczny, szatnię.

Szkoła Podstawowa w Dobrym Lesie – budynek odnowiony, po wykonanej w 2011 r. termomodernizacji. W szkole znajduje się 8 sal lekcyjnych, sala gimnastyczna, świetlica, zaplecze kuchenne, szatnia.

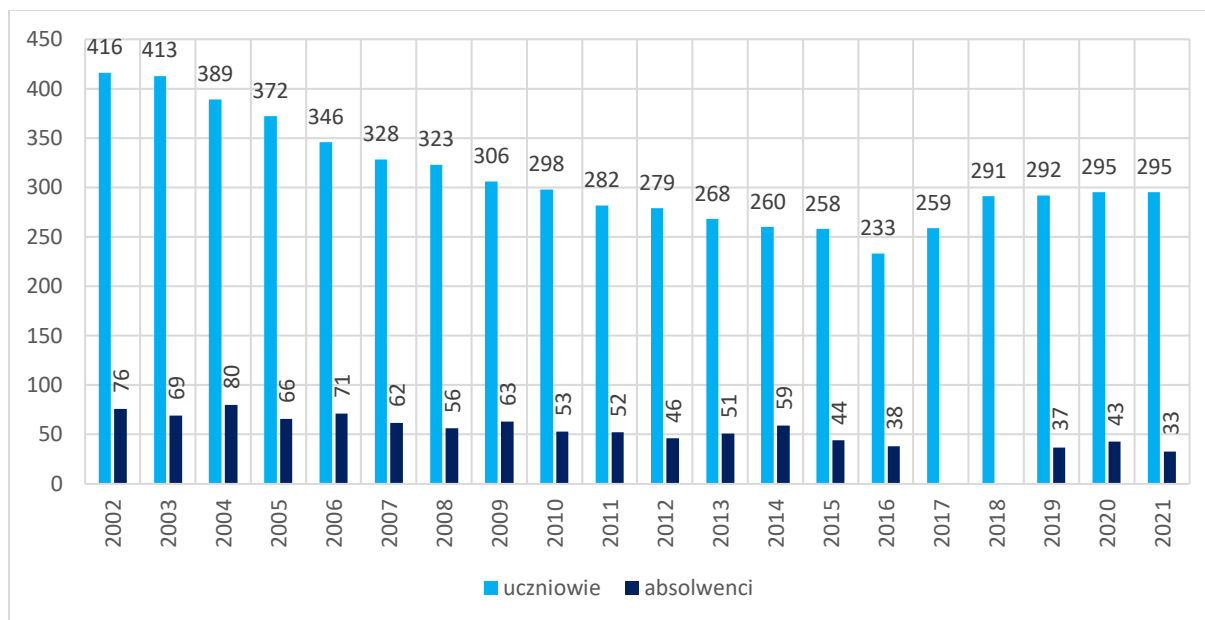
W roku szkolnym 2020/2021 do szkół i oddziałów przedszkolnych uczęszczało 390 uczniów, w tym:

- do oddziałów „0” – 29,
- do oddz. poniżej „0” – 60,
- do szkół podstawowych – 301.

W roku szkolnym 2020/2021 dowożono 165 uczniów. Dożywianiem objęto średnio 277 uczniów z tego: średnio 130 uczniów korzystało z bezpłatnego dożywiania finansowanego przez GOPS, średnio 147 uczniów płaciło za dożywianie.

Analizując dane GUS dotyczące m.in. liczby uczniów w latach 2002-2021 można zaobserwować ich spadek z 416 w 2002 r. do 233 w 2016 r. Od 2017 r. uwidocznił się nieznaczny wzrost liczby uczniów (zob. wykres II.32).

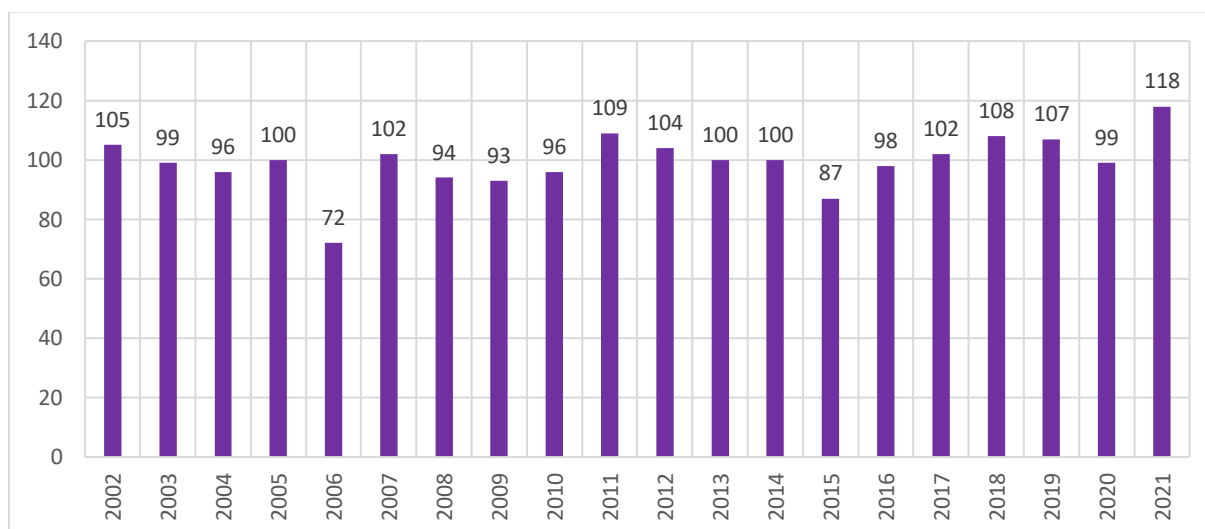
Wykres II.32. Liczba uczniów i absolwentów szkół podstawowych w gminie Zbójna w latach 2002-2021

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Liczba dzieci, które są objęte wychowaniem przedszkolnym w gminie Zbójna utrzymuje się na zbliżonym poziomie (zob. wykres II.33).

Wykres II.33. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie Zbójna w latach 2002-2021

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

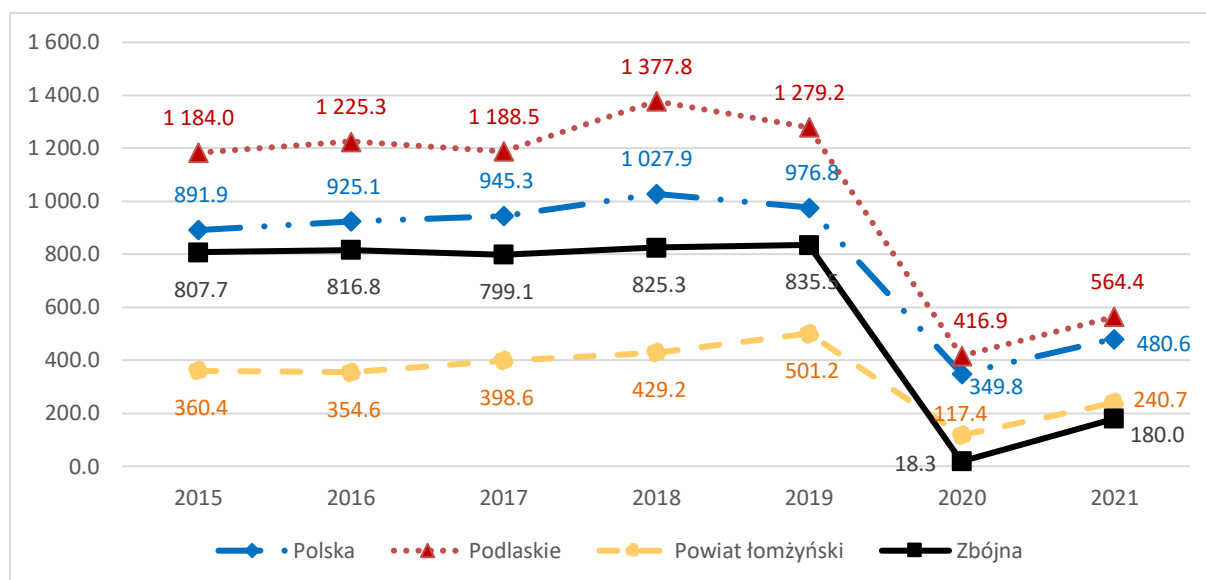
7. Kultura, sport i rekreacja

Działalnością kulturalną na terenie gminy zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury w Zbójnej (GOK), który oferuje mieszkańcom szeroki wachlarz zajęć dla każdej grupy wiekowej, animuje społeczność lokalną, organizuje festiwale, wystawy, konkursy, warsztaty, wydarzenia dla rodzin.

W 2021r. Gminny Ośrodek Kultury w Zbójnej był organizatorem różnych konkursów, m.in. takich, jak „Rekordy Gminy”, „Recykling”, czy coroczny konkurs pn. „Rozmaitości Wielkanocne”. W gminie organizowano także pikniki rodzinne (Festyn Rodzinny w Dobrym Lesie oraz Samorządowe Przygody z Nauką w Zbójnej), dwutygodniowe ferie dla dzieci z gminy Zbójna. GOK wystawił również widowisko teatralne pn. „Mała Syrenka”. Ponadto Gmina współorganizowała obchody Rocznicy Bitwy pod Piasutnem Żelaznym – wydarzenie, które na stałe wpisuje się w kulturalny krajobraz regionu. Gminny Ośrodek Kultury w Zbójnej prowadzi Kurpiowskie Zespoły Śpiewacze ze Zbójnej i Kuzi, jak również koło rękodzieła ludowego³⁶.

W ostatnich dwóch latach wiele wydarzeń nie odbyło się z powodu obostrzeń sanitarnych wprowadzonych na skutek epidemii koronawirusa COVID-19. O ile w latach 2015-2019 liczba uczestników imprez utrzymywała się na podobnym poziomie (w przypadku gminy Zbójna rocznie było to od ok. 799,1 do 835,5 uczestników na 1000 mieszkańców), o tyle w latach 2020-2021 zaobserwowano istotny spadek liczby uczestników imprez i to w skali całego kraju (zob. wykres II.34).

Wykres II.34. Liczba uczestników imprez na 1000 ludności w Polsce, w województwie podlaskim, w powiecie łomżyńskim i w gminie Zbójna w latach 2015-2021

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

³⁶ Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2021, Zbójna 2022. Dokument dostępny w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Zbójna.

Gmina inwestuje w kulturę, czego przykładem jest remont, modernizacja i wyposażenie budynku starego przedszkola w Zbójnej, który przekształcono w Centrum Kultury Kurpiowskiej. Inwestycja ta stanowi doskonały przykład utrwalania historii i kultury lokalnej społeczności.

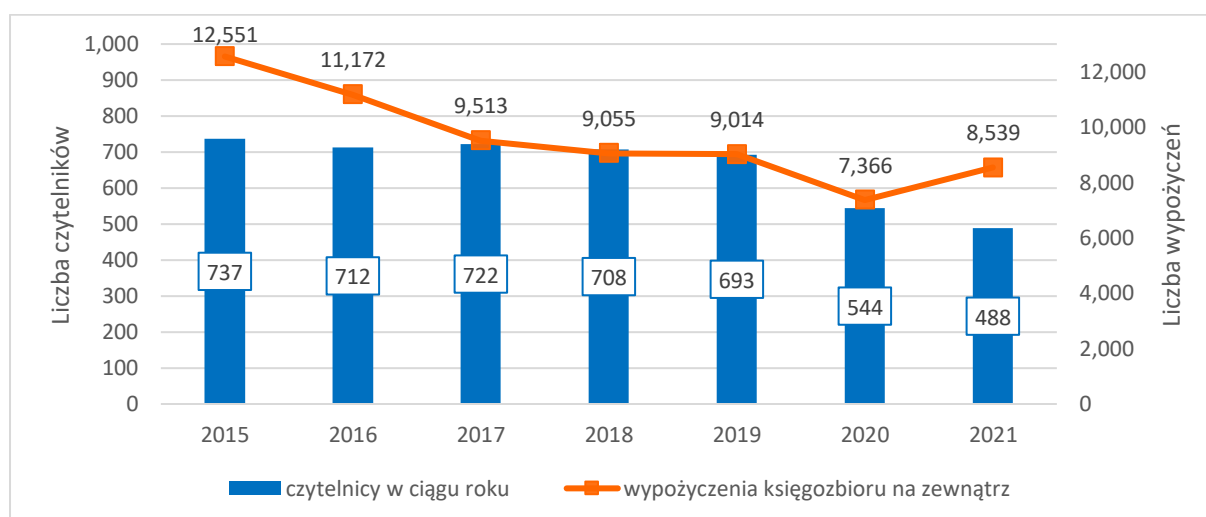
Gmina Zbójna posiada silne związki z tradycją kurpiowską. W połowie maja i w ostatnią niedzielę września co roku odbywają się w Zbójnej imprezy ludowe, podczas których prezentowany jest kurpiowski śpiew, taniec, gadki i teatr obrzędowy. Gminny Ośrodek Kultury za swoją działalność został uhonorowany tytułem „Kurpika 2004”, przyznawanym za szczególne osiągnięcia związane z kultywowaniem tradycji kurpiowskich.

W gminie Zbójna mieszka wielu twórców ludowych-rękodzielników: rzeźbiarze, hafciarki, tkaczki, plecionkarze, wycinankarki, twórczynie plastyki obrzędowej – wykonujące bukiety, pisanki, palmy i różne inne ozdoby. Region Kurpiowski uznany jest powszechnie za jeden z najbogatszych i najbardziej interesujących pod względem etnograficznym regionów Polski.

W gminie Zbójna funkcjonuje także Gminna Biblioteka Publiczna w Zbójnej z dwiema filiami w Kuziach i Dobrym Lesie. W 2021 roku księgozbiór liczył 31 627 wolumenów (w 2019 roku, przed epidemią COVID-19 – 31 308). We wszystkich placówkach zatrudnionych było 3 pracowników.

W 2021 roku z księgozbioru skorzystało 488 czytelników (w 2019 roku – 693 wypożyczających), którzy dokonali 8 539 wypożyczeń (w 2019 roku – 9 014). W latach 2015-2019 zaobserwowano niewielki spadek czytelników, natomiast w ostatnich dwóch latach ich liczba istotnie się obniżyła, co spowodowane było przede wszystkim epidemią koronawirusa COVID-19 (zob. wykres II.35).

Wykres II.35. Liczba czytelników i wypożyczeń księgozbioru w ciągu roku w bibliotekach w gminie Zbójna w latach 2015-2021

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Biblioteki w gminie Zbójna, oprócz udostępniania zbiorów, oferują sprzęt multimedialny, w tym dostęp do sprzętu komputerowego, bezpłatny dostęp do Internetu, usługi xero, fax, skanowanie, drukowanie.

Biblioteka jest też organizatorem lub współorganizatorem szeregu wydarzeń skierowanych do różnych grup wiekowych, w szczególności do dzieci i młodzieży. W 2021 r. lokalna instytucja zorganizowała m.in. takie wydarzenia, jak³⁷:

- „E-ferie z biblioteką” – cykl konkursów w formie on-line;
- Konkurs plastyczny „Najpiękniejsza śnieżynka”;
- Konkurs plastyczny „Święta Wielkanocne” (we współpracy z Oddziałami Przedszkolnymi SP w Zbójnej);
- Tydzień bibliotek;
- „Kurpie Zielone w Literaturze” – konkurs recytatorski, eliminacje półfinałowe;
- Dzień Dziecka (we współpracy z GOK w Zbójnej);
- „Narodowe czytanie” (we współpracy z Teatrem Lalki i Aktora w Łomży);
- Wakacje w formie półkolonii (we współpracy z GOK w Zbójnej);
- Lekcje biblioteczne (6 spotkań).

Infrastruktura sportowa na terenie gminy Zbójna związana jest z funkcjonującymi placówkami edukacyjnymi. Z kolei na infrastrukturę rekreacyjną składają się przebiegające przez teren gminy szlaki turystyczne, w tym szlak wodny Pisa-Narew³⁸.

Gmina posiada doskonałe warunki do rozwoju różnych form turystyki. Czyste, nieskażone środowisko przyrodnicze z unikalnymi okazami flory i fauny to niepodważalny walor gminy Zbójna. Na terenie gminy i w jej otoczeniu znajduje się 5 rezerwatów przyrody z wieloma gatunkami roślin i zwierząt podlegających ochronie. Atrakcją dla turystów jest nie tylko dziewicze środowisko naturalne, świeże powietrze, ale także kultura ludowa, którą gmina zachowuje i pielęgnuje – co roku w Zbójnej odbywają się imprezy ludowe, podczas których prezentowany jest kurpiowski śpiew, taniec, gadki i teatr obrzędowy³⁹. Lokalni artyści zajmują się tkaniem na krosnach, rzeźbiarstwem, plecieniem koszy, czy też wycinaniem wycinanek kurpiowskich.

Atrakcje przyrodnicze:

- 1) Kurpiowska Puszcza Zielona.
- 2) Rezerваты przyrody:
 - Kaniston – typu leśnego, utworzony w 1984 roku w celu zachowania zwartego, naturalnego kompleksu olsów w Puszczy Kurpiowskiej.

³⁷ Tamże.

³⁸ *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Zbójna*, Zbójna 2021, s. 90.

³⁹ *Gmina Zbójna. Położenie*, <https://www.zbojna.powiatlomzynski.pl/index.php?wiad=7>.

- Czarny Kąt – typu leśnego, utworzony w 1989 roku w celu zachowania zbiorowisk boru bruszniczowego i czerniczowego charakterystycznego dla Puszczy Kurpiowskiej.
- Łokieć – typu leśnego, utworzony w 1989 roku w celu zachowania w stanie naturalnym zbiorowisk torfowisk typu niskiego i wysokiego oraz naturalnych zbiorowisk leśnych charakterystycznych dla Puszczy Kurpiowskiej.
- Meandrowy szlak wodny rzeki Pisy wiodący do Krainy Wielkich Jezior Mazurskich.

Cała gmina należy do obszaru chronionego krajobrazu.

Szlaki turystyczne:

- trasa samochodowa – początek swój bierze w miejscowości Dębники i przebiega przez Dobry Las, Poredy Siwki (gmina Zbójna), Cieciorzy, Potasie, Turośl, Ptaki (gmina Turośl), Zabiele, (gmina Kolno) i kończy się w Kolnie – długość 47 km,
- trasa piesza – Morgowniki (gmina Nowogród) i przebiega przez Jurki, Dobry Las, rezerwat Łokieć, mogiła powstańców z 1863 roku (gmina Zbójna), rezerwat Taborzy (woj. mazowieckie), Charubin, Krusza, Turośl, rezerwat Ciemny Kąt, Ieman, Zimna, Łacha, (gmina Turośl), Kozioł, most na Pisie, Wincenta (gm. Kolno) – długość 67 km,
- trasa piesza – Kuzie (gmina Zbójna), Cieciorzy, Krusza, (gmina Turośl), Serafin, Łyse (gmina Łyse),
- trasa pieszo-rowerowa – Łomża, Nowogród, Dębники, Dobry Las, Poredy, Cieciorzy, Turośl, Ptaki, Kozioł, Wincenta, szlak wodny Pisy i Narwi.

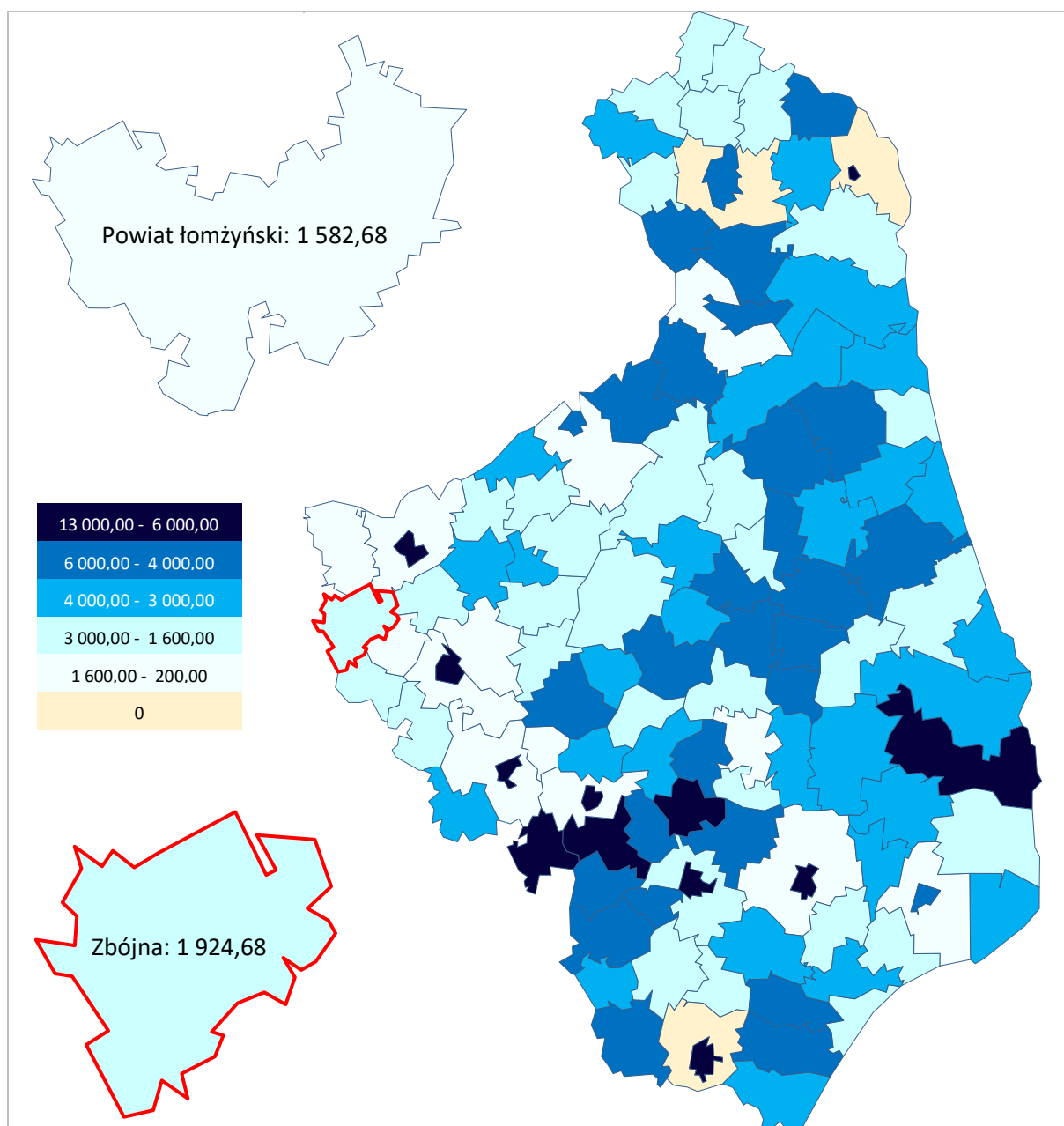
Zabytki:

- 1) Mogiła pułkownika Antoniego Wysockiego, ps. "Miecz", uczestnika walk Powstania Styczniowego w 1863 r. Mogiła położona jest na wzgórzu w lesie w pobliżu wsi Gontarze.
- 2) Cmentarz powstańców poległych w czasie Powstania Styczniowego w 1863 r.
- 3) Cmentarz wojenny z I wojny światowej w miejscowości Siwiki.
- 4) Kuzie – zespół kościoła parafialnego z plebanią i dzwonnica z 1921 r. Posiada on wartości kulturowe i zabytkowe.
- 5) Dobry Las – kościół parafialny zbudowany w 1919 r.
- 6) Zbójna – kościół parafialny wzniesiony w latach 1889-1908, zniszczony w 1915 r., odbudowany w 1923 r.
- 7) Kapliczki przydrożne.

8. Ochrona zdrowia

Analiza danych dotyczących poziomu dostępności usług medycznych (liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców) w gminach województwa podlaskiego w 2021 roku wykazała duże zróżnicowanie w regionie w tym zakresie (zob. mapę II.21).

Mapa II.21. Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców
(wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.) – województwo podlaskie

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

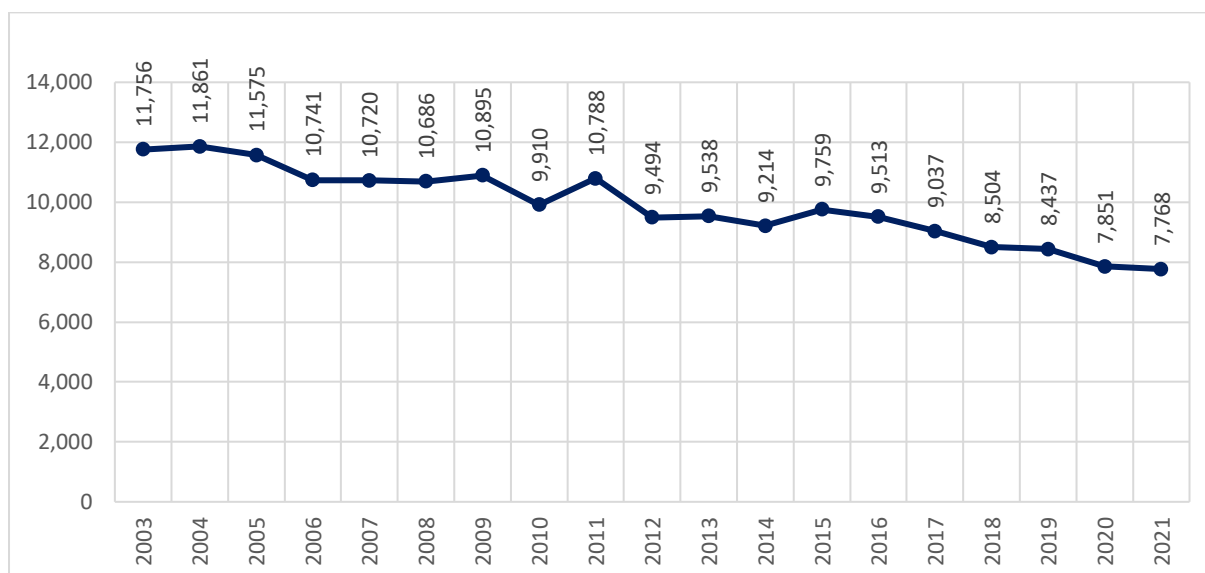
W województwie podlaskim są gminy, w których w 2021 r. nie były świadczone porady lekarskie (gmina wiejska Sejny, gmina wiejska Siemiatycze i gmina wiejska Suwałki – mieszkańcy tych gmin korzystają z porad lekarskich w sąsiednim mieście okalanym przez te

gminy). W 2021 r. w gminach województwa podlaskiego udzielono średnio 3 507,7 porad lekarskich na 1000 mieszkańców – najwięcej w Brańsku (12 663,2 porad na 1000 mieszkańców), Sejnach (8 383,2) czy w Kolnie (8 324,9). W powiecie łomżyńskim średnia kształtowała się na poziomie 1 582,7 porad na 1000 mieszkańców. W gminie Zbójna wskaźnik ten był nieznacznie wyższy i wynosił 1 924,7 porad na 1000 mieszkańców.

Na terenie gminy funkcjonują 2 placówki opieki zdrowotnej i 1 punkt apteczny. W zakresie opieki szpitalnej oraz specjalistycznej mieszkańcy korzystają z usług placówek zlokalizowanych na terenie miasta Łomża⁴⁰.

Na przestrzeni lat 2003-2021 obserwowany jest spadek liczby porad lekarskich w gminie Zbójna z 11 756 w 2003 roku do 7 768 w 2021 roku (spadek liczby porad o 3 988) (zob. wykres II.36).

Wykres II.36. Liczba porad lekarskich w gminie Zbójna w latach 2003-2021

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Zgodnie z *Raportem o stanie gminy Zbójna w 2021 r.* na ochronę zdrowia planowano wydatki w kwocie 95 354,00 zł, wydatkowano 85 449,78 zł (89,61%). Kwotę 35 814,48 zł wydatkowano w związku z COVID-19 (m.in. koszty transportu do punktu szczepień, promocja szczepień, funkcjonowanie poradnictwa telefoniczno-informacyjnego). Pozostałe wydatki to wydatki bieżące na przeciwdziałanie alkoholizmowi i zwalczanie narkomanii⁴¹.

⁴⁰ Dane Banku Danych Lokalnych GUS; *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Zbójna*, Zbójna 2021, s. 91.

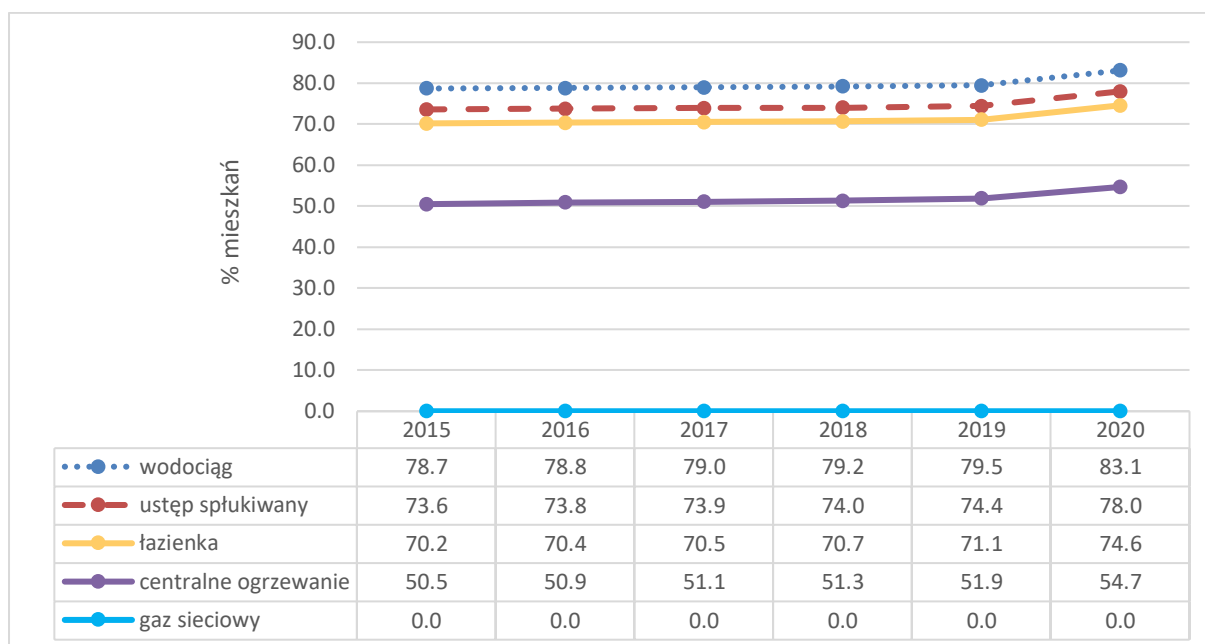
⁴¹ Zob. *Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2021*, Zbójna 2022. Dokument dostępny w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Zbójna.

9. Gospodarka mieszkaniowa

Według NSP 2021 w gminie Zbójna było 1 273 mieszkań ogółem, w tym 1 097 zamieszkałych i 176 niezamieszkałych.

W latach 2015-2020 (dane za 2021 rok nie były dostępne w czasie tworzenia niniejszej *Strategii*) zaobserwowano wzrost poziomu wyposażenia mieszkań w instalacje: wodociągową, ustęp spłukiwany, łazienki, centralne ogrzewanie. Mieszkania w gminie nie mają dostępu do sieci gazowej (zob. wykres II.37).

Wykres II.37. Mieszkania w gminie Zbójna wyposażone w instalacje (wodociągowe, łazienkę z ustępem, centralne ogrzewanie i gaz sieciowy) – w % ogółu mieszkań, w latach 2015-2020

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021

Gmina Zbójna ma uchwalony *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Zbójna na lata 2019-2023*⁴², wytyczający zasadnicze kierunki gospodarowania zasobem mieszkaniowym Gminy Zbójna i poziom świadczonych usług komunalnych w zakresie mieszkaniowym.

Zgodnie z ww. Programem mieszkaniowy – zasób Gminy Zbójna wg stanu na 2019 rok składał się z 4 lokali mieszkalnych o dobrym stanie technicznym, o łącznej powierzchni użytkowej 192,40 m², zlokalizowane w 3 budynkach (Kuzie 35, ul. Łomżyńska 9, Gawrychy 37). Od 2020 r. są to 2 lokale mieszkalne przy ul. Łomżyńskiej 9 (zob. tabelę II.14).

⁴² Załącznik do uchwały nr V/40/19 Rady Gminy Zbójna z dnia 6 czerwca 2019 r. w sprawie uchwalenia *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Zbójna na lata 2019-2023*.

Tabela II.14. Przewidywana wielkość zasobu mieszkaniowego Gminy Zbójna w latach 2019-2023

Lp.	Lokalizacja	2019 r.		2020 r.		2021 r.		2022 r.		2023 r.	
		Ilość lokali	Pow. użyt. w m ²	Ilość lokali	Pow. użyt. w m ²	Ilość lokali	Pow. użyt. w m ²	Ilość lokali	Pow. użyt. w m ²	Ilość lokali	Pow. użyt. w m ²
1	Kuzie 35	1	66,0	–	–	–	–	–	–	–	–
2	Zbójna, ul. Łomżyńska 9	2	81,4	2	81,4	2	81,4	2	81,4	2	81,4
3	Gawrychy 37	1	45,0	–	–	–	–	–	–	–	–
Razem		4	192,40	2	81,4	2	81,4	2	81,4	2	81,4

Źródło: Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Zbójna na lata 2019-2023

Mieszkania przy ul. Łomżyńskiej 9 planuje się przeznaczyć na lokale socjalne.

Posiadane zasoby to budynki wybudowane na początku lat 80-tych, w ogólnym dobrym stanie technicznym i dostatecznie wyposażone. Remonty będą dokonywane w miarę posiadanych środków finansowych w budżecie gminy.

Kierunki w zakresie mieszkalnictwa przyjęte w ww. Programie zakładają znaczne podniesienie poziomu usług komunalnych przy jednoczesnym stopniowym obniżaniu kosztów utrzymania zasobu mieszkaniowego. W celu zwiększenia stopnia zainteresowania najemców nabywaniem lokali komunalnych na własność wprowadzono zasady umożliwiające stosowanie ulgi w wysokości do 50%, jeżeli lokator nabywa dotychczas wynajmowane mieszkanie⁴³.

Zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy Zbójna oraz kryteria wyboru osób, którym przysługuje pierwszeństwo zawarcia umowy najmu lokalu zostały określone w załączniku do uchwały nr XVIII/127/21 Rady Gminy Zbójna z dnia 10 maja 2021 r.⁴⁴

Gmina Zbójna nie posiada wystarczającej infrastruktury pozwalającej realizować wsparcie dla rodzin i osób niepełnosprawnych.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy Zbójna, załącznik do uchwały nr XVIII/127/21 Rady Gminy Zbójna z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Zbójna.

III. Wyniki badań z mieszkańcami i liderami społeczności lokalnej

W tej części Strategii zaprezentowane zostaną najważniejsze wnioski wynikające z badań ankietowych, które przeprowadzono w grudniu 2022 r. na terenie gminy Zbójna wśród mieszkańców i liderów społeczności lokalnej (radnych, sołtysów, przedstawicieli placówek oświatowych, liderów lokalnych organizacji społecznych, lokalnych przedsiębiorstw, pracowników Urzędu Gminy, Ośrodka Pomocy Społecznej, placówki zdrowotnej). Celem badania było zdiagnozowanie opinii liderów społeczności lokalnej w aspekcie jakości życia w gminie Zbójna. Respondentów pytano m.in. o kierunki rozwoju społecznego i sposobów rozwiązywania problemów istniejących w gminie.

Badanie, przeprowadzone w oparciu o przygotowany kwestionariusz ankiety on line, miało na celu przynieść odpowiedź na pytania:

- Jaka jest w odczuciu mieszkańców jakość życia w gminie?
- Jakie problemy społeczne występują na terenie gminy i w jakim natężeniu?
- Na co powinien być położony największy nacisk w rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych?
- Jak mieszkańcy oceniają aktywność władz lokalnych w tworzeniu warunków do integracji społecznej i powstawania nowych inicjatyw obywatelskich na lokalnym terenie, a także w rozwiązywaniu kwestii społecznych?
- Jak liderzy oceniają aktywność społeczną mieszkańców i ich zaangażowanie w rozwój gminy i rozwiązywanie problemów społecznych?

Kwestionariusz ankiety zawierał również pytania (otwarte) dotyczące mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń (analiza SWOT) dla rozwoju społecznego gminy.

Badanie miało charakter ilościowy. Oprócz mieszkańców do badań zaproszono również liderów społeczności lokalnej. Wykorzystano metodę tzw. lustracji społecznej, którą w języku metodologii nauk społecznych określa się jako społeczną diagnozę środowiska⁴⁵. „Lustracja społeczna”, czy też jej współczesne tłumaczenie: „społeczna diagnoza środowiska”, to diagnoza poprzedzająca działania prowadzące do zmian w środowisku lokalnym⁴⁶.

W metodzie tej zakłada się celowy dobór badanych, którzy dysponują jak największą ilością rzetelnych informacji na temat społeczności lokalnej. W przypadku obszarów wiejskich mogą to być np. radni, sołtysi, urzędnicy urzędu gminy, liderzy organizacji społecznych, nauczyciele, dyrektorzy i nauczyciele szkół, lekarze, policjanci, pracownicy socjalni, księża, przedsiębiorcy. Respondentów do badań ankietowych dobierano celowo ze względu na

⁴⁵ Zob. B. Szatur-Jaworska, *Diagnozowanie w polityce społecznej. Materiały do studiowania*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2003, s. 167-171.

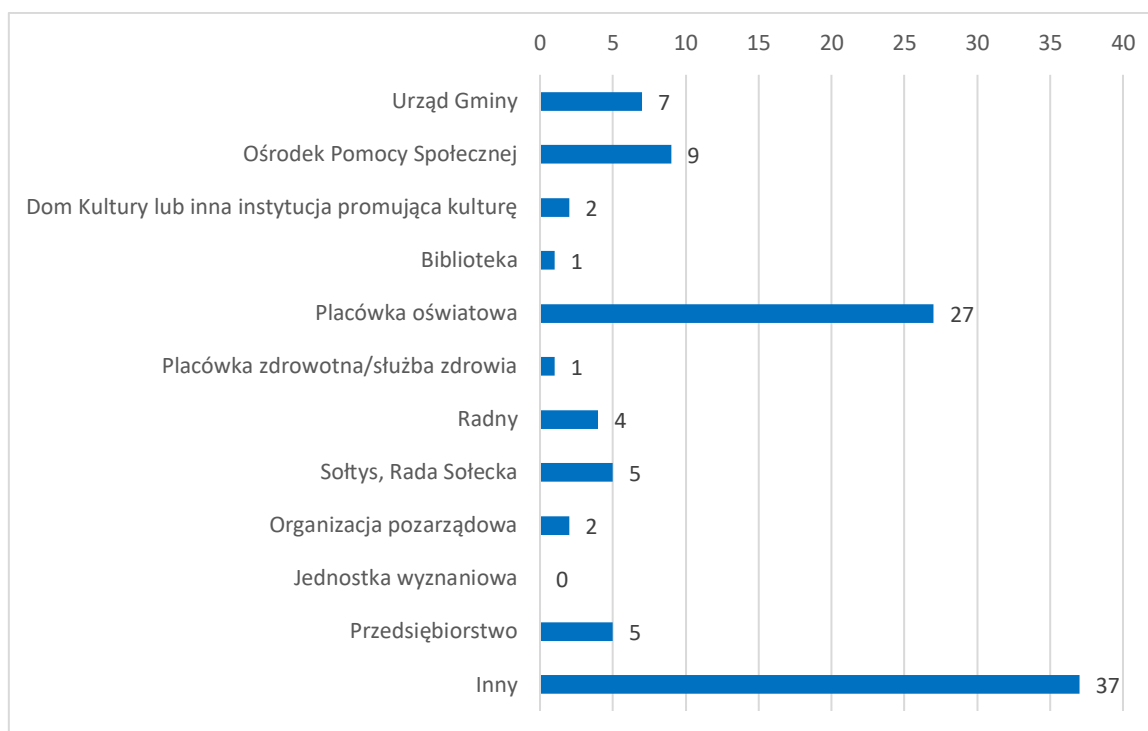
⁴⁶ Zob. tamże.

deklarowaną znajomość zagadnień związanych z rozwojem polityki społecznej w gminie Zbójna.

1. Rodzaj reprezentowanej instytucji

Badania ankietowe przeprowadzono na próbie liczącej 100 mieszkańców, jak i liderów społeczności lokalnej (zob. wykres III.1).

Wykres III.1. Rodzaj/Typ reprezentowanej instytucji/funkcji w społeczeństwie (n=100)

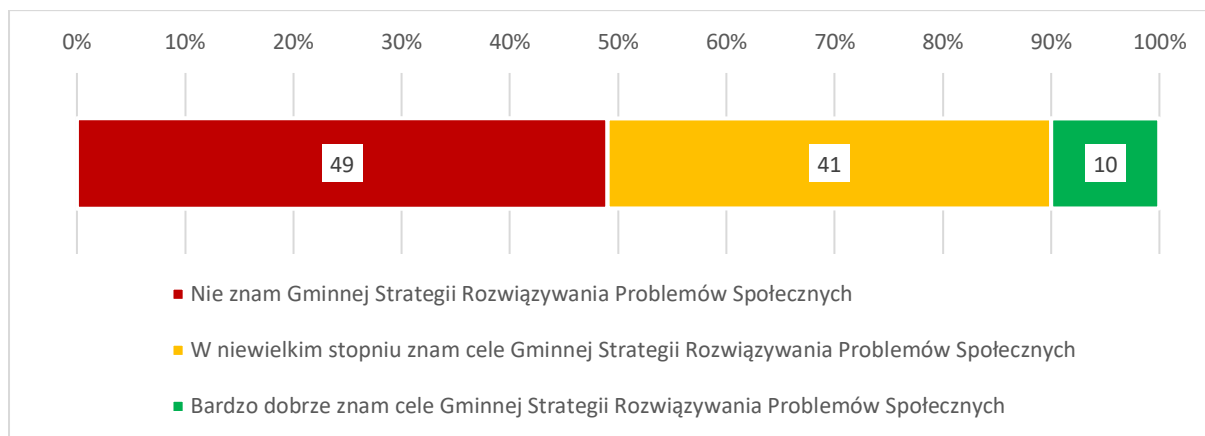

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Poza mieszkańcami najliczniejszą grupę stanowili respondenci reprezentujący lokalne placówki oświatowe (n=27), zarówno nauczyciele, jak i uczniowie. Drugą grupę stanowili przedstawiciele Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbójnie (n=9). W badaniach udział wzięli także urzędnicy Urzędu Gminy Zbójna (7 badanych). Ważną grupę osób stanowili radni (n=4) oraz sołtysi (n=5). Ankietę wypełniło 5 osób reprezentujących przedsiębiorstwa, 2 przedstawiciele organizacji społecznych, kolejnych 2 – instytucję promującą kulturę, po jednym reprezentancie placówki zdrowotnej oraz biblioteki.

Respondentów poproszono m.in. o określenie stopnia znajomości założeń poprzedniej *Gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych gminy Zbójna na lata 2014-2022*. Połowa badanych nie zna jej treści (49%). Na niewielki stopień znajomości ww. Strategii wskazywało 41% badanych. Jedynie co dziesiąty ankietowany deklarował bardzo dobrą znajomość dokumentu (zob. wykres III.2).

Wykres III.2. Znajomość założeń Gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych gminy Zbójna na lata 2014-2022 (n=100)

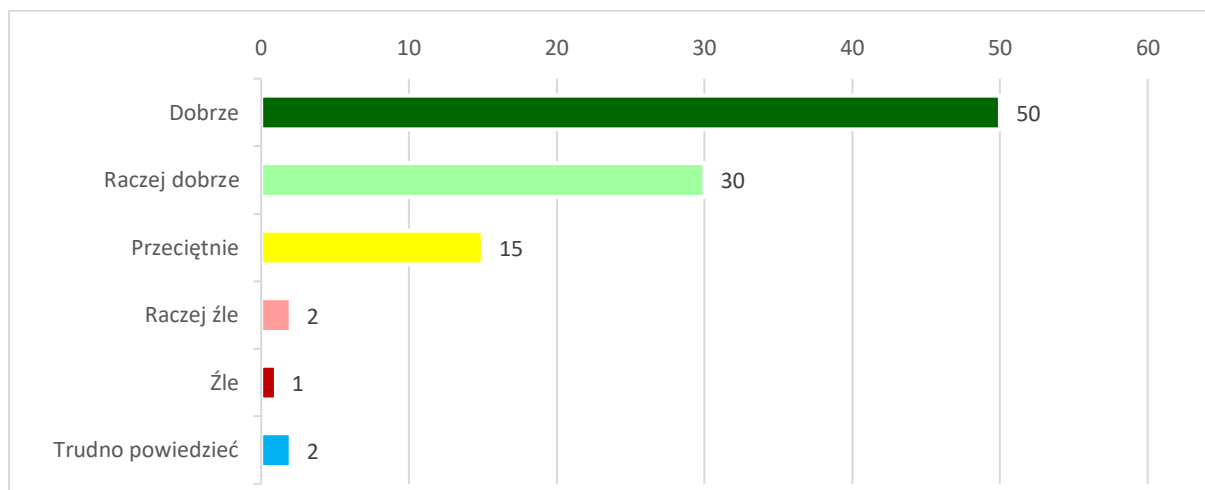

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

2. Ocena warunków życia w gminie

Badanych poproszono o ocenę aktualnych warunków życia w gminie. Połowa z nich (50%) uważała, że są one dobre, a blisko co trzeci (30%) – raczej dobre. Większość zatem pozytywnie ocenia warunki życia w gminie Zbójna. Na przeciętne warunki wskazywało 15 badanych, jedynie pojedyncze osoby źle oceniły warunki w gminie (zob. wykres III.3).

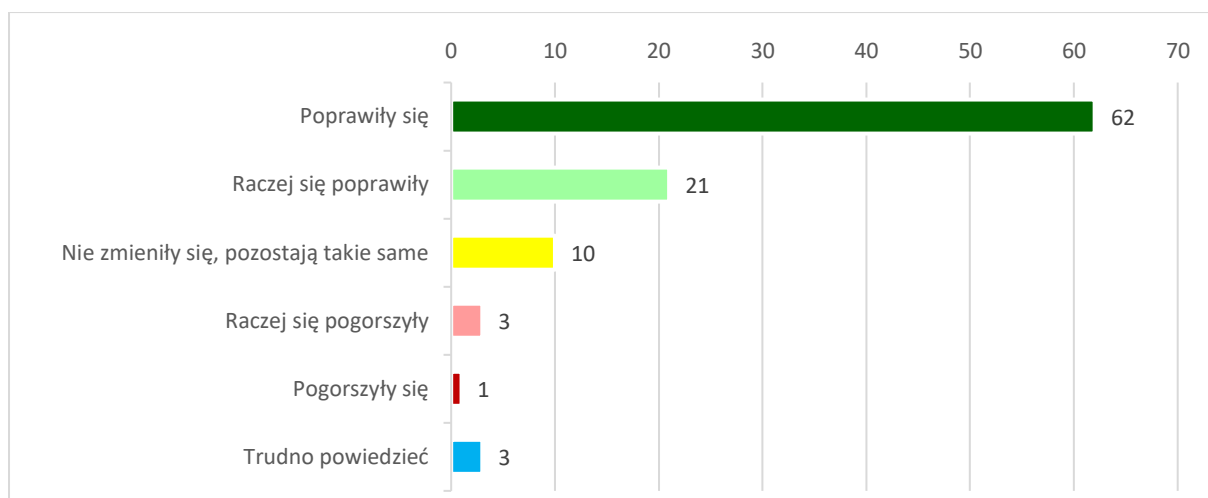
Wykres III.3. Ocena warunków życia w gminie Zbójna (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

W ocenie zdecydowanej większości respondentów warunki życia w gminie w ostatnich 8 latach (2015-2022) poprawiły się (62%) lub raczej się poprawiły (21%). Zdaniem co 10-tej osoby warunki życia w gminie nie zmieniły się, lecz pozostały na tym samym poziomie. Jedynie pojedyncze osoby stwierdziły, że te warunki pogorszyły się. Pozostali badani (n=3) nie potrafili udzielić odpowiedzi na to pytanie (zob. wykres III.4).

Wykres III.4. Ocena zmiany warunków życia w gminie Zbójna w ostatnich 8 latach (n=100)

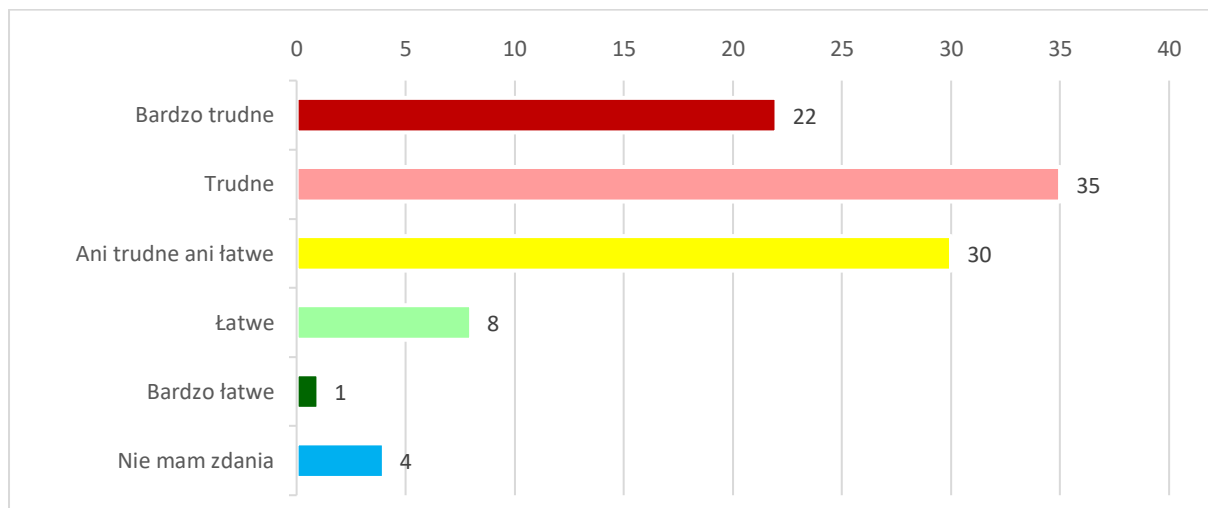

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

3. Możliwość zatrudnienia w gminie w ocenie respondentów

Respondentów poproszono o ocenę szansy znalezienia pracy na terenie gminy Zbójna. Ponad połowa badanych (57%) uważa, że jest to trudne lub bardzo trudne. Blisko co trzeci ankietowany uważa, że znalezienie pracy na terenie gminy nie jest ani trudne, ani łatwe (30%). Jedynie 8 osób stwierdziło, że znalezienie pracy w gminie jest łatwe a 1 – bardzo łatwe, 4 osoby nie miały zdania w tej kwestii (zob. wykres III.5).

Wykres III.5. Znalezienie pracy na terenie gminy jest (n=100):

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Uzyskane wyniki wskazują, że kwestia zatrudnienia, a raczej jego braku jest najczęstszą i najważniejszą przyczyną większości problemów społecznych, stąd też powinna być wyszczególniona w proponowanych działaniach w ramach niniejszej *Strategii*. Wypracowanie gminnego mechanizmu szybkiego reagowania na szanse jakie pojawiają się w obszarze szeroko rozumianego zatrudnienia oraz rozwoju przedsiębiorstw gospodarczych, wydaje się

kwestią priorytetową niniejszej strategii. Konieczność podjęcia tego kierunku działań potwierdzają również poniższe wyniki. Większość problemów jest ściśle związana z brakiem zatrudnienia, a w konsekwencji również i środków finansowych oraz narastającego ubóstwa w rodzinach.

4. Problemy społeczne występujące na terenie gminy

Respondentom przedstawiono blok pytań dotyczących problemów społecznych, które mogą wystąpić na terenie gminy Zbójna. Poproszono ich o ocenę natężenia każdej kwestii społecznej według skali od 0 (dany problem nie występuje) do 5 (problem dotyczy znacznej grupy osób). Średnie oceny przedstawiono w poniższej tabeli III.1.

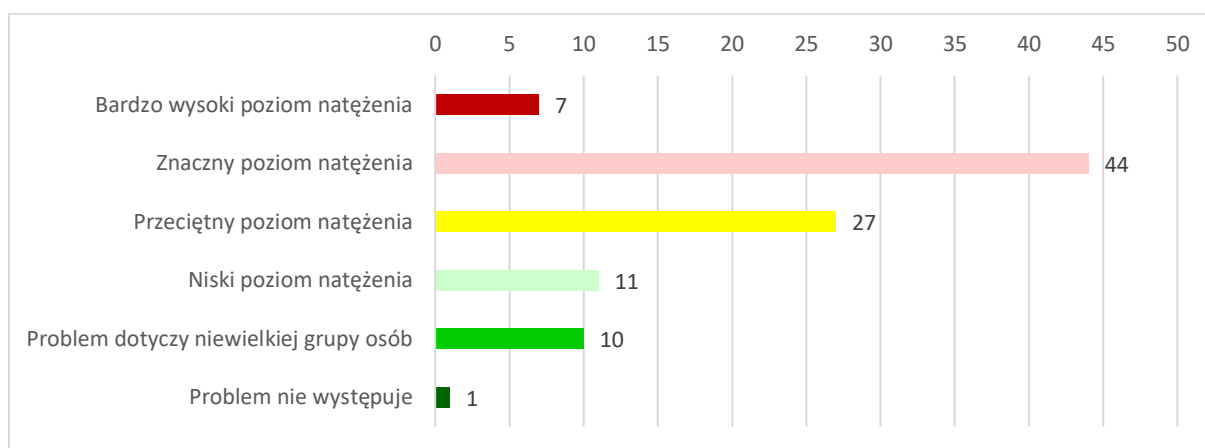
Tabela IV.1. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Zbójna wg badanych – podział na grupy według poziomu natężenia (n=100)

Problemy społeczne występujące na terenie Gminy	Średnia ocena	Problemy społeczne o:
Bezrobocie, brak pracy	3,24	bardzo wysokim poziomie natężenia
Alkoholizm i/lub narkomania	3,08	
Ubóstwo, niewydolność materialna rodziny	2,92	znacznym poziomie natężenia
Brak dostępu do pomocy specjalistycznej	2,73	
Długotrwała lub ciężka choroba	2,71	
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	2,66	
Konflikty w rodzinach/rozpad rodzin	2,63	
Problemy wieku podeszłego/izolacja społeczna osób starszych	2,61	
Problemy rodzin wielodzietnych i niepełnych	2,6	
Problemy wychowawcze dzieci i młodzieży (demoralizacja, agresja, wandalizm, zaniedbania wychowawcze)	2,53	
Niepełnosprawność	2,50	
Przemoc w rodzinie	2,46	przeciętnym poziomie natężenia
Brak poczucia bezpieczeństwa (przestępczość)	2,28	
Migracje – wyjazdy poza obszar gminy i za granicę	2,27	
Kłęski żywiołowe lub ekologiczne	0,84	niskim poziomie natężenia
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0,76	
Sieroctwo	0,75	
Bezdomność	0,5	
Inne	0,49	

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Z powyższej tabeli wynika m.in., że bezrobocie oraz brak pracy w gminie znajduje się na pierwszym miejscu listy problemów występujących na terenie gminy Zbójna. W skali od 0 (problem nie występuje) do 5 (problem dotyczy znacznej liczby osób) średnia ocena kształtowała się na poziomie 3,24. W ocenie 51% badanych problem ten dotyka dużej grupy osób w gminie, natomiast 27% badanych uważa, że problem bezrobocia i braku nowych miejsc pracy na terenie gminy występuje, ale dotyczy przeciętnej liczby mieszkańców. Tylko 21% respondentów stwierdziło, że dotyka to niewielkiej liczby osób, a 1 osoba, że problem nie występuje (zob. wykres III.6 i tabelę IV.1).

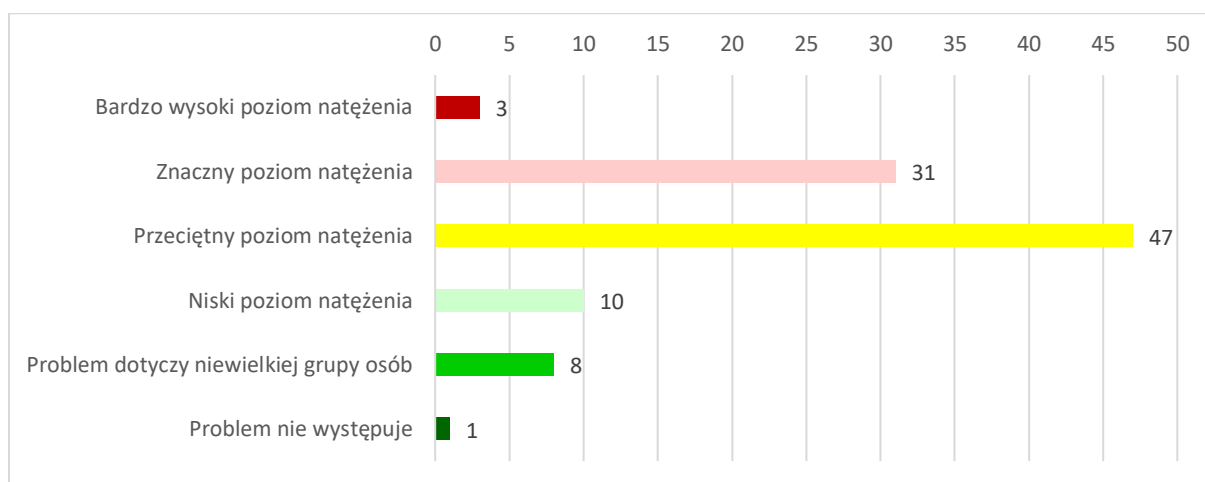
Wykres III.6. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Zbójna: bezrobocie, brak pracy (n=100, średnia=3,24)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Drugim problemem o bardzo wysokim natężeniu jest alkoholizm i/lub narkomania (średnia=3,08), przy czym blisko 47% badanych wskazało na przeciętny poziom natężenia. Jedynie co trzeci ankietowany wskazał na bardzo wysoki (3%) lub znaczny poziom natężenia (31%) (zob. wykres III.7 i tabelę IV.1).

Wykres III.7. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Zbójna: alkoholizm i/lub narkomania (n=100, średnia=3,08)

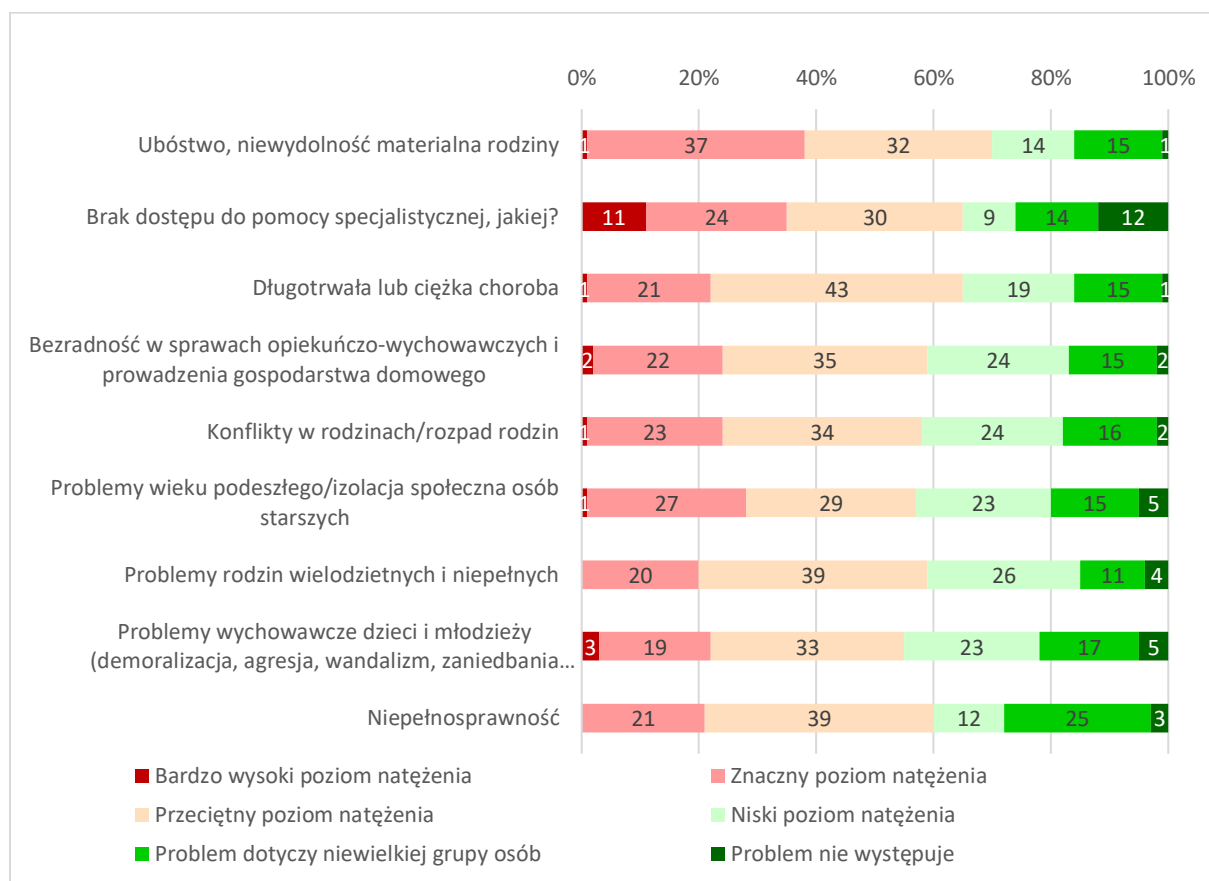

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Z kolei w grupie problemów społecznych o znacznym poziomie natężenia znalazły się następujące kwestie społeczne (zob. wykres III.8):

- ubóstwo, niewydolność materialna rodziny,
- brak dostępu do pomocy specjalistycznej,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- konflikty w rodzinach/rozpad rodzin,
- problemy wieku podeszłego/izolacja społeczna osób starszych,
- problemy rodzin wielodzietnych i niepełnych,
- problemy wychowawcze dzieci i młodzieży (demoralizacja, agresja, wandalizm, zaniedbania wychowawcze),
- niepełnosprawność.

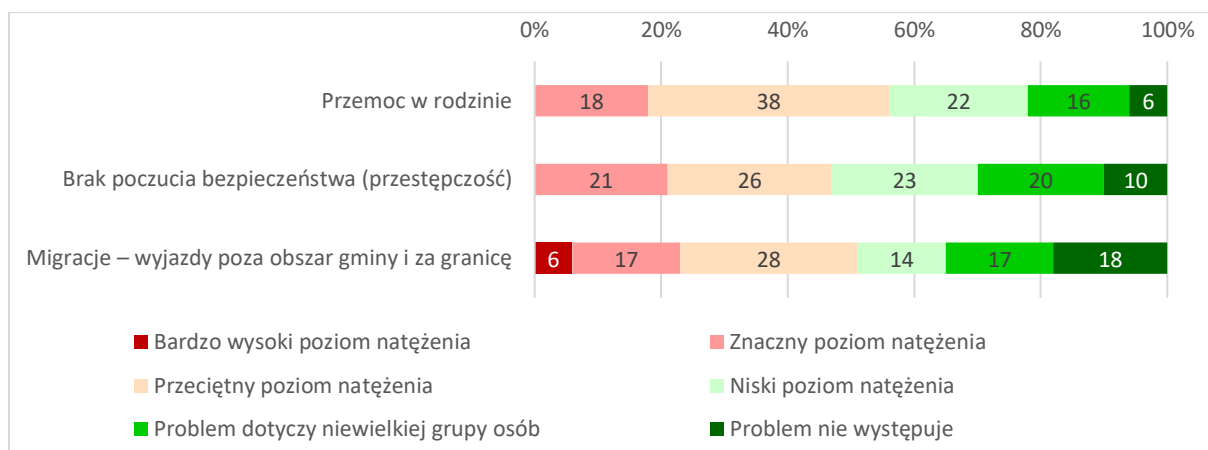
Wykres III.8. Problemy społeczne o znacznym poziomie natężenia występujące na terenie gminy Zbójna (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Przemoc w rodzinie, brak poczucia bezpieczeństwa (przestępczość) oraz migracje – wyjazdy poza obszar gminy i za granicę, to kwestie społeczne o przeciętnym poziomie natężenia (zob. wykres III.9).

Wykres III.9. Problemy społeczne o przeciętnym poziomie natężenia występujące na terenie gminy Zbójna (n=100)

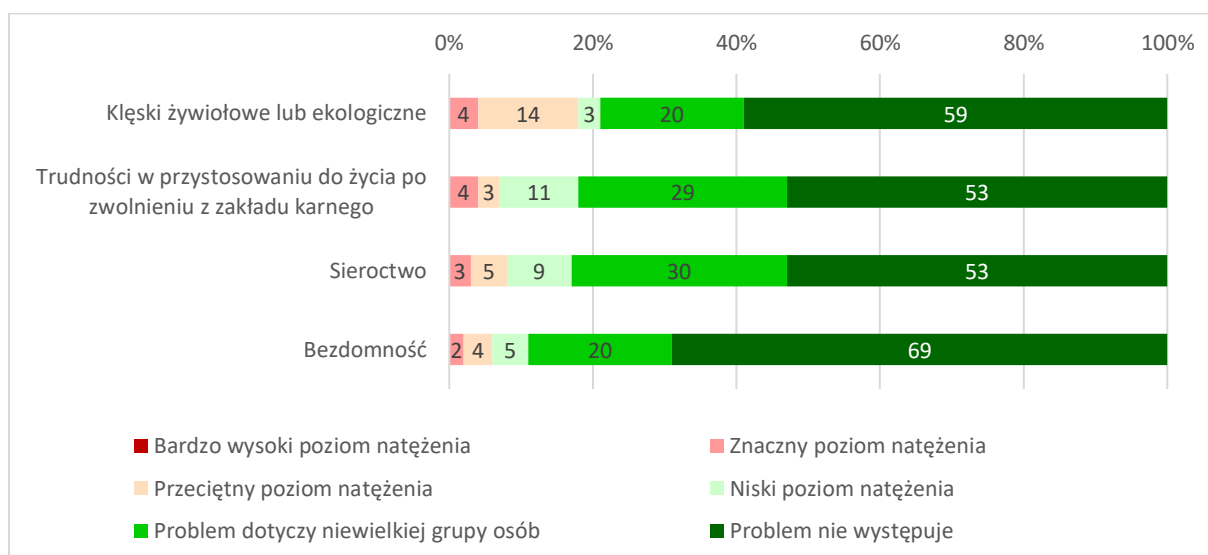

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Natomiast w grupie problemów o niskim poziomie natężenia znalazły się:

- klęski żywiołowe lub ekologiczne,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- sieroctwo,
- bezdomność.

Wykres III.10. Problemy społeczne o niskim poziomie natężenia występujące na terenie gminy Zbójna (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

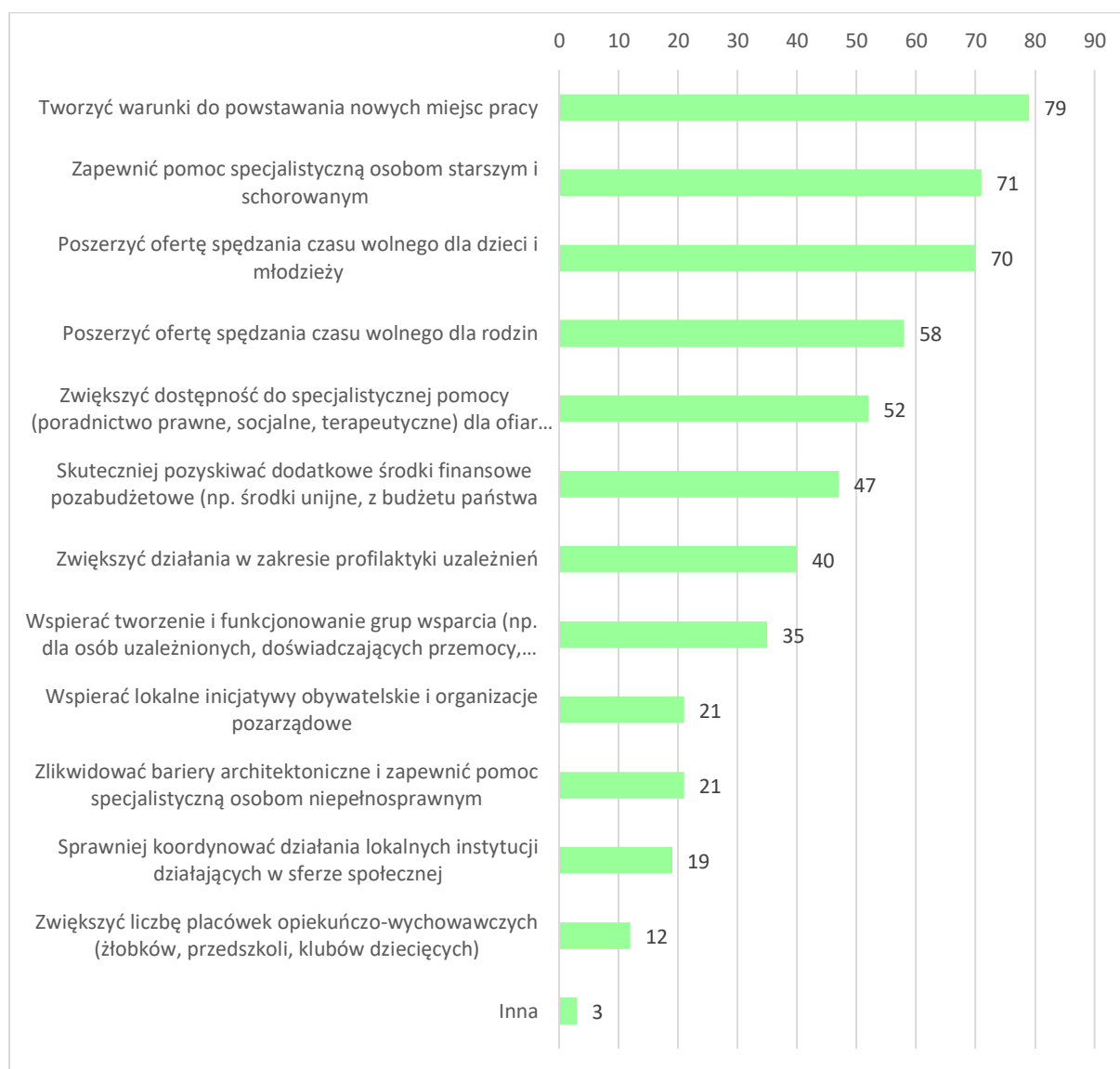
5. Przeciwdziałanie problemom społecznym w gminie

Ankietowanych poproszono o wskazanie działań, które ich zdaniem należałoby podjąć, aby zwiększyć możliwości rozwojowe gminy Zbójna i ograniczyć skalę problemów społecznych

występujących w gminie. Każdy respondent mógł wybrać maksymalnie 5 spośród 13 odpowiedzi (zob. wykres III.11).

Wyniki wskazują, że niemal większość respondentów (79%) wskazywała na potrzebę tworzenia warunków do powstawania nowych miejsc pracy. W ocenie ankietowanych należałoby również zapewnić pomoc specjalistyczną dla osób starszych i schorowanych (71%), a także poszerzyć ofertę spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (70%, jak i rodzin (58%). Dla co drugiej osoby ważna jest konieczność zwiększenia dostępności do specjalistycznej pomocy (poradnictwo prawne, socjalne, terapeutyczne), szczególnie dla ofiar przemocy domowej (36%) oraz skuteczność w pozyskiwaniu dodatkowych środków finansowych pozabudżetowych (np. środków unijnych, czy z budżetu państwa) na inwestycje zaplanowane do realizacji na terenie gminy (47%).

Wykres III.11. Działanie, które należałoby podjąć, aby zwiększyć możliwości rozwojowe i ograniczyć obszary problemów społecznych na terenie gminy Zbójna (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Z kolei 40% badanych wskazywało na zwiększenie działań w zakresie profilaktyki uzależnień, a 35% na wspieranie tworzenia i funkcjonowania grup wsparcia (np. dla osób uzależnionych, doświadczających przemocy, niepełnosprawnych).

Dla co piątej osoby ważne jest zapewnienie wsparcia dla lokalnych inicjatyw obywatelskich i organizacji pozarządowych (21%), tyle samo osób wskazało także na likwidację barier architektonicznych i konieczność zapewnienia pomocy specjalistycznej osobom niepełnosprawnym. Na potrzebę sprawnej koordynacji działań lokalnych instytucji działających w sferze społecznej wskazywało 19% respondentów.

Tylko 12% badanych jest zdania, że należy zwiększyć liczbę placówek opiekuńczo-wychowawczych (żłobków, przedszkoli, klubów dziecięcych).

Badanych zapytano ponadto na jakie działania w rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych należałoby położyć największy nacisk – które z nich wymagają pilnej realizacji, a które są mniej ważne. Odpowiedzi pogrupowano na 4 kategorie, według stopnia ważności (zob. tabelę IV.2).

Tabela IV.2. Działania, które według badanych powinny być realizowane na terenie gminy Zbójna – podział na grupy według stopnia ważności (n=100)

W rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych, istotnych dla mieszkańców Gminy największy nacisk należy położyć na:	średnia	Potrzeba realizacji o charakterze
poprawa dostępności do opieki medycznej, m.in. przez wprowadzenie profilaktycznych programów zdrowotnych	3,83	Najpilniejszym
zwiększenie możliwości zatrudnienia, ograniczenie bezrobocia	3,57	
inwestowanie w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, inną)	3,50	
organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży (świetlice wiejskie, wolontariat młodzieżowy)	3,49	Pilnym
rozwój sportu i rekreacji	3,40	
rozwój kultury i rozrywki	3,33	
prowadzenie polityki proinwestycyjnej, mającej na celu przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych (krajowych i zagranicznych) oraz pomoc w procesie rejestracji firmy przez mieszkańców gminy	3,32	
świadczenie usług opiekuńczych dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych, długotrwale chorujących	3,24	
wsparcie pracodawców oraz przedsiębiorczości (np. utworzenie strefy ekonomicznej, doradztwo, szkolenia itp.)	3,23	
zwiększenie aktywności ludzi starszych – organizacja klubów seniora, organizacja spotkań międzypokoleniowych itp.	3,21	
rozbudowa bazy turystycznej i promocja Gminy	3,20	
poprawa bezpieczeństwa	3,19	
zmniejszanie patologii społecznych (m.in. alkoholizm, narkomania)	3,18	

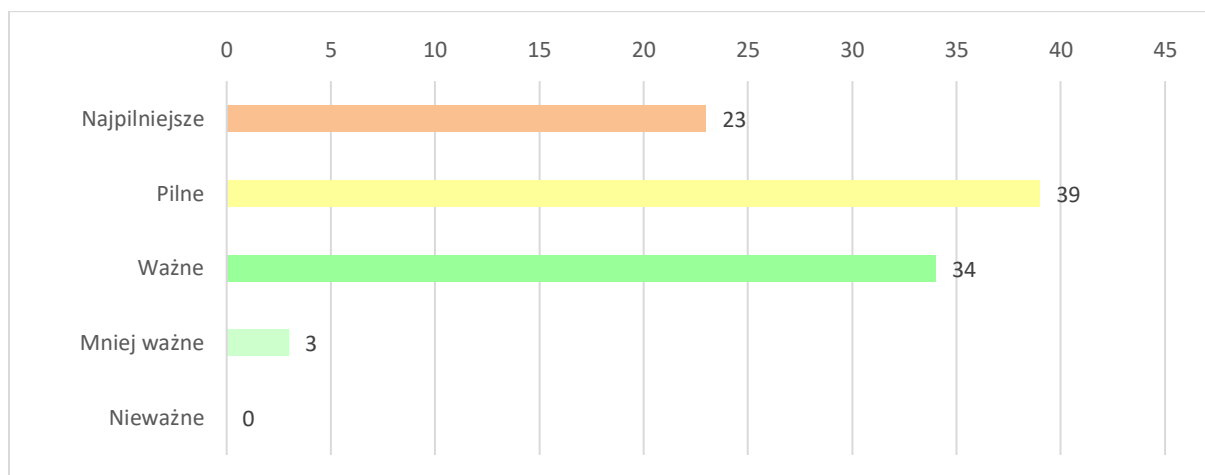
III. Wyniki badań z mieszkańcami i liderami społeczności lokalnej

zwiększenie pomocy bezpośredniej osobom najuboższym (finansowej lub rzeczowej)	3,15	
poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych (zniesienie barier architektonicznych, działania aktywizujące niepełnosprawnych)	3,08	
wspieranie inicjatyw lokalnych, stowarzyszeń, organizacji społecznych, kół i grup nieformalnych	2,94	Ważnym
dokształcanie absolwentów oraz osób poszukujących pracy pod kątem dostosowania ich kwalifikacji do potrzeb rynku pracy (kursy, szkolenia itp.)	2,94	
rozwój przedsiębiorstw ekonomii społecznej (tworzenie spółdzielni socjalnych, przedsiębiorstw niedziałających dla zysku itp.)	2,90	
utworzenie punktu informacyjnego w gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy	2,77	
ograniczenie emigracji zarobkowej	2,63	
wsparcie inicjatyw obywatelskich – m.in. przez utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej, rozwój wolontariatu	2,41	Mniej ważnym
zwiększenie liczby mieszkań socjalnych / komunalnych	2,21	
utworzenie Klubu Integracji Społecznej, jako miejsca aktywności i aktywizacji lokalnej	2,13	
Inne	1,80	

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

W ocenie respondentów najpilniejszym działaniem jest poprawa dostępności do opieki medycznej, m.in. przez wprowadzenie profilaktycznych programów zdrowotnych. W skali od 1 (działanie jest realizowane w wystarczającym stopniu) do 5 (działanie wymaga pilnej realizacji), średnia ocena wynosiła 3,83. Na pilną poprawę dostępności do opieki medycznej, m.in. przez wprowadzenie profilaktycznych programów zdrowotnych wskazywało 62% badanych, a co trzeci podkreślał, że jest to ważne (zob. wykres III.12).

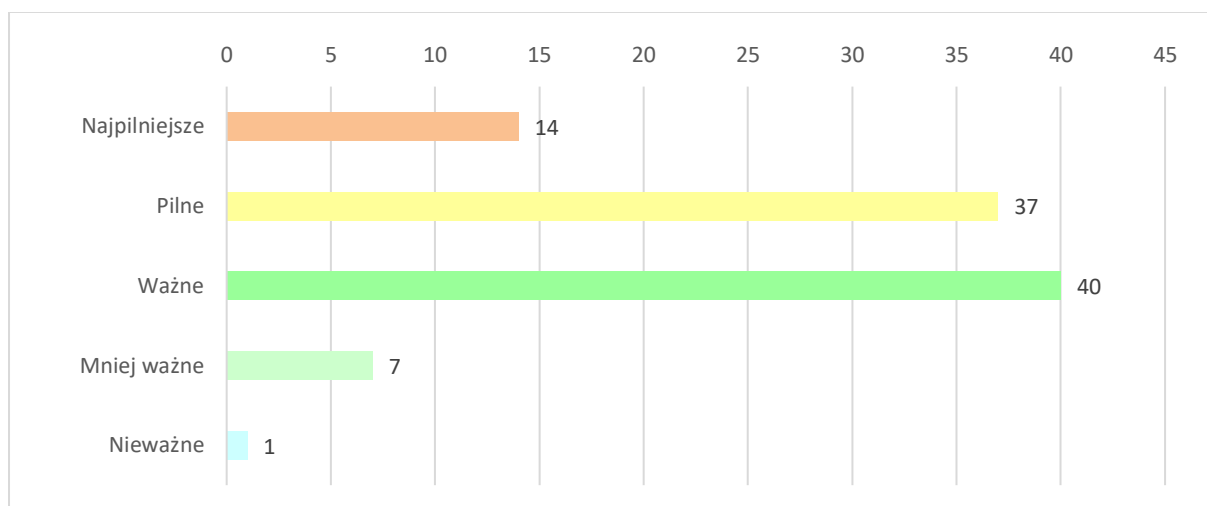
Wykres III.12. W rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych w gminie Zbójna nacisk należy położyć na: poprawę dostępności do opieki medycznej, m.in. przez wprowadzenie profilaktycznych programów zdrowotnych (n=100, średnia=3,83)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

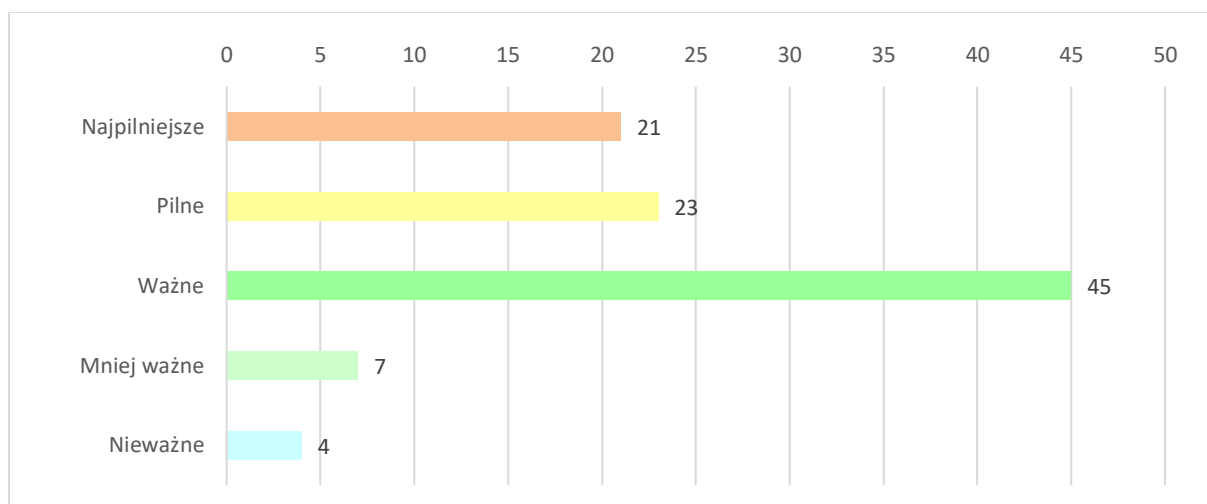
W ocenie ankietowanych działania w gminie powinny być skoncentrowane również na zwiększeniu możliwości zatrudnienia i ograniczeniu bezrobocia (średnia=3,57), a także inwestowaniu w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, itp.) (średnia=3,50) (zob. wykresy III.13-14).

Wykres III.13. W rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych w gminie Zbójna nacisk należy położyć na: zwiększenie możliwości zatrudnienia, ograniczenie bezrobocia (n=100, średnia=3,57)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Wykres III.14. W rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych w gminie Zbójna nacisk należy położyć na: inwestowanie w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, inną) (n=100, średnia=3,50)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

W grupie działań o pilnym charakterze znalazły się:

- organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży (światlice wiejskie, wolontariat młodzieżowy) (średnia=3,49),
- rozwój sportu i rekreacji (3,40) oraz kultury i rozrywki (3,33),
- prowadzenie polityki proinwestycyjnej, mającej na celu przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych (krajowych i zagranicznych) oraz pomoc w procesie rejestracji firmy przez mieszkańców gminy (3,32),
- zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych, długotrwale chorujących (3,24),
- wsparcie pracodawców oraz przedsiębiorczości (np. utworzenie strefy ekonomicznej, doradztwo, szkolenia itp.) (3,23),
- zwiększenie aktywności ludzi starszych – organizacja klubów seniora, organizacja spotkań międzypokoleniowych itp. (3,21),
- rozbudowa bazy turystycznej i promocja Gminy (3,20),
- poprawa bezpieczeństwa (3,19),
- zmniejszanie patologii społecznych (m.in. alkoholizm, narkomania) (3,18),
- zwiększenie pomocy bezpośredniej osobom najuboższym (finansowej lub rzeczowej) (3,15),
- poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych (zniesienie barier architektonicznych, działania aktywizujące niepełnosprawnych) (3,08).

Na dalszych pozycjach, ale równie ważnymi działaniami, które – w ocenie badanych – należałoby podjąć w gminie Zbójna, są:

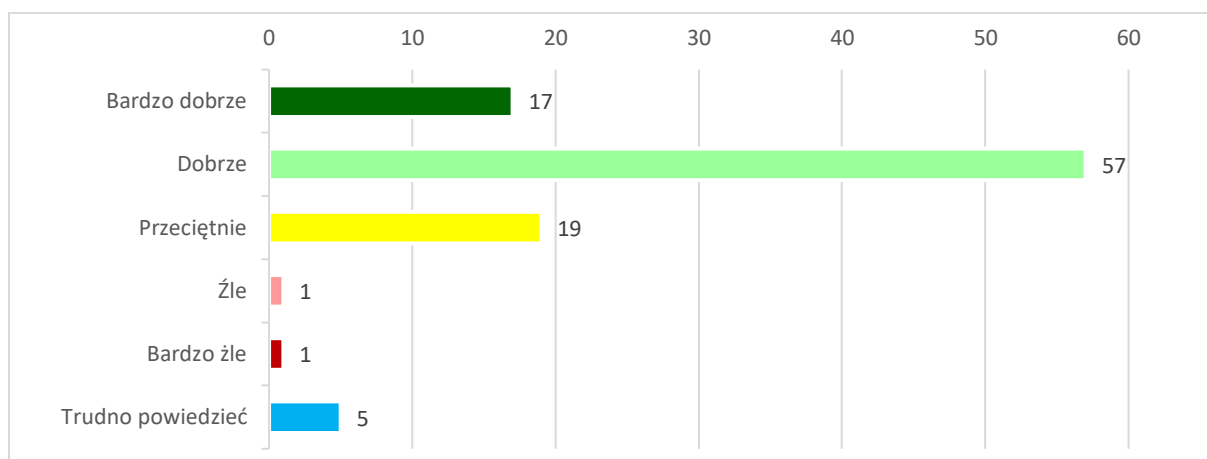
- wspieranie inicjatyw lokalnych, stowarzyszeń, organizacji społecznych, kół i grup nieformalnych (2,94),
- kształcenie absolwentów oraz osób poszukujących pracy pod kątem dostosowania ich kwalifikacji do potrzeb rynku pracy (kursy, szkolenia itp.) (2,94),
- rozwój przedsiębiorstw ekonomii społecznej (tworzenie spółdzielni socjalnych, przedsiębiorstw niedziałających dla zysku itp.) (2,90),
- utworzenie punktu informacyjnego w gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy (2,77),
- ograniczenie emigracji zarobkowej (2,63).

Wsparcie inicjatyw obywatelskich (m.in. przez utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej, rozwój wolontariatu), zwiększenie liczby mieszkań socjalnych/komunalnych, utworzenie klubu integracji społecznej, jako miejsca aktywności i aktywizacji lokalnej, to działania mniej ważne w opinii respondentów.

6. Zaangażowanie władz lokalnych i mieszkańców w rozwój społeczny gminy

Badanych poproszono o ocenę zaangażowania władz lokalnych w rozwój społeczny gminy i rozwiązywanie problemów społecznych mieszkańców gminy Zbójna. Blisko trzy czwarte z nich pozytywnie ocenia rolę władz samorządowych w tym zakresie (bardzo dobrą ocenę wystawiło 17% ankietowanych, a dobrą – 57%), natomiast 19% respondentów wskazywało na ich przeciętny poziom zaangażowania. Złą lub bardzo złą ocenę wystawiło tylko 2 badanych, a 5 nie miało zdania w tej kwestii (zob. wykres III.15).

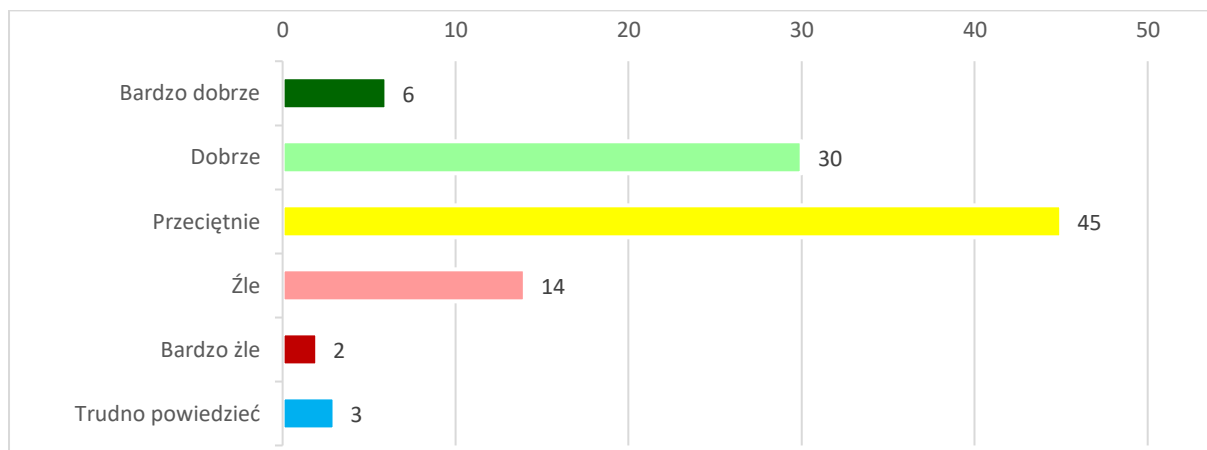
Wykres III.15. Ocena działań WŁADZ LOKALNYCH związanych z rozwojem społecznym i rozwiązywaniem problemów społecznych w gminie Zbójna (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Blisko połowa badanych jest zgodna co do tego, że poziom uczestnictwa i zaangażowania mieszkańców w rozwój Gminy oraz rozwiązywanie problemów społecznych kształtuje się na przeciętnym poziomie (45%). Co trzeci ankietowany ocenia ją bardzo dobrze (6%) lub dobrze (30%). Tylko 16% respondentów miało odmienne zdanie w tej kwestii, a 3% trudno było wypowiedzieć się w tej kwestii (zob. wykres III.16).

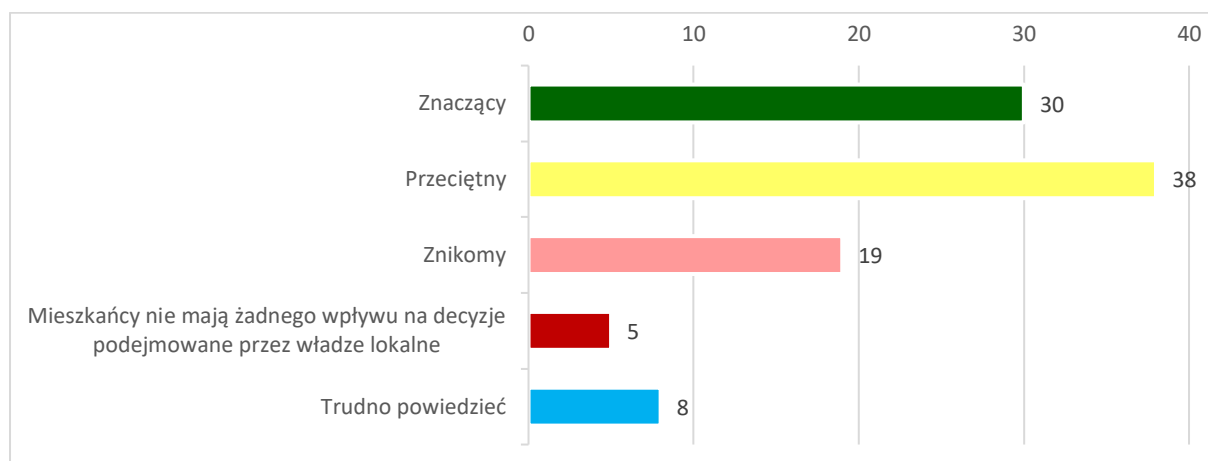
Wykres III.16. Ocena uczestnictwa i zaangażowania MIESZKAŃCÓW w rozwój Gminy oraz rozwiązywanie problemów społecznych (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Badanych poproszono również o ocenę wpływu mieszkańców na sprawy lokalne i decyzje władz samorządowych gminy. Zdaniem 38% z nich wpływ jest przeciętny. Co piąty (19%) ocenia, że jest on znikomy, natomiast 5% respondentów uważa, że mieszkańcy nie mają żadnego wpływu na decyzje podejmowane przez lokalne władze samorządowe. Na znaczący wpływ na sprawy lokalne wskazywał blisko co trzeci badany (30%), a 8 osób nie miało zdania na ten temat (zob. wykres III.17).

Wykres III.17. Ocena wpływu mieszkańców na sprawy lokalne i decyzje władz samorządowych gminy (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest techniką porządkowania listy czynników strategicznych (zjawisk wpływających istotnie na sytuację społeczną w gminie Zbójna), zidentyfikowanych w procesie diagnozy. Analiza polega na uporządkowaniu zbioru czynników na cztery podzbiory, nazwane z pierwszych liter czterech słów angielskich: *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia).

- **Mocne strony** to zjawiska p o z y t y w n i e wpływające na sytuację społeczną gminy Zbójna, które lokalny samorząd może kształtować sprawczo (może nimi zarządzać).
- **Słabe strony** to zjawiska n e g a t y w n i e wpływające na sytuację społeczną gminy Zbójna, na które samorząd ma wpływ i może kształtować sprawczo (może nimi zarządzać).
- **Szanse** to zjawiska mające p o z y t y w n y wpływ na sytuację społeczną gminy Zbójna, których samorząd gminy n i e m o ż e kształtować sprawczo (może na nie jedynie reagować, próbując je wykorzystać).
- **Zagrożenia** to zjawiska n e g a t y w n i e wpływające na sytuację społeczną gminy Zbójna, których samorząd n i e m o ż e kształtować sprawczo (może na nie jedynie reagować, próbując się przed nimi zabezpieczyć).

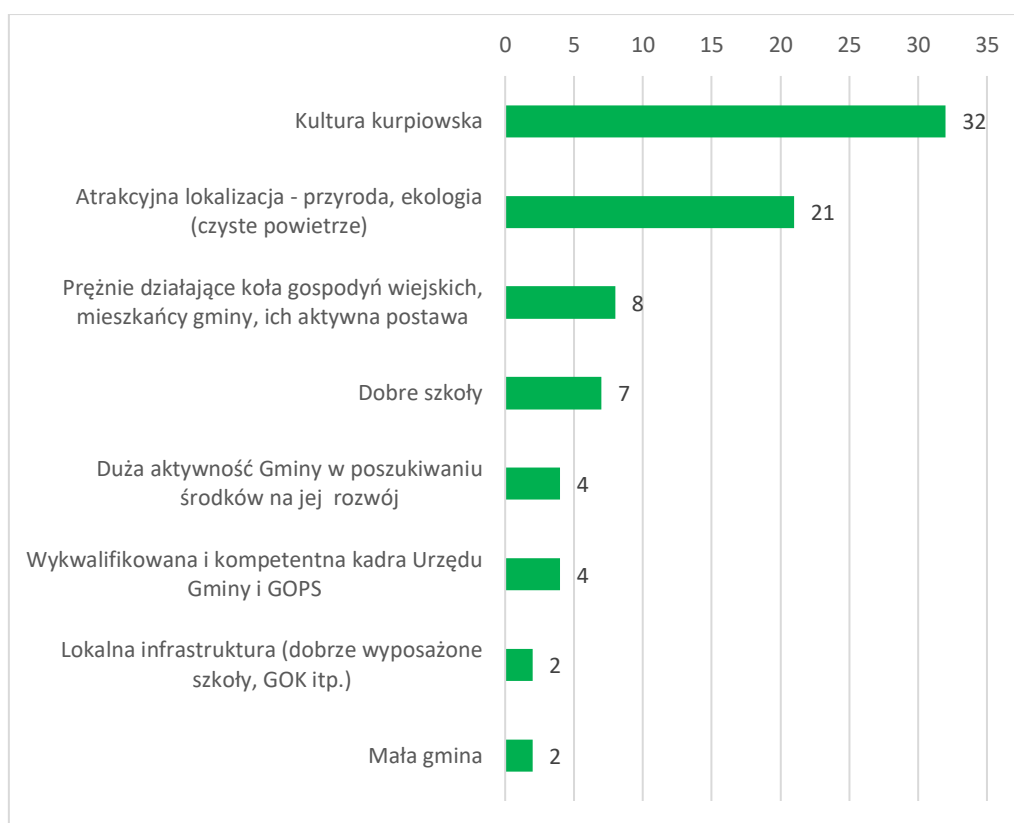
Analiza SWOT powstała w oparciu o wyniki spotkań partycypacyjnych z przedstawicielami gminy Zbójna, które odbyły się w 2022 r. na potrzeby aktualizacji niniejszej *Strategii* oraz ankiety przeprowadzonej w grudniu 2022 r. W pytaniach otwartych respondenci mieli możliwość wskazania mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, które według nich mogą wpływać na proces rozwoju społecznego i rozwiązania problemów społecznych mieszkańców Gminy.

1. Mocne strony

W ocenie mieszkańców gminy Zbójna mocną stroną gminy jest dziedzictwo kultury kurpiowskiej, na którą wskazywał blisko co trzeci ankietowany. Duża część badanych wskazywała również na walory przyrodnicze gminy – położenie w ciekawym przyrodniczo i kulturowo regionie, czyste powietrze, piękne okolice itp., które może stanowić dobrą bazę do rozwoju agroturystyki na terenie gminy.

Do mocnych stron gminy zaliczano również prężnie działające koła gospodyń wiejskich, aktywność mieszkańców gminy, dobre szkoły, wysoką aktywność Gminy w poszukiwaniu środków (zwłaszcza unijnych) na jej rozwój, wykwalifikowaną i kompetentną kadrę Urzędu Gminy i GOPS, dobrze wyposażone szkoły, czy Gminny Ośrodek Kultury w Zbojnej (zob. wykres IV.1).

Wykres IV.1. MOCNE STRONY gminy Zbójna w opinii respondentów (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

W trakcie spotkań partycypacyjnych przeprowadzonych z przedstawicielami Gminy identyfikowano następujące mocne strony:

PRZEDSTAWICIELE KULTURY I OŚWIATY:

- wykwalifikowana kadra,
- kultura kurpiowska (2 zespoły kurpiowskie)
- stała oferta imprez kulturalnych
- lokalizacja,
- dobra współpraca z lokalnymi instytucjami,
- ilość placówek,
- siłownie i place zabaw,
- koła wolontariatu działające w szkołach;

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE:

- dobra współpraca instytucji gminnych z policją,
- duża liczba działających organizacji społecznych;

SŁUŻBY ODPOWIADAJĄCE ZA BEZPIECZEŃSTWO:

- punkt przyjęć interesantów działających na terenie gminy,

- znajomość problemów społecznych,
- współdziałanie w zakresie profilaktyki z instytucjami publicznymi: GOPS, szkoła, sołectwa,
- pozytywny odbiór dzielnicowego przez lokalną społeczność;

RADNI, SOŁTYSI, LIDERZY:

- tożsamość kulturowa,
- dobra baza lokalowa oświaty,
- działalność OPS,
- aktywność osób pełniących funkcje społeczne,
- imprezy kulturalne,
- potencjał dla organizacji pozarządowych;

PRACOWNICY GOPS:

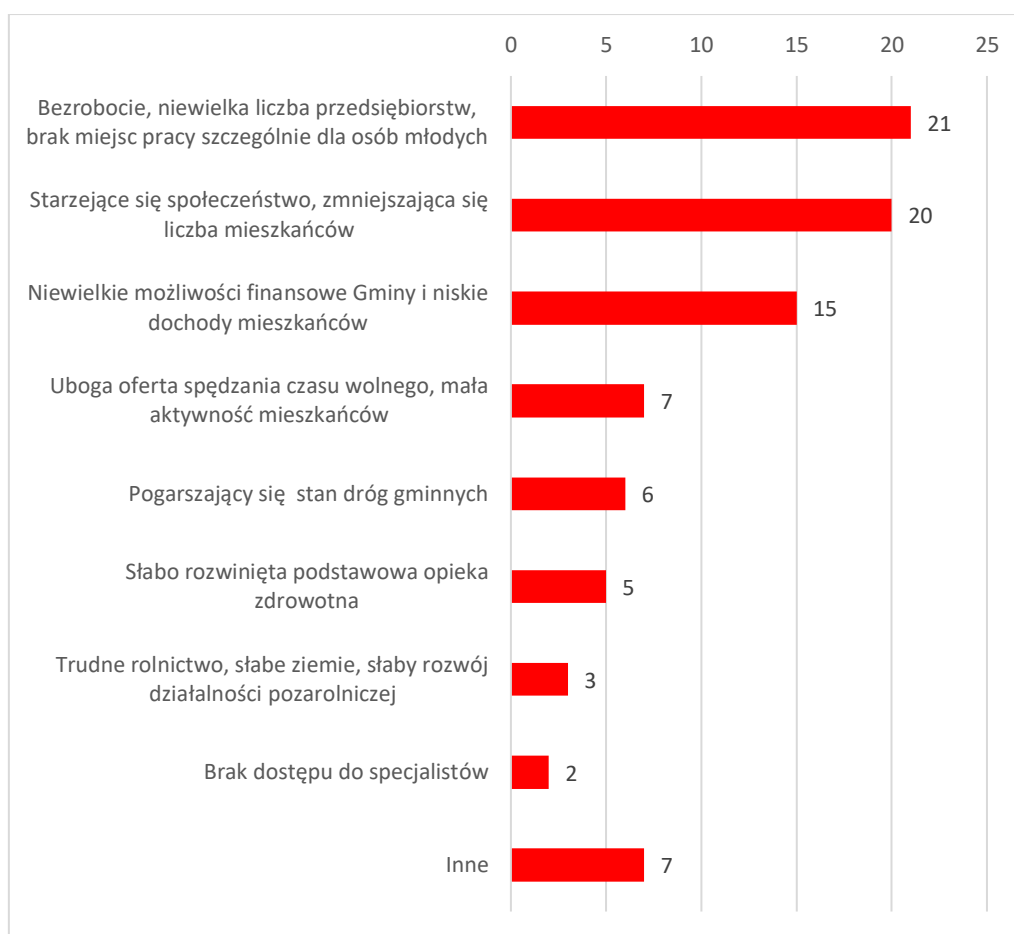
- znajomość środowiska przez pracowników socjalnych,
- umiejętne wykorzystanie zasobów Ośrodka (z budżetu),
- rodziny wielopokoleniowe (w opiece nad osobami starszymi),
- pomoc pracowników w związku ze świadczeniami socjalnymi;

MŁODZIEŻ:

- dobra kadra nauczycieli,
- dobrze przystosowana sala gimnastyczna,
- dobre położenie szkoły,
- autobusy zapewniające dojazd do szkoły,
- zbiórki charytatywne,
- siłownia,
- Orlik,
- rozwój kultury,
- duża ilość sklepów,
- uczniowie biorą udział w olimpiadach konkursowych.

2. Słabe strony

Słabą stroną gminy Zbójna według ankietowanych jest przede wszystkim relatywnie duże bezrobocie, mała liczba przedsiębiorstw, zakładów pracy działających na terenie Gminy oraz brak miejsc pracy dla młodych osób, w związku z czym przenoszą się oni do większych ośrodków miejskich. Respondenci wskazywali również na starzejące się społeczeństwo i wyludnianie wsi, potęgowane migracją młodych ludzi, specjalistów do miast, w poszukiwaniu lepszej i dobrze płatnej pracy.

Wykres IV.2. SŁABE STRONY gminy Zbójna w opinii respondentów (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Badani identyfikowali również takie słabe strony Gminy, jak:

- niewystarczające środki gminy na zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej, niski poziom dochodów mieszkańców, szczególnie tych, którzy utrzymują się głównie z rolnictwa;
- uboga oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, ale też osób starszych, mała aktywność mieszkańców;
- pogarszająca się infrastruktura drogowa;
- słabo rozwinięta opieka zdrowotna;
- brak dostępu do specjalistów, szczególnie do psychologów;
- niskiej jakości gleby utrudniające prowadzenie działalności rolniczej;
- ankietowani wskazywali również na inne słabe strony, jak m.in.: słabe wyposażenie świetlic dla dzieci i młodzieży, rozproszona zabudowa w miejscowościach, niska świadomość ekologiczna niektórych mieszkańców (regularne palenie odpadów, opon samochodowych, folii, zaśmiecone lasy, niski poziom wykształcenia mieszkańców).

W trakcie spotkań partycypacyjnych z przedstawicielami społeczności gminnej wskazywano na takie słabe strony gminy Zbójna, jak:

PRZEDSTAWICIE KULTURY I OŚWIATY:

- niski przyrost naturalny,
- niedofinansowana oświata,
- ograniczona dotacja na kulturę,
- mała liczba uczestników,
- mało atrakcyjne oferty kulturalne,
- słabe warunki lokalowe, mało atrakcyjne wnętrza,
- budynki niedostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- mało miejsc pracy,
- mała aktywność dzieci,
- budynki szkoły – częściowo niedostosowane;

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE:

- ograniczone środki techniczne i finansowe służb i organizacji działających na terenie gminy,
- brak zaangażowania mieszkańców gminy w życie Gminy i organizacji,
- duża ilość nowych czynności związanych z pandemią ogranicza liczbę służb zewnętrznych;

SŁUŻBY ODPOWIADAJĄCE ZA BEZPIECZEŃSTWO:

- niewielka liczba funkcjonariuszy,
- niewielka/słaba baza związana z pojazdami służbowymi,
- brak oznaczenia nieruchomości w niektórych miejscowościach co wpływa na czas dojazdu na miejsce zdarzenia,
- duża ilość zdarzeń dotycząca przemocy w rodzinie,
- duża ilość zdarzeń dotycząca przemocy rówieśniczej;

RADNI, SOŁTYSI, LIDERZY:

- niskie dochody gminy,
- bezrobocie,
- ograniczenie w możliwościach realizacji inwestycji,
- niska klasa gleb,
- bazowanie rodzin na świadczeniach socjalnych,
- niezbyt prężnie działające organizacje pozarządowe,
- niewystarczające zaspokojenie potrzeb osób niepełnosprawnych;

PRACOWNICY GOPS:

- ograniczona liczba pracowników,
- mała liczba osób do opieki osobami starszymi i niepełnosprawnymi,

- nieprzystosowana infrastruktura dla osób niepełnosprawnych (bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych i starszych),
- ograniczony dostęp do miejscowości gminnych (transport),
- ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznej;

MŁODZIEŻ:

- brak zajęć pozalekcyjnych,
- mała ilość dróg rowerowych,
- nie ma kół rozwijających zainteresowania,
- słaby zasięg internetu,
- brak wolontariatu,
- mała ilość wycieczek,
- mała ilość miejsc do spędzania poza szkołą,
- mało ścieżek leśnych,
- brak organizacji, np. harcerzy,
- mały budżet Gminy,
- niewystarczająca aktywność fizyczna młodzieży.

3. Szanse

Według ankietowanych kluczową szansą, która może przyczynić się do rozwoju społecznego i gospodarczego gminy Zbójna oraz rozwiązania wielu problemów społecznych mieszkańców jest wykorzystanie do rozwoju Gminy tradycji kurpiowskich. Siłą małej ojczyzny są jej mieszkańcy, historia, tradycja i obyczaje. Szansą są również fundusze jakie można pozyskać z zewnątrz, w tym fundusze ze środków europejskich (zob. wykres IV.3).

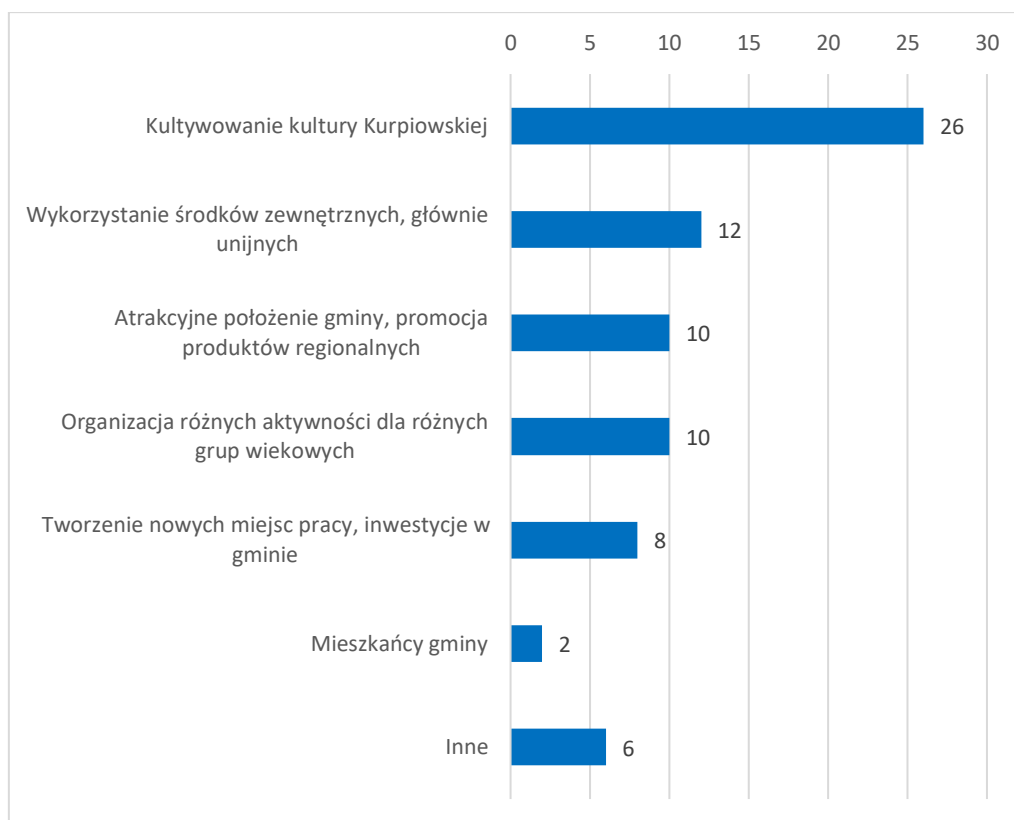
Ankietowani wskazywali ponadto na walory przyrodnicze Gminy, atrakcyjne tereny, czyste środowisko przyrodnicze, które można wykorzystać do rozwoju (agro)turystyki, jak również promocji produktów regionalnych, lokalnej kultury.

Szansą dla Gminy są również różnego rodzaju aktywności organizowane dla dzieci i młodzieży oraz seniorów, szkolenia, kursy doszkalcające, aktywizacja rodzin wielopokoleniowych, inwestowanie w oświatę dzieci i dorosłych – budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie dbania o zdrowie, czyste powietrze itp., organizacja masowych imprez o charakterze kulturalnym z tematyką ochrony przyrody, informacjami na temat zmian klimatycznych spowodowanych działalnością człowieka.

Dla części badanych ważne jest również tworzenie nowych miejsc pracy, a także tworzenie warunków pod nowe inwestycje w Gminie, propagowanie gospodarstw ekologicznych, dofinansowanie gospodarstw agroturystycznych.

Pojedyncze osoby wskazywały na prospołeczną politykę państwa, rozwój ścieżek rowerowych w Gminie, rozwój turystyki, budowę kanalizacji w Gminie, czy inwestycje w usługi socjalne.

Wykres IV.3. SZANSE, których wykorzystanie może przyczynić się do rozwoju społecznego i rozwiązania problemów społecznych w gminie Zbójna – opinie respondentów (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

Na spotkaniach partycypacyjnych przedstawiciele gminy Zbójna wymieniali następujące szanse identyfikowane w otoczeniu zewnętrznym, które ich zdaniem mogą mieć wpływ na rozwój Gminy:

PRZEDSTAWICIELE KULTURY I OŚWIATY:

- promowanie kultury kurpiowskiej w regionie i kraju,
- kultura,
- przyroda, lokalizacja,
- projekty zewnętrzne z małym wkładem własnym,
- granty;

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE:

- współpraca z podobnymi jednostkami, organizacjami z kraju i zagranicy;

SŁUŻBY ODPOWIADAJĄCE ZA BEZPIECZEŃSTWO:

- większa ilość kampanii informacyjno-społecznych dotyczących oszustw na wnuczka,
- większe zaufanie społeczne poprzez łatwiejszy kontakt z dzielnicowym;

RADNI, SOŁTYSI, LIDERZY:

- możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych,
- zasoby kulturowe i środowiskowe atrakcyjne dla rozwoju turystyki;

PRACOWNICY GOPS:

- większe dotacje z budżetu państwa,
- dotacje unijne,
- zwiększenie dostępności do usług medycznych,
- stowarzyszenie pomagające osobom niepełnosprawnym;

MŁODZIEŻ:

- rozwój turystyki,
- rozwój gastronomii,
- budowa sieci komunikacyjnych.

4. Zagrożenia

Największe zagrożenie liderzy społeczności lokalnej upatrują przede wszystkim w braku różnych form aktywności dla różnych grup wiekowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży oraz osób starszych (zob. wykres IV.4).

Identyfikowanym zagrożeniem jest również starzejące się społeczeństwo, zmniejszająca się liczba młodych ludzi. Zagrożeniem jest ponadto wzrost bezrobocia, szczególnie wśród młodych osób, brak nowych przedsiębiorstw w Gminie dających zatrudnienie.

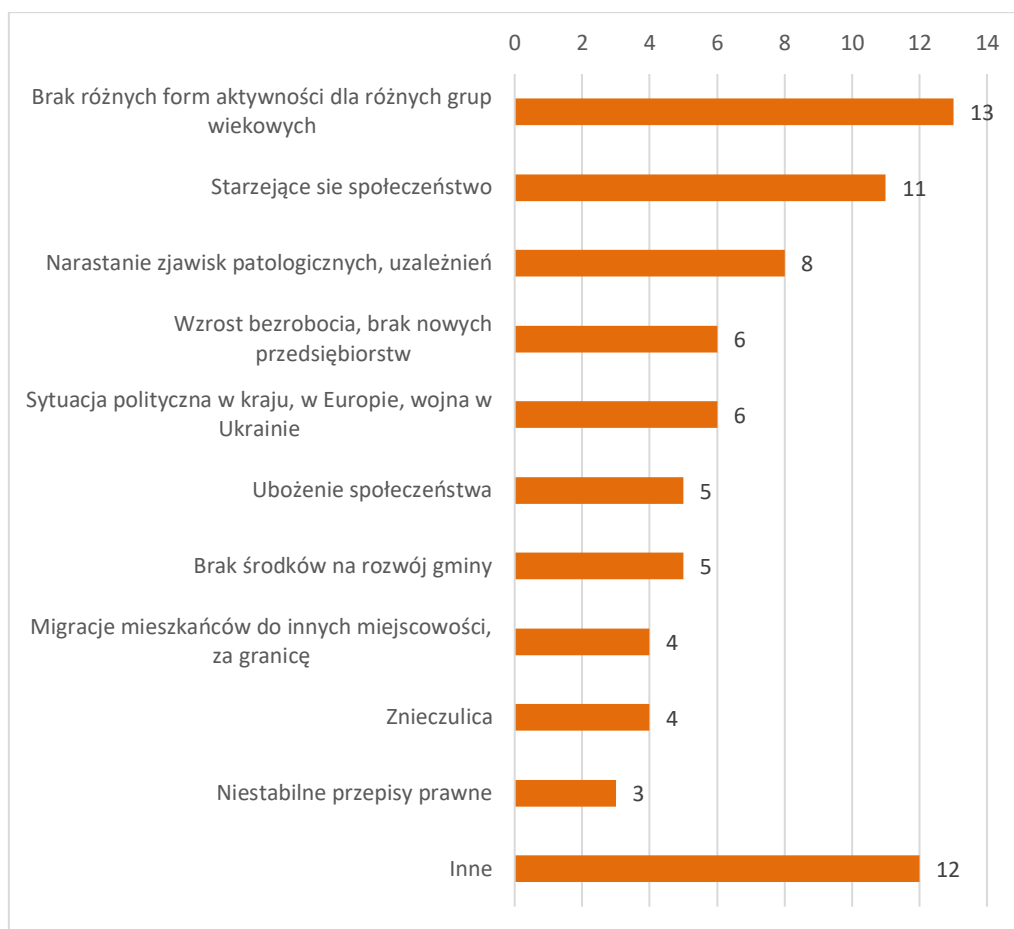
Kolejnym wymienianym zagrożeniem jest niestabilna sytuacja w kraju, Europie i na świecie spowodowana m.in. pandemią, czy wojną w Ukrainie.

Zagrożenie widziane jest także w migracjach mieszkańców gminy (szczególnie uzdolnionej młodzieży, specjalistów) do większych ośrodków miejskich, co najczęściej jest następstwem braku (nowych) miejsc pracy i bezrobocia występującego na terenie gminy.

Niektórzy badani zwracali uwagę na wzrost ubóstwa oraz różne patologie i uzależnienia dotyczące części mieszkańców Gminy. Zagrożeniem dla badanych jest ponadto znieczulica społeczeństwa, zmieniające się przepisy prawne, niskie zasoby Gminy, wzrost kosztów, brak środków własnych na tzw. wkład własny potrzebny przy różnego rodzaju inwestycjach finansowych, niska subwencja dla samorządu.

Ankietowali wskazywali ponadto na zmniejszającą się atrakcyjność Gminy, niechęć do zmian, brak pomysłu na założenie i rozwój własnego przedsiębiorstwa, brak współpracy między mieszkańcami.

Wykres IV.4. ZAGROŻENIA, które mogłyby uniemożliwić lub w znaczący sposób utrudnić rozwój gminy i rozwiązywanie problemów społecznych – opinie respondentów (n=100)

Źródło: opracowanie na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2022 r.

W trakcie spotkań partycypacyjnych z przedstawicielami Gminy identyfikowano takie zagrożenia, jak:

PRZEDSTAWICIELE KULTURY I OŚWIATY:

- migracje młodzieży, młodych i wykształconych osób,
- zmniejszająca się liczba ludności i uczniów,
- brak inwestorów,
- niepewne czasy,
- wzrost cen,
- słaby udział rodziców w życiu dzieci;

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE:

- zmiany kadrowe,
- konflikty społeczne związane z przybyciem uchodźców,
- migracja młodzieży od miast;

SŁUŻBY ODPOWIADAJĄCE ZA BEZPIECZEŃSTWO:

- częste zmiany kadrowe funkcjonariuszy mogą budzić zamieszanie,
- niepewność osób starszych spowodowane zagrożeniami ze strony oszustów,
- niewielka ilość patroli wpływa na czas dotarcia do osób potrzebujących;

RADNI, SOŁTYSI, LIDERZY:

- ograniczenie dostępu do finansowych środków z zewnątrz,
- migracja ludności,
- niestabilna sytuacja,
- zmniejszenie dochodów;

PRACOWNICY GOPS:

- starzejące się społeczeństwo,
- bezrobocie,
- uzależnienia,
- brak zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży (czas wolny),
- zwiększający się zakres obowiązków pracowników,
- migracja osób młodych do miast,
- przemoc;

MŁODZIEŻ:

- pandemia COVID-19,
- mała liczba placówek zdrowotnych,
- wojna,
- klęski żywiołowe.

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

1. Wizja i misja

Misja i wizja określają najważniejsze, strategiczne założenia rozwojowe gminy Zbójna, wyznaczając tym samym kluczowe obszary, w jakich powinny koncentrować się działania w obrębie szeroko rozumianej polityki społecznej w okresie do 2030 roku.

Wizja została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej, w tym podczas spotkań partycypacyjnych z liderami/przedstawicielami społeczności lokalnej i badań ankietowych. Sformułowanie wizji pozwala na zdefiniowanie **misji**, czyli ogólnego celu wskazującego kierunek, w którym Gmina powinna zmierzać.

WIZJA
<p>Gmina Zbójna miejscem przyjaznym dla mieszkańców i turystów, zapewniającym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wysoki poziom życia poprzez zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy, – dobrą opiekę medyczną i socjalną, – nowe miejsca pracy, szczególnie dla młodych i wykształconych, – profesjonalną pomoc społeczną, – profesjonalną pomoc rodzinom, – nowoczesną edukację, – inicjatywy (społeczne, kulturalne, sportowe) integrujące społeczność lokalną.

MISJA
<p>Zbójna Gminą wykorzystującą swój potencjał do kreowania zrównoważonej polityki społeczno-gospodarczej przez zapewnienie mieszkańcom odpowiednich warunków życia, rozwoju i aktywności, pozostając jednocześnie miejscem atrakcyjnym dla turystów i otwartym na inwestorów.</p>

Założenia ujęte w przedstawionej wizji i misji Strategii będą możliwe do osiągnięcia poprzez realizację celów strategicznych oraz, składających się na nie, celów operacyjnych – kierunków działań. Cele zostały wypracowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę, badania ankietowe oraz analizę uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wskazanych w przeprowadzonej analizie SWOT w trakcie warsztatów partycypacyjnych z mieszkańcami i liderami społeczności lokalnej (zob. tabelę V.1).

Tabela V.1. Problemy społeczne, cele i zadania do realizacji w gminie Zbójna zgłaszane przez mieszkańców/ liderów społeczności lokalnej podczas spotkań partycypacyjnych w 2022 r.

Grupa	Identyfikowane problemy	Cele do realizacji	Zadania do realizacji
SŁUŻBY ODPOWIADAJĄCE ZA BEZPIECZEŃSTWO	<ul style="list-style-type: none"> - nowe obowiązki związane z COVID-19 - wojna na Ukrainie - zmiany kadrowe, nowi pracownicy - duża liczba zdarzeń związanych z przemocą w rodzinie - przemoc rówieśnicza 	<ul style="list-style-type: none"> - budowanie zaufania wobec funkcjonariuszy poprzez spotkania, rozmowy w szkołach, z mieszkańcami - wdrożenie systemu koordynacji w ramach współdziałania 	<ul style="list-style-type: none"> - wdrożenie nowych funkcjonariuszy z pomocą członków organizacji - większa liczba spotkań profilaktycznych we współpracy z lokalnymi organizacjami społecznymi i innymi instytucjami działającymi w Gminie (np. szkoły, GOK, Biblioteka) - współdziałanie z innymi instytucjami w ramach działań „Trzeźwa Gmina”, działań profilaktycznych
RADNI, SOŁTYSI, LIDERZY	<ul style="list-style-type: none"> - niskie dochody Gminy - bezrobocie - ograniczenie w możliwościach realizacji inwestycji - bazowanie rodzin na świadczeniach socjalnych - niezbyt prężnie działające organizacje pozarządowe - niewystarczające zaspokojenie potrzeb osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie dochodów Gminy - zmniejszenie bezrobocia - zwiększenie możliwości realizacji inwestycji - zagospodarowanie gleb w inny sposób, np. przez zalesienie - zachęcenie do podjęcia pracy - zwiększenie aktywności lokalnej, działalności organizacji pozarządowych - zaspokojenie potrzeb osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie ilości zakładów pracy, tworzenie dodatkowych miejsc pracy - tworzenie miejsc pracy np. współpraca z organizacjami - rozwój agroturystyki i małej przedsiębiorczości - dofinansowanie nauki, kursów itp. - poszukiwanie środków, w których nie jest wymagany wkład własny - zalesienie, pozyskiwanie środków na ekologiczne wykorzystanie terenu - organizowanie konkursów - docenianie osób prężnie działających organizacji - informowanie o wydarzeniach kulturalnych - dostosowanie infrastruktury w 100% do obowiązujących wymogów (np. do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami)
PRACOWNICY GOPS	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie pomocy osobom wymagającym opieki - przystosowanie budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie usługi na terenie gminy - pozyskanie samochodu dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych - nawiązanie współpracy ze specjalistami

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Grupa	Identyfikowane problemy	Cele do realizacji	Zadania do realizacji
	<ul style="list-style-type: none"> - mała liczba osób do opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi - nieprzystosowanie architektoniczne (GOPS i UG Zbójna) dla osób niepełnosprawnych - ograniczony dostęp do miejscowości gminnej z mniejszych miejscowości (transport) 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa komunikacji na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - organizowanie „Białych niedziel” - zapewnienie miejsc na gabinety specjalistyczne - zlecenie innym podmiotom opieki nad osobami niepełnosprawnymi - zatrudnienie większej liczby osób do opieki nad osobami niepełnosprawnymi - pozyskiwanie środków na przystosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych - wykonywanie audytu dostępności obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (dostępność architektoniczna, cyfrowa, komunikacyjno-informacyjna)
MŁODZIEŻ	<ul style="list-style-type: none"> - brak zajęć pozalekcyjnych - mała ilość miejsc do spędzania czasu wolnego - niewystarczająca aktywność fizyczna - nie ma kół zainteresowań - nie ma organizacji młodzieżowych, np. harcerzy - mała ilość dróg rowerowych - brak wolontariatu - ograniczony dostęp do szybkiego internetu 	<ul style="list-style-type: none"> - zagospodarowanie czasu wolnego młodzieży - zwiększenie dostępu do szybkiego Internetu - uatrakcyjnienie turystyki, wypoczynku w Gminie - zdobycie doświadczenia na różnych polach, pomoc innym 	<ul style="list-style-type: none"> - utworzenie drużyn sportowych - zorganizowanie zajęć pozalekcyjnych - utworzenie miejsc do spędzania czasu wolnego - pozyskanie firmy, która będzie dostarczała (szybki) Internet - wytyczenie ścieżek, szlaków rowerowych - stworzenie ośrodków wypoczynkowych - utworzenie wolontariatu - utworzenie drużyn harcerskich
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczone środki finansowe na działalność organizacji - brak zaangażowania mieszkańców i organizacji - migracja młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> - wnioskowanie przez organizację o środki zewnętrzne - działania, prace konserwacyjne, remontowe angażujące wszystkich członków - prace na rzecz organizacji - angażowanie młodzieży – zaszczepienie w młodzieży do działań społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> - spotkania z mieszkańcami - budowanie poczucia działania dla wspólnego dobra - organizowanie bazy noclegowej dla uchodźców - organizacja zajęć dla uchodźców

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Grupa	Identyfikowane problemy	Cele do realizacji	Zadania do realizacji
PRZEDSTAWICIELE KULTURY I OŚWIATY	<ul style="list-style-type: none"> - niedofinansowana oświata - ograniczona dotacja na kulturę - mała aktywność dzieci - niewystarczająco atrakcyjne oferty kulturalne - słabe wyniki lokalne - budynki niedostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - mało miejsc pracy - mała liczba uczestników - niedostosowane budynki szkoły - mały udział rodziców 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie warunków dla młodych osób i rodzin - projekty, pozyskiwanie środków z zewnątrz - zwiększenie przepływu informacji, poszerzanie oferty, powiększenie atrakcyjności - uatrakcyjnienie oferty kulturowej - przebudowa, remont, dostosowanie budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych - zwiększenie udziału mieszkańców w inicjatywach lokalnych - dostosowanie budynków 	<ul style="list-style-type: none"> - opieka żłobkowa, przedszkolna, zapewniana przez lokalne instytucje lub spółdzielnie - pozyskiwanie środków zewnętrznych - szukanie sponsorów, wolontariuszy - rozwój Internetu szerokopasmowego, strony internetowej - utworzenie systemu informacji turystycznej - plany z mapą gminy - wytyczenie tras rowerowych - produkty regionalne – promocja gminy - schroniska młodzieżowe - tworzenie spółdzielni socjalnych

Źródło: opracowanie w oparciu o materiały wypracowane podczas spotkań partycypacyjnych z mieszkańcami/ liderami społeczności lokalnej w 2022 r.

2. Cele strategiczne i operacyjne

W oparciu o wnioski wynikające z analizy danych zastanych, jak i pozyskanych w trakcie warsztatów partycypacyjnych oraz badań ankietowych, sformułowano cele strategiczne, których realizacja umożliwi zredukowanie niekorzystnych zjawisk społecznych występujących na terenie Gminy. Do każdego z celów strategicznych przypisano określone cele operacyjne, przy których zaprezentowane zostały planowane zadania (kierunki działań). W ostatniej kolumnie określone zostały podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań. Wskaźniki realizacji zadań przedstawiono w następnym punkcie.

W *Strategii* założono realizację **8 celów strategicznych**:

- I. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia;
- II. Redukcja zjawiska ubóstwa w gminie Zbójna;
- III. Kształtowanie i rozwój włączającego (inkluzywnego) rynku pracy;

IV. Utworzenie spójnego systemu wsparcia dla rodzin i dzieci;

V. Działania na rzecz dzieci i młodzieży;

VI. Aktywizowanie lokalnej społeczności gminy Zbójna;

VII. Organizowanie systemu pomocy rodzinom osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych;

VIII. Rozwój lokalnego systemu wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania	Realizatorzy
I. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia	I.1. Rozwój opieki zdrowotnej poprzez zwiększenie dostępu do usług medycznych, w tym specjalistycznych usług zdrowotnych	1) Rozwój profilaktyki zdrowia psychicznego 2) Wspieranie realizacji zadań z zakresu zdrowego stylu życia i ochrony zdrowia 3) Poprawa dostępności do specjalistycznych usług zdrowotnych	Placówki ochrony zdrowia Urząd Gminy
	I.2. Upowszechnienie zdrowego i bezpiecznego stylu życia	1) Organizowanie imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia (np. „Białe niedziele”, mammobus)	Placówki ochrony zdrowia GOK Biblioteka
II. Redukcja zjawiska ubóstwa w gminie Zbójna	II.1. Przeciwdziałanie ubóstwu	1) Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom w trudnej sytuacji życiowej 2) Współpraca z Bankiem Żywności w zakresie pozyskiwania produktów żywnościowych 3) Ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji	Ośrodek Pomocy Społecznej Placówki oświatowe Organizacje pozarządowe, a w szczególności – Bank Żywności

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania	Realizatorzy
III. Kształtowanie i rozwój włączającego (inkluzywnego) rynku pracy	III.1. Działania na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wspieranie przedsiębiorczości, tworzenia podmiotów gospodarczych na terenie Gminy i niwelowanie różnic w dostępie do zatrudnienia na obszarze Gminy 2) Szkolenia i przekwalifikowywanie zawodowe osób bezrobotnych pod potrzeby rynku pracy 3) Współpraca z podmiotami podejmującymi inicjatywy na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych 4) Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych 	Urząd Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej Urząd Pracy Organizacje pozarządowe
	III.2. Rozwój ekonomii społecznej	<ol style="list-style-type: none"> 1) Tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze usług społecznych (m.in. w zakresie usług asystencji osobistej, opieki wytchnieniowej) 2) Inicjowanie powstania podmiotów ekonomii społecznej na terenie Gminy 3) Rozwój agroturystyki 	Urząd Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej Organizacje pozarządowe Gospodarstwa agroturystyczne Inwestorzy z zewnątrz PES
IV. Utworzenie spójnego systemu wsparcia dla rodzin i dzieci	IV.1. Zapewnienie pomocy rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze	<ol style="list-style-type: none"> 1) Diagnozowanie i analiza środowiska rodzinnego 2) Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny 3) Ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w szczególnie uzasadnionej i trudnej sytuacji 4) Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze pomocy asystenta rodziny 	Ośrodek Pomocy Społecznej Placówki oświatowe

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania	Realizatorzy
		5) Udzielanie poradnictwa specjalistycznego, pedagogicznego, prawnego i psychologicznego rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze	
	IV.2. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie	1) Zapobieganie powstaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywania już istniejących 2) Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie 3) Udzielanie pomocy prawnej i psychologicznej osobom i rodzinom doświadczającym problemu przemocy domowej 4) Praca ze sprawcami przemocy w rodzinie poprzez oddziaływania korekcyjno-edukacyjne i terapeutyczne 5) Zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie	Zespół Interdyscyplinarny ds. Rozwiązywania Problemów Przemocy w Rodzinie Ośrodek Pomocy Społecznej Policja
	IV.3. Inicjowanie wydarzeń skierowanych do rodzin	1) Organizowanie, wspieranie i promocja imprez/wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi.	Urząd Gminy GOK Biblioteka Organizacje pozarządowe
V. Działania na rzecz dzieci i młodzieży	V.1. Zwiększenie szans edukacyjno-rozwojowych dzieci i młodzieży	1) Rozwój edukacji obywatelskiej wśród dzieci i młodzieży 2) Organizowanie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych 3) Wsparcie procesu edukacyjnego uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi 4) Wspieranie uczniów w kreowaniu kariery zawodowej	Urząd Gminy Placówki oświatowe Biblioteka Dom Kultury Organizacje pozarządowe
	V.2. Zapewnienie dostępu do pomocy psychologicznej	1) Zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży	Placówki oświatowe Ośrodek Pomocy Społecznej

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania	Realizatorzy
	i profilaktyki zdrowia psychicznego	2) Wczesna profilaktyka szkolna dotycząca kwestii zdrowia psychicznego – prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego	
	V.3. Zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży	1) Zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży w drodze do i ze szkoły 2) Programy profilaktyczne w celu wykształcenia w środowisku młodzieży skutecznego mechanizmu obronnego wobec przemocy, nietolerancji, alkoholizmu i narkomani 3) Ochrona dzieci i młodzieży przed zagrożeniami płynącymi z sieci internetowej (cyberprzemoc/hejt, oszustwa itp.) 4) Współpraca szkół z Komendą Policji, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną i innymi instytucjami zajmującymi się zapewnieniem bezpieczeństwa	Policja Straż Pożarna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Placówki oświatowe
	V.4. Wzbogacenie oferty zagospodarowania czasu wolnego	1) Wspieranie działalności szkolnych klubów sportowych 2) Poszerzanie oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży – rozwijanie zainteresowań dzieci i młodzieży 3) Zwiększenie dostępu do szerokopasmowego Internetu 4) Zwiększenie oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży 5) Zwiększenie aktywności społecznej młodzieży (np. przez stworzenie młodzieżowych organizacji i/lub powołanie ciała konsultacyjno-doradczego wspierającego lokalne władze samorządowe w kształtowaniu lokalnej polityki na rzecz dzieci i młodzieży)	Młodzież Placówki oświatowe GOK Biblioteka
VI. Aktywizowanie lokalnej społeczności gminy Zbójna	VI.1. Rozwijanie i promowanie lokalnych tradycji kulturalnych	1) Zachowanie dziedzictwa kulturowego, organizacja i realizacja wydarzeń dotyczących kultury i tradycji	GOK Biblioteka

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania	Realizatorzy
		2) Organizacja spotkań wielopokoleniowych w ramach dorocznych świąt ludowych i kościelnych, obrzędów, tradycji i gminnych imprez integracyjno-kulturalnych 3) Kontynuacja działalności zespołów kulturowych, wspieranie ich w procesie kultywowania i przekazywania tradycji i obyczajów ludowych	Organizacje pozarządowe Urząd Gminy
	VI.2. Działania w zakresie integracji społecznej mieszkańców Gminy	1) Rozwój osobistych umiejętności, zdolności i poziomu wiedzy umożliwiający wszechstronny rozwój człowieka niezależnie od wieku, płci, stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej, ekonomicznej i zawodowej 2) Integracja społeczna mieszkańców Gminy – rozwój aktywnych form spędzania czasu wolnego dla dorosłych 3) Promocja instytucji i organizacji społecznych działających w obszarze kultury, edukacji, sportu i rekreacji	Organizacje pozarządowe Urząd Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej Placówki oświatowe GOK Biblioteka
	VI.3. Wspieranie i rozwój form aktywizacji osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz zwiększanie poziomu ich integracji ze społecznością lokalną	1) Organizacja zajęć promujących zdrowy i aktywny tryb życia, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami 2) Promowanie pozytywnego wizerunku seniora i osoby z niepełnosprawnością w społeczności lokalnej	Ośrodek Pomocy Społecznej Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe GOK Biblioteka
	VI.4. Budowanie partnerstwa między gminną administracją samorządową i organizacjami pozarządowymi	1) Stworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców Gminy 2) Wspieranie inicjatyw obywatelskich i działalności organizacji społecznych i grup nieformalnych, w tym kół gospodyń wiejskich 3) Wspieranie organizacji społecznych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych	Urząd Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej Organizacje pozarządowe Biblioteka GOK

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania	Realizatorzy
		4) Integracja społeczna mieszkańców Gminy, rozwój aktywnych form spędzania czasu wolnego przez dorosłych 5) Wspieranie inicjatyw w obszarze kultury, edukacji, sportu i rekreacji	
VII. Organizowanie systemu pomocy rodzinom osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych	VII.1. Zwiększenie dostępności do poradnictwa i leczenia dla osób uzależnionych i współuzależnionych	1) Zwiększenie dostępności terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych 2) Współfinansowanie kosztów leczenia mieszkańców gminy w Wojewódzkim Ośrodku Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży lub w innych placówkach leczenia odwykowego 3) Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii 4) Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego 5) Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom z problemem uzależnienia	GKRPA Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży Placówki leczenia odwykowego Ośrodek Pomocy Społecznej Policja
	VII.2. Budowanie systemu profilaktyki i wczesnej pomocy dla dzieci i młodzieży w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych	1) Realizacja programów profilaktycznych w szkołach związanych z tematyką uzależnień 2) Organizowanie wypoczynku z programem profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień. 3) Działania funkcjonariuszy Policji w zakresie ograniczania dystrybucji substancji psychoaktywnych na terenie Gminy	GKRPA Policja Ośrodek Pomocy Społecznej Placówki oświatowe

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania	Realizatorzy
VIII. Rozwój lokalnego systemu wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych	VIII.1. Zwiększenie niezależności osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wdrażanie nowych programów na rzecz osób z niepełnosprawnością i długotrwale lub przewlekłe chorych (m.in. „Opieka wytchnieniowa”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Pomoc w domu” (działanie w ramach Programu „Za życiem”), usługi opiekuńcze) 2) Udzielanie pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnością i seniorom znajdujących się w trudnym położeniu 3) Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz wspieranie ich działalności 4) Inicjowanie działań mających na celu dostosowywanie infrastruktury gminnej (urzędów, punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) oraz publicznych środków transportu do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami 	<p>Ośrodek Pomocy Społecznej</p> <p>Organizacje pozarządowe</p> <p>PES</p> <p>Lokalne urzędy</p>
	VIII.2. Wsparcie seniorów, w tym zapewnienie im dostępu do usług społecznych	<ol style="list-style-type: none"> 1) Udzielanie pomocy materialnej osobom starszym 2) Rozwijanie usług opiekuńczych w oparciu o zasoby GOPS, ale także podmiotów ekonomii społecznej 3) Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i wspieranie ich działalności 4) Prowadzenie akcji informacyjnych/ warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych 	<p>Ośrodek Pomocy Społecznej</p> <p>Organizacje pozarządowe</p> <p>PES</p>

3. Wskaźniki realizacji działań

Identyfikacja w procesie monitoringu osiąganych rezultatów oraz porównanie ich zgodności z przyjętymi założeniami w *Strategii* wymagać będzie gromadzenia i opracowywania informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą między innymi przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do monitoringu pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS (BDL GUS), jednostek organizacyjnych UG Zbójna, Policji, PUP, PCPR w Łomży, ze sprawozdań GOPS w Zbójnie (m.in. OZPS), sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych.

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring jak i ewaluacja *Strategii* prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej przedstawione wskaźniki. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe podano dla 2021 roku, jakie były dostępne na moment sporządzania *Strategii* (dane GUS, dane ze sprawozdań/raportów UG Zbójna, GOPS w Zbójnie), natomiast wartości docelowe wskazują pożądane wartości, oznaczające osiągnięcie poszczególnych celów.

Cel strategiczny I Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia					
Cele operacyjne	I.1. Rozwój opieki zdrowotnej poprzez zwiększenie dostępu do usług medycznych, w tym specjalistycznych usług zdrowotnych				
	I.2. Upowszechnienie zdrowego i bezpiecznego stylu życia				
Wskaźniki					
Nazwa	Źródło danych	Wartość bazowa 2021	Wartość docelowa 2030	Częstotliwość pomiaru	Sposób zbierania danych
Liczba porad lekarskich	BDL GUS	7 768	7 800	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata
Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców	BDL GUS	1 924,68	2 000,00	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Liczba imprez, festynów, konkursów, wydarzeń w ciągu roku propagujących zdrowy styl życia (np. „Białe niedziele”, mammobus)	UG/GOPS w Zbójnie	bd	1	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata
---	-------------------	----	---	-----------	---

Cel strategiczny II Redukcja zjawiska ubóstwa w gminie Zbójna					
Cele operacyjne	II.1. Przeciwdziałanie ubóstwu				
Wskaźniki					
Nazwa	Źródło danych	Wartość bazowa 2021	Wartość docelowa 2030	Częstotliwość pomiaru	Sposób zbierania danych
Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem gminy Zbójna	BDL GUS	15,9%	10,0%	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata
Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu ubóstwa	GOPS Zbójna (OZPS)	149	140	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba świadczeń niepieniężnych przyznanych z powodu ubóstwa	GOPS Zbójna (OZPS)	5 361	5 000	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba świadczeń pieniężnych przyznanych z powodu ubóstwa	GOPS Zbójna (OZPS)	921	900	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba dzieci objętych wsparciem w zakresie dożywiania	GOPS Zbójna	197	180	Co roku	Dane zbierane przez GOPS w Zbójnie i przedstawiane w Raportach o stanie gminy Zbójna

Cel strategiczny III Kształtowanie i rozwój włączającego (inkluzywnego) rynku pracy					
Cele operacyjne	III.1. Działania na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia				
	III.2. Rozwój ekonomii społecznej				
Wskaźniki					
Nazwa	Źródło danych	Wartość bazowa 2021	Wartość docelowa 2030	Częstotliwość pomiaru	Sposób zbierania danych
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Zbójna	PUP w Łomży	105	95	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata
Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej ⁴⁷	GOPS Zbójna (OZPS)	27%	25%	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej

⁴⁷ Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej – wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem.

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezrobocia	GOPS Zbójna (OZPS)	67	60	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba świadczeń niepieniężnych przyznanych z powodu bezrobocia	GOPS Zbójna (OZPS)	1 755	1 650	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba świadczeń pieniężnych przyznanych z powodu bezrobocia	GOPS Zbójna (OZPS)	380	350	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba przedsiębiorstw społecznych w gminie Zbójna	Baza PS ⁴⁸	0	2	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata

Cel strategiczny IV Tworzenie spójnego systemu wsparcia dla rodzin i dzieci					
Cele operacyjne	IV.1. Zapewnienie pomocy rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze				
	IV.2. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie				
	IV.3. Inicjowanie wydarzeń skierowanych do rodzin				
	Wskaźniki				
Nazwa	Źródło danych	Wartość bazowa 2021	Wartość docelowa 2030	Częstotliwość pomiaru	Sposób zbierania danych
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	GOPS Zbójna (OZPS)	235	200	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych objętych wsparciem asystenta rodziny	GOPS Zbójna (OZPS)	6	8	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego	GOPS Zbójna (OZPS)	2	4	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart	GOPS Zbójna	8	5	Co roku	Dane zbierane przez GOPS w Zbójnie i przedstawiane w Raportach o stanie gminy Zbójna

Cel strategiczny V Działania na rzecz dzieci i młodzieży					
Cele operacyjne	V.1. Zwiększenie szans edukacyjno-rozwojowych dzieci i młodzieży				
	V.2. Zapewnienie dostępu do pomocy psychologicznej i profilaktyki zdrowia psychicznego				
	V.3. Zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży				
	V.4. Wzbogacenie oferty zagospodarowania czasu wolnego				
Wskaźniki					
Nazwa	Źródło danych	Wartość bazowa 2021	Wartość docelowa 2030	Częstotliwość pomiaru	Sposób zbierania danych

⁴⁸ Baza Przedsiębiorstw Społecznych, <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/>

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Liczba programów profilaktycznych uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy skierowanych do dzieci i młodzieży	Placówki oświatowe	4	5	Co roku	Dane zbierane przez GOPS w Zbójnie i przedstawiane w Raportach o stanie gminy Zbójna
--	--------------------	---	---	---------	--

Cel strategiczny VI Aktywizowanie lokalnej społeczności gminy Zbójna					
Cele operacyjne	VI.1. Rozwijanie i promowanie lokalnych tradycji kulturalnych VI.2. Działania w zakresie integracji społecznej mieszkańców Gminy VI.3. Wspieranie i rozwój form aktywizacji osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz zwiększanie poziomu ich integracji ze społecznością lokalną VI.4. Budowanie partnerstwa między gminną administracją samorządową i organizacjami pozarządowymi				
	Wskaźniki				
	Nazwa	Źródło danych	Wartość bazowa 2021	Wartość docelowa 2030	Częstotliwość pomiaru
	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców	BDL GUS	2,48	3,00	Co 3 lata
	Frekwencja w wyborach samorządowych	PKW	51,78% ⁴⁹	60,00%	Co 5 lat
	Liczba uczestników imprez na 1000 ludności	BDL GUS	180,0	836,0	Co 3 lata
	Liczba czytelników w ciągu roku	BDL GUS	488	700	Co 3 lata
Monitoring realizacji Strategii – nie rzadziej niż co 3 lata Pozyskiwanie danych na stronie PKW					

Cel strategiczny VII Organizowanie systemu pomocy rodzinom osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych					
Cele operacyjne	VII.1. Zwiększenie dostępności do poradnictwa i leczenia dla osób uzależnionych i współuzależnionych VII.2. Budowanie systemu profilaktyki i wczesnej pomocy dla dzieci i młodzieży w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych				
	Wskaźniki				
	Nazwa	Źródło danych	Wartość bazowa 2021	Wartość docelowa 2030	Częstotliwość pomiaru
	Liczba rodzin z problemem alkoholowym objętym bezpośrednią pomocą GOPS	GOPS Zbójna (OZPS)	6	5	Co roku
	Liczba udzielonych konsultacji przez psychologa, specjalistę psychoterapii uzależnień w „Punkcie Konsultacyjnym” na rzecz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	GKRPA w Zbójnej	23	20	Co roku
Diagnoza w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii					

⁴⁹ Frekwencja w wyborach samorządowych (I tura – 21 października 2018 r.), <https://wybory2018.pkw.gov.pl/>

V. Misja, wizja oraz cele polityki społecznej

Liczba dzieci z rodzin (ogółem), które korzystają z różnych form pomocy (dożywianie)	GKRPA w Zbójnej	197	180	Co roku	Diagnoza w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii
--	-----------------	-----	-----	---------	---

Cel strategiczny VIII Rozwój lokalnego systemu wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych					
Cele operacyjne	VIII.1. Zwiększenie niezależności osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym				
	VIII.2. Wsparcie seniorów, w tym zapewnienie im dostępu do usług społecznych				
Wskaźniki					
Nazwa	Źródło danych	Wartość bazowa 2021	Wartość docelowa 2030	Częstotliwość pomiaru	Sposób zbierania danych
Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu niepełnosprawności	GOPS Zbójna (OZPS)	31	40	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	GOPS Zbójna (OZPS)	11	15	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych	GOPS Zbójna (OZPS)	0	3	Co roku	W ramach corocznej oceny zasobów pomocy społecznej
Liczba obiektów użyteczności publicznej w Gminie dostosowana do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	UG/GOPS w Zbójnie	0	5	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem asystenta osobistego	GOPS Zbójna	0	3	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata
Liczba osób z niepełnosprawnościami, którym świadczone usługi opieki wytchnieniowej	GOPS Zbójna	0	3	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata
Liczba rodziców/opiekunów osób z niepełnosprawnościami, którym świadczone usługi opieki wytchnieniowej	GOPS Zbójna	0	3	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata
Liczba opiekunów osób z niepełnosprawnością korzystających ze wsparcia „Pomoc w domu” – w ramach prac społecznie użytecznych ⁵⁰ , w ramach Programu „Za życiem”	GOPS Zbójna	0	3	Co 3 lata	Monitoring realizacji <i>Strategii</i> – nie rzadziej niż co 3 lata

⁵⁰ Zob. Skorzystaj ze wsparcia „Pomoc w domu” - w ramach prac społecznie użytecznych, <https://zazyciem.gov.pl/strona/12315-pomoc-w-domu>

VI. Wdrażanie, monitoring, ewaluacja i ramy finansowe Strategii

1. Realizacja Strategii

Strategia jest dokumentem wyznaczającym ogólne kierunki działań na terenie gminy Zbójna w zakresie poprawy sytuacji mieszkańców.

Koordinacją działań w zakresie realizacji Strategii zajmie się **Zespół Zarządzający Strategią** powołany przez Wójta Gminy Zbójna. W jego skład wejdą specjaliści z dziedzin objętych poszczególnymi obszarami i celami polityki społecznej, a także eksperci-doradcy.

Postępy w realizacji *Strategii* będą na bieżąco monitorowane przez **Zespół ds. monitorowania Strategii**, powołany przez Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbójnie. Zadaniem Zespołu będzie obserwowanie sposobu realizacji *Strategii* i korygowanie jej zapisów, dostosowując je do zmieniających się warunków i wymogów.

Narzędziami realizacji *Strategii* będą gminne programy dotyczące aktywności lokalnej, w tym przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, program profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, program współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi, program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz program osłonowy w zakresie dożywiania. Gmina może uchylać inne programy do realizacji celów założonych w niniejszej *Strategii*, a nie objętych programami, które już są realizowane.

Realizacja *Strategii* będzie uzależniona od wielu czynników, m.in. od:

- sytuacji finansowej samorządu lokalnego;
- stopnia zaangażowania lokalnych zasobów instytucjonalnych, przedsiębiorstw i organizacji społecznych;
- aktywności mieszkańców gminy.

2. Monitoring i ewaluacja Strategii

Strategia zakłada realizację celów i wskaźników do 2031 roku, nie oznacza to jednak, że jest ona dokumentem zamkniętym. Poszczególne działania zaplanowane w ramach *Strategii* będą monitorowane przez realizatorów oraz ww. Zespół ds. monitorowania Strategii. W razie potrzeby będzie dokonywana aktualizacja zapisów *Strategii* w oparciu o ocenę jej realizacji. Zaktualizowana *Strategia* będzie przyjmowana podczas sesji Rady Gminy.

Monitoring *Strategii* będzie przeprowadzany w oparciu o wskaźniki ilościowe. Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą przede wszystkim dane lokalnych instytucji, w tym Urzędu Gminy Zbójna, GOPS w Zbójnie, GOK, Biblioteki, szkół, a także z Bank Danych Lokalnych GUS. Źródłem informacji będą również

dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży oraz innych instytucji i organizacji działających na terenie Gminy i powiatu łomżyńskiego.

W celu przeprowadzenia monitoringu i ewaluacji *Strategii* można wykorzystać również badania terenowe (np. warsztaty z mieszkańcami/liderami społeczności lokalnej, kwestionariusze ankiety, badania fokusowe, indywidualne wywiady pogłębione).

Na podstawie zebranych danych, co trzy lata, zostanie sporządzony raport z postępów we wdrażaniu *Strategii*, który będzie przygotowywany dla instytucji biorących udział w opracowywaniu dokumentu oraz przekazywany do wiadomości społeczności lokalnej. Raport zostanie przedstawiony również Wójtowi i Radzie Gminy Zbójna. Rada będzie oceniała proces wdrażania celów strategicznych, a w razie potrzeby dokonywała aktualizacji zapisów *Strategii* w oparciu o ocenę jej realizacji.

Podmiotem bezpośrednio odpowiedzialnym za monitoring i ewaluację *Strategii* będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbójnie i Zespół ds. monitorowania *Strategii*. Bezpośredni nadzór nad prawidłowym procesem wdrażania dokumentu powierzony zostanie Wójtowi gminy Zbójna.

3. Ramy finansowe

Realizacja celów określonych w niniejszej *Strategii* finansowana będzie z następujących źródeł:

- z budżetu Gminy Zbójna,
- z funduszy zewnętrznych w tym rządowych, regionalnych, powiatowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych,
- ze środków lokalnych instytucji (w zakresie swojej właściwości).

Analiza wydatków dokonywanych na realizację celów *Strategii* będzie prowadzona corocznie przez Zespół Zarządzający *Strategią*. Wyniki analizy będą elementem rekomendacji do corocznie przygotowywanej i przedstawianej Radzie Gminy Zbójna oceny zasobów pomocy społecznej, która jest podstawą do planowania budżetu na rok następny (art. 16 a ustawy *o pomocy społecznej*), a także raportu o stanie gminy, o którym mowa w art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz.U. z 2023 r. poz. 40).

Bibliografia

- Błędowski P., *Polityka wobec osób starych – cele i zasady*, w: *Starzenie się społeczeństwa polskiego*, red. G. Ciura i W. Zgliczyński, Studia BAS, nr 2(30) 2012, s. 201-216.
- Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)*,
<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.
- Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Status of ratification*,
<http://indicators.ohchr.org/>.
- Ciura G., Szymańczak J., *Starzenie się społeczeństwa polskiego*, „INFOS Zagadnienia społeczno-gospodarcze”, Biuro Analiz Sejmowych, nr 12(126), 28 czerwca 2012.
- Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Zbójna*, Zbójna 2021.
- Dragan A., *Starzenie się społeczeństwa polskiego i jego skutki*, Opracowania Tematyczne, OT-601, Biuro Analiz i Dokumentacji, Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych, Kancelaria Senatu, Warszawa 2011.
- Fischer U., *Przeciwdziałanie wykluczeniu osób niepełnosprawnych i wzmacnianie gospodarki społecznej. Doświadczenia niemieckie*, w: *Ekonomia społeczna w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Polski i niemiecki model ekonomii społecznej w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, red. A. Juros, A. Biały, Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny, Lublin 2014.
- Gmina Zbójna. Położenie*, <https://www.zbojna.powiatlomzynski.pl/index.php?wiad=7>.
- Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy Zbójna na lata 2014-2022*, Zbójna 2017.
- Juros A., Biały A., *Polityka Unii Europejskiej na rzecz poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w obszarze zatrudnienia*, „Roczniki Teologiczne”, Vol 64, No 1 (2017), z. 1 „Praca Socjalna”, s. 5-24.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030*, COM/2021/101 final, Bruksela, dnia 3 marca 2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>.
- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.* (Dz.U. 2012 poz. 1169).
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030*, załącznik do uchwały nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod

- nazwą „Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030” (M.P. poz. 843).*
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, Załącznik do uchwały nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej” (M.P. z 2014 r. poz. 811, z późn. zm.).*
- Podgórska-Jachnik D., Praca socjalna z osobami z niepełnosprawnością i ich rodzinami, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2014.*
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim na lata 2016-2022, załącznik do uchwały Nr XXI/113/2016 Rady Powiatu Łomżyńskiego z dnia 21 grudnia 2016 roku w sprawie przyjęcia Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim na lata 2016-2022.*
- Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne), <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>.*
- Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, <https://sdgs.un.org/2030agenda>.*
- Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2018, Zbójna 2019.*
- Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2019, Zbójna 2020.*
- Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2020, Zbójna 2021.*
- Raport o stanie gminy Zbójna w roku 2021, Zbójna 2022.*
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), załącznik do uchwały nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. poz. 260).*
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030, załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030 (M.P. poz. 218).*
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030, załącznik do uchwały Nr XXXII/435/2021 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 28 czerwca 2021 roku w sprawie przyjęcia „Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030”.*
- Strategia Rozwoju Gminy Zbójna na lata 2021-2027, Zbójna 2021.*

- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030*, załącznik do uchwały Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030” (M.P. poz. 1060).
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)*, załącznik do uchwały nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) (M.P. poz. 767).
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 r.*, załącznik do uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030”.
- Szatur-Jaworska B., *Diagnozowanie w polityce społecznej. Materiały do studiowania*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2003.
- Uchwała nr XXVIII/9/14 Rady Gminy Zbójna z dnia 25 lutego 2014 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu ośłonowego w zakresie dożywiania „Pomoc gminy w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020.
- Uchwała nr X/6/16 Rady Gminy Zbójna z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2016 – 2018.
- Uchwała nr IV/32/19 Rady Gminy Zbójna z dnia 29 marca 2019 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021.
- Uchwała nr V/40/19 Rady Gminy Zbójna z dnia 6 czerwca 2019 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Zbójna na lata 2019-2023.
- Uchwała nr XVII/122/21 Rady Gminy Zbójna z dnia 22 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Zbójna na lata 2021-2026.
- Uchwała nr XVIII/127/21 Rady Gminy Zbójna z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Zbójna.
- Uchwała nr XXV/172/22 Rady Gminy Zbójna z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2022 – 2024.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U. z 2020 r. poz. 1297).

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. *o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych* (Dz.U. poz. 1818).

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. *o ekonomii społecznej* (Dz.U. poz. 1812, z późn. zm.).

Uścińska G., *Prawa osób niepełnosprawnych w regulacjach międzynarodowych*, w:
Rehabilitacja zawodowa – stan aktualny i proponowane zmiany, red. G. Uścińska,
A. Wilmowska-Pietruszyńska, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2014.

Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej, załącznik do Uchwały Nr XXVIII/366/2021 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia „*Wieloletniego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej*”.

Spis map, tabel i wykresów

Mapy

Mapa II.1. Położenie gminy Zbójna w Polsce	26
Mapa II.2. Odległości od gminy Zbójna do Łomży, Białegostoku i Warszawy	26
Mapa II.3. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w gminach województwa podlaskiego w 2021 r.	31
Mapa II.4. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w Łomży i gminach powiatu łomżyńskiego w 2021 r.	31
Mapa II.5. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminach województwa podlaskiego w 2021 r.	34
Mapa II.6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Łomży i gminach powiatu łomżyńskiego w 2021 r.	34
Mapa II.7. Prognozowany wzrost/spadek liczby ludności w gminach województwa podlaskiego do 2030 r. w stosunku do 2016 r.	36
Mapa II.8. Prognozowany wzrost/spadek liczby ludności w Łomży i gminach powiatu łomżyńskiego do 2030 r. w stosunku do 2016 r.	36
Mapa II.9. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w gminach województwa podlaskiego w 2021 r.	39
Mapa II.10. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w Łomży i gminach powiatu łomżyńskiego w 2021 r.	39
Mapa II.11. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach w Polsce w 2015 r. (w %)	45
Mapa II.12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2015 r. (w %)	45
Mapa II.13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach w Polsce w 2021 r. (w %)	46
Mapa II.14. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2021 r. (w %)	46
Mapa II.15. Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminach województwa podlaskiego, według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.	49

Mapa II.16. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców (wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.) – województwo podlaskie	52
Mapa II.17. Subregiony wsparcia Podlaskiej Ekonomii Społecznej	56
Mapa II.18. Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem Polski w 2021 r. (w %).....	59
Mapa II.19. Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem gmin województwa podlaskiego w 2021 r. (w %)	59
Mapa II.20. Udział osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) w liczbie ludności poszczególnych powiatów ogółem wg NSP 2021	63
Mapa II.21. Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców (wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.) – województwo podlaskie	78
Mapa Z.1. Frekwencja w wyborach samorządowych w gminach województwa podlaskiego (I tura – 21 października 2018 r.)	143
Mapa Z.2. Frekwencja w wyborach do sejmiku i senatu w gminach województwa podlaskiego (13 października 2019 r.)	144
Mapa Z.3. Frekwencja w wyborach prezydenckich RP w gminach województwa podlaskiego (II tura – 12 lipca 2020 r.)	145
Mapa Z.4. Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w gminach województwa podlaskiego (26 maja 2019 r.).....	146

Tabele

Tabela II.1. Liczba ludności w gminie Zbójna w latach 2011-2021	27
Tabela II.2. Ludność w poszczególnych miejscowościach statystycznych gminy Zbójna w 2021 z podziałem na płeć (NSP 2021)	28
Tabela II.3. Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn w 2021 roku	28
Tabela II.4. Ludność w poszczególnych miejscowościach statystycznych gminy Zbójna w 2002 r. (NSP 2002), 2011 r. (NSP 2011) i 2021 r. (NSP 2021)	30
Tabela II.5. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2011-2021	33
Tabela II.6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2002-2021 – statystyki opisowe.....	33
Tabela II.7. Przykładowe zadania polityki wobec ludzi starszych, realizowane przez samorząd terytorialny.....	42

Tabela II.8. Liczba osób bezrobotnych w gminie Zbójna, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2014-2021	47
Tabela II.9. Zasoby instytucjonalne z obszaru ekonomii społecznej w województwie podlaskim w 2022 r.....	55
Tabela II.10. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i ze specjalistycznych usług opiekuńczych w gminie Zbójna w latach 2016-2021	62
Tabela II.11. Liczba świadczeń opiekuńczych (zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne, specjalne zasiłki opiekuńcze) w gminie Zbójna w latach 2017-2021	65
Tabela II.12. Liczba „Niebieskich Kart” w gminie Zbójna w latach 2018-2021	68
Tabela II.13. Liczba rodzin z problemem alkoholowym objętym bezpośrednią pomocą GOPS w gminie Zbójna w latach 2018-2021	70
Tabela II.14. Przewidywana wielkość zasobu mieszkaniowego Gminy Zbójna w latach 2019-2023	81
Tabela IV.1. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Zbójna wg badanych – podział na grupy według poziomu natężenia (n=100)	86
Tabela IV.2. Działania, które według badanych powinny być realizowane na terenie gminy Zbójna – podział na grupy według stopnia ważności (n=100)	91
Tabela V.1. Problemy społeczne, cele i zadania do realizacji w gminie Zbójna zgłaszane przez mieszkańców/ liderów społeczności lokalnej podczas spotkań partycypacyjnych w 2022 r.	108

Wykresy

Wykres II.1. Liczba ludności w gminie Zbójna w latach 2011-2021.....	27
Wykres II.2. Ludność w poszczególnych miejscowościach statystycznych gminy Zbójna w 2021 z podziałem na płeć (NSP 2021)	29
Wykres II.3. Struktura ludności według płci i grup wiekowych w gminie Zbójna w 2002 r. (NSP 2002), 2011 r. (NSP 2011) i 2021 r. (NSP 2021)	32
Wykres II.4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2002-2021 – statystyki opisowe	33
Wykres II.5. Liczba urodzeń i zgonów w gminie Zbójna w latach 2002-2021	35
Wykres II.6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie Zbójna w latach 2002-2021	35
Wykres II.7. Prognoza liczby ludności w gminie Zbójna w latach 2016-2030	37

Wykres II.8. Prognozowana liczba urodzeń i zgonów w gminie Zbójna w latach 2017-2030	37
Wykres II.9. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Zbójna w latach 2002-2021	38
Wykres II.10. Saldo migracji w gminie Zbójna w latach 2002-2021	38
Wykres II.11. Prognoza migracji wewnętrznych (napływ i odpływ) na pobyt stały i migracji zagranicznych (imigracja) w gminie Zbójna w latach 2017-2030	40
Wykres II.12. Prognozy salda migracji wewnętrznych na pobyt stały w gminie Zbójna w latach 2017-2030	40
Wykres II.13. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Zbójna w latach 2012-2021	41
Wykres II.14. Prognozowany udział ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Zbójna w latach 2016-2030	41
Wykres II.15. Stopa bezrobocia w Polsce, w województwie podlaskim i powiecie łomżyńskim w latach 2004-2021 (w %)	44
Wykres II.16. Liczba bezrobotnych w gminie Zbójna w latach 2003-2021 – podział na płeć.....	47
Wykres II.17. Wybrane grupy osób bezrobotnych w gminie Zbójna będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2014-2021	48
Wykres II.18. Liczba bezrobotnych w gminie Zbójna według grup wiekowych w 2021 r. (n=105).....	50
Wykres II.19. Liczba bezrobotnych w gminie Zbójna według grup wiekowych w latach 2015-2021	50
Wykres II.20. Liczba przedsiębiorstw społecznych w województwie podlaskim z podziałem na subregiony i formę prawną (n=119)	54
Wykres II.21. Różnice w frekwencji w wyborach lokalnych (2018), krajowych (2019-2020) i europejskich (2019)	57
Wykres II.22. Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem Polski, województwa podlaskiego, powiatu łomżyńskiego i gminy Zbójna w 2015 i 2021 r. (w %).....	58
Wykres II.23. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2021	60
Wykres II.24. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Zbójna, w powiecie łomżyńskim (średnia) i woj. podlaskim (średnia) w 2021 r., podział na grupy wiekowe i płeć.....	60

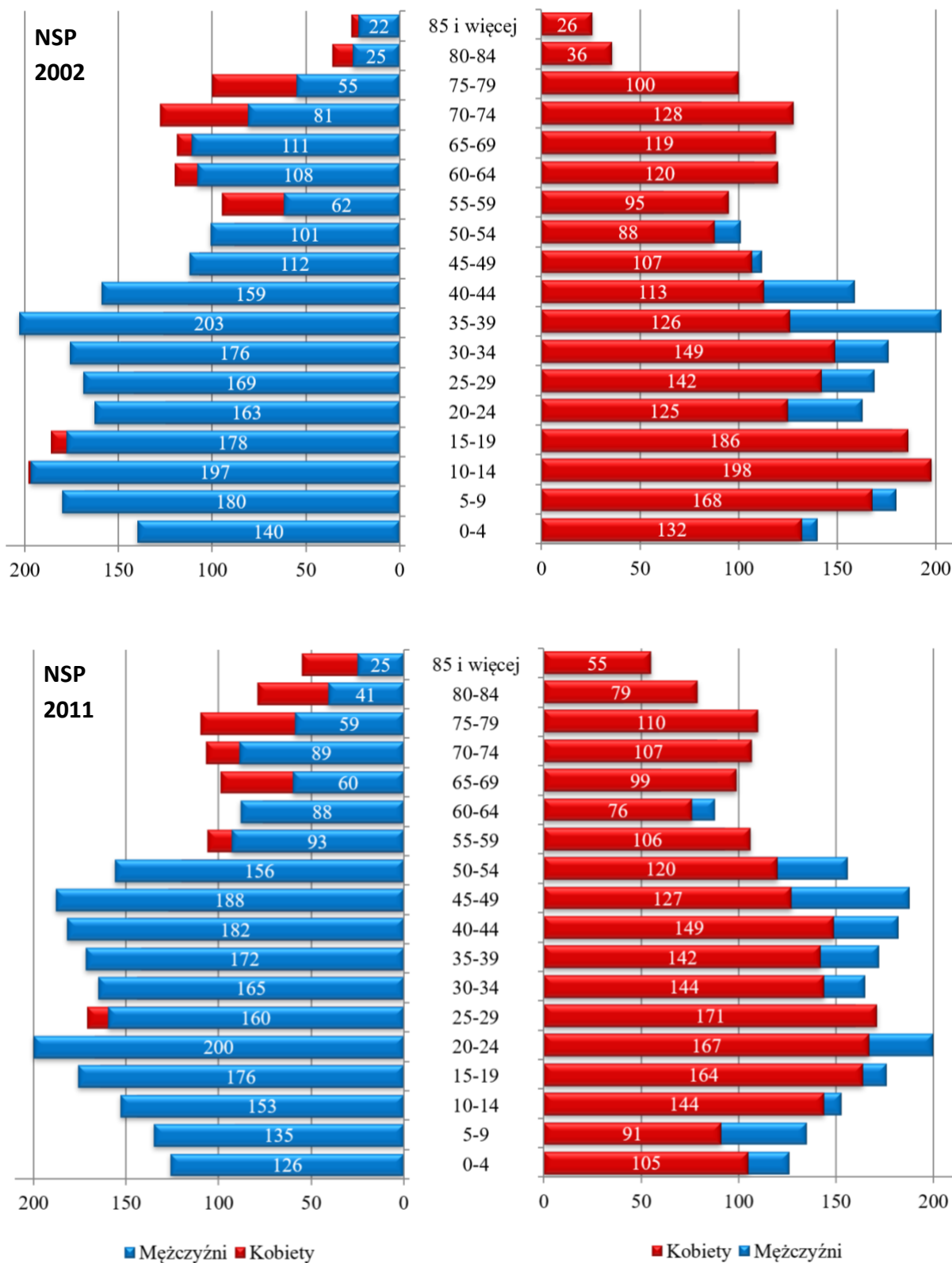
Wykres II.25. Liczba rodzin i powody udzielenia pomocy w gminie Zbójna w 2016 i 2021 r.	61
Wykres II.26. Główne powody przyznawania pomocy dla rodzin jednoosobowych i wieloosobowych w gminie Zbójna w 2021 r.	62
Wykres II.27. Liczba osób w powiecie łomżyńskim z aktualnym orzeczeniem o (stopniu) niepełnosprawności wg stanu na dzień 3 stycznia 2023 r. (dane EKSMOoN)	64
Wykres II.28. Liczba osób w gminie Zbójna z aktualnym orzeczeniem o (stopniu) niepełnosprawności wg stanu na dzień 3 stycznia 2023 r. (dane EKSMOoN)	64
Wykres II.29. Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny w gminie Zbójna w latach 2017-2021	65
Wykres II.30. Liczba dzieci objętych wsparciem w zakresie dożywiania w gminie Zbójna w latach 2018-2021	67
Wykres II.31. Wydatki ogółem w gminie Zbójna w 2021 r. wg działów Klasyfikacji Budżetowej	71
Wykres II.32. Liczba uczniów i absolwentów szkół podstawowych w gminie Zbójna w latach 2002-2021	73
Wykres II.33. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie Zbójna w latach 2002-2021	73
Wykres II.34. Liczba uczestników imprez na 1000 ludności w Polsce, w województwie podlaskim, w powiecie łomżyńskim i w gminie Zbójna w latach 2015-2021	74
Wykres II.35. Liczba czytelników i wypożyczeń księgozbioru w ciągu roku w bibliotekach w gminie Zbójna w latach 2015-2021	75
Wykres II.36. Liczba porad lekarskich w gminie Zbójna w latach 2003-2021	79
Wykres II.37. Mieszkania w gminie Zbójna wyposażone w instalacje (wodociągowe, łazienkę z ustępem, centralne ogrzewanie i gaz sieciowy) – w % ogółu mieszkań, w latach 2015-2020	80
Wykres III.1. Rodzaj/Typ reprezentowanej instytucji/funkcji w społeczeństwie (n=100)	83
Wykres III.2. Znajomość założeń Gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych gminy Zbójna na lata 2014-2022 (n=100)	84
Wykres III.3. Ocena warunków życia w gminie Zbójna (n=100)	84
Wykres III.4. Ocena zmiany warunków życia w gminie Zbójna w ostatnich 8 latach (n=100).....	85

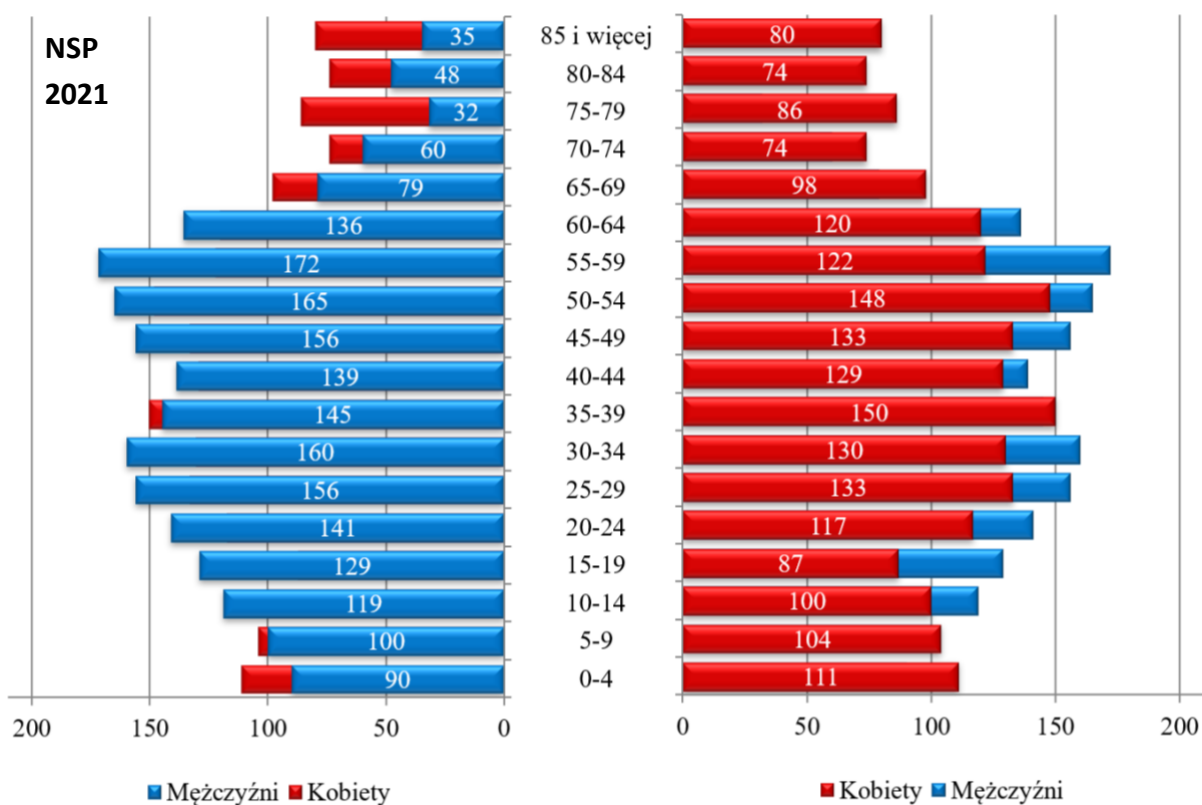
Wykres III.5. Znalezienie pracy na terenie gminy jest (n=100):	85
Wykres III.6. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Zbójna: bezrobocie, brak pracy (n=100, średnia=3,24)	87
Wykres III.7. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Zbójna: alkoholizm i/lub narkomania (n=100, średnia=3,08)	87
Wykres III.8. Problemy społeczne o znacznym poziomie natężenia występujące na terenie gminy Zbójna (n=100)	88
Wykres III.9. Problemy społeczne o przeciętnym poziomie natężenia występujące na terenie gminy Zbójna (n=100)	89
Wykres III.10. Problemy społeczne o niskim poziomie natężenia występujące na terenie gminy Zbójna (n=100)	89
Wykres III.11. Działanie, które należałoby podjąć, aby zwiększyć możliwości rozwojowe i ograniczyć obszary problemów społecznych na terenie gminy Zbójna (n=100)	90
Wykres III.12. W rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych w gminie Zbójna nacisk należy położyć na: poprawę dostępności do opieki medycznej, m.in. przez wprowadzenie profilaktycznych programów zdrowotnych (n=100, średnia=3,83)	92
Wykres III.13. W rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych w gminie Zbójna nacisk należy położyć na: zwiększenie możliwości zatrudnienia, ograniczenie bezrobocia (n=100, średnia=3,57)	93
Wykres III.14. W rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych w gminie Zbójna nacisk należy położyć na: inwestowanie w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, inną) (n=100, średnia=3,50)	93
Wykres III.15. Ocena działań WŁADZ LOKALNYCH związanych z rozwojem społecznym i rozwiązywaniem problemów społecznych w gminie Zbójna (n=100)	95
Wykres III.16. Ocena uczestnictwa i zaangażowania MIESZKAŃCÓW w rozwój Gminy oraz rozwiązywanie problemów społecznych (n=100)	95
Wykres III.17. Ocena wpływu mieszkańców na sprawy lokalne i decyzje władz samorządowych gminy (n=100)	96
Wykres IV.1. MOCNE STRONY gminy Zbójna w opinii respondentów (n=100)	98
Wykres IV.2. SŁABE STRONY gminy Zbójna w opinii respondentów (n=100)	100
Wykres IV.3. SZANSE, których wykorzystanie może przyczynić się do rozwoju społecznego i rozwiązania problemów społecznych w gminie Zbójna – opinie respondentów (n=100)	103

Wykres IV.4. ZAGROŻENIA, które mogłyby uniemożliwić lub w znaczący sposób utrudnić rozwój gminy i rozwiązywanie problemów społecznych – opinie respondentów (n=100)	105
Wykres Z.1-3. Struktura ludności według płci i grup wiekowych w gminie Zbójna w 2002 r., 2011 r. i 2021 r.....	136
Wykresy Z.4-23. Ludność w Gminie Zbójna i w poszczególnych miejscowościach statystycznych Gminy według ekonomicznych grup wieku w 2021 r. (NSP 2021)	137
Wykresy Z.24-42. Zmiany liczby ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Zbójna w latach 1989, 2002, 2011, 2021.....	140

Załączniki

Wykres Z.1-3. Struktura ludności według płci i grup wiekowych w gminie Zbójna w 2002 r., 2011 r. i 2021 r.

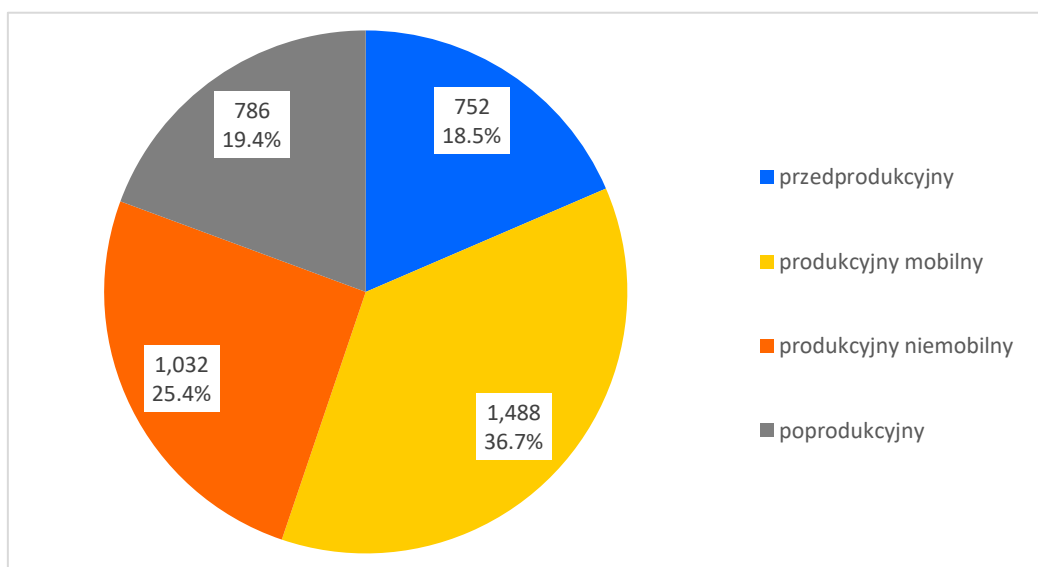

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS 2021 (NSP 2002, NSP 2011 i NSP 2021)

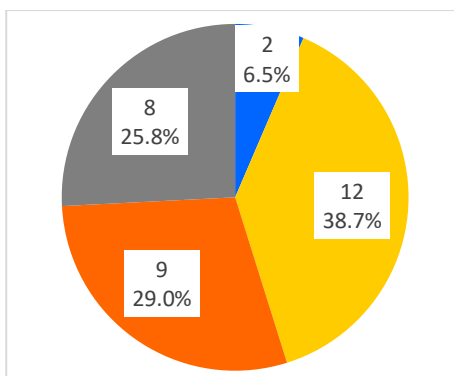
Wykresy Z.4-23. Ludność w Gminie Zbójna i w poszczególnych miejscowościach statystycznych Gminy według ekonomicznych grup wieku w 2021 r. (NSP 2021)

ZI.4. Gmina Zbójna

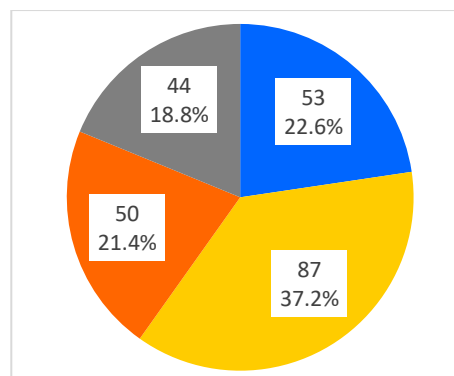

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS, NSP 2021

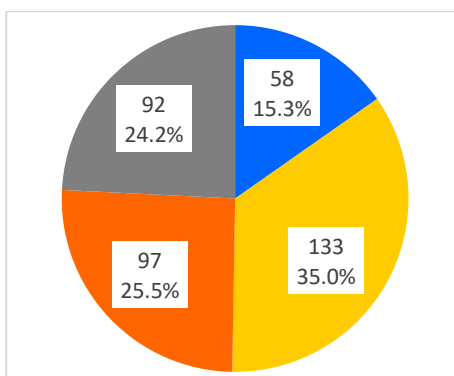
Z.5. Bienduszka

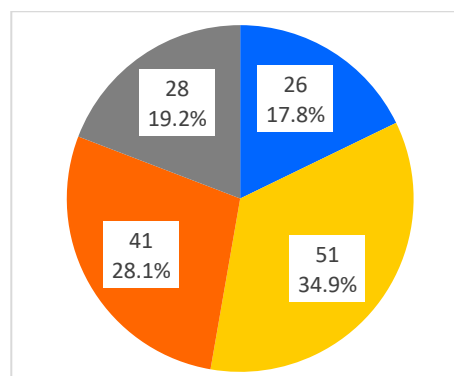
Z.6. Dębniki

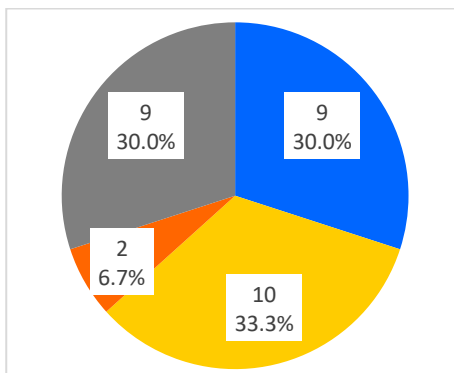
Z.7. Dobry Las

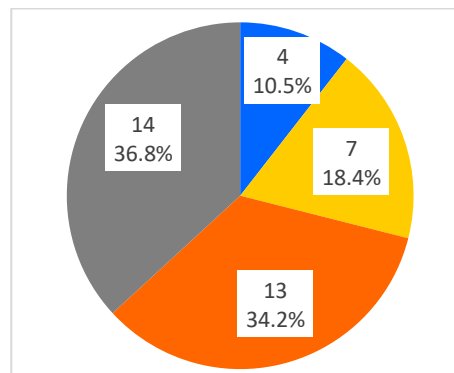
Z.8. Gawrychy

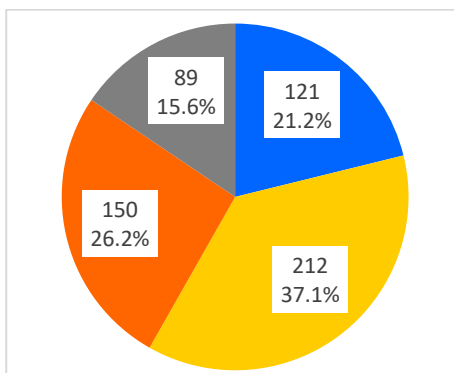
Z.9. Gontarze

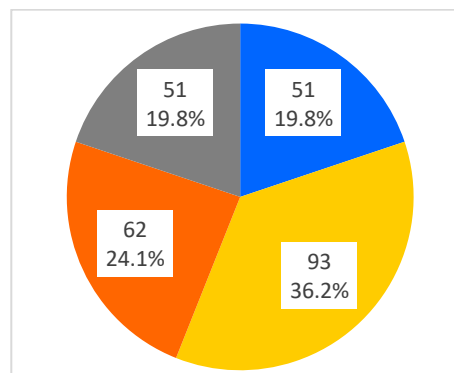
Z.10. Jurki

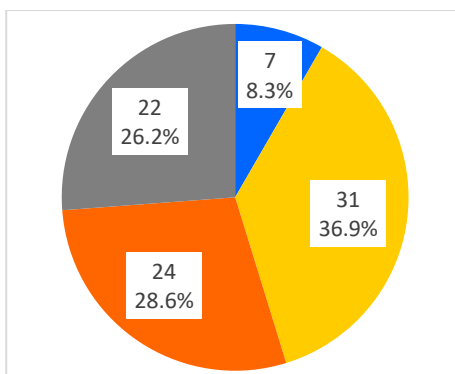
Z.11. Kuzie

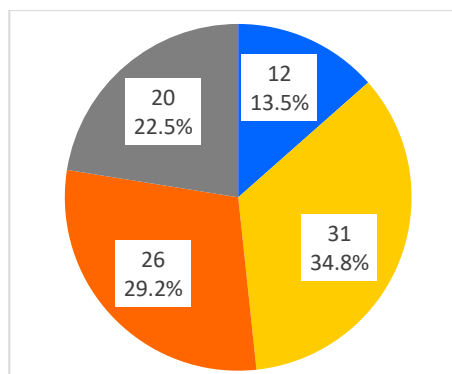
Z.12. Laski

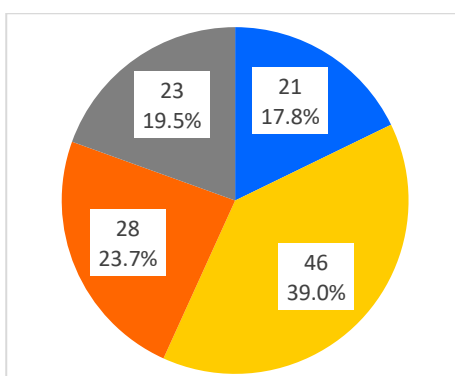
Z.13. Osowiec

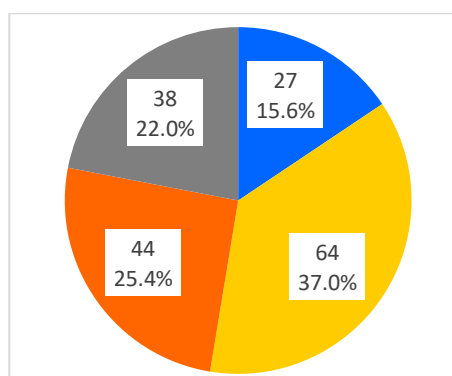
Z.14. Pianki

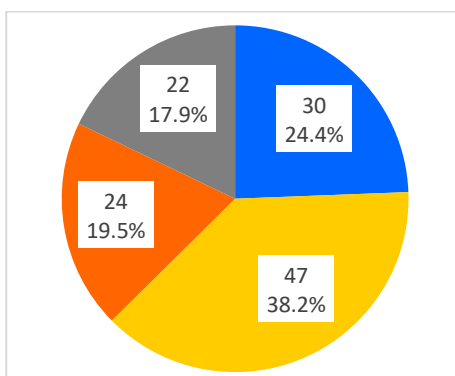
Z.15. Piasutno Źelazne

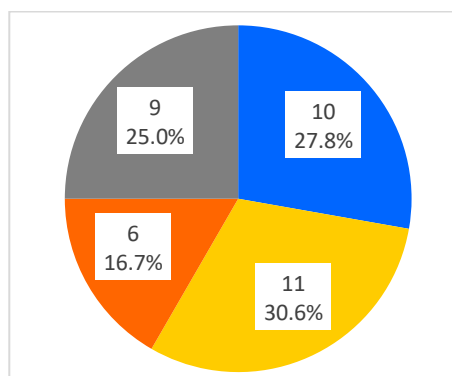
Z.16. Popiołki

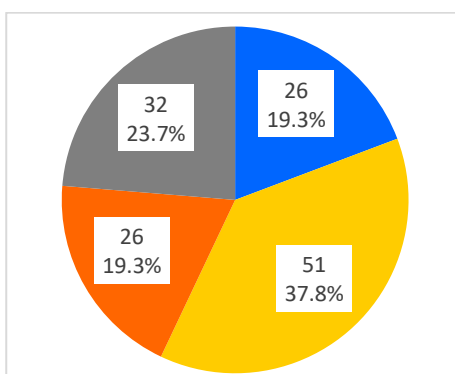
Z.17. Poredy

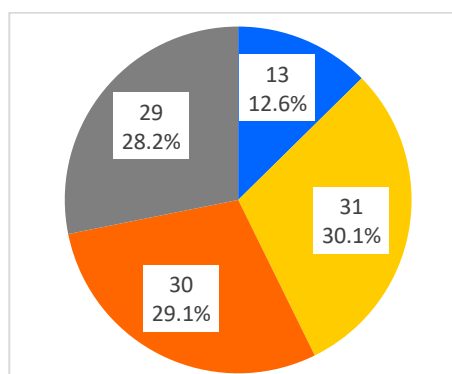
Z.18. Ruda Osowiecka

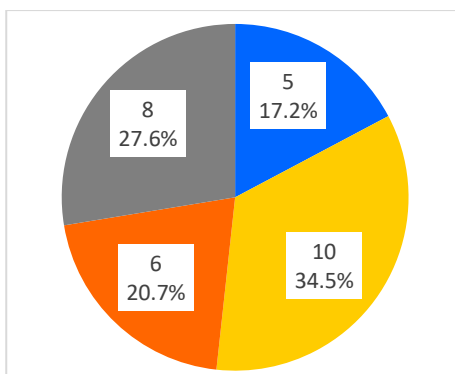
Z.19. Siwiki

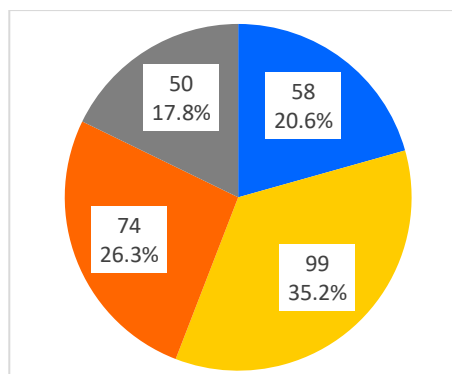
Z.20. Stanisławowo

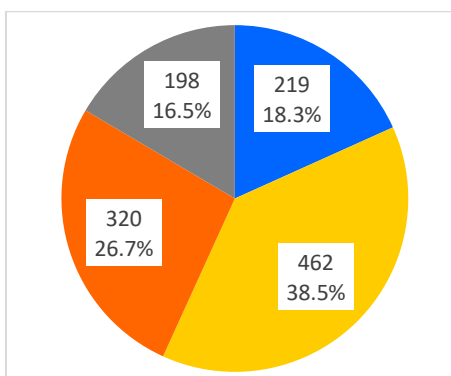
Z.21. Tabory-Rzym

Z.22. Wyk

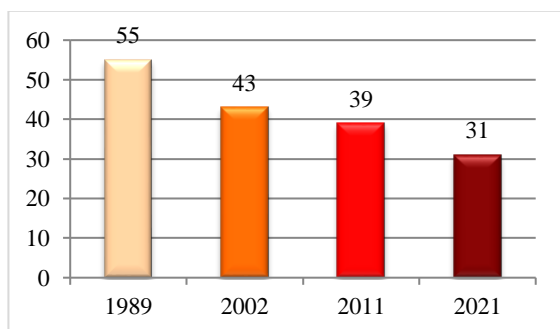
Z.23. Zbójna

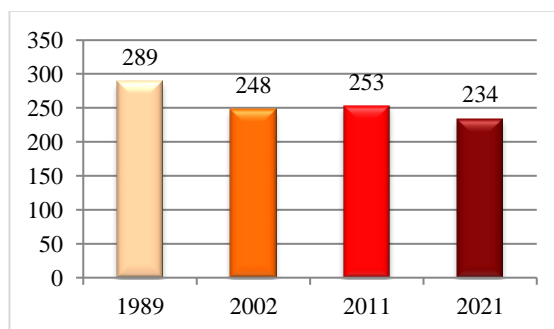
Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS, NSP 2021

Wykresy Z.24-42. Zmiany liczby ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Zbójna w latach 1989, 2002, 2011, 2021

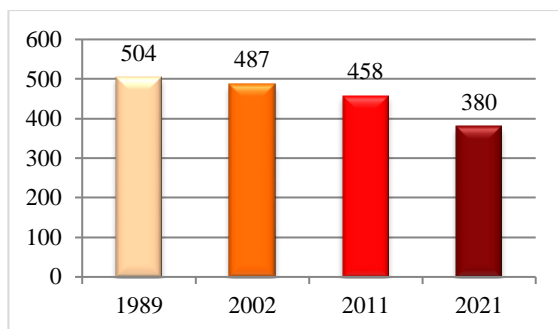
Z.24. Bienduszka

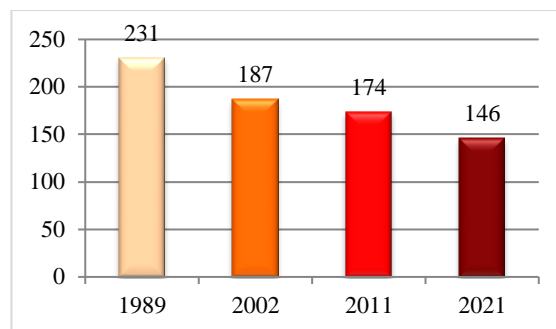
Z.25. Dębniki

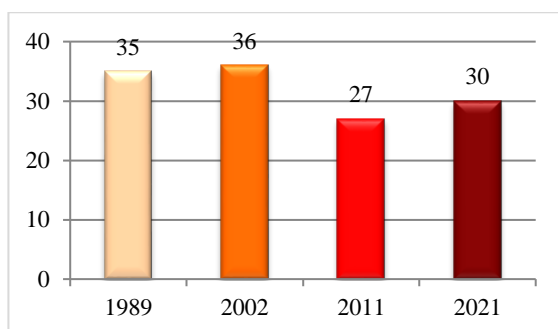
Z.26. Dobry Las

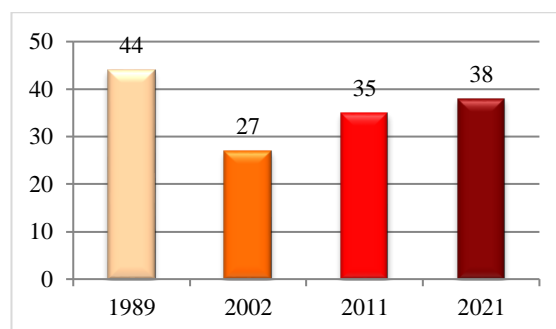
Z.27. Gawrychy

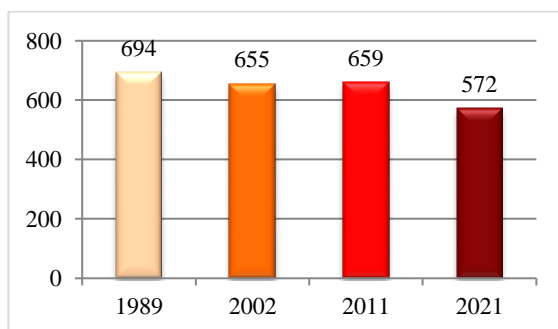
Z.28. Gontarze

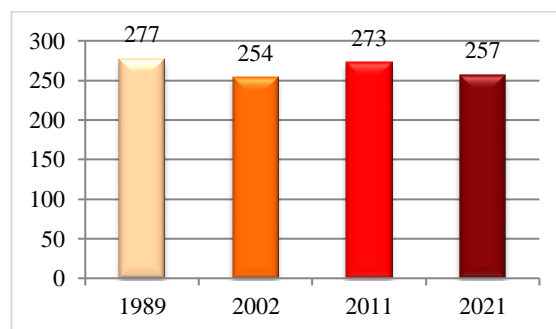
Z.29. Jurki

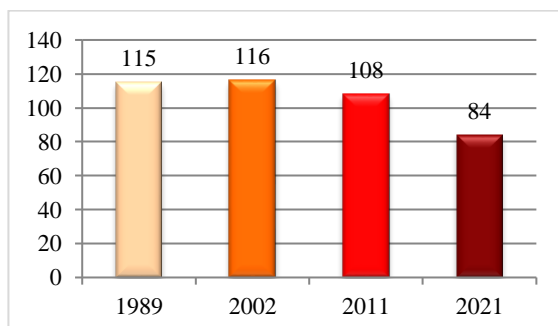
Z.30. Kuzie

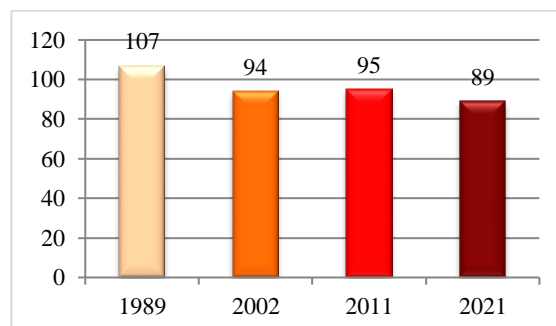
Z.31. Laski

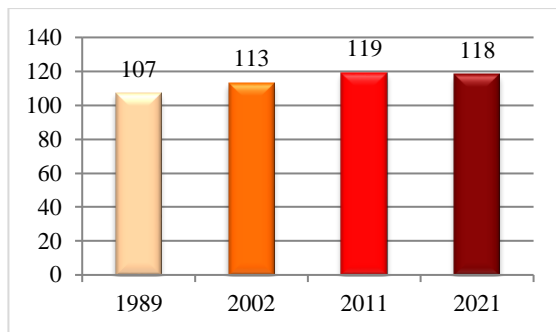
Z.32. Osowiec

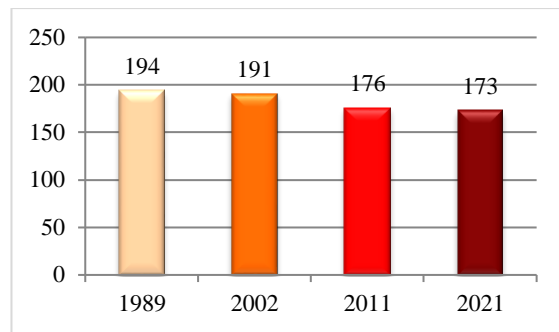
Z.33. Pianki

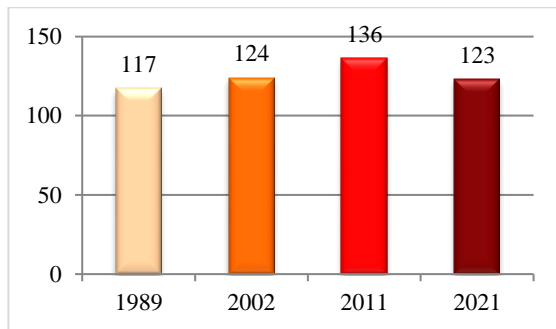
Z.34. Piasutno Żelazne

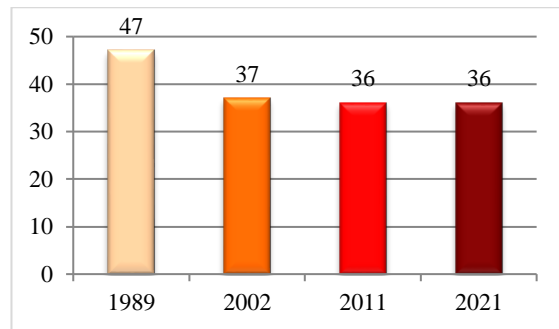
Z.35. Popiołki

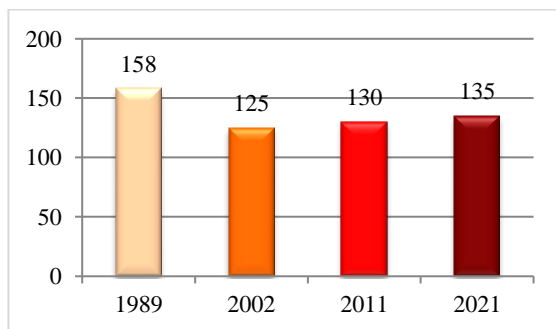
Z.36. Poredy

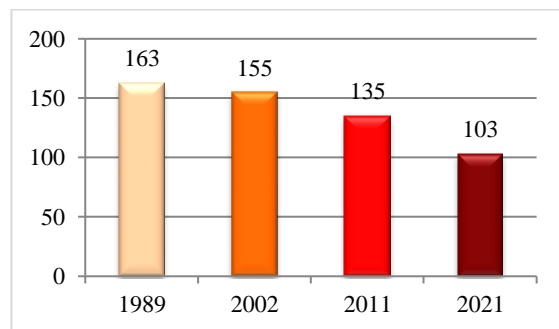
Z.37. Ruda Osowiecka

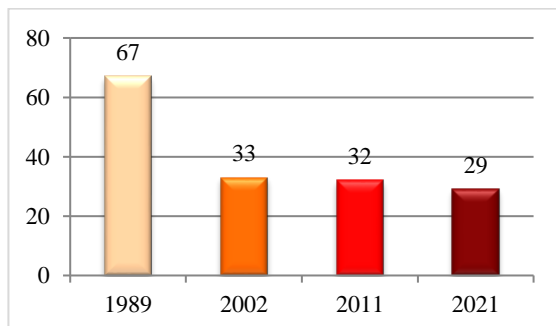
Z.38. Siwiki

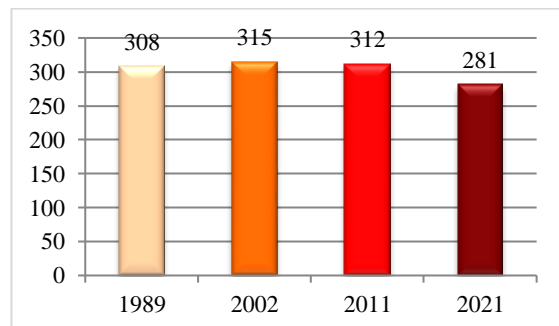
Z.39. Stanisławowo

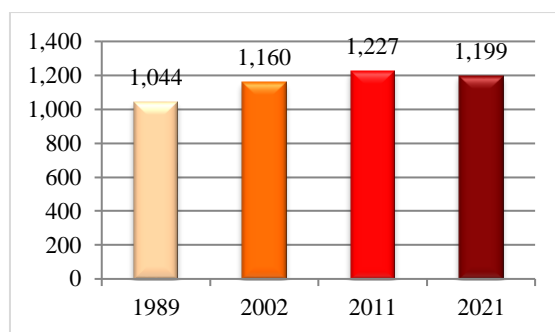
Z.40. Taborzy-Rzym

Z.41. Wyk

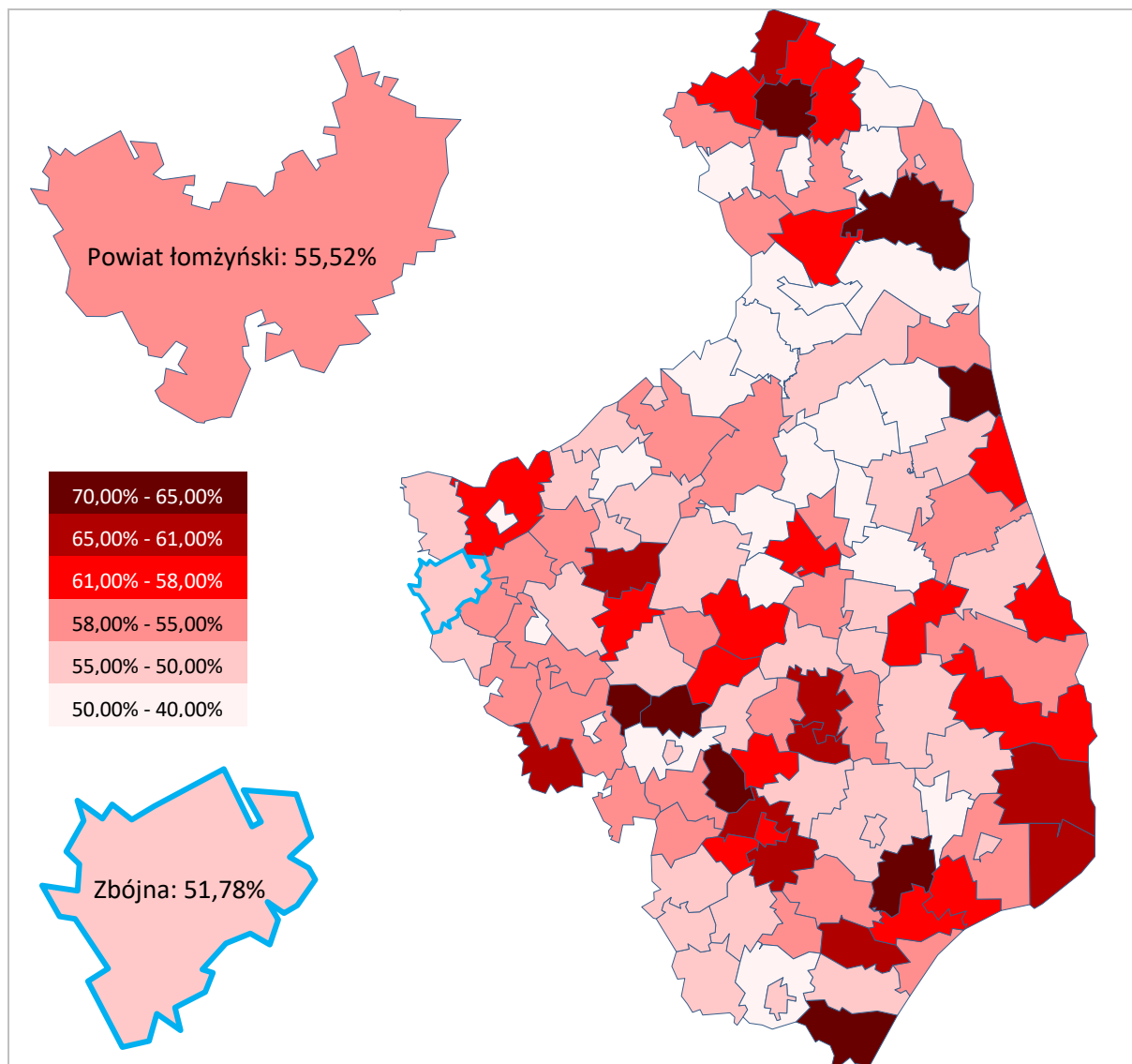

Z.42. Zbójna

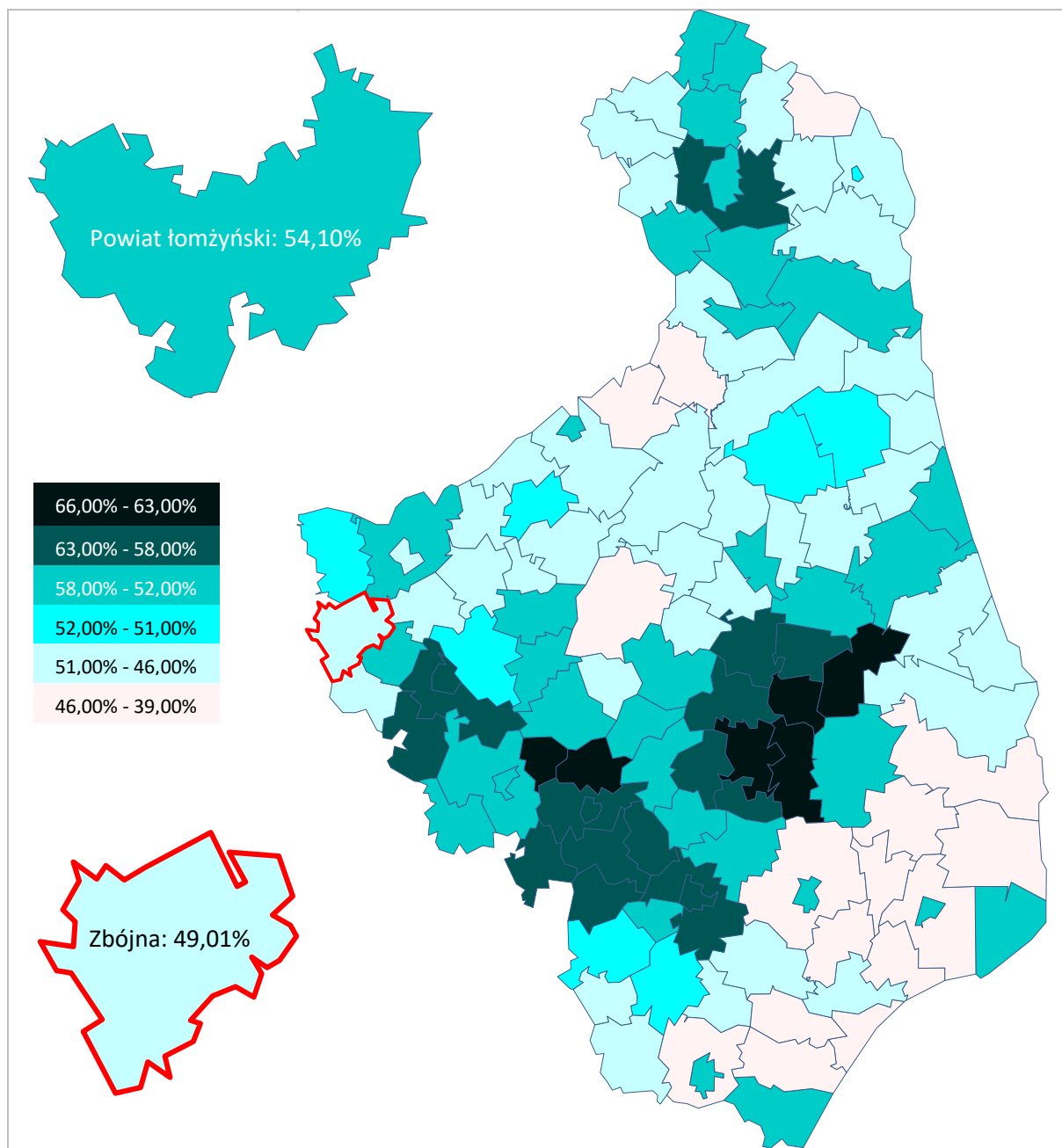
Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS, NSP 1989, NSP 2002, NSP 2011, NSP 2021

Mapa Z.1. Frekwencja w wyborach samorządowych w gminach województwa podlaskiego (I tura – 21 października 2018 r.)

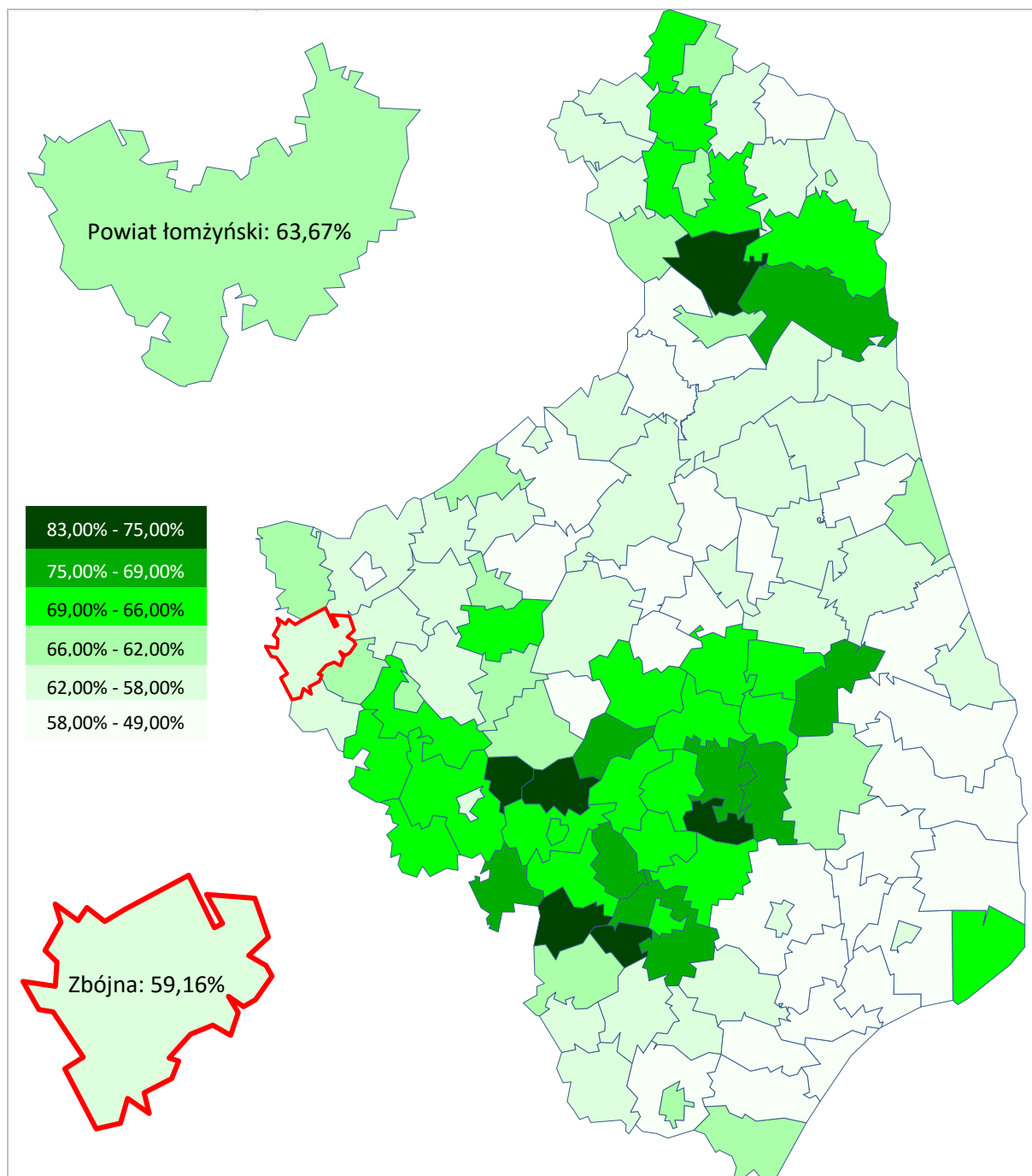
Źródło: opracowanie na podstawie <https://wybory2018.pkw.gov.pl/>

Mapa Z.2. Frekwencja w wyborach do sejmu i senatu w gminach województwa podlaskiego (13 października 2019 r.)

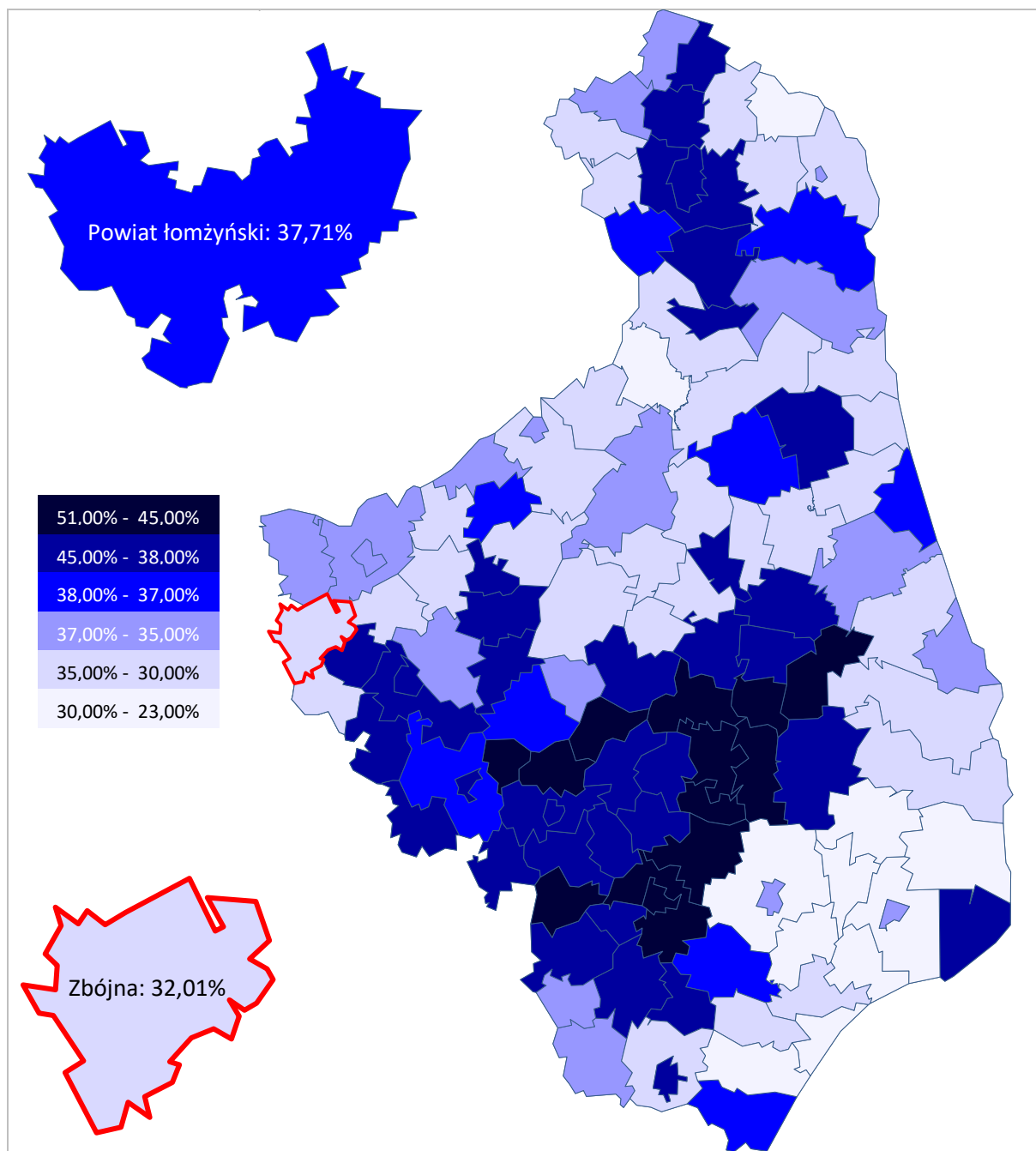
Źródło: opracowanie na podstawie <https://sejmsenat2019.pkw.gov.pl/>

Mapa Z.3. Frekwencja w wyborach prezydenckich RP w gminach województwa podlaskiego (II tura – 12 lipca 2020 r.)

Źródło: opracowanie na podstawie <https://prezydent20200628.pkw.gov.pl/prezydent20200628/>

Mapa Z.4. Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w gminach województwa podlaskiego (26 maja 2019 r.)

Źródło: opracowanie na podstawie <https://pe2019.pkw.gov.pl/pe2019/>